UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Uigesimatertia causa habet viij. questiones.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

ctis predicamus.xliij.diſt.ſit rector.

Uotiẽs vero.¶ Caſus. Docet hic hiero. ꝙ ſi quis non cõgruo tpe ꝛ loco,ꝛ qđ non cõuenit audientibus loquat̃:potius deſtruit audiẽtes ꝙ̃ edificet. Unuſquiſq; enim cõſiderare debet quid vel quãdo loquatur:

bonum. Item queritur an militare ſit peccatuz: ꝛ quod bellum debeat dici iuſtum, ꝛ quod iniuſtum, ꝛ an vindicta ſit inferenda, et an peccatum ſit iudici malos occidere, cõdemnãdo ſcz. Sed vt hec ꝛ alia cõpetentius faciat, thema proponit: de quo octo elicit queſtiones.

qꝛ ꝓ quolibet verbo ocioſo reddituri ſumus rõnem.

a ¶ Audiẽtibus. Forte inſtruit rudes magna ꝛ ſubtilia: qđ eſſe nõ dꝫ. ſiꝫ. viij. qõ.j. oportet. et.xliij.diſtinc. ca.j.Joan.

¶ Iuramentum. ¶ Hec eſt.vij.pars qõnis, in qua dicitur ꝙ clericus non debet iurare laico, nec epõ ſine cauſa. Jo.de fan.

Nullus.¶ Caſus. Queſitum fuit in concil. Remeñ.vtrũ clericus accuſatus coram laico iudice, poſſit preſtare iuramentum calũnie vel innocentie ad ſe purgãdum? Et reſpondet ꝙ non: ſed coram eccleſiaſtico iudice corrigatur vel expurgetur: ſed corã laico iudice dicat, eſt eſt: non non.

b ¶ Laico. Hoc capit. intelligas de iuramento expurgationis: ꝛ qđ clericus non debet facere corã laico, ſed tantũ corã epõ vel eius delegato, niſi hoc fiat authoritate pape: vt.ij.q.v. mennã. ſi eñ clericus peteret aliqđ coram laico, bene tenetur ibi ꝑſtare iuramentũ calumnie. Uel dic ꝙ ſine licẽtia epi nullum debet facere iuramentum laico: imperatori tñ iurant epi fidelitatem.

Quidam epi. ¶ Caſ. Supra tractatũ eſt de catholicis: et dictũ eſt ꝙ nõ ſunt cogẽdi ad malum. Nũc vero ſubnectit Grat.xxiij.cauſam, in qua de hereticis tractat, querens an ipſi ſint cogẽdi ad

Iuramentũ purgatiõis nõ dꝫ clericus preſtare coram laico.

ꝛ Iſta fuit ſententia M. et B. ſm Lau. ꝛ ꝙ hꝰ caſu intelligatur ca. patꝫ ex ſi. ſꝫ hu. ſed vrget illa litera quicq̃.

epiſcopum ſacerdotem vel clericum ſe profiteri, ꝛ contraria huic ordini operari.

Item Hieronymus.

¶ Quotiẽs ſermo malus de ore noſtro procedat.

Quotiẽs vero loquimur aut nõ in opportuno tẽpore, aut nõ i opportuno loco aut nõ vt ꝯuenit audiẽtibus[a] totiens ſmo malus ꝓcedit de ore nr̃o ad deſtructionẽ eorũ q̃ audiũt. cõſideremꝰ itaq; q̃d loquamur: qꝛ ꝓ oi ocioſo ṽbo reddituri ſumꝰ rõnẽ in die iudicij. Iuramẽtũ ṽo clericus laico ꝑſtare non dꝫ. Unde in Remenſi concilio legitur.

¶ Cuiq; laico clericus nihil iurare preſumat.

Nullus ex eccl'iaſtico ordine cuiq; laico[b] q̃cq̃ ſup ſacra euãgelia iurare preſumat: ſꝫ ſimpl'r cũ veritate et puritate dicat, eſt eſt: nõ non. ſed ſi eſt aliq̃d qđ ſibi obijciat̃ ꝓut iudicauerint q̃ eiuſdẽ ordinis ſunt, aut corrigatur, aut expurgetur. Epõ ſiꝉiter clericus iuramẽtum preſtare non debet: niſi forte is cui eccleſie procurationem committit.

Unde Urbanus ſecũdus ait.

¶ De eodem.

Nullus epũs clericos ſuos (niſi forte quibus eccleſiaſticarum rerum diſpenſatio cõmiſſa fuerit) ſibi iurare cõpellat. ¶ Cauſa.xxiij.

Quidã epi cũ plebe ſibi cõmiſſa i hereſim lapſi ſũt: circũadiacẽtes catholicos minis et cruciatibus ad hereſim compellere ceperunt: quo comperto apl'icus catholicis epĩs circũadiacẽtium regionũ qui ab impatore ciuilẽ iuriſdictionez acceperãt, impauit vt catholicos ab hereticis defenderent: et q̃bus modis poſſent eos ad fidei ṽitatẽ redire cõpellerẽt. epi hec mandata apl'ica recipientes, conuocatis militibus aperte ꝛ ꝑ inſidias ꝯtra hereticos pugnare ceperũt. tandẽ nõnullis eorum neci traditis, alijs rebus ſuis vel eccleſiaſticis expoliatis, alijs carcere et ergaſtulo recluſis: ad vnitatẽ catholice fidei coacti redierũt. Hic primũ queritur, an militare peccatum ſit? Secundo, quod bellũ ſit iuſtũ: et quomõ a filijs iſrael iuſta bella gerebantur? Tertio, an iniuria ſociorum armis ſit ꝓpulſanda? Quarto, an vindicta ſit inferenda? Quinto, an ſit peccatum iudici vel miniſtro reos occidere? Sexto, an mali cogendi ſint ad bonum? Septimo, an heretici ſuis et eccleſie rebus ſint expoliãdi: et q̃ poſſidet ab hereticꝭ ablata, an dicatur poſſidere aliena? Octauo, an epiſcopis vel quibuſlibet clericis ſua liceat authoritate vel apoſtolici ſine impatoris ꝑcepto arma mouere?

¶ Queſtio.j.

Quod militare[c] alienum videatur ab euãgelica diſciplina, hinc videtur poſſe probari: qꝛ omnis militia vel ob iniuriam

Quod militare.¶ Caſus. Hic ponit ꝑma.q. i qua queritur an militare ſit pctm̃? Et rñdetur ꝙ non vt.j.ca.militare. et hoc verũ eſt ſi bellum a principe indicatur: vt.j.e.q.ij. iuſtum. ſimil'r pro defenſione ſua vel patrie vel legũ paternarum: vt.j.qõ. viij.ſi nulla. clerici autẽ arma mouere nõ poſſunt: vt.j. e.qõ.viij. clerici. et ca.quicũq;. Et procedit Grat.hoc ordine i hac queſtione. Primo probat ꝙ militare ſit peccatuz. poſtea in.§. his ita reſpondet allegatis, et ꝓbat contrariũ. In vltimo.§.cõcludit, veram ponens ſolutionem.ſ.ꝙ precepta patiẽtie in preparatiõe cordis ſũt ſeruanda, non in oſtentatione corporis. Eſt ergo caſꝰ .§.breuis: et ꝓbat Gra.x. authoritatibus militare eſſe peccatum.

c ¶ Qđ militare. Hic q̃ritur an militare ſeu bellare ſit pctm̃? Et dicendũ eſt ꝙ non: vt.j.eo. militare. ꝛ hoc verum eſt ſi a principe indicat̃ bellum: vt.j.e.q.ij.iuſtum. Similiter pro defenſiõe ſua vel patrie vel legum paternarũ: vt.j.e.qõ. viij.ſi nulla. Clerici autẽ in ſacris ordinibus conſtituti non poſſunt mouere arma: vt.j.e.qõ. viij.clerici. Similiter videtur ꝙ nec in minoribus ordinibus cõſtituti etiam vxorati poſſunt mouere arma: quia ſub regula eccleſiaſtica debent viuere: vt.xxxij.diſt.c.ſi.

Bella an ſine pctõ et q̃bꝰ.

propulſandã[a], vel propter vindictã inferendam eſt inſtituta. Iniuria autẽ vel a ꝓpria perſona, vel a ſocio repellitur: quod vtrũq; euangelica lege prohibet. cuz enĩ dicit: Si qs te percuſſerit in vnã maxillã, prebe[b] ei ⁊ alterã. ⁊ iterũ: Qui angariauerit te mille paſſus, vade cum eo duo milia[c]. Item cuz apl's dicat ad Romanos: Non vos defendentes[d] chariſſimi, ſed date locum ire: quid aliud ꝓhibemur q̃ ꝓprie perſone iniuriã repellere? Item cũ Petro gladio magiſtrũ defendenti Chriſtus dixerit: Conuerte gladiũ tuũ i vaginã: an putas quia nõ poſſum[e] rogare patrẽ meum, ⁊ exhibebit mihi pluſq̃ xij. legiones angeloꝝ? Deniq; ſicut de beato Andrea legitur: cũ fieret cõcurſus populoꝝ vt de manib⁹ iniqui iudicis eũ eriperent, et ab iniuria mortis illum defenderent: ipſe econtra ⁊ exẽplo ⁊ verbo patientiã docẽs, rogabat eos ne ſuũ martyrium impedirẽt: quid aliud monemur q̃ ſicut ꝓprias, ita ⁊ ſocioꝝ iniurias patienter tolerare, nec ad arma cõcurrere: ſed coꝝ exemplo ad ſimilia perferenda animum preparare? Item cum in Prouerbijs dicatur: Mihi vindictam, et ego retribuã: dicit dñs. Item cum in euangelio dicat: Nolite iudicare[f], et non iudicabimini. Item cum paterfamilias dicat ſeruis volentibus colligere zizaniam[g]: Sinite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem, ⁊ tunc dicam meſſoribus: colligite zizaniam, et alligate in faſciculos ad comburendum.

Item cuz rex ille qui nuptias fecerat filio ſuo, miſſis exercitibus ſuis angelorũ videlicet dicatur perditurus homicidas prophetarũ ⁊ apoſtolorũ, qui vocati ad nuptias venire contempſerunt credendo.

Item cum Paul⁹ apl's dicat in epiſtola ad Romanos: Nolite iudicare inuicem.

Itẽ: Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum? ſuo dño ſtat aut cadit. ſiue ergo viuimus, ſiue morimur, dñi ſum⁹ In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, et reſurrexit: vt ⁊ viuorum ⁊ mortuorum dominetur. In his omnibus quid aliud precipitur q̃ vt vindicta delinquentium diuino reſeruet examini? Cuz ergo (vt ſupra dictum eſt) militia videatur inſtituta ob iniuriam propulſandam: vel propter vindictam inferendam: vtrumq; autem lege euangelica prohibeatur: apparet q militare peccatum eſt.

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Bella carnalia, belloꝝ ſpiritualium figuram gerunt.

Niſi bella iſta carnalia figurant ſpiritualium bellorum gererent, nunq; (vt opinor) iudaicarum hiſtoriarum libri diſcipulis Chriſti qui venit pacem docere, legendi in eccleſijs fuiſſent ab apoſtolis[h] traditi. Quomodo enim belloꝝ eis proficeret iſta deſcriptio quibus dicitur ab Ieſu: Pacem meam do vobis: pacem relinquo vobis. et quibus per apoſtolum iubetur et dicitur: Non voſmetipſos

qui. ⁊ xx. q. iij. eos. quod cõcedo ſi volũt gaudere priuilegio eccl'iaſtico. arg. ad hoc ex de cleri. cõiu. Jo.

a ¶ Propulſandam. Qui repellere poſſunt iniuriam ⁊ qualiter poſſit repelli: et an tantum perſone iniuria, vel etiã perſone ⁊ rerum poſſit repelli, vidẽdũ eſt. Et quidem videtur q nõ ſoluz laici, ſed etiã clerici poſſunt repellere iniurias et rerum et perſone: vt ex de reſti. ſpol. olim. et ex de ſen. excom. ſi vero. ca. ex tenore. et. ẽ. diſt. j. ius naturale. ⁊ ff. de iuſti, et iur. vt vim. Econtra videtur q clerici non poſſint: vt extra de homi. ſuſcepimus. xlvj. diſtinctio. ſeditiõarios. Ad hoc dicunt quidam q nulli licet vim repellere repercutiẽdo, ſed tantum impediendo. Alij dicunt q licet laicis repercutere: clericis non. Ego credo q et clericis et laicis licet repercutere: diſtinguitur tamen, q2 aut vis infertur perſone aut rebus. ſi perſone, tunc eſt vis repellẽda prius q̃ ſit illata. Sed quidam dixerunt q nullus vim repellere debz niſi illatam: immo inſidiantem licitum eſt occidere, ⁊ eum qui vult occidere: vt. ff. ad leg. aquil. l. iiij. et. v. ſi tamen aliqs vim factam repellat, potius preſumi debz q defendẽdi q̃ vlciſcendi cauſa fecerit id: vt. ff. ad leg. aquil. ſi ex plagis. §. tabernarius. et hoc ſi prim⁹ percuſſor volebat ꝑcutere denuo: alioquin ſi nolebat denuo ꝑcutere, et alter repercuſſerit potius eſt vindicta q̃ repulſio iniurie. et ſic intelligo q dicitur iniuriam incontinenti poſſe repelli. Requirit ergo q defendendo repercutiat, non vlciſcendo: vt. j. e. quid culpatur. et. ff. ad legem aquil. ſcientiam. et cum moderamine ſe defendat: vt ex de. reſti ſpolia. olim cauſam. in fi. ſi quis tamen moderamen excedit, ⁊ non ex propoſito: non tenetur: vt. ff. ad legem aquil. ſi ex plagis. §. tabernari⁹. lz illa decre. olim cauſam. videatur contradicere. Itẽ incontinenti debet vim vi repellere: vt. ff. de vi et vi arma. l. iij. §. cum igitur. Si autẽ vis infert rebus, et illatam ⁊ inferẽdam licitum eſt repellere: ſz potius illatam q̃ inferendam.

b ¶ Prebe. illud intelligat de cordis preparatione: vt. j. e. paratus. vl' cum agitur de fide.

c ¶ Duo milia. vbi eſt q̃ſtio fidei.

d ¶ Defendẽtes. ex odio: vel dic ex interuallo: vel non ſeruato moderamine.

e ¶ Non poſſum. Et tñ noluit rogare: vt preberet exẽplum humilitatis alibi tamen dicit, ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte. xvj. diſt. habeo.

f ¶ Iudicare. iniuſte. Uel loquitur de his qui non habẽt iuriſdictionẽ.

g ¶ zizaniã. xj. q. iij. nolite. Jo.

Niſi bella. ¶ Cal⁹. Queſitum fuit a Gregorio quare bella iudeoꝝ legantur in eccleſia? Et reſpondet q non ob aliud niſi vt per ipſa doceamur ſpiritualiter pugnare cõtra vitia et demones. Et ad hoc probandum inducit quatuor authoritates: quarũ vna eſt chriſti: relique ſũt apoſtoli Pauli.

h ¶ Ab apoſtolis. Ergo non tantũ ex precepto vel conſtitutione eccleſie legim⁹ libros iudeorum: ſed etiam ex precepto apoſtoli. Sed quero vbi hoc ꝑcepit apl'us? Dic q loquitur preſumendo. quod enim vniuerſalis eccleſia tenet, credendum eſt hoc ab apoſtolis eſſe inſtitutum. xj. diſtinctio. eccleſiaſticarum.

Iniuria an poſſit repelli ⁊ a quibus.

Adde ꝑ hoc gl. ij. et ibi bar. in. l. vt vim. ff. de iuſt. et iure. eũdem bar. i. l. ſi qs in ſeruitute. ff. de fur.

Mat. xxvj. e

Et incõtinenti repellidz: ſed ex interuallo repelli poteſt impune: collect' ſcz amicis et q̃ citi⁹ ꝑt. ff. de acqr. poſ. qd meo. §. vlti. ⁊ l. dã. §. q ad nundinas q̃ñ non eſt iniuria illata ꝑſone: q2 tũc ꝑſumit vltio ſm Joan.

Mat. xxv. a.

Rom. xiiij. c.

Ibidẽ a.

Libri iudeoꝝ ſunt legẽdi ex ꝑcepto.

a ¶ Uindicantes. Jdeo enim iudiciorum vigor in medio poſitus eſt, ne quis ſibi vltionem ſumere preſumat. C. de iudeis: nullus. xvj. q. j. ad hoc. Jo.

¶ Hic ks. ¶ Cauſa. Dictũ eſt in. §. j. q̄ militare eſt peccatum: quia patientiam habere debemus. Et ad hoc inducit primum capitulum. Nunc vero dicit Gra. q̄ illa patientie precepta nõ tantum ſunt in corporis oſtẽſione retinẽda, q̃tum in cordis preparatione: quaſi dicat, interi⁹ debet eſſe homo patiens ſed extra debet corrigere delinquẽtes: qđ probat per ſequentia capitula.

Paratus. ¶ Ca ius. Oſtẽdit Grat. in hoc cap. q̄ precepta patientie magis inducenda ſunt ad p̄parationem cordis, et animi beneuolentiam, q̃; ad opera exteriora: quib⁹ delinquẽtes inuitos poſſumus corrigere ⁊ caſtigare, patientia vł beneuolẽtia animi interius obſeruata. Et hoc probat quinq; exemplis: ſcilicet Chriſti, pauli, ⁊ petri, ⁊ rei publice, ⁊ Joannis baptiſte. Primum exẽplum incipit ibi: hinc liquido. Secundum ibi: neq; Paulus. Tertium ibi: agenda ſunt. Quartũ ibi: ac per hoc. Quintum ibi: item paulopoſt.

b ¶ In aperto. argu. q̄ non ſemper per exteriora comprehenduntur interiora. † v. q. v. nõ omnis. et cap. non oſculatur.

c ¶ Prodeſſe. ſic ergo prodeſſe dicimur illi quem verberamus: vt. xlv. diſtinc. et qui emendat. Joan.

d ¶ Si verba. argu. q̄ nõ debemus inherere verbis: ſ; potius mẽti: vt dixi. xxiij. queſtio. v. humane. xxvj. queſt. v. nec mirum. verba enim in reſcriptis poſita vel in lege conformare debemus equitati: et licet verba hoc non patiãtur, extra de reſcriptis cauſam. et extra de conſuetudi. cum dilectus. et. ff. de in ius vo. l. q̃uis. et. ff. qui pe. tu. l. vlti. Argu. contra. xix. diſt. in memoriam. et. ff. qui ⁊ a quib⁹ manumiſ. l. proſperit. vbi dicitur, ſufficit ita ſcriptum eſſe, et ſi illđ durum eſt.

i. cor. vj. b.

Eph. vj. b.

Joan. xviij.

† Ar. ↄ. xxj. q. ij. c. j.

vindicantes[a], ſed magis iniuriã percipite, ⁊ magis fraudem patimini? Unde deniq; ſciens apl's nobis iam vltra bella non eſſe carnaliter peragẽda, ſ; aĩe certamina ↄtra ſpirituales aduerſarios deſudãda, velut magiſter militie preceptũ dat militibus Chriſti, dicens: Induite vos armaturam dei, vt poſſitis ſtare aduerſ⁹ aſtutias diaboli? His ita reſpõdetur: precepta patientie non tam oſtentatiõe corporis, q̃; preparatione cordis ſunt retinẽda.

Unde Aug. ait in ſermone de puero Centurionis.

¶ Precepta patientie virtute animi, non oſtentatione corporis ſeruanda ſunt.

Paratus debet eſſe homo iuſt⁹ ⁊ pius patiẽter eorum malitiã ſuſtinere quos fieri bonos querit. Potius numerus creſcat bonorũ: non vt pari malitia ſe quis numero addat malorũ. Deniq; iſta precepta magis ſunt ad preparationẽ cordis, q̃; ad op⁹ qđ in aperto[b] fit, vt teneat in ſecreto animi patiẽtia cũ beneuolẽtia. In manifeſto autẽ id fiat qđ eis videt pdeſſe[c] quibus bene velle debem⁹. ¶ Hinc liq̇do oſtẽdit q̄ ipſe dñs Jeſus exẽplum ſingulare patientie cũ percuteret in faciẽ, reſpõdit: Si male locutus ſum, exprobra me de malo: ſi autẽ bene, q̇d me cedis? Nequaq̃; igit preceptũ ſuũ (ſi verba[d] intueamur) impleuit. neq; enĩ prebuit percutiẽti alteram partẽ: ſ; poti⁹ phibuit ne faceret, ⁊ iniuriã augeret. tamẽ parat⁹ aduenerat nõ ſolũ percuti in faciem, verũetiam pro his a quibus hoc patiebat, crucifixus occidi: pro quibus ait in cruce pendens: Pater ignoſce illis, q; neſciunt[e] quid faciunt. Neq; Paul⁹ apoſtol⁹ preceptũ dñi ⁊ magiſtri ſui videt impleſſe, vbi etiã percuſſus in faciem dixit principi ſacerdotũ: Percutiat te deus paries dealbate. ſedes me iudicare ſm legẽ[f], ⁊ contra legem[g] iubes me percuti? Et cum a circũſtantib⁹ diceretur: Iniuriam facis principi ſacerdotum, irridẽs eos admonere voluit quid dixerit: vt qui ſaperent etiã intelligerent iam deſtruendũ[h] eſſe in aduẽtu Chriſti parietẽ dealbatum: hoc eſt hypocriſim ſacerdotij Judeorum. Ait quippe: Neſciui fratres, quia princeps eſt. Scriptum eſt enim: Principi populi tui non maledices. cum proculdubio qui in eodem populo creuerat, atq; in lege fuerat eruditus: illum principem ſacerdotũ neſcire[i] non poſſet, nec eos quibus ita notus fuerat, vllo modo falleret q̄ neſciret. Sunt ergo iſta precepta patiẽtie ſemper in cordis preparatione retinenda. ipſa quoq; beneuolentia, ne reddatur malum pro malo, ſemper in voluntate complenda. Agenda ſunt autẽ multa etiam cum inuitis quadam benigna aſperitate plectendis, quorum potius vtilitati conſulendum eſt, q̃; voluntati[k]. Nã in corripiẽdo filium quãtumlibet aſpere nunq̃; profecto patern⁹ amor amittitur: fiat tamen quod nolit, ⁊ doleat: qui etiam[l] inuitus dolore videt ſanãdus. Ac per hoc ſi terrena iſta reſpublica[m] chriſtiana precepta cuſtodiat etiam ipſa bella ſine beneuolentia non gerentur, ſed vt ad pietatis iuſtitieq; ſocietatem

e ¶ Quia neſciũt Pro illis q̇ ex ignorantia hoc fecerũt rogauit. j. q. j. §. cũ ergo.

f ¶ Secundũ legem. Judex ſm leges iudicabit: ⁊ nõ ſecundum motum animi ſui: vt extra de conſti. c. j. ⁊. xj. q. iij. ſũmopere. alioquin punit vt falſarius: vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. j. §. j.

g ¶ Et contra legem. Lex enĩ dicit q̄ liber homo non debet verberibus cedi: vt. C. de repudi. conſenſu. vltra mediũ: niſi in caſu vt nota. v. qõ. v. illi qui. et not. xv. q. vj. in ſumma.

h ¶ Deſtruendũ Dixit eum nõ eſſe principẽ: quia non erat apud eum duraturus principatus: vt extra de v̄bo. ſignifi. nam et ego. ⁊. j. de pe. diſ. j. diuortium.

i ¶ Neſcire. arg. q̄ non poteſt q̇s ſe excuſare † pretextu ignorantie de re q̄ facta eſt inter vicinos ſuos: vt extra de preſũp. quoſdam. et. c. q̃ro. liiij. diſ. nulli. et. xij. q. ij. q̄ ⁊ humanis. ſimilis p̄ſumptio eſt. C de in integ. reſt. mino. de tutela.

k ¶ Quã volũtati. j. e. qõe. iiij. diſplicet. ↄ. xlv. diſtinc. et qui emendat.

l ¶ Qui etiam vł quin etiam.

m ¶ Reſpublica. .i. aliquis gerens rempublicã. Jo.

Luce. xxiij. d

Actu. xxiij. a

Hõ liber verberari non dẽ.

Uicinorum facta p̄ſumuntur ſcire.

† Idem Alex. ſ ymo. in l. bñ ad cognitionem. col. v. f. ſi certi peta. et Bal. in l. de tutela. C. de in inte. reſt. qui ibi ſequit Sal. et Pau. ſ caſt.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ In euangelio. Joannis.
b ¶ Concuſſeritis. Concutere eſt aliquid petere vltra debitum ratione alicui9 officij: vt. j. e. quid culpatur. dicitur autē concutere q̄ per oppreſſionē ⁊ minas extorquet pecuniam: vt. ff. de concuſ. l. j. ⁊. ij. Joan.

Concutere q̄d ſit.

Uide q̄ le. et not. ſ. j. q. j. concuſſionis.

Noli exiſtimare. ¶ Caſus. Hoc ca. diuidiť in tres partes. In prima parte dicitur q̄ Bonifacius queſiuit ab Aug. an aliquis poſſit deo placere in armis militaribus. Et reſpondet q̄ ſic, ſi virtutē corporalē putat eſſe donū dei. et hoc probatur exemplo Dauid ⁊ aliorū patrū ve. teſta. ⁊ exēplo Cēturionis. In ſecūda parte queſiuit vtrum fides ſit amico ſeruāda pro quo pugnatur. Et reſpōdet q̄ nō ſolū amico: ſȝ etiā hoſti eſt ſeruanda. Tertio queſiuit ex qua cauſa bellum quis ſumere debȝ. Et reſpōdet q̄ cauſa neceſſitatis tantum, ad hoc. ſ. vt pax et ſalus acquirať vel conſeruetur. vnde cū aliq̄s vincit hoſtes, nō interficiat eos: ſed ad vitā reſeruet, ⁊ ad pacem perducat. Secunda pars incipit ibi Fides enī. Tertia ibi: pacē habere.

Luce iij. c.

p. lxxx viij. c.

c ¶ Sāctus Dauid. ſi aliquis exiſtens ſanct9 poteſt vti armis in bello quare ergo prohibetur penitētibus vti armis: vt. xxxiij qōe. ij. admonere? Reſpondeo: ideo: quia penitentes viuunt ſub regula eccleſiaſtica: vt. xj. q. j. aliud. Uel ideo qȝ arma poſſunt dare occaſionem peccandi.

Mat. viij. a.

Penitētes armis vti nō pñt.

Adde late per legiſtas l. cū proponas. et ibi Cy. C. de pac. et ibi gl. bal. in l. vt reſponſum. C. de trāſactio.

victis facilius conſulatur. Nā cui licētia iniquitatis eripitur, vtilius vincitur: quoniā nihil eſt infelicius felicitate peccantium: qua penalis nutritur impunitas, et mala voluntas velut interior hoſtis roboratur. et paulopoſt. Nā ſi chriſtiana diſciplina omnia bella culparet: hoc potius conſilium ſalutis petentibus in euangelio[a] diceretur, vt abijcerent arma ſeqȝ militie omnino ſubtraherēt. dictum eſt autem eis: Neminē concuſſeritis[b], eſtote cōtenti ſtipendijs veſtris. Quib9 proprium ſtipendium ſufficere debere precepit, militare vtiqȝ non prohibuit.

Item eiuſdē ad Bonifaciū.

¶ In bellicis armis milites deo placere poſſunt.

Noli exiſtimare neminē deo placere poſſe qui armis bellicis miniſtrat. In his erat ſanctus Dauid[c], cui dominus tam magnum perhibuit teſtimonium. In his etiā plurimi illius tēporis iuſti. In his erat ſanct9 ille Centurio, q̄ dño dixit: Non ſum dignus vt intres ſub tectum meum. Hoc ergo primum cogita quādo armaris ad pugnam, quia virt9 tua etiā ipſa corporalis donū dei eſt. Si enim cogitabis de dono dei, non facies cōtra dominum. ¶ Fides enim quādo promittitur, etiā hoſti[d] ſeruanda eſt cōtra quem bellū geriť: quāto magis amico p̄ quo pugnatur? ¶ Pacem habere, voluntatis eſt. Bellum autem debet eſſe neceſſitatis, vt liberet deus a neceſſitate, ⁊ conſeruet in pace. Non enim pax queritur, vt bellum exerceatur, ſed bellum geritur vt pax acquiratur. Eſto ergo bellando pacificus, vt eos quos expugnas ad pacis vnitatē vincendo perducas. Beati enim pacifici (ait dominus) quoniam filij dei vocabuntur. Si autē pax humana tam dulcis eſt p̄ tēporali ſalute mortalium, quāto dulcior eſt pax diuina pro eterna ſalute angelorum? Itaqȝ hoſtem pugnantem neceſſitas deprimat, non volūtas. Sicut bellanti et reſiſtēti violentia redditur, ita victorijs capto miſericordia iā debeť[e], maxime in quo pacis perturbatio non timetur.

Item eiuſdem contra Manicheos.

¶ Que ſunt in bello iure reprehendenda.

Quid culpať in bello? An qȝ moriuntur quādoqȝ[f] morituri, vt dominenť[g] in pace victuri? hoc reprehendiſſe timidorum eſt, non religioſorum. Nocendi cupiditas, vlciſcendi crudelitas, impacatus atqȝ implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi ...

d ¶ Hoſti. Hoſti ergo fides ſeruanda eſt, vt hic, et. xxij. qō. iiij. innocens. Arg. contra. xxij. q. ij. vtilem. qō verum eſt ſi ipſe nobis ſeruat fidē: alˀs non tenemur ei ſeruare. xcv. diſt. eſto ſubiectus. extra de iureiuran. peruenit. xxviij. q. j. ſi infidelis. ff. locati, quero. §. inter. C. de tranſac. l. cum proponas. in fi. Argu. contra. xj. q. iij. inter verba. in fi. ⁊. xxxiij. q. v. quod deo.
e ¶ Jam debetur. Arg. miſericordiā eſſe debitā. et ita hic argu. q̄ diſpenſatio poteſt peti tanqȝ debita: vt. l. diſtinc. domino ſancto. in fi. et. lxxxvj. diſtinc. non ſatis. in fi.

Item habes hic q̄ aliquis tenetur parcere hoſti ſuo: vt ij. queſtio. v. q̄uo. in fi. Dum tamen non timeatur periculum incurrere ex hoc: vt infra ead. queſtio. iiij. et iniuſta. Joan.

Quid culpatur. ¶ Caſus. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima dicitur q̄ Manichei reprehendebant bella: quia homines ibi moriebantur. Sed Auguſti. dicit q̄ hoc timidorum eſt, et non religioſorum. ſcilicet reprehēdere bella ꝑpter morituros. ſed hec ſūt in bellis reprehendenda ſcilicet nocēdi cupiditas: vlciſcendi crudelitas: et libido dominandi. ⁊ his ſimilia. In ſecunda parte dicitur q̄ ꝑpter iſta vitia puniēda: ſiue deo iubente: ſiue aliquo principe ſeculari: iuſte pugnant milites chriſtiani. quod probat authoritate Joannis, qui milites a bello non prohibuit: et authoritate Chriſti, qui tributa ceſari reddi p̄cepit, ex quibus ſtipendia militib9 erogabantur. In tertia parte dicitur q̄ authoritas ſuſcipiendi belli penes principes conſiſtit: quibus obediendū eſt, niſi precipiant contra deum. Si autem incertuȝ eſt vtrū ſit contra deum, debent ipſi milites obedire nec ꝑpter hoc punientur: principes autem propter humanam cupiditatem quam habent, a domino punientur. Secunda pars incipit ibi: que plerumqȝ. Tertia ibi: ordo autem. Que plerunqȝ. ſcilicet vitia.

Nā ſi timeret ⁊ deſperaret ō ei9 correctione, eius mi ferēdū: vel hoc eſt iniuſta ſm h.

Mat. v. a.

f ¶ Moriuntur quandoqȝ morituri. Certe hec ratio non eſt ſufficiens. nam ſi quis hominem interficiat etiam mortifere vulneratum, nihilominus tenetur: vt. ff. ad legem aquiliam. ita vulneratus. in principio. et eſt ſimilis ratio. infra. xxiij. queſtione. iij. ſi habes. ff. ad legem rhodiam de iactu. qui leuande. et. l. nauis. §. ſed ſi nauis. et. ff. quod vi aut clam. ſi alius. §. eſt et alia.
g ¶ Dominentur. victores.

a ❡ Siue deo.id eſt diuina reuelatione.j.e.q.ij.dñs.
b ❡ Ordine.id eſt poteſtate.

quẽs ca.planũ eſt. Interrogauerũt, in euãgelio Luce.
h ❡ Augeas. iniuſte. licitũ eſt etenim augere diuitias xxx.diſt.§.hec ſcripſimus.

ritas rebellandi, libido dominãdi, ⁊ ſiqua ſil'ia, hec ſunt que in bellis iure culpant̃: que plerunq; vt etiã iure puniãtur aduerſus violẽtias reſiſtentiũ (ſiue deo [a] ſiue aliquo legitimo imperio iubente) gerenda ipſa bella ſuſcipiunt̃ a bonis cum in eo rerũ hũanarũ ordine [b] inueniuntur, vbi eos vel iubere aliquid tale, vel in talibus obedire iuſte ipſe ordo conſtringit. vnde nec Joannes ab armis iubet diſcedere milites: ⁊ Chriſtus tributa [c] ceſari monet reddi: quia propter bella neceſſario militi ſtipendiũ prebetur. Ordo autẽ ille naturalis mortalium paci accõmodatus hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli authoritas atq; conſilium penes principes [d] ſit. ſed ſi humana cupiditate bellum geritur, non nocet ſanctis, in quos non habet quiſq; poteſtatem niſi deſuper datam. Non enim eſt poteſtas niſi a deo, ſiue iubẽte, ſiue ſinente [e]. ergo vir iuſtus ſi forte etiam ſub rege homine ſacrilego [f] militet, recte poteſt illo iubente bellare: ſi vice pacis ordinẽ ſeruãs, quod ſibi iubet̃, vel non eſſe contra dei preceptum certũ eſt: vel vtrũ ſit, certum nõ eſt: ita vt fortaſſe reum faciat regẽ iniqtas [g] imperandi, innocentem autem militem oſtendat ordo ſeruiendi.

Item eiuſdem in libro de verbis dñi tractatu.xix.

❡ Militare nõ eſt peccatum.

MIlitare non eſt delictũ, ſed propter predã militare peccatum eſt: nec rem publicam gerere criminoſum eſt: ſed ideo gerere rempublicã vt diuitias augeas [h], videt̃ eſſe dãnabile. Propterea enim quadam ꝓuidentia militãtib⁹ ſunt ſtipẽdia conſtituta, ne dũ ſumpt⁹ queritur, predo graſſetur.

Item dñs ipſe dixit: Reddite que ſunt dei deo, ⁊ que ſunt ceſaris ceſari. Igit̃ qd̃ Ceſar precipit [i], ferendum eſt: qd̃ imperat, tolerandum eſt: ſed fit intolerabile dum predã exactores accumulãt. Item: Interrogauerunt Joannẽ milites dicentes: Quid faciem⁹ ⁊ nos? Ait illis. Neminẽ concutiatis, neq; calumniam faciatis: ſed eſtote contẽti ſtipendijs veſtris. Sic autem cognoſcere ſe debet omnis homo qui militat. Nõ enim de his tantum militantib⁹ ſcriptura loquitur, qui armata militia detinentur: ſed quiſquis militie [k] ſue cingulo vtitur, dignitatis ſue miles aſcribitur: atq; ideo hec ſententia poteſt dici (verbi gratia) militibus ꝓtectoribus, cunctiſq; rectorib⁹. Quicunq; ſibi ſtipendia publice decreta conſequitur: ſi amplius querit, tanq; calũniator et concuſſor Joannis ſententia condemnatur [l].

Item eiuſdem de diuerſis eccleſie obſeruationibus.

❡ Pacata ſunt bella que gerũtur vt mali coerceãtur, boniq; ſubleuentur.

APud veros dei cultores etiam ipſa bella pacata ſunt: que non cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur: vt mali coerceãtur, ⁊ boni ſubleuentur.

Item Greg. vniuerſis militibus neapoli.

❡ Sũma eſt laus militie, reipublice vtilitatibus obedientiam exhibere.

SUmma militie laus inter alia bona merita hec eſt, obedientiã reipu. vtilitatibus exhibere: quicquid ſibi vtiliter [m] imperatũ fuerit, obtemperare: ſicut etiam nunc deuotionẽ veſtrã feciſſe didicimus qua epiſtolis noſtris quibus

c ❡ Tributa. Ut j.e.q.viij.tributũ.
d ❡ Principes. vt j.e.q.ij.iuſtũ. Nullus ergo bellat̃ poteſt ſine authoritate principis, vt hic ⁊.C. vt armo. vſus l.j.lib. xj. ſimiliter princeps eccleſiaſticus poteſt indicere bellũ. vt.j.e.q.viij. igitur.et.c.omni.et ca.ſequen.
e ❡ Sinente. vt viij.qõ.j.audacter.
f ❡ Sacrilego.† xj.q.iij. iulian⁹ imperator.
g ❡ Iniqtas. hic habes ꝙ licet dñs peccet precipiẽdo, tamẽ ſubditus nõ peccat obediendo vt.c.diſtinc. contra morem.in princ. ſic xxiij.qõ.v.manifeſtum. extra de iureiuran.debitores. Item habes hic ꝙ in dubijs ſemp eſt obediendũ. j.tr. diſtinc.in memoriam Arg.contra.l. diſt ſiquis prepoſtera xj.q.iij. quid ergo Itẽ eſt hic argu. ꝙ i dubijs humanior et tutior via eſt eligenda. ex̃ de ſpon. iuuenis.et.xiiij. di. ca.vlti.

† Non tñ excõmunicato. ⁊ ſic non ob. xv.q.vj nos ſanctorũ.

Obediẽdum eſt etiã in dubijs.

MIlitare. ¶ Caſus. Beneuẽ. hunc caſum ſic ponit. Oſtendit Aug. ꝙ militare non eſt peccatum, niſi propter predã militetur: et vt milites ꝑdam non faciant, ſtipendia ſunt eis conſtituta: vltra q̃ ſi aliquid extorſerint, tanq; calũniatores et cõcuſſores damnabuntur. et ad hoc probãdum inducit duas authoritates, Chriſti ⁊ Joãnis: quod nõ eſt tantũ intelligendum de militib⁹ ſeculi, ſed etiã de militib⁹ eccleſie. Se

i ❡ Precipit. Licet ſit iniuſtum: vt c.diſtin. contra morem.in prin.
k ❡ Militie. Cuz ergo clerici milites dicantur: vt.lxj. diſtinct.quid proderit.j.qõ iij.ſaluator ⁊.q.vij.qui in qualibz.ſimiliter et patroni cauſarum dicuntur militare: vt C.de aduo.di. iud. aduocati. ergo ſi oẽs iſti habẽt ſtipendia, non debẽt recipere ſalaria.j. q.ij.ſicut.
l ❡ Condẽnatur. Sed qualiter punitur ꝯcuſſor? Dic ꝙ ſm canonem pena quadrupli: vt xviij.diſt. quoniaz. ſm leges videt̃ ꝙ extra ordinẽ punitur, cum non ſit publicum crimẽ: vt.ff. de concuſſo.l.ij.ſed certe et ſz leges pena quadrupli punitur: vt.j.q.vij. ſancimus.

SUmma. ¶ Caſus. hu. hũc caſũ ſic ponit. Gregorius deputauerat ad cuſtodiam. Neapolitane ciuitatis Cõſtantinuz tribunum: cui milites neapolitani deuote obedierunt. Scribit ergo Grego.eis et commendat eos de tali obediẽtia: et admonet eos et hortatur vt ſicut bene fecerũt, perſeuerent in tali obedientia: vt per eorum vigilãtiam idẽ.ij. augmẽtetur qd̃ de qõ.iij. ne hactenus ab eis qd ergo. vbi geſtum eſt.
m ❡ Utiliter. Ar. de hoc. ꝙ ſi epũs precipit alicui ire Romam pro vtilitate eccleſie, ꝙ tenetur obedire: † vt.vij.qõ.j. adiplem quia. et ſi clericus dum.

Mat. xxij.b.

Aduocati militant. Luce. iij.c.

† Epiſcopo officiale eſt

ſe excuſet, et dicat, mittatis illum qui ditior me eſt: reſpondeat ei epiſcopus ſicut Chriſtus reſpondit Petro: cum enim dominus diceret Petro: Tu me ſequere. reſpondit Petrus. Dñe, hic aūt quid? demonſtrato Joanne. et dixit ei dominus. Quid ad te? ſic eū volo manere, tu me ſeq̄re. Joan.

et iur.l.pe. et tenent ſententie ſue quandiu toleratur: vt iij.qōne.vij.§.vlti.

Dominus noſter. ¶ Caſus. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima queſitū fuit ab Augu. an ſit peccatum pugnare per inſidias. Et reſpondet ꝙ non

Quod autem ¶ Caſꝰ. Hic intitulatur ſecunda q̄ſtio, qua queritur qđ bellum ſit iuſtū, ⁊ qđ iniuſtū. Et reſpōdet ꝙ bellum dicitur iuſtuꝫ vel iniuſtum quatuor modis. ſ. rōne precipientis: vt.ꝫ. q.j. quid culpatur vel ratione obediētis: quia monachꝰ vel ſpiritualis obedire non debet, ſed laicus: vt.j.queſt. viij.clerici. Ratione rei propter quā pugnatur: quia ſi bellū ſit cauſa dominandi iniuſtum eſt: ſi cauſa neceſſitatis: iuſtum reputatur. Ratiōe perſonaꝝ cōtra quas pugnat̄: vt.ꝫ.qō.j. paratus.

a ¶ Quod autē. Bellū dicitur iniuſtū quinqꝫ modis: vel ratione perſone: vt ſi fuerit perſone eccleſiaſtice: quibus non eſt licitum fundere ſanguinem: vt.j.e.qō. viij.clerici. et capi. his a quibus. Ratione rei: vt ſi non eſt de repetēdis rebus: vel pro defenſione patrie: vt.j.e. ca.j.⁊.j.e.qō.viij. ſi nulla. Uel propter cauſaꝫ vt ſi ꝑpter voluntatem, et non propter neceſſitatē pugnatur: vt.ꝫ. e.q.j.noli. Ex animo eſt iniuſtum: vt ſi animo vlciſcendi fiat: vt.ꝫ.e.q.j.quid culpatur. Item eſt iniuſtum ſi non ſit indictum authoritate principis: vt.j.e.c.j.et.ꝫ.e.q.j. quid culpatur. Que alia adhuc requirantur, habes.ꝫ. e.q.j.in glo.illa, qui repellere. Joan.

Bellū dr̄ qnqꝫ modis iniuſtū.

magnificum virum Conſtantinum tribunum cuſtodie ciuitatis deputauimus preeſſe, paruit: et congruam militaris deuotionis obedientiam demonſtrauit. vnde ſcriptis vos preſentibꝰ curauimus admonendos vti predicto viro magnifico tribuno (ſicut et feciſtis) omnem debeatis pro ſereniſſimorum dominorū vtilitate vel cōſeruanda ciuitate obedientiam exhibere: quatenus quicquid a vobis hactenus bene geſtum agnoſcitur, per preſentem temporis vigilantiam ac ſolicitudinem augmentetis. Ex his omnibus colligitur ꝙ militare peccatū non eſt: et ꝙ precepta patientie in preparatione cordis, nō in oſtētatione corporis ſeruāda ſunt.

¶ Queſtio.ij.

Quod autezᵃ queritur quod ſit iuſtum bellum. Iſidorus etymologiarū libro xx. inquit.

¶ Quod ſit iuſtum bellum.

Juſtum eſt belluꝫ quod ex edicto geritur de rebusᵇ repetendis, aut propulſandorum hominū cauſa. Judex dictꝰ eſt, quia ius dictat populo: ſiue ꝙ iure diſceptet. Jure autēᶜ diſceptare, eſt iuſte iudicare. nō enim eſt iudex ſi non eſt in eo iuſtitia.

Item Auguſti. in libro queſtionum.

¶ Nihil ad iuſtitiam intereſt ſiue aperte ſiue ex inſidijs aliquis pugnet.

Dominus noſter iubet ad Jeſum naue vt cōſtituat ſibi retrorſum inſidias id eſt inſidiātes bellatores ad inſidiandum hoſtibus. Hinc admonemur hoc non iniuſte fieri ab his qui iuſtū bellū gerunt: vt nihil iuſtus p̄cipue cogitet in his rebus niſi vt bellū ſuſcipiat cui bellare fas eſt. nō eñ fas eſt oībus. Cum aūt iuſtū bellū ſuſceperit: vtrū aperte pugnet, an ex īſidijsᵈ: nihil ad iuſtitiā intereſt. Juſta autē bella ſolent definiri, que vlciſcunturᵉ iniurias. ſic gens ⁊ ciuitasᶠ petenda eſt q̄ vel vindicare neglexerit qđ a ſuis improbe factum eſt: vel reddere qđ ꝑ iniurias ablatū eſt. Sed hoc genus belli ſine dubio iuſtuꝫ eſt; qđ deꝰ īperat, q̇ nouit qđ cuiqꝫ fieri debeat: in quo bello ductor exercitus, vel ip̄e populus non tam author bel-

quod ꝑbat exemplo ieſu naue, quē dñs docuit vt hoſtibꝰ retrorſuꝫ inſidias poneret. In ſecūda parte queſitum fuit que bella ſint iuſta. Et reſpondet ꝙ illa que iniurias vlciſcuntur: dūmodo fiant authoritate principis. Similiter ⁊ illa que fiunt ex precepto domini: in q̇bus bellis ductor exercitꝰ vel populus miſter dei eſt.

d ¶ Ex īſidijs. ſic ergo per inſidias et per dolū poſſumus licite vincere hoſtes noſtros: vt xxij.q.ij. vtilē. xliij. diſtin. in mādatis. dum tamen fidem nō rumpamus hoſti: vt.ꝫ.e.qō.j.noli. Idem dicas de aduocato ꝙ ſi hꝫ iuſtaꝫ cauſam, licite poteſt decipere aduerſariū ſuum: vt ar.iiij.q.iiij.c.j.

e ¶ Ulciſcuntur. i. repelluntur: ⁊ ſic non obſtat. xlvj. di. ſeditionarios.

f ¶ Ciuitas. Judex ergo q̄ non facit iuſtitiaꝫ, poteſt conueniri: vt hic, ⁊ iij.qō.vij. qui ſine. et in auten. vt dif. iudi.§.pe. ⁊ vltim. col.ix. ⁊.C. de ap. ſi appellatione. et.j. e.qō.v. adminiſtratores. extra de offic. dele. prudentiam et ita iudex facit litē ſuam nō ſolum ſi per dolum vel gratiam vel inimicitiam iudicet: ſed etiam ſi alie ſordes interueniant: vt.ff.de iudi.l.ſi filiusfamilias. lꝫ ſit arg. contra.ij.q.vj. hoc etiam placuit. Et per hoc decretum Pileius obtinuit contra nuncios regis Anglie: qꝛ cum ipſe cōmonitus recuſaret de ſuis iuſtitiam facere, fecit litem ſuam. vnde nuncij ipſi cōdemnati ſunt. Eſt tamen arg. contra. C. de actio. et oblig. autent. immo. ⁊. C. ne vxor ꝓ ma.l.j.et.ij. Sed quid ſi aliquis in bello conſecutus eſt totum ſuū intereſſe: nunquid adhuc de hoc ipſum in iudicio poterit cōuenire: vel an pōt adhuc habere bellum contra ipſum? Videt̄ ꝙ ſic: quia penā ſue cōtumacie preſtitit; vñ agere adhuc pōt ad reſtitutionem rei ablate: vt.ff. de tab. exhi. locū §.pe. Itē res iſta nō ē ei ſoluta ꝑ

Adde Alexā. ď ymo. in.l.j. col.ij.ff. de iur. om.iudi. vbi dicit ꝙ ius dicens, et dictio iudex ſunt ſynonyma.

Joſue viij.a.

Deceptio qñ ꝗꝫ permittit.

Hoc vult dicere ꝙ i hº ꝙ ſic paſſus ē, vꝫ eē paſſus ꝑpt cōtumaciam: ⁊ in hoc caſu non dānum tm̄, ſed ꝯtumacia attēditur: ⁊ aduerſus ꝯtumacem ⁊c. vt ſequitur in glo.

Juſtum. ¶ Caſus. Hoc cap. duas habet partes. In prima dicitur ꝙ illud bellum eſt iuſtuꝫ quod fit ex precepto principis de rebus repetendis, vel propter iniuriam repellendam. In ſecunda parte dicitur ꝙ iudex ideo dictus eſt, quia ius dictat populo: vel quia iure diſceptat. vnde nō debet dici iudex niſi ſit in eo iuſtitia.

Ad huiꝰ declarationē: vide qđ not. Innoc. ē de reſti. ſpo. olim.j. iuxta fi.

b ¶ De rebus. ablatis.

c ¶ Jure autem. ⁊ ſi aliquid inique determinat iudex; iuſtum eſt, id eſt tanq̄ iuſtū ſeruari debet: vt.ff. de iuſti.

li q̃ꝫ miniſter iudicandus eſt.
Cum ergo iuſtū bellū ſit qđ ex edicto gerit᷑,vl' quo iniurie vlciſcūtur: querit᷑ quō a filijs iſrael iuſta bella gerebantur?
De his ita ſcribit Auguſti.in queſtionibus Nume.

Innoxius tranſitus filijs iſrael negabatur, atq; ideo iuſta bella gerebant.

Notandū eſt ſane quē admodū iuſta bella gerebantur a filijs iſrael contra Amorreos. Innoxius enim tranſitus[a] denegabat᷑: qui iure humane ſocietatis equiſſimo patere debebat.

Queſtio.iij.

Quod vero[b] iniuria ſociorum armis propulſanda non ſit, exemplis et authoritatibꝰ ꝓbatur. Dominus enim cuꝫ ab Herode quereretur ad interficiendum: non patrocinium ſibi queſiuit armorū: cum occulto inſtinctu poſſet in eum cōuertiſſe manum iudeorum: ſed fugiens[c] in egyptum latuit ibi per ſeptennium. Sic etiam cum a iudeis lapidibus peteretur, abſcondit ſe, et exiuit de templo. Sic etiam cum duceretur ad crucē, noluit cō mouere aduerſus ſeniores iudeorū turbā que nuper ei obuiam proceſſerat, et cum palmis et laudibus eū receperat. Sic etiam interrogatus a Pilato an rex eſſet, ait: Regnum meum non eſt de hoc mundo. ſi enim eſſet de hoc mūdo, miniſtri mei vtiq; decertarent vt ego non traderer iudeis. Inſinuans illos ad regnū huius mundi pertinere q̄ auxilio humanarum virium, non diuino preſidio ab īminenti iniuria ſe tueri cōtendunt. Itē cū diſcipulis ſuis ait: Si vos pſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliā: nō arma armis, ſed fugā pſequētibꝰ docuit opponi.
Item ſicut legitur in Eſaia: Egyptꝰ a Nabuchodonoſor deuaſtata eſt q2 filijs iſrl' contra aſſyrios ꝛ chaldeos protectionis et defenſionis auxiliū pmiſit. vñ dictū eſt: Baculꝰ[d] arūdineus rex Egypti: ſuper quem ſi aliquis innixus fuerit ꝯfringet᷑: et pforabit manum innitētis. Ipſi enim iudei captiui ducti ſūt: quia ſpem ſue liberationis nō in ſolo deo, ſed in hoīe[e] poſuerunt. Sic etiam de primis credētibus legit᷑[f] ꝙ rapinā ſuorū bonorū cū gaudio ſuſcipiebāt: nō querentes ſibi alioꝝ patrocinia: ſed gaudentes quoniam digni[g] inueniebant᷑ pro noīe Jeſu contumeliā pati. Sic et aplˀus in prima epl'a[h] ſuadet Corinthijs, vt iniuriam ꝛ fraudem patienter ferant: potius q̃ꝫ repetendo fratres ſcandalizent. ſic ab idolothytis et a qualibet eſca cenſet abſtinenduꝫ potius q̃ꝫ cū ſcādalo fratrū edamꝰ. ſic et a ſumptibꝰ abſtinet, ne aliqđ offendiculum euāgelio Chriſti preſtaret. Cuꝫ ergo ille qui ab iniuria armis arcetur, non minus ſcandalizetur q̃ꝫ ille a quo ablata coram iudice repoſcūtur: ptꝫ ꝙ ad ppulſandam iniuriā nō ſunt petēda armorum auxilia. Q đ aūt petēdū non eſt, illud iure preſtari non

---

debito: ſed in bello eſt facta ſua: vt.j.e.qōe.v.dicat.et.q.vij.ſi de rebus.et.ff.de acquiren.re.do.naturale.§.vlti. Item q2 contra cōtumacē in infinitū iurari poteſt: vt.ff. de rei vendi.qui reſtituere. Argu.contra: q2 bona fides non patitur ꝙ idem bis exigatur: vt.ff.de reg.iuris.bona fides.

Notādū eſt.
a Tranſitus. Licet eñ trāſire p alienū agruꝫ ius non ſit: vt.s.di ſtinct.j.ca.j.tamen q2 neceſſariꝰ et innoxiꝰ erat iſte trāſitus, iſti prohiberi non debuerunt: vt ff. de aqua pluuia arcē.in ſumma.§. item varus. Item quia via publica erat: et nemo prohibetur via publica vti: vt.C.de ſerui.per agrum. Jo.

Quod vero. Caſꝰ. Hic ponitur.iij.q.qua queritur an iniuria ſociorum ſit armis repellenda? et reſpondet ꝙ ſic: vt.j.e.fortitudo. ꝛ capi.non inferenda. dummodo fiat cuꝫ moderamine inculpate tutele: vt.C. vnde vi.l.j.dūmodo fiat ſtatim. ex interuallo nō licet preter authoritatem iudicis. et fieri debet a laicis, et non clericis: quibꝰ non licet armis accingi: dūmodo nō fiat zelo vltionis, ſed amore correctionis. Et procedit hoc ordine Gratianus. Primo probat.x.authoritatibus et exemplis ꝙ iniuria socioꝝ non eſt armis propulſanda: ex quibꝰ cō cludit ꝙ ſi iniuria non eſt armis propulſanda, armorū auxilia nō ſunt expetenda: et qđ non eſt expetēdum, iure preſtari non debet. Poſtea reſpōdet huic concluſioni, dicens ꝙ multa recte preſtantur que recte non petuntur: ſicut iudex recte vindicat iniuriam, quam tamen recte bonus nō poſtulat: qđ probat per ſequens ca. et per duo exempla.

Mat. ij.c.
Mat. xxj.a.
Joan. xviij.g

b Quod vero. Hic querit᷑ an iniuria socioꝝ ſit armis repellenda: ꝛ dicendū eſt ꝙ ſic.j.e.fortitudo. ꝛ ca.non inferenda. Gratianus tamen primo probat decem authoritatibus ꝛ exemplis ꝙ iniuria ſociorum nō ſit armis repellenda: ꝛ ſic concludit in fine ꝙ iniuria nō eſt armis repellenda: armorū auxilia nō ſunt appetēda. ꝛ qđ nō eſt petendū, de iure preſtari non debet. Poſtea reſpōdet et dicit ꝙ multa iuſte preſtātur, que non iuſte petuntur: ſicut iudex iuſte vindicat iniuriam, quam tamen bonus vir iuſte non poſtulat: quod ꝓbat per ſequens capi. et duo exempla.
c Sed fugiēs. Quicquid hic dicitur, allegatio eſt. Nam bene licituꝫ eſt cuilibet ſe defendere, etiam clerico: vt nota.s.qōne.j.in principio. et extra de homicid. interfeciſti. Sed p rebus defendendis dicunt pleriq; ꝙ non eſt licitum clerico aliquem occidere: vt extra de homicid. ſuſcepimus. vnde bene dicitur in illa decreta. interfeciſti te et tua. nō dicitur ibi, te vel tua.
d Baculus arundineus. Id eſt fragilis defenſio.
e Sed in homine poſuerunt. Quod non licet.j. de conſecratio. diſtinc.j. omnis chriſtianus.
e Sꝫ in hoīe.i. in egyptijs.
f Legitur. In actibus aploꝝ.
g Digni. id eſt de hoc gaudebant quia digni erant qui patienter poterant ſuſtinere omnia aduerſa.
h Suadet. Nō precipit: quia licite poteſt quis petere ſatiſfactionem. vt.xliiij.q.j.quod debetur.

Iniuria ſocioꝝ an ſit armis repellēda
Mat. x.c.
Eſaie xix.d.
Eſaie xxxj. Defenſio cuili bet eſt pmiſſa.
Heb. x.g.
Actu. v.g.
j.Coꝛ vj.b.
j.Coꝛ viij.c.
Licet eñ qs teneat᷑ dimitte re rācorem: nō tñ ſatiſfactionē.j.e. q.iiij.ſi illic. Archi.

debet[a]. Sed econtra multa rite preſtant̃, q̃ tamē iure nō petuntur. Bonus enim non rite[b] iniurie vindictā petit, q2 malū ꝓ malo redderet: quā tamē iudex recte infligeret, nec niſi bonum ꝓ malo redderet.

Unde Augu. in expoſitione pſal. cviij. ait.

¶ Que ſint differentie retributionum.

Sex differētie[c] ſunt. reddere bona ꝓ malis, non reddere mala ꝓ malis: hec bonorū ſunt, et prius melius. Nō reddere bona pro bonis, ⁊ reddere mala pro bonis. hec duo malorū ſunt, ſed poſterius deterius. Reddere bona ꝓ bonis, ⁊ pro malis mala. hec duo mediocrium[d] ſunt, prius propinquum bonis: cōuenit etiā malis, qđ Chriſtus non arguit[e], ſed plus oportere dicit, q2 et ethnici hoc faciūt: poſterius ꝓpinquū malis, conuenit tamen etiam bonis. vnde et lex modum vltionis ſtatuit: Oculū pro oculo. que (ſi dici poteſt) iniuſtorū[f] iuſtitia eſt: nō quia iniqua eſt vltio, quā lex ſtatuit: ſz quia vitioſa libido vlciſcendi: magiſq3 ad iudicem[g] pertinet hoc inter hoīes diſcernere, q̄3 bonum hominē ſibi expetere. hic enim malum pro malo redderet. iudex vero punit non delectatione aliene miſerie, quod eſt malum pro malo: ſed dilectione iuſtitie (iuſtum[h] ꝓ iniuſto[i]) quod eſt bonum pro malo, qđ etiam deus iudex facit.

Item ab aliquo capto iniuſte ſua exiguntur, pro vita tamen redimenda iuſte offeruntur.

Itē vaſa ſacra ab aliquo barbaro iniuſte exigūtur: ꝓ redēptione tm̄ captiuorū iuſte preſtantur. ſic ⁊ iniurie propulſatio licz iniuſte poſtulet̃, iure tm̄ preſtat̃: q̄3q̄3 et ipſa poſtulatio non vſq3quaq3 iniuſta ꝓbetur. Aliud enī eſt iniuriā ꝓpellere, vt ſibi liceat voluptuoſe viuere: aliud vt aliorū vtilitati libere poſſit vacare. Sicq3 aliud eſt ſuffragium ab hoīe tanq3 a miniſtro iuſtitie poſtulare, vt mala volūtas aduerſantiū eius miniſterio careat effectu, ⁊ bonorum volūtas eius ſuffragio ſortiatur effectū: aliud ſpem ſuā a deo in hominē transferre, vt aduerſa que inferuntur a deo ad vite correctionem, humano pellantur auxilio, nulla precedente correctione: ſicut Iſraelite qui per captiuitatē ſibi imminētem Egyptiorum ſuffragio ſe putabant poſſe euadere ſine penitētia preterite vite nō reuocātes ad memoriam. Da nobis auxilium de tribulatione, q2 vana ſalus hominis ⁊c̃. ps. lix.

¶ Et itē: Hi in curribus, ⁊ hi in equis: nos autē in noīe dei noſtri inuocabimus. ps. xix. Petere ergo vel preſtare in tribulatiōe ſubſidium, vt voluptuoſe q̇s in crimine viuat, dānabile eſt. Petere autē vel preſtare ſolatiū, vt malis facultas delinquendi adimat̃, vt eccleſia pacem adipiſcatur, vt aliquis multorum vtilitati ſeruetur, vtile eſt ⁊ honeſtum: diſſimulare vero, eſt grauiſſimum. Hinc de Paulo legitur q cum quidam Iudeorum iuraſſent ſe non comeſturos panem, niſi eum interficerent, petijt milites a pretore quorum preſidio illeſus ſeruaretur ab iniuria Iudeorū: non ſue voluptati, ſed omnium vtilitati victurus. Actu. xxiij. Hinc in euangelio mercenarius vocatur qui videt lupum venientem, et dimittit oues et fugit. Ioā. x. Hinc etiā eccl'ia auxiliū ab iperatore ad ſui defenſionē petere monet̃.

Unde Auguſtinus ad Bonifacium ait.

¶ Ab imperatore eccleſia auxilium poſtulare debet.

Maximianus epūs Uagienſis auxiliū petijt ab im-

a ¶ Non dz. Hec regula falſa eſt: † q2 multa licite preſtantur que illicite petunt̃. viij. q. j. qui epiſcopatum. xviij. diſtinc. de eulogijs ff. de va. ⁊ extraor. di. cogni. l. j. §. eſt quidem.

† Et iō dic q hoc ſophiſtice argumentatus eſt. Hoff.

b ¶ Rite. ſic ergo iudex ex officio ſuo dz punire crimen, licet accuſator accuſare non poſſit ‡ quia quādoq3 ſanctitas ignoſcendi gloriā3 derelinquit vt. C. de epiſ. et cle. ſi quis in hoc. j. reſpon. et eſt ſi. extra de ap. conſtitutus. in fi. Ioan. ‡

‡ Adde ad hoc not. per Bal. in l. libellorum. §. fi. ff. de accu. not. Archi. ij. q. vij. ſi qs. in fi. ‡ Uncūq3 enim claruerūt crimina ſunt puniēda. j. e. q. iiij. ecce. Archi. Ero. xxj. c.

Sex differentie. ¶ Caſus. In hoc. c. aſſignat Augu. ſex differentias retributionū: quarum due cōueniunt bonis tantū3 alie due malis: alie vero due mediocribus. Et ponit exempla de omnibus, et ne aliquis excederet modum vlciſcendi in retributione, lex ibi modum ſtatuit cū dixit. Oculū pro oculo. que vltio iniuſtorum iuſtitia dicebatur: non q vltio quā lex ſtatuit, mala ſit: ſed quia ad iudicem magis pertinet vlciſci, q̄3 ad bonum hominem petere vltionem.

c ¶ Sex differentie. retributionū.

d ¶ Mediocriū3. Hic mediocres appellat illos qui non ſunt ſumme boni, vl' ſūme mali. Io.

† Hoc verū iuſtū ꝓ iniuſto, hoc loco in Au. ⁊ non habetur.

e ¶ Non arguit. cum dicit in euangelio. Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne etiam ethnici hoc faciunt?

f ¶ Iniuſtorum. Quia vltionis cauſa ſepe aliquis petit a iudice vt aduerſarius puniatur. iſte iniuſte facit: licet non faciat contra legem.

g ¶ Ad iudicem. Qui enim ſine iudicis authoritate violentiam facit, punitur. xvj. q. vj. placuit.

h ¶ Iuſtum. ſcilicet factum iudicis eſt iuſtum.

i ¶ Iniuſto. Id eſt qui hoc tantum iniuſte petit. i. cauſa vltionis. Simile. ſ. e. queſtio. j. qđ culpatur.

¶ Item ab aliquo.

¶ Caſ9. Hic ponit Grat. duo exēpla ꝑ que ꝓbat q quedā iuſte preſtant̃, que tamen iniuſte poſtulātur: ad inſtar quorum propulſatio iniurie iure preſtatur: iniuſte tamē poſtulat̃. Poſtea dat ſolutionem dicens q ſi quis poſtulet iniuriam repelli, vt liceat ſibi in voluptate carnis viuere: damnabile eſt. ſi quis vero poſtulat vt malorum audacia refrenetur, vel vtilitati multorum conſulatur, vtile eſt et honeſtum. Et hoc probat tribus exēplis. ſ. exemplo Iſraelitarum, ⁊ apoſtoli Pauli: ⁊ mercenarij: et hoc modo eccleſia ſepe ab imperatore poſtulat auxilium ad iniuriam repellēdā. ⁊ ad hoc inducit ſequens cap.

Maximianus epiſcopus.

¶ Caſus. Oſtēdit hic Augu. bonifacio q eccleſia recte poteſt poſtulare vt iniuria repellatur et hoc probat duobus exemplis, ſcilicet maximiani epi et apſi Pauli.

a ¶ Sȝ negligētia. Nā quilibet tenet defendere ius ſuū: vt.lxiij. diſt.ca.antepe.ꝛ.ff.de pe.here.illud.

† al'as lxiij.

b ¶ Conſiliū. Nec in hoc peccaſſet Paulus, licet aliqs tunc ibi fuiſſet occiſus: vt.j.ea.q.v.de occidendis. Sed quid ſi clericus conqueratur de aliquo laico: et iudex iubeat occidi euȝ: an teneatur cleric⁹ de morte eius? Videtur ꝙ ſic: vt.j.e.q.v.vnū ſolum. Sed nō eſt hoc verum. nā ſi clericus ciuiliter agit, vel agit pro modico crimine qđ non inducit mortem, vel mēbri abſciſſionem: ſi iudex ipſuȝ morti tradit, hoc non nocet clerico: vt.ff.đ bo. liber. qui cum maior.§.j.ꝛ eſt expreſſuȝ.extra de homi. poſtulaſti. Itē nūquid eſt imputanda epiſcopo mors alicui⁹ ſi vocat milites ad pugnam? videt ꝙ ſic: vt.xx.qō.iij. eos qui. ſed hoc nō eſt verum. j.e.queſt.v.de occidendis.

Cleric⁹ ꝓpter cuius conqueſtionē laic⁹ occiſus eſt, an teneat.

Actu. xxiij. d

c ¶ Proderetur. Nō tamen fuit hec vera proditio, cum dixerat talibus qui poterāt ꝓdeſſe, nō obeſſe: vt.xxij.q.v. hoc videt. Jo.

NOſtri. ¶ Caſus. Loquit hic Auguſtin⁹ ad Demetriū hereticum oſtendens ꝙ catholici recte petunt vindictam cōtra hereticos eccleſiam dei male perſequentes.

d ¶ Noſtri.i.catholici.

e ¶ Defendant. Immo etiam expugnari poſſunt heretici: vt ex de here. vergētis.ꝛ.j.q.v.ſi audieris. Jo.

peratore Chriſtiano ꝯtra hoſtes eccl'ie, nō tā ſui vlciſcendi cauſa, ꝙ̄ tuende eccl'ie ſibi credite. quod ſi pretermiſiſſet, nō eius fuiſſet laudāda patiētia, ſed negligētia [a] merito culpanda. Neqȝ enim apoſtol⁹ Paul⁹ vite ſue tranſitorie, ſed eccleſie dei conſuluit quādo cōtra illos qui eū occidere cōſpirauerāt, conſiliū [b] eorum vt tribuno ꝓderetur [c] effecit: vnde factum eſt vt eum ad locum quo fuerat perducend⁹, deduceret miles armatus, ne illorum pateret inſidijs.

Item Aug. ad Demetrium.

¶ Catholici aduerſus hereticos a poteſtatib⁹ ordinatꝭ, defenſionē poſſunt poſtulare.

NOſtri [d] aduerſus illicitas et priuatas veſtrorum violentias (quas ꝛ vos ibi qui talia facitis, doletis et gemitis) a poteſtatibus ordinatꝭ vltionē petūt: nō ꝙ hos perſequant, ſȝ qꝛ ſe defendant [e].

Item eiuſdem contra Petilianum.

¶ Quantū intereſt inter perſecutionem catholicorū et hereticorum.

PRo mēbris Chriſti aduerſus vos ſeuiūt ꝛ vobis reſiſtunt quicunqȝ in eccleſia eo animo ſunt, quo tūc Petrus fuit [f] cum ferrum ꝓ Chriſti noīe ſtrinxit: ſed multum intereſt inter veſtrā perſecutionem et iſtoꝝ. Vos ſimiles eſtis ſeruo ſacerdotis: quia ſeruientes principib⁹ veſtrꝭ, aduerſus eccleſiaȝ catholicā.i.aduerſus corpus Chriſti armamini. Iſti autē tales ſunt q̄lis tūc Petr⁹ fuit, q. ꝓ Chriſti corpore.i.ꝓ eccl'ia [g] etiā corporal'r pugnauit.

Item Ambroſius libro.j.de officijs.

¶ Juſtitia plenus eſt qui patriam bello tuet a barbaris.

FOrtitudo q̄ bello tuetur a barbarꝭ patriam [h] vel domi defendit infirmos, vel a latronibus [i] ſocios, plena iuſtitia eſt.

Item Hieronymus ſup Sophoniam.

¶ Prodeſt latroni vel pirate qui membra eius debilitat.

SI quis fortitudinem latronis vel pirate eneruat [k], et infirmos reddit: ꝓdeſt illis ſua infirmitas. debilitata enim mēbra, quibus prius nō bene vtebantur, a malo opere ceſſabunt.

Item Ambro.li.j.de officijs.

¶ Qui ſocij non repellit iniuriam, ſimilis eſt et qui facit.

NOn inferēda ſed in depellēda iniuria lex virtutis eſt. qui enim nō repellit a ſocio iniuriam ſi poteſt [l], tam eſt in vitio ꝙ̄ ille qui facit. Unde ſanct⁹ Moyſes [m] hinc prius orſus eſt tentamenta imbecillis fortitudinis. Nam cum vidiſſet Hebreū ab Egyptio iniuriā accipientem, defendit: ita

f ¶ Petrus fuit. Sed nonne Petrus peccauit vtendo gladio, cum hoc non fecit authoritate ſuperioris: vt.j.e.qō.iiij.ille. et clericis permiſſum eſt tantum ſeipſos defendere: vt extra đ homi. ſuſcepimus. et ca.ij? Sed dic ꝙ adhuc non fuerat hoc ꝓhibitum clericis.

Petrus vtendo gladio an peccauit.

g ¶ Eccleſia. Nō enim eſt alicui obediendum contra eccleſiam. xxiij.q.j. hec eſt fides. et.xj.q.iij. Julianus.

h FOrtitudo que. ¶ patriam. hoc caſu nō tenetur qui patrē propriū interficit: vt.ff.de reli. minime.

i ¶ Latronibus, quos licet ſine authoritate iudicij interficere: vt.j.ea.q.v.cū homo.ꝛ.C.quādo liceat vnicuiqȝ ſe ſine iudi. vindi.l.j. xvij.q.iiij.ſicut.

Latrones occidi poſſunt.

SI quis fortitudinem.

k ¶ Eneruat. hoc intelligas de famoſis latronibus qui licite in furca ſuſpēdūtur: vt.ff.de penis capitalium. §.famoſos. ſed ſi nō eſt famoſus latro, tantum caſtigari iubet: nec debet tunc vitam aut membrum perdere: vt.C.de ſeruis fugi. autem. ſed nouo iure. Jo.

Latronis qui nū punitio.

NOn inferēda. ¶ Caſus. Oſtēdit Ambro. in hoc ca. ꝙ iniuriā repellere a ſocio, virtus eſt: qđ ꝓbat exēplo Moyſi et authoritate Salomonis.

Exo. ij.b.

Joan. xviij. d

PRo membris chriſti. ¶ Caſus. Petilianus dicebat ꝙ milites chriſtiani armari non debebant contra ſe vel alios hereticos: quia peccatum eſt. Sed Auguſt. econtra dicit, ſcilicet ꝙ milites pugnantes contra hereticos non peccant: quia pro defenſione eccleſie hoc faciunt: et eo animo quo Petrus ferrum euaginauit ꝓ chriſti defenſione. Heretici autem cum regnant aduerſus eccleſiam, ſimiles ſunt ſeruo ſacerdotis: qui aduerſus chriſtum pugnabat. Sequentia duo cap. plana ſunt et per te faciliter videbis. Facitis.i.qui eſtis inter tales qui ſimilia faciunt.

l ¶ Si poteſt.i. ſi eſt in poteſtate poſitus. et ita exponūt quidam. † al'. non tenetur: vt.j.e.q.iiij.forte.in fin. ſi enim quilibet tenetur alium defendere: ergo ſi aliquis reciperet pecuniam ꝓ defenſione alicuius teneretur eam reſtituere: quod non eſt verum. ‡ vt.ff.quod me.cau.l.metum.§.ſed licet. et ff.de dona.ſi pater.§.j. Cuilibet tamen licitum eſt defendere alium, ſi vult. ff.quod me.cau. ſed et partus. Sed iſtis obuiat.j.e.c.vlti.

† vt Lucius fuit iſta glo.

‡ De hoc no. et dic. excom. quia.

m ¶ Moyſes. hiſtoriaȝ habes de peni.di.ij.§.opponit.

vt egyptiuz ꝓſterneretᵃ, atqꝫ in arena abſconderet. Salomon quoqꝫ ait. Eripeᵇ eū qui ducitur ad mortem.

Item Anaſtaſius et Damaſus papa.

¶ Malorum impietati fauet qui eis obuiare ceſſat.

Qui poteſtᶜ obuiare ꝛ ꝑturbare ꝑuerſos, et nō facit: nihil eſt aliđ q̄ꝫ fauere impietati eoꝝ. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Calixtus.

¶ Qui diuina mandata contemnunt, ſeueris coerceantur vindictis.

Iuſtū eſt vt q̄ diuina cōtēnūt mādata, ꝛ inobediētes paternis exiſtūt iuſſionibus: ſeuerioribꝰ corrigātur vindictis: quatenꝰ ceteri talia committere timeāt: et omnes gaudeāt fraterna cōcordia: et cuncti ſumāt ſeueritatis atqꝫ bonitatis exemplum. Nam ſi (qđ abſit) eccleſiaſticā ſolicitudinem vigoremqꝫ negligimus, perditᵈ deſidia diſciplinam: et animabus fidelium profecto nocebitur.

Item ex cōci. Carthagi. v.

¶ Imperatores cum epōrū prouiſione eccleſie defenſionē aduerſus diuitum potentiam debent ſuſcipere.

Ab impatoribusᵉ vniuerſis iuſtū eſt auxiliū poſtulandū propter afflictionem pauperum, quorū moleſtijs ſine intermiſſione fatigaꝶ eccleſia. vt defenſores eiꝰ aduerſus potentiam diuitū cum epiſcoporum prouiſione delegenꝶ. Ecce ꝙ nōnūqꝫ eſt obuiandū peruerſis, ꝛ iniuria ſociorum armis eſt ꝓpulſanda: vt et malis adempta facultas delinquēdi ꝑſit: ꝛ bonis optata facultas libere cōſulēdi eccleſie miniſtretur. Hoc qui nō facit, conſentit.

Unde Auguſt. ait in pſalmo lxxxj.

¶ Non ſunt imunes a ſcelere qui nō liberant eos quos poſſunt a facto liberare.

Oſtēdit Prophetaᶠ nec illos immunes a ſcelere eſſe q̄ ꝑmiſerūt Chriſtū principibꝰ interficere: cū ꝓ multitudine timerentur, et poſſent illos a facto, et ſe a conſenſu liberare. Qui deſinit obuiare cum poteſt, conſentit.

¶ Queſtio. iiij.

Quod aūt vindictaᵍ inferēda nō ſit, multis modis ꝓbaꝶ. mali eīm tolerādi ſunt, nō abijciēdi: increpatione feriendi, non corporaliter expellendi.

Unde Aug. ait in lib. de verbis domini.

¶ Quō mali ſunt tolerādi: et quomō ab eis recedendū ſit.

Tolerandi ſunt quidēʰ mali pro pace: nec corporaliter ab eis recedatur, ſed ſpiritualiter. Spiritualiť autem exire eſt facere quod pertinet ad correctionem malorum, quātum licet pro graduⁱ cuiuſqꝫ ſalua pace. diſplicere

a ¶ Proſterneret. ergo aliquis poteſt excedere modū in defendēdo. Arg. ꝫ ex̄ de re. ſpoli. olim cauſam. in fi.
b ¶ Eripe. Per vim, ſi iniuſte ducatur: vt. ꝭ. e. queſt. v. reos. vel per ſupplicationem, ſi iuſte ducatur: vt. xiiij. queſtione. vj. ſi res. † Joan.
c Qui poteſt. ꝫ. ij. q. vij. negligere. lxxxiij. di. error. Joan.

Iuſtum. ¶ Caſus. Bonum eſt ꝛ iuſtum vt delinquentes vindicta corrigantur vt et ceteri metū habeāt, et animabus delinquentiū conſulatur.
d ¶ Perdit. id eſt deſtruit. Joan.
e Ab imperatoribus. Tale itaqꝫ auxiliū poſſūt epiſcopi ab imperatore petere: vt. xj. qōe. j. placuit. et. lxiij. diſtin. adrianus. et ſi imperatores vel principes nolūt defendere eccleſiaz, poſſunt excōmunicari ab epiſcopis: vt ꝭ. e. qōe. v. adminiſtratores.
f Oſtēdit propheta. Dauid cū dixit: eripite egenū ꝛ pauperē. Hic eſt euidens argu. contra illos qui dicūt ꝙ ſocius non tenetur iuuare ſociū niſi habeat aliquam iuriſdictionē in eū qui infert iniuriam. Iſti dicunt ꝙ populus bene habet iuriſdictionem, licet dicat lex ꝙ trāſtulit ius ſuum in imperatore. † nam ſi ciuitas vel populꝰ non haberet iuriſdictionē quare puniret pro pter defectum iudicis: vt. ꝫ. e. qō. ij. dñs. Joan.

Quod autem ¶ Hec q̄ſtio diuidiꝶ in. viij. partes: in prima quarum probat per. xv. ca. ꝙ mali ſunt pro tempore toleranđi, ſunt tamen a ſocijs cōmonēdi ſalua pace, ꝛ a prelatis q̄ſtū poterunt ſine ſcandalo. Scđa ibi, Ex his omnibus. Tertia ibi, Eſt et alia, Quarta ibi, Ecce quot crimina. Quinta ibi, Semel vero. Sexta ibi, Sed obijciꝶ. Septima ibi, Porro. Octaua ibi, Breuiter. Jo. de fan.

¶ Caſus. Hic ponitur quarta queſtio, qua queriꝶ vtrū vindicta ſit inferenda. Et reſpōdeꝶ ꝙ ſic a iudice, tamen amore correctionis ꝛ liberationis: vt delinquentes corrigātur, et inocētes liberētur: vt. ꝭ. e. q. ea vindicta. Staꝶ. tamen hoc ordine ꝓcedit. primo probat ꝙ mali ſunt tolerādi, ꝛ nō feriendi vel expellendi, vſqꝫ ad. §. his ita. deinde reſpondet allegatis.

g ¶ Uindicta. vindicta quādoqꝫ inferꝶ zelo vltionis: quādoqꝫ infertur amore correctiōis. Primo modo non eſt inferenda: † et ſm̄ hoc loquuntur capitula q̄ dicūt illationem vindicte ꝓhibēdā. ſcđo modo licite infertur. Alij ſic diſtiguūt. Criminū quedam ſunt occulta: quedā manifeſta. Super occultis nō eſt inferenda vindicta ſed ſuper manifeſtis ſic, niſi delinquens ſociam habeat multitudinez tunc enim propter ſcandalum toleratur: † vt. ꝭ. e. q̄daz. ꝛ. c. ſe. ꝛ. c. non pōt. Item vindicta non eſt inferēda niſi a iudice vel eius authoritate: nec ipſe debet eam infligere niſi amore correctionis: et vt innocens liberetur: vt ꝭ. e. c. ea. vindicta.

Tolerandi. ¶ Caſꝰ. Exponit hic Augu. illam authoritatem veteris teſtamēti, Exite populꝰ meꝰ de babylonia: ꝛ immūdum ne tetigeritis. Exponit ergo Augu. ꝙ illud exite ꝛ illud tangere ſpūaliter intelligitur, ꝛ non corporaliter: vt cum illis permanentes peccata maloꝝ redarguamus, nec conſentiamus eis.
h ¶ Tolerandi ſunt. ꝫ. vij. q. j. ſuggeſtum.
i ¶ Pro gradu. id eſt pro dignitate ꝛ officio cuiuſcūqꝫ:

† Sub. vel pecuniam dando. lxxxvj. diſt. nō ſatis. in pra pn. puer. xxiiij.
Impator ab epō pōt excōicari.
Populus tātū hꝫ iuriſdictionē.
† Ut in ſi. ꝺ iure na. § ſed qđ principi placuit. Ex pn. ꝺ origi. iur. ff. de offi. pſi. l. pe.
Uindicta ifertur duplici ex cauſa.
† Arg. ad hoc. ff. ad le. aql. ſcie tiā. et. l. ſi ex plagis. §. j. ex̄ ꝺ homi. ſignificaſti. ij. in fi.
† ad hꝰ xliij. di. comeſſatiōes l. diſ. vt cōſtitueretur. Archi.

aliter enim debent prelati corrigere delinquentes, ⁊ alio modo ſocij. prelatus corrigit increpando, verberando: vt. j. e. q. ca. forte. ſocius vero admonēdo ⁊ reprobādo factum ei⁹: vt. j. e. q. c. ecce. ſi. j. e. q. c. duo. ⁊. xxiiij. qō. iij. tam ſacerdotes. ſubditos ad bonū exhortādo. ij. q. vij. §. itē cum Balaam.

Tu bonus. a ¶ Judam §. vij. q. ij. §. cū autem. et ex͡ de tēpo. ord. ad aures. ex͡ ð of. or. ſi ſacerdos.

Quid ergo. ¶ Caſ⁹. Hoc c. de eodē loquitur qð in precedēti docetur: q̄ eſt tolerādus malus: nec eſt ab eo corporaliter recedendū. Et hoc pbat Aug. exemplo xp̄i, q̄ Judā furem ⁊ ſacrilegū, inter duodecim apoſtolos tolerauit, et non eū eiecit. Corpus xp̄i. i. eccleſiā.

Joan. xij. a.

b ¶ Et peculat⁹. qr peculat⁹ cōmittitur in re ſacra vl̄ religioſa vel publica: vt. ff. ad legem iul. pecul. l. j.

c ¶ De re publica. Nota rē eccl̄ie rempublicā appellari, † vnde et ius publicū ð: conſiſtere in ſacris, ſacerdotib⁹ ⁊ magiſtratib⁹: vt. ß. diſ. j. ius publicū. tñ proprie ð: res romane ciuitatis reſpublica: ſʒ res aliarum ciuitatuʒ abuſiue: vt. ff. de verb. ſignifi. bona. et ipſa lex facit differentiā inter diuinū, publicū, ⁊ priuatum: vt. C. de ſacroſan. ecc. vt inter diuinum. Jo.

Res eccl̄ie, reſ publica appellatur.

† Nam iura eccl̄ie publica appellāt. ff. de iu. et iur. l. j. §. ius publicū C. de ſacroſan. ec. l. vl. Archi.

Ecce. ¶ Caſ⁹. Heretici dicebāt, ex quo ſcimus aliquos eſſe malos, debemus ab illis corporaliter recedere. et hoc probant authoritate Eſaie pphete dicētis: Recedite et exite inde ⁊c̄. Sʒ Augu. contra eos ſcri

Eſaie lij. c.

eſt, non tangere. nō eñ pphete qui hoc dicebant, populum ſuum dimiſerūt: ſed inter eos habitabāt quos increpabant: vnum templū cum eis intrabant: eadē ſacramēta celebrabāt. hoc ergo exire, eſt ore nō parcere. hoc eſt immundū nō tangere, voluntati male non conſentire. Idem.

¶ Qr mali ſint tolerandi a bonis.

Tu bonus tolera malū nā ⁊ Chriſtus Judā[a] cū ſciret furē eſſe, tolerauit: et ad predicandū miſit, eiq; cum alijs euchariſtiam dedit. Idem ſuper Joannem.

¶ Pro pace eccleſie mali ſūt tolerandi.

Quid ergo voluit dominus nr̄ Jeſus Chriſt⁹ fratres chariſſimi admonere eccleſiā ſuā qñ vnū pditū iter duodecim hr̄e voluit: niſi vt malos toleremus, ne corpus Chriſti diuidam⁹? Ecce inter ſāctos eſt Judas: ecce fur eſt Judas: ⁊ ne cōtendas, fur eſt ⁊ ſacrilegus: ⁊ non qualiſcūq; fur: ſed loculorū dñicoꝝ et ſacrorum. ſic crimina diſcernuntur in fure: nec qualiſcūq; furti, ſed peculatus[b]. peculat⁹ eñ furtum dicitur de re publica[c] ⁊ non ſic iudicatur furtum rei priuate quomō publice. quanto vehemētius eſt iudicādus ſacrilegus fur. Nō vndecūq; tollere, hoc eſt ſacrilegiū committere: ſed de eccleſia qui aliquid furatur, Jude proditori comparatur. Idem.

¶ De eodem

Ecce (iquiūt) dicit Propheta:[d] recedite, exite inde: ⁊ imundū ne tetigeritis. Quō ergo malos pro pace tolerabimus[e], a quib⁹ exire ⁊ recedere iubemur, ne tāgamus immūdū? Nos iſtā receſſionē ſpūaliter intelligimus illi corporaliter. Nā et ego clamo cū Propheta. Equalia ſum⁹ vaſa[f]. vtitur nobis de⁹ in diſpenſatione[g] veſtra. clamamus et nos et dicim⁹ vobis, recedite, et exite inde: ⁊ immūdū ne tetigeritis: ſed contactu cordis, nō corporis. Quid eñ eſt tangere immūdum, niſi cōſentire peccatis? Quid eſt autē exire inde, niſi facere qð ptinet ad correctionē malorū quantū p vniuſcuiuſq; gradu atq; pſona ſalua pace fieri poteſt? et paulopoſt. Ergo fratres mei quotquot habetis iter vos q̄ adhuc amore ſcl̄i pregrauantur, auaros, periuros, adulteros, inſpectores nugarū, ⁊ cōſultores mathematicorū, augurum, phanaticorū, haruſpicū, ebrioſos, luxurioſos, quicquid inter vos maloꝝ eſſe noſtis, q̄ztuʒ poteſtis improbate vt corde recedatꝭ: ⁊ redarguite, vt exeatis inde: ⁊ nolite cōſentire vt immundū non tangatis. Idem in ſecundo libro contra Parmenianum.

¶ Pacificus eſt qui corrigit quod poteſt, vel excludit a ſe quod non poteſt.

Quiſquis vel qð pōt arguendo corrigit: vl̄ qð corrigere nō pōt[h] ſaluo pacis vinculo excludit: vel qð ſaluo pacis vinculo excludere non pōt, eq̄tate iprobat, firmitate ſupportat, hic eſt pacificus, et ab illo maledicto immunis de quo ſcriptura ðt: Ue his q̄ dicūt qð neq; eſt bonū: ⁊ qð bonū eſt neq;. oīno liber, prorſ⁹ ſecurus, penitus eſt alienus. Quō (inquit Parmenianus[i]) incorruptus poteris perma-

bens dicit q̄ ſi hec authoritas ad literam intelligitur, nunq; malos tolerabimus: ⁊ ideo exire a malis eſt intelligēdum ſpūaliter. ſ. vt inter piuros ⁊ adulteros ⁊ alios pctōres pmanentes quantū poſſumus coꝝ facta improbemus ſm gradū vniuſcuiuſq; pſone. Sum⁹, nos pphete. Vaſa. i. pcones ⁊ miniſtri dei.

d ¶ Propheta. Eſaias.

e ¶ Tolerabim⁹, vt dicitur. xj. q. iij. nolite. Joan.

f ¶ Vaſa. i. precones vel miniſtri vnde Paulus fuit dictus vas. † xxxij. qōne. v. ſi paulus. in princi. xliij. diſt. diſpenſatio. et hic eſt ar. q̄ ſicut Augu. ſe cōmēdat: ſic ⁊ alij ſe poſſunt cōmendare: vt. ff. de offi. pcon. l. iiij.

† Nam dicūtur vaſa nō metallorum: ſʒ etiā uentiū. xij. q. ij. aurū.

g ¶ In diſpenſatione. Id eſt predicatione.

Cōmendatio ſuipſi q̄ñq; p̄mittit.

Quiſquis. ¶ Caſus. Parmenian⁹ dicebat q̄ inter corruptos non pōt hō icorruptus permanere. Aug. pro pbat cōtrariū, dicēs q̄ non imputatur alicui ſocietas maloruʒ ſi eos corrigat quantum pōt: et ſi nō pficit, laboret excludere eos a cōione ſua: qð ſi nō pōt pptet ſcandalum, debet eos patienter tolerare: equitate tamen factū coꝝ improbare debet.

h ¶ Non poteſt. Vel propter ſcandalū, vel quia crimen eſt occultum. vj. q. j. ſi omnia.

i ¶ Parmenianus. hereticus, cōtra quē hic loquit. Videtur ergo q̄ ſi epus aliquos malos tolerat: cū hoc faciat auc̄te canonis q̄ poſtea poſſit eos licite repellere vel ab accuſatione, vel ab honoribus quos appetunt ratione crimi-

Prelatus an poſſit criminoſos repellere.

nis:non obſtāte eo ꝙ eis cōicauit.tñ ſecus eſt vt ex̄ de ac. nulli. †ſed dic ꝙ ſi tūc tꝑis potuit ꝓbare crimē qḋ eis poſtea obijcit ⁊ tacuit nec ſubfuit cā tacēdi ſcꝫ cā ſchiſmatis vel ſcandali bñ preiudicat ei taciturnitas:ſecus ſi non potuit ꝓbare, vel potuit ſed non ſine ſcādalo:vt hic ⁊.ij.q.vij. plerūqꝫ. et.j.ea.ꝑxi.ca.et.j. e.ꝙ magnum. Jo.

† Dicit Lau.ꝙ hec decre. loqͣtur de malis manifeſtis.tu dic vt ibi not. B.cuiꝰ dictū tꝫ Gof.ibi vide qḋ no.ij.q. viij.§.i hoc.et ponitur iſta decre. pro palea. iij.q.v. nulli. ⁊c.

ITa plane. ¶ Caſꝰ. Oſtēdit ꝙ duobus modis inquinaẗ quis ex ſocietate malorꝝ.i.ſi committat aliquid cū eis: vel ſi fauet eis.ſi neutrū illoꝝ facit, ſine pctō ſociaẗ malis: ſcꝫ ſi nō committit, nec fauet.Si vero plus facit.ſ.vt corripiat et arguat et remoueat a cōione vel ab aliquo officio:plenū officium exercet. ſi hoc non pot, ſaltꝫ illa duo faciat vt nec cōmittat nec faueat:⁊ ſecurus erit in ſocietate malorum.⁊ loquiẗ hic Aug.contra Parmenianū, ſicut in preceḋ.ca. et rñdet qōni quaꝫ fecit Parme. Bene uē.ꝓo hunc caſum ſic ponit. Hoc cap. loquitur de duobꝰ gñibꝰ hoim:ſcꝫ de nō prelatis,et prelatis.Et ad hoc vt illi q̇ nō ſunt prelati malis nō ſocientur,tria ſunt neceſſaria.ſ.vt mala nō faciāt,nec faueāt, ſꝫ redarguāt. Prelati vero plus ꝓcedere debēt:ſcꝫ publice arguere,excōmunicare, deponere. In iudicādo,id eſt increpando.

Gal. vj.b.

a ¶ Perſonā. Argu.eſt hic ꝙ ſolis prelatis dictuꝫ eſt

nere,qui corruptis ſociaris?
Idem.

¶ Quid ſit malis ſociari.

ITa plane ſociatur qͣs malis,ſi mali aliqḋ cuꝫ eis committit,aut committentibus fauet.Si autē neutrum facit, nullo modo ſociaẗ. porro ſi addat tertiū,vt nō ſit in vindicando piger,ſed vel corripiat iuſtus in mia ⁊ arguat: vel etiā ſi eam perſonā[a] gerit, et ratio cōſeruande pacis admittit,corā oibus peccātes arguat, vt ceteri timeant:remoueat etiam vel ab aliquo gradu honoris vel ab ipſa cōmuniōe ſacramētorū.ſꝫ ſi hec oia cum dilectione corrigēdi,non cum odio perſequendi faciat: pleniſſimum officium non ſolum caſtiſſime innocentie,ſed etiā diligentiſſime ſeueritatis impleuit.Ubi autē cetera impediuntur,illa duo ſemper retenta incorruptum caſtūqꝫ cuſtodiunt:vt nec faciat malum nec approbet[b] factum. **I**dem in epiſtola cōtra Donatiſtas.

¶ Aliena peccata in eccleſia alicui non preiudicant.

SJ quis a catholica eccleſia fuerit ſeparatus quantūlibet laudabiliter ſe viuere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere ꝙ a chriſtianitate ſeiūctus eſt,non habebit vitam,ſed dei ira manet ſuper euꝫ.quiſquis autē in hac ſancta eccleſia bene vixerit,nihil ei preiudicant aliena[c] peccata:qꝛ in ea vnuſquiſqꝫ proprium onus portabit:ſicut ait Apl's. Ergo communio malorum nō maculat aliquem participatione ſacramētoꝝ,ſed conſenſione factorum.nam ſi in malis factis nō eis quiſqꝫ cōſentiat,portat malus cauſam ſuam:nec preiudicat alteri quem in conſenſione mali operis ſocium non habet criminis.

Idem in ſermone de verbis euangelij.

¶ Non te maculat malus ſi ei non conſentis,ſed ipſum redarguis.

A Malis ſemper corde disiungimini:ad tempus caute[d] corpore copulamini. Duobus modis non te maculat malus:ſi ei non conſentias ⁊ ſi redarguas.hoc eſt nō communicare, non cōſentire. communicatur quippe quando facto eius conſortium voluntatis vel approbationis adiungitur. neqꝫ ergo cōſentientes ſitis malis vt approbetis: neqꝫ negligētes vt nō arguatis:neqꝫ ſuperbientes vt inſultanter arguatis.

Idem ex eodem.

¶ Immundū tangere eſt peccatis conſentire.

REcedite ⁊ exite inde,et immūdum ne tetigeritis:ſed cōtactu cordis nō corporis. Quid eſt enim tangere immūdū niſi cōſentire pctis? Quid eſt exire inde niſi facere qḋ pertinet ad correctionē malorū,quātum pro vniuſcuiuſqꝫ gradu atqꝫ perſona ſalua pace fieri pōt? Diſplicuit tibi ꝙ quiſqꝫ peccauerit?non tetigiſti immundum. redarguiſti,corripuiſti,monuiſti, adhibuiſti etiam ſi res exigit congruā ⁊ que vnitatē non violet diſciplinam? Exiſti inde. Clamauit Moyſes iſta,clamauit Eſaias,clamauit Hieremias, clamauit Ezechiel,videamus ſi dimiſerūt populum dei et ſe ad gētes alias tranſtulerunt. Quā multa ⁊ ꝙ̄ vehementer Hieremias increpauit in peccatores ſceleratos populi:inter eos tñ erat:vnū cū eis templum intrabat: et eadē ſacramenta celebrabat:⁊ in eadem ſceleratoꝝ hoim cōgregatione viuebat:ſed clamando exibat inde. Hoc eſt exire inde, hoc eſt immundū non tangere:et voluntate non conſentire,⁊ ore non parcere.

hoc:ſi peccauerit: vt.j.e.cap.Forte. et q.v. de occidēdis. Joan.

b ¶ Nec approbet. Arg.ꝙ in maleficijs ratihabitio mādato comparatur: vt.j.qō.iiij.q.i. et ex̄ de reſti.ſpol. cuꝫ ad ſedem.in fi. et.ff.de vi et vi arma.l.j.§.quotiēs.

SJ quis. ¶ Caſus Donatiſte dicebant ſe fore ſaluandos:et chriſtianos cōicantes, quotidie pctōribꝰ eſſe malos ⁊ dānādos. Sed Augu. econtra dicit:ſcꝫ ꝙ heretici ꝗtūcunqꝫ laudabiliter et honeſte viuāt hoc ſolo ꝙ ab eccl'ia ſeiūcti ſunt, mali ſunt ⁊ dānādi:chriſtiani ꝟo catholici inter malos exiſtentes,ſi alienis pctis non cōſentiant,nihil eis ꝑiudicat. Eſaie lij.d.

c ¶ Aliena. Sepe tñ alijs corrumpiẗ ex ſocietate mala:vt.xxviij.q.j.ſepe.⁊ ſepe iuſtꝰ perit pro impio:vt de conſe.diſt.j.in ſancta. Joan.

A Malis ⁊c. ¶ Caſus Hugo hunc caſum ſic ponit. A malorum cōſortio corde etſi nō corpore ſemper debemꝰ eſſe remoti:nec corporale cōſortium malorum aliquorū aliquem polluit ſi nō cōſentit,et ſi arguit. qui eñ cōſentit, videẗ factū eorū approbare.q̇ nō arguit, negligēs redarguitur : vt ergo nō ſit negligens arguat: non tñ inſultādo.

d ¶ Caute.vt nō trahāt vos ad conſenſum. Uel caute ſcilꝫ ſi poteſt fieri ſalua pace.

REcedite ⁊c. ¶ Caſus hoc

R

Idem in epiſtola ad Uincentium.

¶ Non maculant innocentes facta nocētium que ab eis fieri non poſſunt.

Quam magnum eſt crimen ab iſtorū innocentiū cōmuniōe ſeparari? Nam etiā facta nocētium que innocentib⁹ demōſtrari[a], vel ab innocētibus credi nō poſſunt[b], non coinquinant quēq̄ ſi propter innocētes etiam cognita ſuſtinentur. Non enim ꝑpter malos boni ſunt deſerēdi, ſed propter bonos mali[c] toleraudi ſunt: ſicut tolerauerūt eos prophete cōtra quos tanta dicebant, nec communionem ſacramentoꝝ illius populi relinquebant: ſicut ipſe dn̄s nocentem Iudā vſq̄ ad cōdignum eius exitū tolerauit: ⁊ eum ſacram cenā cū innocētibus cōmunicare ꝑmiſit: ſicut tolerauerunt apoſtoli eos q̄ per inuidiam (que ipſius diaboli eſt vitium) Chriſtū annūciabant.

Idem in libro primo de vnico baptiſmo.

¶ Mali quos eccleſia recipit nec expellit, a bonis ſunt tolerandi non iudicandi.

Forte in ppl'o dei ſtat iuxta te auarus raptor inhians rebus alienis, quem noſti talē et fidelis eſt vel potius fidelis vocatur[d]: nō eum potes de eccleſia pellere[e]: non habes aliquem aditum[f] caſtigando ⁊ corripiēdo illum corrigere: acceſſurus eſt tecū ad altare. Noli timere: vnuſq̄ſq̄ onus ſuum portabit. Item. Quomodo (inquis) ferrē quē noui malum? Nonne melius ipſum ferres q̄ te foras efferres? Ecce quomō feres: attende Apl'm dicētē: Unuſquiſq̄ onus ſuum portabit. Liberet te iſta ſentētia. Non enim cōicares cū illo auaritiā, ſed cōicares chriſti mēſam. Et q̄d tibi obeſſet ſi cum illo cōicares chriſti menſam? Apl'us dicit. Qui em̄ manducat ⁊ bibit indigne, iudicium ſibi mādūcat et bibit: ſibi, non tibi[g]. Sane ſi iudex es, ſi iudicandi poteſtatem accepiſti: eccleſiaſtica regula, ſi apud te accuſatur[h], ſi veris documentis teſtibuſq̄ conuincitur, coerce[i], corripe[k], excommunica[l], degrada[m].

Eſt ⁊ alia diſtinctio tolerandoꝝ et cauēdoꝝ: quā ex ꝟbis Aug. licet colligere dicētis.

¶ Paſtor eſt diligēdus: mercenarius tolerandus: latro cauendus.

Tres pſonas dixit dn̄s (⁊ debemus illas inueſtigare) in euāgelio, paſtoris, mercenariĳ, et furis. Paſtorem dixit animā ſuam ponere ꝓ ouib⁹ ſuis ⁊ intrare[n] per ianuam[o]. Furem dixit et latronem[p] aſcēdere per aliam partem[q]. Mercenarium[r] dixit lupum vel etiā furem ſi videat,

ca. idem dicit cum illo capi. ℥. ea. ecce.

Quam magnum. ¶ Caſus. Uincētius donatiſta (contra quē loquitur Aug.) et aliĳ heretici dicebāt bonos deſerēdos eſſe ꝑpter malos. Augu. vero ecōtra dicit ꝙ propter malos boni non ſunt deſerendi: ſed potius mali ſunt tolerandi propter bonos. et hoc probatur tribus exemplis: ſcilꝫ ꝓphetarum, dn̄i, et apoſtolorum.

a ¶ Demonſtrari. i. probari.

b ¶ Nō pn̄t. i. nō debent. nā bene debemus de quolibꝫ credere: vt. xxĳ. q. iiĳ. innocens. xj. q. iĳ. in cūctis. Et ita eſt hic arg. ꝙ non ſtatim ꝑpter ſimplicē denunciationez dꝫ hr̄e aliquis leſam cōſciētiam de eo q̄ ſibi denūciatur: vt ex̄ de cleri. excō. mini. illud. immo imputat̃ alicui ꝙ nimis credulus eſt: vt. xj. q̄ne iĳ. in cunctis. et ca. non ſolum. lxxxvj. diſt. ſi q̄d. Arg. contra. ff. de eo ꝑ quē factū erit. l. j. ℥. j. ff. quod cū fal. tu. l. ĳ. ex̄ de coniug. ſer. c. propoſuit. ex̄ de ſecun. nup. dn̄s. ⁊ ex̄ de elect. venerabilem. vltra mediuꝫ. i parte deciſa. ff. de pe. her̃. itē veniūt. ℥. a quo autem.

Nā ti tubans ꝓ ignorāte habēdus eſt. C. d cō. ide. l. vlt. ff. de libe. ho. exhi. l. iĳ. ℥. is q̄. ar. xxxiiĳ. q. ĳ. cuꝫ per bellicā. ex̄ de ſecū. nu. dn̄s. ſꝫ Tanc. Bo. B.

c ¶ Mali. Argu. malum tolerari rō ne connexi boni: vt lxxxj. diſ. cū oībus. et. xj. q̄. iĳ. nolite. ibi: ſinite vtraq̄.

Forte. ¶ Caſus. hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicit̃ ꝙ quidam nolebāt communicare in ſacramento chriſti cum auaris ⁊ raptoribus: q̄ putabant ſe peccare. Aug. vero probat tales non bene facere: ſed potius peccare. Nam talibus cōmunicare non eſt peccatum: nec vlla cōtrahitur macula ſi corrigi non poſſunt. et hoc probat duabus authoritatibus Apl'i. In ſecunda parte dicitur ꝙ iudex apud quem peccator accuſatur, et inſtrumentis vel teſtibus cōuincitur: debet illum coercere: excommunicare: et degradare. Corripere ſcꝫ verbis. Coercere factis, ſcꝫ aliqua pena ſuſpenſionis vel interdicti.

d ¶ Uocatur. Ar. ꝙ noīatio ſola nō ſufficit. ĳ. q. j. multi. C. de ꝓba. non epiſtolis. Arg. cōtra. xxxĳ. q. iiĳ. dicat.

e ¶ Pellere. Sine ſcandalo.

f ¶ Aditum. i. poteſtatem.

g ¶ Non tibi. Arg. q̄ de vno dicit̃ de alio negatur: vt xlv. diſt. diſciplina. xxv. diſt. qualis.

h ¶ Accuſatur. i. denūciatur. nam ſi accuſat⁹ eſſet, ſtatim eſſet deponendus: vt ex̄ de accuſa. ſuper his.

i ¶ Coerce. admonendo.

k ¶ Corripe. ſuſpendendo.

l ¶ Excōica. propter contumaciā. Bal. vj.

m ¶ Degrada. ꝓpter inobedientiā. Alius ordo traditur ex̄ de iudi. cum non ab hoīe. ſed ibi loquit̃ cū pena incipit a crimine: ⁊ cum directe eſt conuictus, hic penam infligit ꝑpter contumaciam. j. Coꝝ. xj. g. de ho not. lx. iiĳ. diſt.

Tres perſonas. ¶ Caſus. Tria ſunt genera prelatorū: ſcilꝫ paſtor, fur, et mercenarius: inter quos Aug. differentiam aſſignat. Nam paſtor eſt qui per ianuam intrat: et ponit animam ſuam ꝓ ouib⁹ ſuis. Fur vero nō intrat ꝑ ianuam. i. non canonice eligit̃: et rapit et diſpergit oues. Mercenari⁹ ingreditur ꝑ ianuam. i. canonice eligitur: ſed ſi videt lupum vel furē veniētem timet ⁊ fugit: quia non eſt illi cura de ouibus. Paſtor ergo eſt diligendus: mercenarius tolerādus: fur autem eſt cauendus.

honoratus. ſi. ibi videas. tx. qōe. iĳ. qm̄.

n ¶ Et intrare. ſm̄ canones hoc ipſo eſt aliq̄s fur ꝙ nō intrat per oſtium: vt hic. et de pe. diſt. j. ſi ꝑpterea. et ca. ſeq. ſm̄ leges non eſt ſtatim fur, licet clam intrauerit furandi cauſa: vt. ff. de fur. vulgaris. ℥. qui furti.

Adde Bal. in l. ſiquis nō dicā rapere. C. de epiſco. et cler.

o ¶ Per ianuam. i. canonicam electionem.

p ¶ Latronem. i. tyrannum.

q ¶ Partem. per ſimoniam.

r ¶ Mercenarium. qui cauſa lucri recipit dignitates. ad hoc facit. viĳ. q. j. ſunt in eccleſia.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Cauendus. Argu. ꝙ aliquis non debet recipere ordinem ab eo quem ſit ſimoniacum: vt dixi.j. queſtio.j. ſi qui a ſimoniacis.

¶ Ecce. ¶ Caſus. Concludit Gratianus ex ſupradictꝭ dicens ꝙ mali ſunt tolerandi, ⁊ non puniendi pena corporali. quod ꝓbat duabus authoritatibus Chriſti: ⁊ qđ dicitur ibi, gladio peribit: id eſt damnabitur pro gladio ſic accepto quaſi ꝑ abuſione gladij dānabitur eternaliter.

Q ¶ Ui ſm carnem. ¶ Caſus Docet hic Hiero. ꝙ malos euitare non debemus, lȝ nos perſequātur. Et hoc ꝓbat exemplo Iſaac, qui fratrem ſuū Iſmaelē non expellebat, nec corporaliter perſequebatur: licet Iſmael ipſuȝ infeſtaret. ita et boni tolerant malos, credētes ꝙ poſſint quandoqȝ redire ad deum. Egyptie id eſt Agar, cuius filius Iſmael fuit ꝑ quē mali deſignantur. Recordabitur ſcilicet Iſaac.

Luce ix.g.

Mat. xxvj.c.

b ¶ Qui ſm carnem natus erat. ſcilicet Iſmael. tangit id quod legitur in epiſtolis Pauli ad Galatas.

c ¶ Spiritualem. Iſaac.

De iſto Gene.xxj. ⁊.xxvij. q.iiij. recurrat.

d ¶ Ruſtico. Ar. ruſticitati parcendum: vt.ij.qōe.vij. ſancta.

e ¶ Egyptie. ſcȝ Agar.

f ¶ Boues. Id eſt bonos.

g ¶ Culices. Id eſt malos.

h ¶ Domo. id eſt eccleſia.

i ¶ Uaſa aurea. Id eſt bonos.

k ¶ Lignea. Id eſt malos.

Q Uantus. ¶ Caſus. Oſtendit Auguſti. in hoc ca. eſſe impoſſibile vt generaliter in hac vita mali diſcernantur a bonis. hoc enim apoſtolis non cōceſſit dominus. Ita poſuit Hug. caſum. Quantꝰ, admiratiue dicit: quaſi valde magnus eſt.

l ¶ Dominꝰ, Cum dixit: Sinite vtraqȝ creſcere: vt.xj. q.iij. nolite,

m ¶ zizaniam. id eſt occultos peccatores. Io.

H Ec autē vita. ¶ Caſus. Beneuē. caſum hūc ſic poſuit, dicēs ꝙ tria ſunt loca, paradiſus, mundꝰ, ⁊ infernus. in paradiſo ſunt tm̄ boni, in inferno tm̄ mali, in mundo vero qui medius eſt inter infernum et paradiſum, boni permanent ſimul cū malis: qui equanimiter ſunt tolerandi qđ qui non fecerit, ipſe ſibi teſtis eſt ꝙ bonitate caret.

fugere: quia nō eſt illi cura de ouibꝰ: mercenarius enim eſt, et non paſtor. Ille intrat per ianuā qui paſtor eſt, ille aſcendit per aliam partem qui fur eſt. Ille videns eos qui volunt tollere oues, timet et fugit: qꝛ mercenarius eſt, nec illi eſt cura de ouibꝰ: mercenariꝰ enim eſt. Si inuenerimus tres iſtas perſonas, inuenit ſanctitas veſtra quos diligatis, quos toleretis, quos caueatis. Diligendus eſt paſtor, tolerandus eſt mercenarius, cauendus[a] eſt latro. Ecce ꝙ mali tolerandi ſunt, nec corporali: ſed ſpirituali vindicta ſunt puniendi. Unde cum diſcipuli non recepti a Samaritanis, ignem celitus ſuper eos deducere voluerūt, dicētes magiſtro. Uis dicamus vt deſcēdat ignis de celo, et conſumat eos: audierunt. Neſcitis cuius ſpiritus eſtis. Item: Omnis qui gladium acceperit, gladio peribit. Hinc etiam Hieronymꝰ ait.

¶ Spiritualis nunquam carnalem perſequitur, ſed econuerſo.

Q Ui ſm carnem[b] natus erat, perſequebatꝛ ſpiritualem[c]: nunq̄ȝ vero ſpiritualis carnalem perſequitur, ſed ignoſcit ei quaſi ruſtico[d] fratri. Scit eum proficere poſſe per tempus: ⁊ ſi quando Egyptie[e] filium viderit iraſcentē, recordabitur vnius patris, q̇ boues[f] creauit ⁊ culices[g]: ⁊ in magna domo[h] non ſolum eſſe vaſa[i] aurea ⁊ argentea, ſed et lignea[k] ⁊ fictilia voluit.

Item Auguſtinꝰ in libro de baptiſmo.

¶ Boni a malis nunq̄ȝ in hac vita veniꝛꝰ poſſunt ſeparari.

Q Uantus arrogātie tumor eſt: quanta humilitatis et lenitatis obliuio, et arrogantie quanta iactatio: vt quis ſe poſſe facere credat quod nec apoſtolis conceſſit dn̄s[l], vt zizaniā[m] a frumento putet ſe poſſe diſcernere.

Item Gregorius.

¶ Preſens eccleſia ſimul recipit bonos ⁊ malos.

H Ec autem vita que inter celum[n] et infernum ſita eſt: ſicut in medio ſubſiſtit, ita vtrarumqȝ partium ciues communiter recipit: quos tamen ſancta eccleſia et indiſcrete[o] ſuſcipit, et poſtmodum in egreſſione diſcernet. Si ergo boni eſtis, in hac vita quādiu ſubſiſtitis, equanimiter tolerate malos. Nam quiſquis malos nō tolerat, ipſe ſibi[p] per intolerantiam teſtis eſt, quia bonus non eſt. Abel[q] enim eſſe renuit, quem Cain malitia non exercet.

Ex his omnibus colligitur ꝙ malorū vindicta deo reſeruanda eſt: nec ſunt corporaliter puniēdi, ſed crebra admo-

n ¶ Que inter celum. Hic videꝛ ꝙ infernꝰ ſit ſub terra in illo loco vbi nullꝰ ſplēdor ſolis peruenire poteſt, et paradiſus in celo ſit: tm̄ Aug. dicit ſe dubitare vbi anime defunctorū requieſcant. xiij.q.ij. tempus. Uel nō appellatur hic mediū ratione loci, ſȝ ideo dicitur medium, qꝛ partim conformat ſe celo, ſcilicet ex eo ꝙ habet bonos: partim inferno, ſcilicet ex eo ꝙ habet malos. ij. qōne.j. multi.

Infernus et paradiſus vbi ſunt.

Ad h° xxxv. di, ecce.

Mat. xiij.d.

o ¶ Indiſcrete. i. indiſtincte.

p ¶ Sibi. id eſt cōtra ſe.

q ¶ Abel enim. Hoc expoſitum eſt ſupra. vij.q.j.§. cū autem.

¶ Ex his omnibꝰ. ¶ Hec eſt ſecunda pars queſtionis, in qua ꝓbat ꝙ multi in veteri lege puniebantur: ſed hodie tolerandi ſunt, niſi a iudicibꝰ qui eos punire poſſunt, et hoc ꝓbat per quatuor cap. Ioannes de fan.

Gen. iiij.

j. pars

¶ Caſus. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte ꝯcludit Gratianus ex ſupradictis, dicens ꝙ vindicta malorum deo eſt reſeruanda: nec ſunt a nobis corporaliter puniendi, ſed benigne ad correctionem inuitandi: quod probat duabus authoritatibus, ſcȝ euangelij, et Pauli apoſtoli. In ſecunda parte aſſignat differentiam inter verꝰ teſtamentum ⁊ nouum. Nam in veteri teſtamento terror fuit ⁊ timor, ⁊ pena corporalis ſtatuta fuit: in nouo vero teſtamento, manſuetudo ⁊ miſericordia: quod multꝭ authoritatibus probat. Et ad hoc inducit ſequens cap.

R ij

nitione: ⁊ charitatis beneficio ad correctionē inuitandi. Unde Chriſtꝰ in euāgelio ait: Audiſtis qꝛ dictū eſt in lege quem modū vltionis lex ſtatuit: Oculū ꝓ oculo [a]: dentē pro dente: ego autem hanc viciſſitudinem tollens, ⁊ ad manſuetudinem et charitatis perfectionē vos inuitans, dico vobis: Nolite reſiſtere malo, ſed diligite [b] inimicos veſtros: benefacite his qui oderunt vos: vt ſitis filij patris veſtri: q̄ ſolem ſuū oriri facit ſup bonos et malos ⁊ pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos. hinc Paulus ait: Si eſurierit inimicus tuꝰ, ciba [c] illum. ſi ſitit, potum da illi. Omnis autē iniquus, bonorū eſt inimicus. Omnis autem amicus huius ſeculi, etiam inimicus eſt dei Inimicus autē dei, bonitatis ⁊ iuſtitie eſt inimicꝰ: ac per hoc amatorem iuſtitie ⁊ bonitatis diligere non pōt. cum ergo inimicos diligere, vel illis benefacere, cibum ⁊ potum subminiſtrare iubemur: iniquos perſequi ⁊ punire prohibemur.

¶ In lege enim veteris teſtamēti corporalis pena ſtatuta eſt: in lege vero euangelij omni peccāti per penitentiam ꝑmittitur venia. Unde illa a terrore incepit dicens: Ego ſum dn̄s deus zelotes viſitans peccata patrū in filios [d] vſq; in tertiam ⁊ quartā generationem. Hec vero a lenitate manſuetudinis ⁊ mīe ita inquiens: Beati pauperes ſpiritu, beati mites, btī miſericordes, qm̄ ipſi miſericordiā conſequētur. In illa dicebat: q̄ fecerit hoc vel illud, morte moriat. In iſta dicit: Gaudeo ſuper vno peccatore penitētiā agēte, magis q̄ ſup nonagintanouē iuſt, q̄ nō indigēt penitētia. Itē: Nō em̄ veni vocare iuſtos, ſ; peccatores ad penitētiā. Et eſtote miſericordes, ſicut ⁊ pater veſter celeſtis miſericors eſt. Initiū quoq; predicationis ſaluatoris noſtri ⁊ preconis eiuſdē ad penitentiā peccatores inuitauit: ſic enim vterq; exorſus eſt, dicens: Penitentiam agite, appropinquabit em̄ regnū celorum. ſic ⁊ in Actibꝰ apoſtolorum cum Iudei compuncti de ſcelere mortis Chriſti dicerēt Petro: Quid faciemus viri fratres? legit Petrū reſpondiſſe: Penitētiā agite, ⁊ baptizetur vnuſq̄ſq; veſtrū. Et vt vniuerſaliter dicat, in lege populus ille rudis ſeruili timore penarū cogebat. vnde ⁊ legē in pedagogum [e] accepit. In euangelio autem populus gratie liber et adultus filiali amore hereditatis certitudine ad cultum diuine ſeruitutis inuitatur. Unde cum quidam legem quaſi coercētē predicarēt eſſe tenendā ſimul cum gratia, ait apoſtolꝰ: Nō em̄ accepiſtis ſpiritū [f] ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis [g] filiorum: in quo clamamus abba pater.

Hinc etiā Greg. ait in expoſitione euāgelij: Simile factum eſt regnū celorū homini regi q̄ fecit nuptias filio ſuo.

¶ In lege cuiq; permittebatur odire inimicū, et diligere amicum.

Cum in lege ſcriptum ſit: Diliges amicum tuum, ⁊ odio [h] habebis inimicum tuū: accepta tunc licentia iuſtis fuerat vt dei ſuoſq; aduerſarios quāta poſſent virtute cōprimerēt, eoſq; in ore gladij ferirent: quod in nouo ꝓculdubio teſtamento compeſcit, cum per ſemetipſam veritas predicat, dicēs: Diligite inimicos veſtros, benefacite his q̄ oderunt vos. Quid ergo per tauros niſi veteris teſtamenti patres ſignant? Nam dum ex permiſſione legis acceperāt quatenꝰ aduerſarios ſuos odij retributione percuterent: (vt ita dicam) quid aliud q̄ tauri erant, qui inimicos ſuos corpore virtutis cornu feriebant? Quid vero per altilia [i] niſi patres noui teſtamenti figurantur? qui dum gratiam interne pinguedinis percipiunt eternis deſiderijs innitētes, quaſi contemplationis penna ſeſe ad ſublimia ſubleuant.

Secūda ibi: In lege enim veteris teſtamenti. Abba hebraice, latine dicitur pater.

Mat. v.f.
Exo. xxj.c.

a ¶ Pro oc'lo. hoc enim modo non licet niſi authoritate iudicis: vt. j. ea. cum in lege.

b ¶ Diligite. hoc tenemur facere q̄ tum eſt in nobis: vt xj. queſtio. iij. inter verba.

Mat. v.g.

c ¶ Ciba. Dū tamē ratione cibi non negligat iuſtitiam: vt. v. q. v. non omnis. Item ſi poteſt laborare, ⁊ ſe immiſceat eleemoſynis redigendus eſt in ſeruitutem. C. de mendi. vali. l. vna lib. xj.

Rom. xij.d.

d ¶ In filios. Imitatione, nō ſanguine. vl' intelligas de conſenſu, de locutione ⁊ opere. ꝟ. diſtin. vj. ſed penſandum.

e ¶ In pedagogum. id eſt in magiſtrū. ſicut enim per magiſtrum aliq̄s coercet: ita ipſi per legem.

f ¶ Spiritum. id eſt ſeruilem timorem.

g ¶ Adoptionis. .i. filialē timorem. id eſt amorem. Joan. de vtroq; .j. ea. queſtione. vj §. ex his.

Exo. xx.a.

Cum in lege. ¶ Caſꝰ Grego. exponēdo illud euangelij. Simile factum eſt regnū celorum homini regi qui fecit nuptias filio ſuo: vbi fecit mentionem de tauris et altilibus: oſtendit differentiam inter patres veteris et noui teſtamenti. nam patres veteris teſtamenti per tauros ſignificantur: quia ſicut tauri ſe defendendo alios cornibus percutiunt: ita ⁊ patribus vete. teſtamen. permiſſum fuit vt aduerſarios ſuos virtute comprimerēt, et iure † gladij ferirēt. Per altilia vero p̄res noui teſtamen. figurantur quia ſicut aues penna contemplationis terrena contemnendo ad celeſtia ſublimantur.

Mat. v.a.
Luce xv.b.
Mat. ix.b.
Luce vj.c.
† Alias ore.
Mat. iij.a.

h ¶ Ex odio. Sed nonne odium habere, eſt mortale peccatum: vt. xxv. diſtinctio §. criminis. quare ergo hic dicit ꝙ hoc permittebatur iuſtis? poteſt dicere iuſtis alias. Vel dic ꝙ qui vlciſcebatur ſe ſine odio, non peccabat. qui autem cū odio: licet contra legem non fecerit, tamen peccauit: ſicut dando libellum repudij peccauerint, licet a lege hoc eis permittebatur. extra de diuor. gaudemus.

Actu. ij.f.
Exo. j.b.
Rom. viij.c.

i ¶ Per altilia. De quibus in euāgelio fit mentio. v.

Mat. xxij.a.
Leui. xix.c.
Luce vj.d.

His[a] itaqꝫ reſpōdetur. Sunt quedam ꝙ ſalubri tantum admonitione ſunt corripienda, non corporalibus flagellis animaduertenda: ſed eorum vindicta diuino examini tantum eſt reſeruanda: quando in delinquentes videlꝫ diſciplinam exercere non poſſumus vel qr non ſunt noſtri iuris: vel qr illorum crimina etſi nobis nota ſunt[b], tñ manifeſtis indicijs ꝓbari non poſſunt. ¶ De his ꝙ non ſunt noſtri iuris, ait apl's in prima ep'la ad Corinthios. Quid em̄ mihi attinet de his qui foris ſunt iudicare: de his dominꝰ iudicabit. Quod Auguſt. exponens, ait.

¶ Infideliū colloquia ꝛ conuiuia non ſunt euitanda.

Infideles nō poſſumus xp̄o lucrari ſi colloquiū eorū vitamus et conuiuium[c]. Unde et dñs cū publicanis et peccatoribꝰ manducauit ꝛ bibit. In his ꝟo qui intus ſunt[d]: id eſt infidelibꝰ putredo reſecanda eſt. Hinc etiā cum propheta dicit. Facit dñs iudiciū omnibus iniuriā patientibus exponendo addidit Augu. ab his qui nō ſunt ſui iuris: in q̊s nequit diſciplina exerceri.

¶ Item, Quādo multitudo eſt in ſcelere, nec ſalua pace eccleſie mali puniri poſſunt: tolerādi ſunt potius, ꝙ̄ violata pace eccleſie puniendi.

Unde Auguſtinus ait.

¶ Quedā mala puniēda ſūt et quedam toleranda.

Quidā cū bonorū malorūqꝫ cōmixtionē in eccleſia demonſtratā vel predicatā eſſe ꝓſpexerint, ꝛ patientie precepta didicerint: (ꝗ nos firmiſſimos reddūt: vt etiam ſi videatur in eccleſia zizania, tamen nō impediat aut fides aut charitas nr̄a) ꝛ quoniā zizaniā in eccl'ia eſſe cernimus, non ideo ipſi de eccl'ia recedamus: deſtituēdam putant eccleſie diſciplinam, quandam peruerſiſſimam ſecuritatē prepoſitis tribuentes: vt ad nos nō pertineat niſi dicere[e] quid cauendum ſit quidve faciendum ſit: quodlibet aūt quiſqꝫ faciat, nō curare. Nos vero ad ſanam doctrinā pertinere arbitramur vtriſqꝫ teſtimonijs vitam ſentētiamqꝫ moderari: vt et canes in eccleſia propter pacem eccleſie toleremꝰ: ꝛ canibus ſanctum (vbi eſt pax eccleſie tuta) non demus. Cum vero per negligentiā prepoſitoꝝ, ſiue per aliā excuſabilem neceſſitatē, ſiue per occultas ſurreptiones inuenimus in eccleſia malos: q̊s eccl'iaſtica diſciplina corrigere aut coercere nō poſſumus[f]: tūc ne aſcendat in cor noſtrū impia ꝛ pernicioſa preſumptio qua exiſtimemꝰ nos ab his eſſe ſeparandos: vt peccatis eorum nō coinquinemur: atqꝫ ita poſt nos trahere conemur: veluti mundos ſanctoſqꝫ diſcipulos ab vnitatis compage quaſi a malorum coniunctione ſegregandos. veniant in mētem ille de ſcripturis ſimilitudines, ꝛ diuina oracula, vel certiſſima exempla quibus demonſtratum et pronunciatum eſt malos in eccleſia bonis permixtos vſqꝫ in finem ſeculi, tempuſqꝫ iudicij futuri tolerandos: nihilqꝫ bonis in vnitate ac participatione ſacramentorum qui eorum factis non conſenſerint, obfuturos. cum vero eis per quos eccleſia regit̃, adeſt pace ſalua poteſtas diſcipline aduerſus improbos aut nepharios exercende, tunc rurſus neqꝫ ſocordia, neqꝫ ſegnitia dormiamus: ſed aculeis preceptorum ꝗ ad ſeueritatem coerctionis pertinent, excitandi ſumus: vt greſſus noſtros ī via domini ex vtriſqꝫ teſtimonijs illo duce atqꝫ adiutore dirigētes, nec patientie[g] nomine

¶ His itaqꝫ. ¶ Caſus. Nunc Gratianus reſpondet ca. ſupradictis, dicēs ꝙ quedā ſunt delicta quorum pena eſt deo reſeruāda: nec ſūt a nobis corporaliter puniēda: ſcilꝫ cum delinquentes non ſunt noſtre iuriſdictioni ſubiecti: vel cum delicta illorum probari non poſſunt, etſi nobis nota ſint. De his em̄ qui nō ſunt noſtre iuriſdictiōis (teſte apoſtolo) iudicare non poſſumus: nec vitare debemus. Et ad hoc inducit ſequens capi. cuius caſus patet.

j. Cor. v.d.

a ¶ His. ſcilꝫ authoritatibus q̄bus probauit malos eſſe tolerandos.

b ¶ Nota ſunt. ꝟ. xj. q. iij. eoꝝ. ꝛ. xxx. q. v. nullum. ij.

Luce v.f.

Infideles.

c ¶ Et conuiuium. ꝟ. xj. q. iij. ad menſam. Arg. contra. xxviij. q. j. omnes. ꝛ cap. nullus. Sol. hic loquit̃ de paganis: ibi ſpāliter de iudeis. †

Pſal. cxlv.

d ¶ Qui intꝰ ſūt. Quandoqꝫ etiam iudeos punit eccleſia. extra de vſur. poſt miſerabilem. et. xvij. q. iiij. conſtituit.

† Sub nomen xp̄i abhorrendum.

¶ Hinc etiā. ¶ Caſus. Gratianus adhuc probat authoritate Auguſt. exponentis verba ꝓphete, ꝙ ī his que non ſunt noſtri iuris nequit diſciplina exerceri. poſtea ponit aliū caſum, in quo mali ſūt potius tolerādi ꝙ̄ puniendi, ſcꝫ quando multitudo eſt ī ſcelere, et ſchiſma timet̃ ſi corrigant̃.

Quidā. ¶ Caſus. Stulti quidam dicebāt ꝙ ſi prelati vidēt publice delinquentes qui per zizaniam ſignificantur, nil aliud facere debent niſi indicare illis quid ſit faciēdum vel vitandum. Et ſi ſint incorrigibiles debent recedere ab eis. Auguſtinus vero cōtrariū dicit: qr cum canes ſunt in eccleſia, debemus eos ꝓpter ſcandalum tolerare vſqꝫ in finē: neqꝫ recedere ab eis: ſꝫ ſanctum eis dare non debemus vbi pax eccleſie eſt tuta. vbi vero datur poteſtas corrigendi ſine ſcādalo: tūc prelati dormire nō debent: ſed ad bonum malos debēt coercere: ita vt nec ſint negligentes, nec obtētu diligentie ſeuiant in peccatores. ꝛ eſt ordinanda ſic conſtructio. Quidā putāt deſtituendam eccleſie diſciplinā ꝛc. Uel legas ſuſpenſiue a pricipio vſqꝫ ibi: deſtituendam putant. Ordo litere.

e ¶ Niſi dicere. Non ergo ſufficit ꝙ prelatꝰ inſtruat quid ſit faciēdum niſi etiam puniat non facientes: vt. j. ea. q. v. non eſt innocētie. ꝛ. xlvij. diſtinc. q6 ad nos. ſicut non ſufficit domino prohibere ne cum ſeruo contrahatur: quin teneatur ip̄e de peculio: vt. ff. de pecul. l. ſi quis ſeruū. ꝛ. ff. de verb. oblig. qui ſeruum. ꝛ ibidē. l. ſeruus vetante. Arg. tamē ꝯtra eſt. xliij. diſt. epheſijs. Prelatus ꝗ̄d facere debet.

f ¶ Nō poſſumꝰ. ſine ſcandalo: vel quia eſt occultum. vj. q. j. ſi omnia.

g ¶ Nec patiētie. Quandoqꝫ em̄ re=

miſſio ſe mentitur pietatem: vt.xlj.diſtin.ſepe.

Um quiſqȝ. ¶ Caſus. Parmenianus dicebat ꝙ nullus peccator eſt anathemate feriendus. Auguſtinus vero contra ipſum ſcribens oſtendit ꝙ ſi quis peccator deprehēditur in crimine mortali quod ſit notuȝ et apparet omnibꝰ execrabile, anathemate feriaꝶ ſi periculū ſchiſmatis nō timetur.

a ¶ Ubi periculum. cum ergo periculum ſchiſmatis timetur, mali nō ſunt excommunicandi: vt.l.diſtin. vt conſtitueretur. J.ead.ipſa pietas. et capi.non poteſt. Sed contrariū eſt xxiiij.q.one.iij. ecce ſed ibi cum non timetur ſcandalum. Jtem contra extra de regu.iuris. qui ſcādalizauerit. Sȝ
Veritas diſcipline quandoqȝ pt deſeri. hic loquitur de veritate diſcipline q̄ poteſt quādoqȝ deſeri pro ſcandalo: ibi de veritate iudicij que ſemper preualet ſcandalo.
iij.ps. ¶ Eſt ꝛ alia. ¶ Hec eſt tertia ps queſtionis, in qua loquitur de preſcitis et p̄deſtinatis. Jo.
Luce xxij. de fan.
¶ Caſus. Oſtendit Gratianus aliam cauſam quare mali non ſunt flagellandi. Nam ſi peccatores ſunt ſaluādi ad vitā, ſine correctione cōuertentur vt Petrus. Si vero dānādi ſunt, inter flagella ſunt deteriores vt Pharao. Bonꝭ ergo flagella ſunt ſuperflua: malis vero inutilia. Poſtea reſpondet huic allegationi per capitulum ſequens.

torpeſcamus, nec obtentu diligentie ſeuiamus.

Item cōtra epiſtolam Parmeniani.

¶ Leuius occulta, ſeuerius autem puniēda ſunt ab eccleſia delicta manifeſta.

Um quiſqȝ fratrum et chriſtianoꝝ intus ī eccleſie ſocietate conſtitutoꝝ in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, vt anathemate dignus habeaꝶ: fiat hoc vbi periculum[a] ſchiſmatis nullū eſt. et.j. Qñ cuiuſqȝ crimē eſt notum, et oībus execrabile appareat, vt vel nullos prorſus vel non tales habeat defenſores per quos poſſit ſchiſma contingere: non dormiat ſeueritas diſcipline. Eſt ꝛ alia cauſa qua correctio verberum vel verboꝝ videtur eſſe inutilis vel ſuperflua. predeſtinati eñ ad vitam ſine correctione mutantur: ſicut Petrus quē dñs reſpiciens nemine corripiente commouit ad lachrymas. Preſciti ad mortem, inter flagella deteriores fiunt: ſicut Pharao. Bonis ergo ſuperflua, damnādis hec inueniuntur eſſe inutilia.

His ita reſpondetur authoritate Grego. et Auguſtini.

¶ Sicut ab orōne ceſſanduȝ non eſt, ſic nec a correctione.

Jcut non eſt ab oratione[b] ceſſandum pro eis quos corrigi volumus: etiam

Jcut non eſt. ¶ Caſus. Quidam dicebant ꝙ ſuperflua eſt correctio circa peccatores: cum deus ipſe corrigat quos voluerit. et hoc probant exemplo Petri, quem nullo homine corrigente correxit vt voluit. Sed Gregorius et Auguſtinus dicunt ꝙ licet deus corrigaꝶ quos velit: tamen ſicut non eſt ceſſandum ab oratione pro eis quos corrigi volumus: ita non eſt ceſſandum a correctione: quia per exteriorem correctionē proficit homo interius.

b ¶ Ab oratione. Multiplex eſt cauſa quare non debemus ceſſare ab oratione malorum vel eorum correctiōe. Nam quedā ſunt ita predeſtinata vt precibus obtineantur: vt.j.cap.proxi. Jtē quia neſcitur quis ſit de numero predeſtinatorum et quis non, de nemine eſt deſperandum quādiu eſt in hac vita: vt de peni.diſtic.vij.nemo. et quia deus ſepe aliquid promittit, qđ poſtea mutat ſi videt homines negligentes: vt de peni.diſtin.j. predixerat. ꝛ tamen ſi non proſunt illi ꝑ quo oraꝶ, proſunt ſaltē oranti: iuxta illud: Oratio mea in ſinu meo conuerteꝶ. Joan.

ſi nullo hominū orāte pro Petro dominus reſpexit eū ꝛ fecit eum ſuum flere peccatum: ita non eſt negligenda[c] correctio, quāuis deus quos voluerit nō correctos faciat eſſe correctos. tunc autē ex correctione proficit homo, cum miſeretur deus atqȝ adiuuat: qui facit quos voluerit etiā ſine correctione proficere.

Idem in dialogo.

¶ Soli predeſtinati ſaluātur qui in poſtulando ſuo labore meruerunt.

Btineri nequaqȝ poſſunt q̄ predeſtinata non fuerint: ſed ea que ſancti viri orando efficiunt, ita predeſtinata ſunt vt precibꝰ obtineantur. nam ipſa quoqȝ perennis regni predeſtinatio ita eſt ab omnipotenti deo diſpoſita vt ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus poſtulando[d] mereantur accipere quod eis omnipotens deus ante ſecula diſpoſuit donare.

Item Auguſtinus.

¶ Occulto dei iudicio, mali obdurantur flagellis: boni emendantur.

Abuchodonoſor penitentiam meruit fructuoſam. Nonne poſt innumeras īpietates flagellatus penituit: et regnū quod ꝑdiderat rurſus accepit[e]: Pharao autē ipſis in flagellis durior eſt effectus, et perijt. Hic mihi

c ¶ Negligenda. de pe.di.vij.nemo.

Btineri ꝛc. ¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ que predeſtinata non ſunt precibus obtineri non poſſunt. Sed etiaȝ que predeſtinata nō ſunt, ſepe precibus obtinentur: ſi ea ita predeſtinata ſunt vt p̄cibus obtineantur. Et ꝙ aliq̄ ita ſint predeſtinata, oſtēdit a maiori: quia ipſum regnum celeſte ſic eſt multis predeſtinatum vt precibus obtineatur et labore.

d ¶ Poſtulando. nec ideo voluit dominꝰ ſuſcitare q̄rtum mortuū, quia non fuit pro eo petituȝ: vt.j.de peni.di.j.§.ex his itaqȝ. ver.chriſtus qȝ.

Abuchodonoſor. ¶ Caſus. Quidam per flagella dei emendantur: quidā vero deteriores fiūt. Et hoc oſtēdit per nabuchodonoſor, q̄ flagellatus a deo penituit: ꝛ reſtitui ſibi regnū ꝓmeruit. et per Pharaonem: q̄ flagellatus a deo non penituit, ſed magis induratus fuit: et tandem perijt ſubmerſus. Unde Aug. querit, quare hec diuerſitas fuit inter eos: ſcȝ ꝙ ex eodem medicamēto ꝛ ab eodē confecto ꝛ dato vnus eorum ſaluatus eſt et alter perijt. et ſupponit hoc ideo eſſe quia vnus illoꝝ penituit inter flagella: alius vero induruit libero arbitrio.

e ¶ Accepit. Argu. ꝙ depoſitus poteſt reſtitui: vt de

peni. diſt. vj. ca. j. in fi. ⁊ xxxv. q. ix. ſentētiā. ⁊ ca. Gregoriꝰ. Itē eſt hic arg. ad queſtionē illā ꝙ depoſitꝰ reſtitutꝰ preferēdꝰ ſit ſubſtituto: vt. viij. q. vlti. ca. vlti. Arg. ꝯtra. vij. q. j. eos q̇ licet determinata videt̄. ex̄ de ſimo. ex inſinuatione. Io. De hoc quid iuris ſit, in queſtionibus notaui. B.

·§. j. et. ij. et cap. merito.

d ¶ Ex predeſtinatione. Arg. ꝙ nō poteſt q̇s arguere factum cuius author ipſe fuit: vt. xviij. diſtin. diaconi. ex̄ de cleri. coniug. diuerſis. Io.

e ¶ Cū vero. Sic ergo bona que facit homo, per deum facit: mala q̄ facit, non facit ꝑ deū: q̄ deꝰ non eſt author mali. Sꝫ ne crederet aliq̄s ꝙ deꝰ operet̄ etiā malū, q̄ legit̄ ꝙ deꝰ tradidit Romanos i deſideria carnis: ⁊ ꝙ obdurauit cor Pharaonis, ⁊ ꝙ reliq̄t tyrios et ſydonios in peccatꝭ ſuis: ideo oſtendit q̄liter hoc intelligatur. Deꝰ nō eſt author mali.

rationē[a] reddat qui diuinum conſiliū nimium alte ſapiētiq̄ꝫ corde dijudicat: cur medicamentum vnius medici manu cōfectum, alij ad interitū, alij valuerit ad ſalutē, niſi q̄ Chriſti bonus odor[b]: alijs eſt odor vite in vitā, alijs eſt odor mortis in mortē? Quantū ad naturam ambo hoīes erant: quātū ad dignitatē ambo reges, quātū ad cauſam ambo captiuum dei populū poſſidebant, quātū ad penā ambo flagellis clemēter admoniti. Quid ergo fines eorū fecit eſſe diuerſos, niſi ꝙ vnꝰ dei manum ſentiēs, in recordatiōe ꝓprie iniq̄tatꝭ ingemuit: alter libero contra dei miſericordiſſimā ꝯitatē pugnauit arbitrio? Idem.

Vaſis ire nūq̄ꝫ deꝰ redderet interitum, ſi non ſpōtaneū[c] inuenirect̄ hō habere pctm̄: q̄ nec deꝰ peccāti homini iuſte inferret irā, ſi hō ex predeſtinatione[d] dei cecidiſſet in culpā. Idem: Predeſtinationē dei, ſiue ad bonū, ſiue ad malū in oībꝰ operari, ineptiſſime dicit̄: vt ad vtrunq̄ꝫ hoīes quedam neceſſitas videat̄ impellere: cum in bonis volūtas ſit intelligēda non ſine gr̄a, in malis autē volūtas intelligenda ſine gr̄a. ¶ Cum vero[e] aliquos[f] a deo aut traditos[g] deſiderijs ſuis, aut obduratos legimus[h], aut relictos magis in peccatis ſuis, hoc ipſos meruiſſe ꝯfitemur: q̄ talia eorū crimina preceſſerūt, vt ipſi ſibi penā debuerint qua eis etiā ſuppliciū verteret̄ in reatum: atq̄ꝫ ita nec de iudicio dei q̄rimur q̇ deſerit meritos deſeri: et miſericordie eiꝰ gr̄as agimꝰ qua liberat non meritos[i] liberari. vires itaq̄ꝫ obediētie non ideo cuiq̄ꝫ ſubtraxit, q̄ eū non predeſtinauit: ſꝫ ideo eum nō predeſtinauit, q̄ receſſurū ab ipſa obedientia eſſe preuidit. ¶ Predeſtinatio q̄q̄ꝫ dei ſemper in bono eſt: que peccatum ſola voluntate hominis commiſſum, aut remittendū nouit cum laude miſericordie, aut plectēdum cum laude iuſtitie. In malis autē operibꝰ noſtrꝭ ſola preſcientia dei intelligenda eſt: q̄ ſicut preſciuit et predeſtinauit que ipſe fecit[k], et vt faceremus dedit, ita preſciuit tantū, nō etiam predeſtinauit que nec ipſe fecit[l], nec vt faceremꝰ exegit. Ubi autē de quibus dicitur[m]: Ex nobis exierunt, ſed nō fuerūt ex nobis[n]: ſi enim fuiſſent ex nobis, manſiſſent vtiq̄ꝫ nobiſcum: voluntate exierūt, voluntate ceciderunt: et quia preſciti ſunt caſuri, non ſunt predeſtinati. eſſent autem predeſtinati, ſi eſſent reuerſuri, et in ſanctitate ac veritate mā ſuri. Ac per hoc predeſtinatio dei multis eſt cauſa ſtādi[o]: nemini eſt cauſa labendi.

ij. Co. ij. d.

a ¶ Rationē. ar. ꝙ de ſingulis non eſt ratio reddēda: vt. j. e. q. de tyrijs. ⁊ de peniten. diſt. iiij. ſi ex bono. Ar. contra. lxviij. diſti. corepi. et. xxiiij. q. iij. ſi habes.

b ¶ Odor. Bonꝰ odor Chriſti eſt ꝑdicatio bonoꝝ. Sic ex̄ ꝺ ſa. vnc. §. ꝗ. ꝟ. de odore. vbi iſta authoritas exponit̄.

Vaſis ire. ¶ Calꝰ. Quidam dicunt ꝙ predeſtinatio dei vel preſciētia eſt cauſa quare quis neceſſario faciat bonum vel malum: et ideo facit hō malū, q̄ eſt preſcitꝰ. ⁊ bonū, q̄ eſt predeſtinatus, ⁊ bonarū et malarū rerū deus eſt cauſa. Sꝫ Auguſt. rn̄det dicens hoc eſſe falſum: q̄ ſi ex ꝑſciētia neceſſario q̇s peccaret, iniuſte deꝰ puniret delinquētē: ſꝫ dicit bonos volūtate ſua facere bonū, nō tn̄ ſine gratia dei: malos autem dicit ſua authoritate peccare cū ſint ſine gr̄a dei. ⁊ hoc ꝓbat authoritate Io. euangeliſte in ep̄la ſua vnde potius debēt ſuis peccatꝭ imputare q̄ꝫ de iudicio dei conqueri q̇ deſerit meritos deſeri: cui gratias agimus, q̄ liberat nō meritos liberari, nec imponit alicui neceſſitatē, nec ſubtrahit cuiq̄ꝫ poteſtatem obediendi, eo ꝙ non eſſet predeſtinatus: ſed ideo non fuit predeſtinatꝰ, quia deꝰ eum receſſurū ab obediētia preuidit. Poſtea aſſignat differētiā inter predeſtinationē ⁊ preſcientiā: q̄ predeſtinatio eſt tantum de bonis, preſciētia tantū de malis. Et nota ꝙ vnū quādoq̄ꝫ ponit̄ pro alio. Item nota ꝙ authoritas Ioannis euangeliſte incipit ibi: Ex nobis exierunt. ⁊ durat vſq̄ꝫ ibi: vtiq̄ꝫ nobiſcum. ⁊ eſt circa finem.

c ¶ Non ſpontaneum. De hac materia notaui. xv. q. j.

f ¶ Aliquos. ſcꝫ Romanos.

g ¶ Aut traditos. tradere dr̄ hominē pctō q̄n permittit ipſum peccare: vt q̄ ſubtrahit ipſi gratiam.

h ¶ Legimus. in epiſtola ad Romanos, ⁊ i Exo. ⁊ i euāg. Matthei de tyrijs ⁊ ſydonijs. j. ca. c. vij. et. viij.

i ¶ Nō meritos. Ex hoc patꝫ ꝙ primā gratiam nemo meret̄: vt. j. de ꝯſe. diſt. iiij. gr̄a. et ca. placuit vt q̇cūq̄ꝫ.

k ¶ Fecit. ſcilicet bona.

l ¶ Fecit. ſcilicet mala.

m ¶ Dicitur. In ep̄la Ioannis. j. Ioā. ij.

n ¶ Ex nobis. q̄ꝫtum ad predeſtinationem.

o ¶ Standi. Sed nonne iam dixit ꝙ predeſtinatio non eſt cauſa quare hō faciat bonū, ſꝫ potius bonū q̇d facit, eſt cauſa predeſtinationis. Sꝫ dicas hic predeſtinationē appellari deū predeſtinantem. Nam nemo poteſt venire ad me, niſi ei fuerit datum a patre meo. Uel dic ꝙ predeſtinatio non eſt cauſa efficiens, ſed eſt cauſa ſine qua non fit. Item ſi vere volumus loqui, non eſt cōcedendum ꝙ futura bona ſint cauſa predeſtinationis: q̄ ex hoc ſequeretur ꝙ cauſa eſſet poſterior ſuo cauſato. Item quicquid deus predeſtinauit, ab eterno predeſtinauit. ſi ergo predeſtinatio eſt eterna, ergo non habet cauſam ſue generationis: non ergo futura ſunt cauſa eius. Item ſi quid eſſet cau- Predeſtinatio eſt deꝰ ꝑdeſtinans.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Non ergo neceſſitatem facit correctionis vel obdurationis diuina predeſtinatio ſeu preſciētia: cū boni per gratiā corrigātur, ⁊ libero arbitrio mali pereant. Nec enim quia predeſtinatio ſeu preſcientia dei falli [a] non poteſt, neceſſario eueniunt que predeſtinantur vel preſciuntur: ſicut nec neceſſario predeſtinantur vel preſciuntur que futura ſunt: ſed quia bona abſꝗ eius gratia, mala preter eius ſciētiam euenire nō poſſunt. ¶ Quāuis [b] ergo conuenienter dicatur, ſi hec predeſtinata ſunt vel preſcita neceſſario euenient: non tamen ideo abſolute verū eſt, ſed neceſſario euenient q̄ predeſtinata ſunt vel preſcita: q̄ hic neceſſitas refertur ad verum euentum, ibi ad intuitum diuine preſcientie. Unde Auguſt. Due ſunt (inq̄t) neceſſitates. ſimplex vna: veluti neceſſe eſt om̄es homines eſſe mortales. altera conditionis: vt ſi aliquē ambulare quis ſcit, euꝫ ambulare neceſſe eſt. qđ enim quiſꝗ eſſe nouit: id eſſe aliter ꝗ̄ notum eſt nequit [c]. ſed hec minime ſecum illam ſimplicem trahit. hāc enim neceſſitatem non propria facit natura, ſed conditionis adiectio. Nulla enim neceſſitas cogit incedere voluntate gradientem: quāuis eum tunc cum gradiatur incedere neceſſarium ſit. Eodem igitur modo ſi quid prouidentia preſens videt, id neceſſe eſt eſſe: tametſi nullā nature habeat neceſſitatem. At quideꝫ ea futura que ex libertate arbitrij ꝓueniūt, preſcientia cōtuetur. Hec igitur ad intuitum relata diuinū, neceſſaria fiunt per diſpoſitionē diuine notionis. Per ſe vero conſiderata abſolutā nature ſue libertatē non deſerūt. Fiēt igitur ꝓculdubio cūcta que futura deus eſſe prenoſcit: ſed eorum quedam de libero proficiſcuntur arbitrio: que quāuis eueniant, exiſtendo tamen naturam propriam non amittūt: que priuſꝗ fierēt, etiā nō euenire potuiſſent. His omnib⁹ mala noſtra libero aſcribuntur arbitrio, cum alibi diuine aſcribātur indignationi. Unde Gregorius. Cum ſuperna indignatio ſeſe (vt ita dixerim) medullitus mouet: hanc opinio vel oppoſitio humana non remouet: nec ſe cuiuſlibet vtiliter deprecatio obijcit, cuꝫ ſemel deus aliquid ab intimis iraſcendo diſponit. Hinc eſt enim ꝙ Moyſes qui reatum totius plebis [d] apud dominum ſuis precibus terſit: dumꝗ ſe obicem obtulit, diuine iracundie vim placauit: ad petram

ſa generationis eius, ergo eius oppoſitū eſſet cauſa corruptionis eius. ſed impoſſibile eſt eam corrumpi vel deſinere eſſe: quia ſi corrumperetur vel deſineret eſſe, ergo poſt hoc inſtans non eſſet: ergo ſi modo nō eſt, nunꝗ̄ fuit. nam bene ſequitur, ſi fuit predeſtinatum: ergo predeſtinatum eſt, et ſemper erit predeſtinatum. Jo.

¶ Nō ergo neceſſitatē. ¶ Caſus. Dictum eſt. ſ. in cap. vaſis. ꝙ de ſola voluntate bonū cum gratia procedit, et ſola voluntate ſine gratia malum perpetratur. vnde ex hoc concludit Gra. ꝙ ꝑdeſtinatio vel preſcientia non eſt cauſa qua quis neceſſario faciat bonum vel malū, cuꝫ ex voluntate vtrūꝗ procedat. Nam licet preſcientia vel ꝑdeſtinatio dei falli non poſſit, non tamen neceſſario eueniunt ea que predeſtinātur vel preſciuntur: ſicut nec neceſſario preſciūtur vel predeſtinātur: ⁊ ideo preſciūtur vel predeſtinātur: q̄ bona abſꝗ gratia eius, mala vero preter ei⁹ conſcientiam euenire non poſſunt. Poſtea ponit quandam argumētationem, dicens ꝙ ꝗ̄uis hec propoſitio ſit neceſſaria ſi hec predeſtinata ſunt vel preſcita, neceſſario euenient: nec tamen ideo recte et ſimpliciter concluditur: ergo neceſſario euenient que predeſtinata ſunt vel preſcita: quia in propoſitione neceſſitas refertur ad diuine preſcientie intuitum: in concluſione vero refertur ad rerū euentū. ⁊ ad hanc concluſionem probandam inducit authoritatē Auguſtini in qua ponit duas neceſſitates vnam ſimpliciter, ſiue vnam ſimplicem: ⁊ aliam conditionalem. vnde ponit duo exempla, de ambulante ſcꝫ ⁊ de vidente. Prouidentia. poteſt hoc intelligi de homine vidente: vel de prouidentia diuina vidente preſentialiter. ſed intelligatur coniunctim, vel ſi neceſſe notat modum conſequendi, et non conſequentis.

a ¶ Falli. hec argumentatio non valet: deus preuidet aliquid, et aliter poteſt euenire: ergo preuidentia dei eſt fallibilis.

b ¶ Quāuis. Ad huius. §. intelligentiā nota ꝙ omnes tales locutiones ſunt duplices: ſi deus preuidit aliquid neceſſario illud eueniet: quia ſi hec dictio neceſſario, determinat totalem conſequentiam, locutio eſt vera: et tunc talis eſt ſenſus in conſequentia: ſi deus preuidit aliquid, illud euenire eſt neceſſarium. Si autē hec dictio neceſſario, determinat ipſum conſequēs eſt falſa. Simil'r hec eſt duplex, neceſſariū eſt Socratem ambulare cum ambulat: quia ſi intelligatur compoſita ⁊ de dicto, vera eſt: ſi de re, eſt falſa. Simil'r hec eſt duplex, neceſſarium eſt hoc euenire qđ deus preuidit, de dicto eſt vera, de re eſt falſa. Jllud eñ quod deus preuidet, nō eſt neceſſariū euenire. Et nota ꝙ talis argumētatio non valet: ſi deus preuidit aliquid, neceſſario illud eueniet: ergo ſi de⁹ preuidit aliquid, neceſſarium eſt illđ euenire: q̄ modo hec dictio neceſſarium non poteſt determinare ipſam conſequentiam, ſed tantū conſequens. †

c ¶ Nequit. vera eſt ſi intelligatur de dicto. ‡

¶ His omnibus. ¶ Caſus. Dictum eſt ſupra ꝙ mala noſtre volūtati aſcribuntur. Nunc vero dicit Gratianus ꝙ indignationi diuine aſcribuntur: quod probat per duo capitula ſequentia.

¶ Cum ſuperna. ¶ Caſus. Oſtendit hic Gregorius ꝙ ex quo ſemel deus alicui ab intimis iraſcitur, eius indignationem penitentia vel oratione non remouebit. Et hoc probat exemplo Moyſi: qui licet in deſerto reatum populi apud deum terſerit: tamen propter hoc quia ad petram Oreb veniens de aque exhibitione diffidit, domino ſibi iraſcente terram promiſſionis ingredi non potuit.

d ¶ Totius plebis. hiſtoriam habes. xlv. diſtinctione diſciplina.

Si de⁹ ꝓuidit aliqđ, neceſſario illđ eueniet, hꝫ duplicem ſenſum.

† Sub. non facta relatione ad an̄s ſed ꝑ ſe cōſiderata.

‡ Sub. q̄ idem eſt ſcilꝫ de dicto ſic cōpoſito: facta. ſ. relatione ꝯſequētis ad antecedens.

a ¶ Oreb.hiſtoriam habes de peni.di.ij.§.opponitur.
b ¶ Iraſcēte.intelligas tamē ꝙ quantū ad tēporalem penā poteſt ira dei eſſe cōmutabilis,ſed quantū ad eternam non.xxij.q.iiij.incommutabilis.
¶ De tyriis. ¶ Caſus. Quidam aſſignabant rationem quare deus nō ſaluauit tyrios et ſydonios cum crediſſent ſi talia ſigna virtutum vidiſſent qualia apud Iudeos nō credentes facta fuerunt. vel ſimpl'r querebāt ab Auguſtino rationem diuerſitatis. Augu. vero deridet eos,dicēs ꝙ non eſt alia ratio,niſi quia non fuit eis datum deſuper vt crederēt: tamē quicquid dixit deus vel fecit, totum verum fuit et iuſtum qui non ſolum tyrios et ſydonios potuit ſaluare,ſed etiā corozaim et bethſaida: et ille deus qui dixit per prophetam iudaice plebi. Ego ſepiam vias tuas ſpinis,et adimam tibi facultatē peccandi: ille idē deus etiā dixit damnandis per pſalmiſtā: Fiant vie illorum tenebre et lubricū,τ angelus dñi perſequens eos.
c ¶ Ut crederēt. preſente domino: ſed poſtea credide rūt ad predicationem apoſtolorꝫ.
d ¶ Si ratiōe.eodem modo videtur dicendum ꝙ ſi papa aliquid facit qđ videtur iniuſtum vbi nos rationem non poſſumus aſſignare,ꝙ nihilominꝰ illud iuſtum ſit.xvij.q.iiij.§.qui autem.

Auē. xiiij.c.
Mat. xj.c.
Joan. vj.e
Oſee ij.b.

Oreb[a] veniēs,τ pro aque exhibitione diffidens,repromiſſionis terram ingredi domino iraſcente[b] non potuit.

Item Augu. De tyriis vero et ſydoniis quid aliud poſſumus dicere,ꝙ non eſſe eis datum deſuper vt crederent[c]: q̊s credituros fuiſſe ipſa veritas docet ſi talia qualia apđ non credentes facta ſunt virtutum ſigna vidiſſent. Quare autem hoc eis negatum fuerit,dicant ſi poſſunt qui calūniantur:et oſtēdant cur apud eos dominus mirabilia quibus profutura non erant,fecerit:et apud eos quibus profutura erant,non fecerit. Nos etenim ſi ratione[d] facti ꝓfunditatem iudicij eius penetrare non poſſumus: manifeſtiſſime tamen ſcimus et verum eſſe quod dixit,et iuſtum eſſe quod fecit:τ non ſolum tyrios et ſydonios,ſed etiam Corozaim τ Bethſaida potuiſſe cōuerti,et fideles ex infidelibus fieri,ſi hoc in eis voluiſſet dominus operari.neq; enim vlli falſum videri poteſt quod veritas ait: Nemo poteſt venire ad me,niſi fuerit ei datū a patre meo.

Item qui per prophetam[e] iudaice plebi promiſit. Ecce ego ſepiam vias[f] tuas ſpinis[g],et muniam eas lapidibus,quadris[h]:id eſt adimā tibi facultatem peccādi:idem per pſalmiſtam de damnandis,dixit: Fiant vie illorū tenebre et lubricum,et angelus dñi perſequens eos. Sed in his omnibus vitia noſtra humane aſcribuntur mentis arbitrio.quod diuina clemētia in electis miſericorditer vertit ad bonum: in damnandis iuſte relinquit ad malū. Sicut ergo quāuis certiſſime ſciamus neminē vltra terminū a deo ſibi prefixū eſſe victurū,oībus tamen languētibus non incongrue medemur: ſic ꝗuis nemo ſaluet niſi predeſtinatꝰ ad vitā,omni tamen delinquenti eſt adhibēda correctio,nec malorum eſt negligenda diſciplina.

Unde idē Aug.ait Bonifacio.
¶ Non ſemper in eos qui peccant,vindicta eſt exercenda.

Ipſa pietas,ꝟitas,charitas nos nō permittit contra Cecilianum eorum hominum accipere teſtimoniuꝫ[i] quos in eccleſia non videmus,cui dñs perhibet teſtimoniū. quos enim diuina teſtimonia non ſequunt,pondus humani teſtimonij ꝑdiderunt[k]. Itē, Moleſtus eſt medicus furēti phrenetico:τ pater indiſciplinato filio,ille ligādo,iſte cedēdo,ſed ambo diligendo. Si autem illos negligāt,τ perire ꝑmittant:iſta potiꝰ falſa māſuetudo eſt crudelitas. ¶ Item, ſi per poteſtatē[l] quā ꝓpter religionē ac fidem[m] regum tēpore (quo debuit) diuino munere accepit eccleſia,hi qui in

lum.ſed quia neſcimus qui peccatores ſint dānandi,vel qui ſint ſaluādi,omnes differenter debemus corrigere: ad inſtar medici,qui licet ſciat hominē vltra terminum a deo prefixū non victurum:tamē languentibꝰ omnibus indifferenter medet:cum ipſe medicus ignoret quando et quali egritudine ſunt morituri.

Ipſa pietas. ¶ Caſus. Hoc ca.diuidit in duas partes. In prima parte dicit ꝙ quidam heretici volebant accuſare vel teſtificari cōtra cecilianum virū honeſtū.ſup hoc Bonifacius papa cōſuluit Augu.vtrū fieri poſſet:τ reſpōdet ꝙ non. Et hoc fit eis vt corrigantur et reuertantur ad eccleſiam matrē.τꝙ bonū ſit eis corrigi,τ ꝙ non ſit deſiſtendū a correctione et diſciplina malorꝫ,ꝓbat q̄nq; exēplis,ſcꝫ medici pris,dñi,impatorꝫ theodoſij,τ eripiētis hoies de domo ruitura. In ſecūda parte rñdet cuidā queſtioni donatiſtarū dicētiū. Uos vultis vt redeamꝰ,ſꝫ nō poſſumꝰ τ retinere dignitates noſtras. Et rñ. Aug. hoc verū eſſe de iure:aliqñ tñ ſecꝰ fit diſpēſatiue,τ precipue vbi ſcādalū timet: q; ſicut ſunt duo gña inſerendi arbores,ſic ſunt duo genera recipiēdi hereticos. ſcđa ibi:itē ſi inquiunt.

Pſal. xxxiiij.

i ¶ Teſtimoniū. i hoc ꝙ eſt mortuꝰ in vnitate eccleſie.ſed quidā heretici volebant eum poſt mortē accuſare de hereſi.vt.xxiiij.q.ij.ſane.ꝓfert. Aias qua ꝓpter ſi ꝓtāte. Et ſꝫ hoc exponē,ꝓhibet teſtioniū:τ hoc.ſ. ꝙ fidē traditā a deo habuit τ ſeruauit:τ dicitur.ſ.ceciliano.

ꝟ.ſi ꝟa ſunt.ſꝫ nō erāt recipiēdi etiā cū ille bone opi.fuit: vt.ij.q.j.in pmis.hereticꝰ autē bene reciperet ↄtra hereticū: vt.ij.q.vij.ſi hereticꝰ. Jo.
k ¶ Perdiderunt.j.q.vij.non poteſt. Jo.
l ¶ Poteſtatē.quā nō habebat eccleſia,cum τ nouella adhuc eſſet.ſꝫ poſtea quādo cepit dominari principibꝰ: vt.j.e.diſplicet.τ ca.non inuenitur.
m ¶ Ad fidem,eccleſie ſeruandam.

e ¶ Prophetam.Oſee.
f ¶ Uias.i.actiones.
g ¶ Spinis.i.compunctionibus.
h ¶ Lapidibus quadris.i.virtutibus quatuor,vel doctrina quatuor euangeliorum.
¶ Sed in his. ¶ Caſus. Dicit G.hic ꝙ in omnibꝰ malis arbitrium noſtrū eſt in culpa:qđ arbitrium deus vertit in electis ad bonū:in damnandis vero relinquit ad malum.

ueniuntur in vijs ꝛ ſepibus, id eſt in hereſibus et ſchiſmatibꝰ cogūtur intrare [a]: non quia coguntur reprehēdant, ſed quare [b] cogūtur attendant. Conuiuium domini eſt vnitas corporis Chriſti: non ſolum in ſacramēto altaris, ſed etiā in vinculo pacis. ¶ In eodē. Theodoſiꝰ imperator legē [c] generaliter in omnes hereticos ꝓmulgauit, vt quiſquis eorū epiſcopus vel clericus vbilibet eſſet inuētus. x. libris auri mulctaret̄. ¶ Itē: ſi duo [d] aliq̄ in vna domo ſimul habitarēt, quam certiſſime ſciremus ruituram nobiſq̄ȝ id prenunciantibꝰ nollent credere, atq̄ȝ in eadem manere perſiſterēt: ſi eos inde poſſemus eruere vel inuitos quibus imminētem illam ruinam predemōſtrauimꝰ, vt vlterius redire ſub eius periculum non auderēt: puto niſi faceremus, nō immerito crudeles iudicaremur. Porro [e] ſi vnus illorum nobis diceret: Quādo intraueritiſ eruere, memetipſum cōtinuo trucidabo: alter autem nec exire q̄dē inde, nec erui vellet, ſed neq̄ȝ necare ſe auderet quid eligeremus, vtrum ambos ruine opprimendos relinquere: an vno ſaltem per noſtram operā liberato, alterum nō noſtra [f] culpa ſed ſua potiꝰ interire permitteremꝰ? Nemo eſt tam infelix qui nō quid fieri in talibꝰ rebus oporteat, facillime iudicet. ¶ Item poſt pauca. Qȝ ſi plurimi eſſent in domo ruitura: et inde vnꝰ ſaltem liberari poſſet: atq̄ȝ id cū facere conaremur, alij ſemetipſos precipitio necarent: doleremus de ceteris: verum de vnius ſaltem ſalute conſolaremur: nō tñ ne ſeipſos alij ꝑderēt, perire vniuerſos nullo liberato [g] permitteremꝰ. Quid igitur de opere miſericordie qḋ ꝓ vita eterna adipiſcēda, ꝛ pena eterna vitanda hoībus debemus impendere iudicandū eſt ſi ꝓ ſalute iſta nō ſolū tēporali, ſed etiā breui ꝛ ad tēpus exiguū liberanda, ſic nos ſubuenire hoībꝰ ratio vera et benigna cōpellit [h]? ¶ Itē: Si (inquiūt donatiſte) opȝ vt nos extra eccleſiā et aduerſus eccleſiā fuiſſe peniteat, vt ſalui eſſe poſſimꝰ: quomodo poſt iſtam penitētiā apud vos clerici vel etiam epi permaneremꝰ? Hoc nō fieret: qm̄ reuera (qḋ fatendum eſt) fieri non debet [i], niſi pauci ipſa cōpēſatione [k] ſanarētur. Sȝ hoc dicāt, ꝛ multo maxime humiliter doleāt, q̄ in tāta morte preciſionis iacent, vt iſto quodā vulnere matris eccleſie catholice reuiuiſcāt. Cū enim preciſus ramꝰ inſerit̄, fit aliud vulnus [l] in arbore, quo poſſit recipi vt viuat, qui ſine vita radicis peribat: ſed cum receptꝰ recipiēti coaluerit, ꝛ vigor conſequit̄ et fructꝰ. ſi autē non coaluerit: ille q̄dē areſcet, ſed vita arboris permanebit. Eſt eñ ꝛ tale inſerendi genus vt nullo preciſo ramo qui intus eſt, ille q̄ foris eſt inſerat̄: non tamē nullo, ſȝ vel leuiſſimo vulnere arboris. ita ergo ꝛ iſti cū ad radicē catholicā veniunt: nec eis poſtq̄ȝ vix erroris ſui penitet, honor clericatus aut epiſcopatꝰ aufert̄. ſiq̄dē fit aliq̄d tanq̄ȝ in cortice arboris matriſ ꝯtra integritatē ſeueritatiſ. verūtamē q2 neq̄ȝ q̄ plātat eſt aliq̄d, neq̄ȝ q̄ rigat: ad dei miſericordiā precibꝰ fuſis, coaleſcēte ſuoꝝ pace ramoꝝ charitas cooperit multitudinē peccatoꝝ. Et paulopoſt. Verū in huiuſmodi cauſis vbi ꝑ graues diſſenſionū ſciſſuras nō huiꝰ aut illiꝰ hoīs eſt periculū, ſȝ plurimoꝝ ſtrages iacet detrahēdū [m] eſt aliq̄d ſeueritati vt maioribꝰ malis ſanādis ſyncera charitas ſubueniat. Habeāt ergo de preterito deteſtabili errore, ſicut Petrꝰ habuit de mēdacij [n] timore, amarū dolorē: ꝛ veniāt ad eccleſiā Chriſti verā. i. catholicā matrem. ſint in illa clerici, ſint epi [o] vtilit̄ [p], q̄ ꝯtra eā fuerūt hoſtiliter. nō inuidemꝰ, imo amplectimur, hortamur, optamus: ꝛ quos in vijs aut in ſepibus inuenimus, intrare cogimus. ꝛ ſic [q] nondū quibuſdā perſuademus, quia non res eorum [r] ſed ipſos querimus.

a ¶ Intrare. i. redire ad eccleſiam.
b ¶ Sed quare. quaſi dicat, non eſt cōſiderandū quid fiat, ſed q̄ de cauſa fiat: vt. j. ea. q. viij. occidit. ꝛ. ff. de fur. verū. ſimiliter non eſt cōſiderandum quid fiat, ſed quo animo fiat: vt. xv. q. vj. ca. j. in fine. quaſi dicat, cogantur ire ad commodum ipſorum. ſ. ad conuiuiū de q̄ agit̄ in euangelio. lxvj. diſti. ſponſus. ꝟ. e. cum in lege.
c ¶ Legem. quā habes. C. de here. arriani.
d ¶ Si duo. tres enim ponit caſus. Primo ſic. duo ſūt in domo ruitura, et ambos poſſumꝰ liberare: ad hoc tenemur, licet ſint inuiti. Secūdo ſic: duo ſunt in domo vna: et ſi vnum liberamꝰ, alter vult ſe necare. Tertio ſic: multi ſunt i domo vna, ꝛ non niſi vnꝰ liberari pōt.
e ¶ Porro. ſecundus caſus.
f ¶ Non noſtra. licet enim aliquis ſeipſum interimat propter nos: dummodo nos iuſte moueamur, non tenemur nos: vt. j. e. q. v. cum homo. ꝛ ca. de occidendis. et xlvij. diſt. quod ad nos.
g ¶ Liberato. id eſt non minus aliquē liberare teneris, licet oēs alij ſe perderent.
h ¶ Cōpellit. Ergo videtur q2 omnibus ſit preceptū vt denūciēt crimina delinquētium: ſed hoc intelligas tm̄ de prelatis, vel de canonica denunciatione: vt. ij. q. j. ſi peccauerit.
i ¶ Nō debet. de iure communi.
k ¶ Cōpēſatiōe. i. vt alij facilius redeāt ad eccleſiā cū vident aliquos reuerſos tolerari in ſuis ordinibus.
l ¶ Uulnus. Dupliciter inſerit̄ ramus arbori: vt de ꝯſe. diſ. v. nūq̄ȝ. tūc dicunt̄ duo vulnera infligi arbori. i. eccl'ie: qñ ille q̄ fuit deſtitutꝰ, reſtituit̄: et alter q̄ ſubſtitutus fuit, remouet̄. ſcḋo modo qñ nullꝰ fuit ſubſtitutꝰ, ꝛ illud dr̄ leue vulnꝰ.
m ¶ Detrahēdū. ſic. xliiij. diſ. comeſſationes. ꝛ diſ. l. vt conſtitueretur.
n ¶ De mendacij timore. i. de mēdacio timoris.
o ¶ Epi. ꝟ. diſ. xij. nos conſuetudinē. contra.
p ¶ Utiliter. non intelligas q2 Auguſti. hic reſtituat epos depoſitos: ſȝ docet q̄d fieri poſſit.
q ¶ Et ſic. i. propter res eorum.
r ¶ Nō res eoꝝ.

Et niſi faceremus crudeles iudicaremur: vt ꝟ. ſeq̄t ibi puto ꝛc. ex hoc q̄dā dicunt hic elici arg. q2 q̄libȝ tenet̄ aliū a morte tēporali liberare ſi poteſt. ꝟ. ea. q. iij. nō in ferenda. vbi de hoc. Archi.

Denunciatio canonica oībꝰ precipit̄.

Nā ſolꝰ papa reſtituit. ij. q. vj. iō dicit tñ pōt ſm q̄ſdā q2 q̄liber epūs pōt cū heretico diſpēſare: ar. l. diſ. pbros. Archi.

vt.ſ.q.vij.c.j.⁊.ij.

Quid faciet. ¶ Caſus. Hoc capi. diuiditur in duas partes. In prima parte queſiuit Fauſtus ab Augu. an eccleſia debeat corrigere hereticos et obſtinatos. Et reſpon. ꝙ ſic ex dilectione corrigendi: ad inſtar medici qui ex dilectione ſanandi, phreneticos ligat et lethargicos excitat. In ſecunda parte queſiuit an ſacramenta hereticorum ſpernere debeam⁹. Et reſpon. ꝙ non. ſed tantũ errorẽ. Sacramenta eñ in q̃bus nobiſcum concordãt, et que acceperunt ſicut ⁊ nos bona ſunt licet ad ſuum damnum habeant. Scđa pars incipit: Neqꝫ enim ſacramenta.

Al'as neceſſe eſt vt ſit moleſta que, ⁊c.

a ¶ Medicina. id eſt correctio.

b ¶ Inter phreneticos. id eſt ad modum phreneticorũ ſeuientes.

c ¶ Incipiunt. egreſſus eñ malitie virtutis operatur ingreſſum. xxxij. q. j. cum renũciatur. hec tñ nõ eſt concedenda: ſi aliq̃s incipit eſſe bonus, non tñ perfect⁹ deſinit eſſe malus. de pe. diſti. ij. forte. et ca. ſi ſermo.

Uirtutẽ igredit qui malitiã egreditur.

d ¶ Cõia. ſ. de conſe. diſtin. iiij. non in vobis. not. ſ. j. q. j. ſacramenta.

¶ Ecce. ¶ Hec eſt iiij. pars. q. in qua ꝓbat Gra. ꝙ vindicta non eſt inferenda ſupple ſcꝫ amore vlciſcẽdi, ſed tñ amore iuſtitie, ſcilꝫ cũ peccãt in deum: cum autẽ peccãt in nos, parcere debemus. ⁊ hoc probat per tres authoritates. Jo. de fan.

iiij. ps.

† cõcor. text. i. l. aut facta. §. ſi na. ff. d pe. cum vul. cõcor.

¶ Caſus. Concludit G. ex ſupradictis ꝙ crimina ſunt puniẽda vbi ſchiſma ⁊ ſcãdalũ nõ timet: hac tñ diſcretiõe ſeruata vt multitudinẽ delinquentiũ ꝑ patiẽtiã expectem⁹. ad pñiam ꝟo paucoꝝ pctã ſũt puniẽda: vt ceteri terreant. Et hoc ꝓbat exẽplo chriſti, qui ſamaritanos expectauit ad pñiam: quos apl'i volebant cõburere igne celeſti, et ad hoc inducit ſeq. cap.

Idem Fauſto.

¶ Medicinali ſeueritate mali cogantur ad bonum.

Quid faciet eccl'ie medicina[a] ſalutẽ oĩm materna charitate cõquirẽs, tanq̃ inter phreneticos[b] et lethargicos eſtuans? Nunquid contemnere: nũquid deſiſtere vel debet vel poteſt? Utriſqꝫ ſi neceſſe eſt † moleſtia eſt que neutris eſt inimica. Nam et phrenetici nolunt ligari: et lethargici nolunt excitari: ſed ꝑſeuerat diligentia charitatis phreneticum ligare: lethargicũ ſtimulare: ambos amare. Ambo offenduntur, ſed ambo diligũtur: ambo moleſtari q̃diu egri ſunt indignãtur, ſed ambo ſanati gratulantur. ¶ In eodem: Catholici eſſe non incipiunt[c] niſi heretici eſſe deſtiterint. ¶ Neqꝫ eñ ſacramenta eorũ inimica ſunt communia[d]: qꝛ non humana ſunt ſed diuina. Prius error eorum eſt auferẽdus quẽ male inierunt non ſacramenta: que ſimiliter acceperũt: que ad penã ſuam portant ⁊ habent: quãuis indigne habẽt, ſed tamen habent.

Ecce ꝙ crimina ſunt punienda quando ſalua pace eccleſie feriri poſſunt: in quo tamẽ diſcretio adhibẽda eſt. Aliquando enim delinquẽtium multitudo diu per patientiã ad penitentiam eſt expectanda: aliquando in paucis eſt punienda † vt eoꝝ exemplo ceteri terreantur ⁊ ad penitẽtiam ꝓuocentur. Hinc cum diſcipuli celeſti igne ſamaritanos vellent conſumere, ꝓhibiti ſunt: et ſamaritani ad penitentiam ſunt expectati vt chriſto predicante conuerterentur ad fidem.

Unde Ambroſius ait.

¶ Non ſemper in eos qui peccant vindicta eſt exercenda.

Quod chriſtus diſcipulos[e] ſuos increpauit qꝛ ignem de celo deſcendere ſuper eos geſtiebant qui ipſum non receperant: oſtẽditur nobis nõ ſemper in eos qui peccant, vindicandum: quia nonnunq̃ amplius ꝓdeſt clementia tibi ad penitentiam q̃ lapſo ad correctionem[f]. Deniqꝫ ſamaritani citius crediderũt, a quibus hoc loco ignis arcetur: nec diſcipuli peccant[g] qui legem ſequuntur. ſciebant eñ et Phinees[h] reputatum ad iuſtitiam ꝙ ſacrilegos intereme rat: et ad preces Helie ignem deſcendiſſe de celo.

Poteſt in hac ꝓhibitiõe apoſtolorum illud intelligi. Apoſtoli non zelo iuſtitie ſed amaritudinis odio ob iniuriaꝫ ſue expulſionis vindicandam, ſamaritanos igne voluerũt conſumere. Dominus autẽ volẽs eos iniuriam proprie perſone cum patientia et gaudio tolerare: iniuriam vero ſeruitutis diuine non inultam relinquere, ait: Neſcitis cuius ſpiritus eſtis? Hinc etiam Petrus qui cum audierat: Beati eritis cum maledixerint vobis homines et ꝑſecuti vos fuerint ⁊ dixerint omne maluꝫ aduerſus

Quod chriſtus. ¶ Caſus. Diſcipuli chriſti volebant ignem de celo mittere ſuper ſamaritanos quia eum non recipiebant: ſed chriſtus hoc nõ permiſit, expectans ſamaritanos ad penitentiam. nec tamen apoſtoli in hoc peccabant: quia legem perſequebantur: ad inſtar phinees q̃ hebreũ et madianitam coeuntes interfecit: ⁊ ad inſtar Helie ad cuius preces ignis de celo deſcendit ⁊ conſumpſit nũcios Achab regis. al'as Ochozie.

Luce ix. g.

e ¶ Diſcipulos. Jacobũ et Joannẽ quos premiſit in ciuitatem ſamaritanorum vt pararẽt ſibi hoſpitium.

f ¶ Ad correctionem. ꝓſit vindicta vel valeat diſciplina.

g ¶ Peccant. ſ. eo. ea vindicta. cõtra. vbi videtur ꝙ apoſtoli odio deſiderauerunt vindictam. Sed dic ꝙ nõ peccabant in re quam volebãt: ſed in modo volendi. xxij. q̃ſtio. ij. §. abraham. Uel dic ꝙ peccabant: ſed dicuntur non peccaſſe: quia lex hoc permittebat, ſcilicet punire inimicos. ſ. e. q. cũ in lege. †

Nũe. xxv. c. iiij. Regũ. j. d. Apl'i vindictam deſiderantes, an peccauert.

† ⁊. xxij q̃. ij. ſi q̃s ꝑ veꝛ⁹. ⁊ hoc ẽ q̃d dicit Azo non peccãt, ſcꝫ ita ꝙ in de puniãtur a lege. põt dici ſꝫ Hof. ⁊ peccabant inſpecta ꝑfectione euãgelij: nõ peccabãt inſpecto rigore iuris.

h ¶ Et phinees. Hiſtoriam habes. ij. q̃. vij. item cum balaam.

¶ Poteſt. ¶ Caſ⁹. Supra dictum eſt ꝙ apoſtoli fuerũt prohibiti a combuſtione ſamaritanorum: quia dñs volebat eos ad penitẽtiam expectare. Nunc dicit Gratianus ꝙ hoc poteſt etiam aliter intelligi. Nam apoſtoli propriam iniuriaꝫ vindicare volebãt: quod nõ eſt faciendum. Iniuria vero domini inulta relinqui nõ debet. Et hoc probat exemplo duorum, ſcꝫ Petri et Pauli. Nam Petrus licet contumelias ſibi illatas cum gaudio ſuſciperet: Ananiam tamen et Saphiram deo mentiẽtes morte percuſſit. Similiter ⁊ Paulus magum Elimam ⁊ Corinthium fornicatorem: quia in deum deliquerant, puniuit.

a ¶ Multimoda. quam fecit in illa prolixa lectione: Libenter ſuffertis. vbi narrat ſuas paſſiones et reuelationes ſuas.

b ¶ Elymam. hiſtoriā habes. xlv. diſ. §. ſalomon. Jo.

Inter q̄relas. ¶ Caſus. Januarius epiſcopus propter iniuriaz ſibi illatam Iſidorum virum clariſſimum anathematizauit: ſuper quo cum querelam depoſuiſſet, ſcripſit Grego. Januario: et reprehendēs eū precepit ſibi vt talia decetero nō preſumeret: alioquin puniref. Sequens §. patet.

Act. v.a. — Act. xiij.b

c ¶ Conqueſtus. Auditur ergo ille qui conqueritur ſe iniuſte excommunicatum: et hoc ſecundum vetera iura: vt. xj. q. iij. ſi epiſcopus. Uel dic ꝙ tunc auditur talis cum euidēter conſtat de iniuſta excommunicatione: vt extra de ap. ſolicitudinem. alr̃s non auditur niſi cuz dicit excommunicationem eſſe nullaz: vt extra de ſenten. excō. per tuas. Jo. Hodie recurretur ſup hec ad nouellam. B.

j. Cor. v.b.

d ¶ Proprie. ergo eps̄ non pōt excōicare aliquē pro iniuria ſibi facta: vt hic. et. j. ea. q. v. de occidendis. nec em̄ pōt eſſe iudex in cauſa ſua: † vt iij. q. iiij. ca. j. Sed contra. j. e. gulīſarius. et. ij. qō. vij. ſi quis erga. ſed diſtinguas vt ibi nota. per id quod eſt lxiij. diſtinc. ſalonitane. Joan.

Eps̄ iniuriātē ſibi non pōt excōicare.

† Cōc. tex. in. l. iulian⁹. ff. ō iur. om. iudi. et in l. extat. cū con. cor. C. vñ vi.

vos: gaudete in illa die et exultate: qm̄ merces vr̄a copioſa eſt in celis. contumelias ſibi illatas cum gaudio ſuſcipiebat: peccata ꝟo que in deū cōmittebantur, acerrime puniebat. Unde Ananiā et Saphiram ſpiritui ſctō mentientes, mortis ſniā pculit. Sic etiā Paulus dum a ſuo contemptu pia admonitione et multimoda[a] cōmendatione ſui corinthios reuocaret, magnū illum Elymam[b] q̄ crediturос a fide retrahebat, cecitate percuſſit, vt ceteri pterriti predicationem non impedirent, ſed in chriſtū credentes anime cecitatē effugerēt. Et corinthium illū fornicatorē, quia in deum peccauerat: ſatane ad vexandū tradidit. Hinc etiam Grego. ſcribit Januario epiſcopo reprehendens eum ꝙ ob iniuriā ꝓprie perſone quendam excommunicauerat, dicens.

¶ Pro iniuria ꝓpria eṗo aliquem excōicare non licet.

Inter querelas multiplices Iſidorus vir clariſſim⁹ a fraternitate tua fruſtra ſe excōicatum anathematizatūq; cōqueſtus[c] eſt. quod quā ob rem factū fuerit, dum a clerico tuo qui preſens erat, voluiſſem⁹ addiſcere, pro nulla alia cauſa niſi ꝓ eo ꝙ te iniuriauerat factum innotuit. q̄ res nos vehementer afflixit. quod ſi ita eſt: nil te cogitare de celeſtibus oſtendis: ſed terrenam te habere conuerſationem ſignificas: dum pro vindicta proprie[d] iniurie (quod ſacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis inuexiſti. Unde decetero omnino eſto circunſpectus atq; ſolicitus: et talia cuiq; pro defenſione proprie iniurie inferre denuo non preſumas. nam ſi tale aliqd feceris: in te ſcias poſtea eſſe vindicandum.

Hinc idem in homilijs oſtendens ꝙ peccata que in deum vel proximum committuntur a nobis puniēda ſunt: ea vero quibus in nos delinquitur, patiēter vel tolerāda vel potius diſſimulanda ſunt, ait.

¶ Ualde offendit qui dominica debita impune dimittit.

Si is qui prelatus eſt, debitori[e] dominico culpas impune dimittit: non mediocriter profecto offendit[f], qui debita celeſtis regis et domini ſua preſumptione reſoluit. ea nanq; que in nos committuntur: facile poſſumus[g] dimittere. ea vero que in deuz commiſſa ſunt: cuz magna diſcretione nec ſine penitentia[h] poſſumus relaxare.

Semel vero culpa dimiſſa, recidiuo dolore iterum ad animum reuocari non debet.

Unde Gelaſius Geruntio, Joanni, Germano, et Petro epiſcopis.

g ¶ Poſſumus. immo iniuriā nobis factā tenemur dimittere. C. de epiſc. et cle. ſi quis in hoc. ꝟſus finem. Iniuriam. i. rancorem: ſed iniuriam. i. ſatiſfactionem iniurie non tenemur remittere: vt. xcv. diſt. ſi quis cōtriſtatus. immo bene facit q̄ ꝓſequit iniuriā ſibi factā: vt. xlv. diſt. et q̄ emēdat. et. j. e. q. v. de occidendis. nam reipublice intereſt penas nō facile dimitti: vt. C. de pe. ſi operis. et. j. e. eſt iniuſta. xlv. diſtinc. ſed illud. Sic ḡ per pactū poſſumus remittere inquantum noſtrum priuatū ꝯmodū tāgit: ſ; inquātū tangit cōmodū aliorū nō poſſum⁹: vt. ff. de pact. iuriſgētiū. §. vlt. et eſt ſimile lxiij. diſti. ſalonitane. ſic nec fili⁹ pōt remittere id quod debetur patri: nec tutor debitum pupilli: vt. C. de pact. pactū. et. l. ſeq. nec preſes debitum ciuitatis. C. de tranſac. p̄ſes. Sed nunqd eps̄ pōt remittere iniuriā illataz eccl̃ie? Uidetur ꝙ ſic. quia iniuriaruz actio non eſt in bonis nr̃is ante litem conteſt. vt de iniu. iniuriarū. vñ ep̄us preter conſenſum capituli pōt eā remittere. arg. ex̄ de his que fi. a prela. cū apoſtolica. cum em̄ ep̄us ſit pater: vt. xcv. diſt. eſto. et pater poſſit remittere iniuriā factaz filio: vt. ff. de iniur. ſed ſi vnus. §. filio familias. ergo eps̄ poteſt. ſed non credo ꝙ ſol⁹ eps̄ poſſit illaz remittere: nam eṗs procurator eſt eccl̃iaſticarū rerum: vt. xij. qō. j. ca. vlti. vnde cum ſit ꝓcurator, conditionem eccleſie non poteſt facere deteriorem: vt extra de dona. ca. ij.

Iniuriā nobis factā an teneamur remittere

Iniuriā eccleſie illatā an poſſit ep̄s remittere

† dicit quidā ꝙ ſacerdos pctōi debz ſacerdos imponere ſaltē penitentiam aliquā alioqn non dimittit peccatū. arg. de pe. diſt. j. nemo.

h ¶ Sine penitentia. interiori ſcilicet cordis contritione: ſine qua nulli datur venia: vt. xxiij. q. ij. legatur. et. j. ea. eſt iniuſta. l. diſtinc. ſi quis diaconus. habita ergo cordis contritione poteſt ſacerdos partem vel totum remittere ſ̄m qualitatem perſone, loci, et temporis: vt. xxvj. q. vij. de his.

Si is q̄. ¶ Caſus. Oſtendit Grego. hic ꝙ ea que in nos committuntur, facile relaxare debemus: ea vero que in deū cōmittuntur, non facile ſed cum magna diſcretione dimittere debemus: non tamen ſine penitentia. quod ſi ſecus fiat, deum offendimus. Sequens §. patet.

e ¶ Debitori. i. ei qui in deum deliquit. et eſt ſimile extra de ſenten. excom. contingit.

f ¶ Offendit. vt. j. ſi ea. nam culpa eſt quādoq; relaxare vindictam: vt. xxviij. diſt. quia ſunt culpe.

¶ Semel vero. ¶ Hec eſt. v. pars q̄ōnis, in qua ꝓbat ꝙ

peccata ſemel dimiſſa iterū nō ſunt punienda. Jo.

Si illic. ¶ Caſus. Hug. ſic ponit hūc caſum. Stephanus male tractauit quendam alium. ſed dicebatur ꝙ ei de illa offenſa ſatiſfecerat. ille vero negabat. Scribit ergo Gelaſius quibuſdam epiſcopis vt ſuper hoc cognoſcant: et ſi inuenerint ꝙ ſtephan⁹ ſatiſfecerit, et ille remiſerit, nō reuocent quod factum eſt: quia peccata dimiſſa in vltionē redire non debent. Si ꝟo inuenerint nihil eſſe factum, ſtudeant pro poſſe ad componendum inter eos. ſi hoc nō potuerint facere, procedant ordinē iudiciario: et iudicio definiant cauſam, puniētes culpā vbi inuenerint.

a ¶ Acta ſunt. ibi eīn eſt agenda: vt iij.q.vj.ibi.

b ¶ Supplicatione. bene dicit ſupplicatione: quia ſi nō per preces, ſed ꝓpter pecuniā remitteretur iniuria, infamis eſſet: niſi hoc fieret authoritate iudicis: vt.ff. de his qui no.infa. furti.§.pactus.

c ¶ Reciduo. argu. ꝙ ex quo. quis eſt abſolutus, vel poſtq̄ penituit, ꝙ amplius de illo crimine accuſari non poteſt: vt extra de accu. de his criminibus. et.ſ.q.ō.j. prohibentur. ſimiliter qui iurauit ſe non accuſaturum aliquem non poteſt eū accuſare: † vt extra de accu. veniens. licet poſſit denunciare crimen ſuum: vt extra de iureiuran. quemadmodum in fi. immo eoipſo ꝙ quis dicit ſe nolle accuſare, nō admittitur accuſans: vt.ff. de adult. ſi maritus.§. ſi negauerit. immo tacite renunciat quis accuſationi ſue. extra de his que fi. a ma. par. ca. ex ore. in fi. et extra de offi. deleg. gratum. Hoc autem ſcias ꝙ iniuria duobus tollitur: vel remiſſione, vt hic: vel diſſimulatione: ⁊ ſcdʒ hoc ſi iniuria illata eſt per metum, anno vtili aboletur: vt.ff. quod me. cau. ſi cum exceptione.§.j. ſi alio modo inferatur, tollitur continuo anno. inſti. de iniur. in fi. C. de iniur. ſi non conuitij. Si autem non reuocatur ſtatim iniuria ad animum, amplius agi non poteſt: vt.ff. de iniur. non ſolum.§.j. ⁊ inſti. de iniur.§. vlti.

d ¶ Non patitur. de hoc agitur.j. de peni. diſt.iiij. diuina. et eſt hic arg. ꝙ poſt penitentiam non poteſt quis accuſari. De hoc no. xxiij.q.ij. admonere.

e ¶ Tranſactum. iudicis authoritate intelligas: quia ſine eius authoritate non licet tranſigi pro iniuria illata: vt.ff. de his qui no. infa. furti.

vj.ps. iiij.re. j.b.

Petrū ꝓpenitentiam purgatiuam poſſit i accuſationem deduci.

† Adde ad hoc glo. et Bar. in l. ſi maritus. §. ſi negaue. ff. ad le. iul. de adult. Iniuria duobus modis remittitur.

¶ Iniuria cū ſemel remittitur, iterum reuocari non debet.

Si illic vbi hec acta ſūt[a] preſentib⁹ vtriſq; conſtiterit ⁊ ſatiſfeciſſe Stephanū: ⁊ ſupplicatione[b] ſuſcepta cum q̇ male tractatus eſt, ignouiſſe, ſemel in abolitione remiſſa punitio, reciduo[c] dolore non debet iterari: diuine ſcilicet imitatione clementie, que dimiſſa peccata in vltionem redire nō patitur[d]. ſin vero nihil vel de ſatiſfactione ꝓbabitur, vel de remiſſione tranſactum[e], dilectionis veſtre ſermone monſtretur: quatenus ſi vel nunc ſaltem poterit competens ſatiſfactio prouenire, illud potius exerceatur, vbi animum ſanare poſſit afflicti[f]. Si vero irremiſſibilis[g] perſter[h] acerbitas: ibidem nihilominus vindicetur vbi plectibilis orta eſt preſumptio. Sed obijcitur[i] illud Ambroſij: Ad preces Helie ignis deſcendit de celo vt prophete vindicaretur iniuria. quod tunc intelligitur factum quando Achab[k] rex Iſrael poſt ſterilem illam trium annorum et ſex menſium, que facta eſt quādo precibus Helie clauſum eſt celum annis tribus ⁊ mēſibus ſex, miſit duos quinquagenarios ad Heliam qui dicerent ei: Homo dei, rex Iſrael vocat te: qui ait, Si homo dei ſum, deſcendat ignis de celo, ⁊ cōſumat vos. et ſtatim ignis deſcendit de celo, et cōſumpſit eos. Quo facto[l] nō cuius meriti apud deum eſſet voluit oſtendere: ſed ꝙ ille eſſet verus deus quem colebat: non ille ad cuius culturam ſtu pro proprij corporis Jezabel nonnullos prouocabat, euidētiſſimis indicijs monſtrare curauit. Iniuria ergo prophete non alia q̄ʒ iniuria dn̄i ipſi⁹ intelligit, que in paucis vindicata eſt, vt ceteri terrerent.

Item obijcitur illud Syluestri.

¶ Apoſtolic⁹ anathematizauit eos q̇ eum ceperāt: vel epiſcoporum aliquē qui deinceps ceperit, excōicauit.

Guiliſarius patricius noſuam vlciſci.

f ¶ Afflicti. i. iniuriati.

g ¶ Irremiſſibilis. i. ſi non vult dimittere iniuriā. non enim cogitur ad hoc: vt notaui. ſ. ca. proxi.

h ¶ Perſter. i. perſiſtat.

¶ Sed obijcit. ¶ Hec eſt. vj. pars. qō. in qua probat. ꝙ iudices merentur in correctione ſubditorum, ſi tamen formam canonicaʒ non excedant. Et hoc ꝓbat per. vij. ca. Jo. de fan.

¶ Caſus. Supra dictum eſt ꝙ aliqs propriam iniuriaʒ vlciſci non debet. Nunc vero probat contrarium exemplo helie, ad quem cum achab rex Iſrael poſt ſterilitatem trium annorū ⁊ ſex menſium que facta eſt precibus Helie, miſiſſet ei duos quinquagenarios qui dicerēt ei: homo dei rex Iſrael vocat te: ait eis. ſi homo dei ſuʒ deſcendat ignis de celo, ⁊ ꝯſumat vos: quod factum eſt. poſtea ſoluit hanc obiectionem, dicēs ꝙ helias propriam iniuriam non vindicauit, ſed potius iniuriam dei. oſtendens eſſe verum deum quē colebat.

i ¶ Sed obijcit. cōtra illud ꝙ nullus debet iniuriam ſuam vlciſci.

k ¶ Achab. Confundit hiſtoriam. non enim Achab miſit illos quinquagenarios: ſed rex ochoſias: nec etiam illud contigit tempore Achab, ſed illō contigit ſub Ochoſia †.

† Sub. cui⁹ filius fuit achab: vt legitur. iiij. li. reg. in prin. et. iij. reg. vl.

l ¶ Quo facto. Soluit obiectionem.

¶ Item obijcitur. ¶ Caſus. Adhuc obijcit ꝙ propria iniuria vindicanda eſt. Et ad hoc inducit ſequētia ca.

Guiliſarius. ¶ Caſus. Guiliſarius patricius mandauit Syluestro vt ad ſe veniret in palatium principis: qui cum intrare vellet cum multitudine clericorum et laicorum, ſolus cum vigilio diacone proditore permiſſus eſt intrare: clero ⁊ populo retētis ad primum et ſecundum hoſtium camere palatij: vbi captus miſſus eſt in exilium: in quo exilio captiuus tenebatur. Ipſe tamen cū epiſcopis quos potuit congregare, anathematizauit guiliſarium cum complicibus ſuis: ⁊ quicunq; decetero talia fecerit, ſit anathema maranatha: id eſt ſeparatus a collegio ſanctorum in aduentu domini ſecundo. vigilium vero diaconem cum ſuis fautoribus non ſolum anathematizauit, ſed etiam depoſuit. Sacerdotalis: quod habiturus erat. vel ſacerdotalis. id

eſt clericalis.
a ¶ Mandauit. hic mādare ponit ꝓ rogare: ſicut alibi ponit, rogare ꝓ mādare: vt. xj. q. iij. rogo.
b ¶ Uelum. i. cameram vel oſtium.
c ¶ Me vero vi retento. qui hoc modo includit clericū, licet alio modo non iniiciat man⁹ in eū violentas, eſt excō municatus: vt extra de ſentē. excō. cum deſideres, in parte deciſa.
d ¶ Anathematizaui. ſ. e. c. inter q̄relas. contra. Sed dic ꝙ hec iniuria cōtingit eccleſiā. † lxiij. diſti. ſalonitane. Uel hic nō erat ſuperior iudex. xl. diſtin. ſi papa. pōt tamē iudex corporalem infligere penam, ꝓ offenſa ſua: vt. xlv. diſtic. et qui emendat.
e ¶ Maranatha. Dicitur maranatha aduentus dn̄i. ſi. xxiiij. q. iij. §. ſed qui. i. vſq; ad aduētum dn̄i ſit excōicatus, ſupple niſi peniteat. ſic. xxvij. q. j. de viduis.
f ¶ Sacerdotalis. i. clericalis ar. ꝙ alicui aufertur quod nō habet: vt v. q. vj. quia iuſta. xxvij. q. ij. §. ex his omnibus.
¶ Sed ⁊ hic ¶ Caſus. Soluit nunc Gra. obiectionem de facto ſylueſtri, dicens ꝙ ſylueſter non eſt propriam iniuriam vltus, ſed iniuriam eccleſie. Poſtea proſequit̃ ſcd'm membrum illius §. ecce. vbi dicit̃ ꝙ delictū paucorum eſt puniendum, vt ceteri terreantur. Sed quia hoc non probauerat, ideo nunc probat ꝙ pctm̄ paucorum eſt puniendū quinq; exemplis. ⁊ hoc ſi peccata ſint manifeſta: ſed ſi occulta ſunt, non debent puniri, eo exēplo quo Chriſtus

† Ut. j. §. j. Uł dic ꝙ vbi ſit iniuria pape manifeſta, pōt eā vindicare, vt hic. Si ē occulta, pōt de ea facere inq̄ri. C. ſi q̄s ipe. male. l. j. ſʒ Inno. q̄ de hoc ſatꝭ no. ex̄ d̄ ꝟb. ſig. ex pte. de hoc etiā ſatis not. Ber. ex̄ de cler. male. ca. j.

Exo. xxxij.

ſter mandauit[a] me ad ſe venire pacifice pro quibuſdam eccleſiaſticis diſpoſitionibus in palatiū principis. et ad primū et ad ſecundum velū[b] retinuit omnē clerū et populū qui mecum veniebāt: et nullū permiſit introire niſi me ſolum, ⁊ vigilium diaconē noſtrū. me vero[c] vi retēto, ⁊ ante predictum patricium deducto, miſerunt me in exilium: in quo ſuſtentor modo pane tribulationis, et aqua anguſtie. ego tamen non dimiſi nec dimitto ꝓpterea officium meū: ſed cum epiſcopis quos congregare potui, eos qui talia erga me egerunt, anathematizaui[d]: et vna cum illis apoſtolica authoritate ſtatui nullum vnq̄ȝ taliter decipiēdum ſicut decept⁹ ſum: et ſi aliquis deinceps vllum vnq̄ȝ epiſcoporum taliter deceperit, anathema maranatha[e] fieret in conſpectu dei et ſanctorum angelorum. I dē Uigilio. Habeto itaq; cuȝ his qui tibi conſentiunt, plene dānationis ſententiam, ſublatū q; tibi nomen et munus miniſterij ſacerdotalis[f] agnoſce, ſpiritus ſancti iudicio et apoſtolica a nob' authoritate dānatus. ¶ Sed et hic non ſuā ſed eccleſie iniuriam vltus eſt.

Q uod autem[g] peccatum populi in paucis puniendum ſit Moyſes exemplo ſuo docuit, qui peccatum idololatrie in paucos cultores vituli[h] vindicauit, morte paucorum expians peccata multorū, in preſens terrens, in poſterū diſciplinā ſanciēs. Sic ⁊ ipſe Chriſtus peccata toti⁹ populi morte paucorum puniuit, dum ꝓ fornicatione toti⁹ populi vna die[i]. xxiiij. milia perierūt. Sic et pro peccato murmurationis[k] vel tentationis nonnulli puniti ſunt, vt eorum exemplo ceteri ad penitentiam cogerentur. Sic ⁊ quotidie nonnullos punit deus, vt diuina prouidentia etiam circa humana vigilare cognoſcatur: ⁊ nonnullos etiam per longa tēpora ad penitētiam expectat, vt patientiam ſue benignitatis nobis oſtendat. Sic etiam Helias culturam Baal[l] vindicauit, ſacerdotes ⁊ prophetas eius interficiendo, morte paucorum expians peccata imitātium populorum.

Q uod vero peccata[m] que publicis iudicijs deferuntur, punienda non ſint, illo exemplo probatur quo Chriſtus q̄ Iudam ſolus furem nouerat, nō abiecisse ſed patienter tolerasse aſſeritur.

U nde Ambroſius ſuper primam epiſtolam ad Corinthios ait.

¶ Iudicis non eſt ſine accuſatione damnare.

S I quis poteſtatem non habet[n] quem ſcit reum abijcere, vel probare non valet, immunis eſt[o]: ⁊ iudicis nō eſt ſine accuſatore[p] damnare, ſicut nec Chriſtus Iudā abiecit. S imiliter non eſt ferenda ſententia quando multitudo eſt in cauſa, vel quando ille peccat qui ſociā habet multitudinem.

U nde Auguſtinus in libro ſecundo contra epiſtolam parmeniani.

¶ Quod a multitudine peccatur, vel ab eo qui multitudinem habet ſociam: ab eccleſia nō punitur, ſed defletur.

non puniuit Iudam. ⁊ ad hoc vltimum ſequens ca. inducitur, cuius caſus eſt plan⁹. Ita quoq; ordina literā, nō habet poteſtatē abijcere quem ſcit reum.
g ¶ Quod autem dixi. ſ. in cap. quid faciet. in §. ecce ꝙ crimina: ꝙ quandoq; delinquentes ſunt patienter expectandi: ⁊ illud membrum execut⁹ eſt. dixit enim ꝙ crimen quandoq; in paucis eſt vindicādum, vt ceteri terreantur.
h ¶ Uituli. xlv. diſtin. diſciplina.
i ¶ Una die. Dū phinees occidit hebreū coeūtem cum madianit' quā hiſtoriam habes. ij. q. vij. §. itē cum balaam.
k ¶ Murmurationis. quādo Iudei murmurabāt i deſerto ꝓpt̄ carnes. volebāt em̄ ſibi cōſtituere ducē, ⁊ reuerti in Egyptū. xc. diſt. alienus.
l ¶ Baal. hāc hiſtoriā habes. j. q. j. cū ſcriptura.
m ¶ Quod vero peccata. iſtud ſpectat ad illō. ſ. e. §. his ita reſpondet̃: ſunt quedam.
n S I q̄s. ¶ Nō hȝ. quia nō eſt eius iudex.
o ¶ Immunis eſt. A peccato participationis: nec imputat̃ ei ſi tacet, cum non poſſit illud ꝓbare. ij. q. vij. plerūq;. licet autē iudex ſciat aliquē criminoſum, nō ideo ſtatim poteſt eū a ſe abijcere: vt. vij. q. ij. ſi tantum.
p ¶ Sine accuſatore. Excipiuntur caſus poſiti. ij. q. j. de manifeſta.
¶ Similiter ¶ Caſus. Dictū eſt ſupra ꝙ cum peccata ſint occulta, non eſt ſententia ferenda. Nūc vero oſtēdit Gra. idem eſſe faciendum quando multitudo eſt ī cauſa: vel peccans ſociā habet multi-

Nu̅e. xxv. d. Ibidē xj. G.

Phinees hebreū occidit.

Ioan. xij. a.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tudinem.et ad hoc inducit ſequens capi.

Non poteſt.¶ Caſus. Parmenian⁹ dicebat ꝙ cum multitudo vel ille qui habet ſociam multitudinē, eſt in ſcelere qui corrigi non poteſt, fugiendum eſt tunc. Sed Aug. docet non eſſe fugiēdū, ſed dolēdū ⁊ gemendum: qa tunc mia dei neceſſaria eſt: et cū facultas predicandi ſe obtulerit, non eſt ceſſandum a gnāli increpatione: ⁊ maxime cum videmus populum affligi mortalitate et fame et alia mala peſte. punitas: et ſi ſunt incorrigibiles, debemus eis alimenta miniſtrare, et dolere et gemere, donec inuenta opportunitate per iudicem puniantur. Si aūt corrigibiles ſunt, debemus eis miſereri, et nō eſſe nimis ſeueri cōtra eos. qḋ ꝓbat tribus authoritatibus.

Non poteſt[a] eſſe ſalubris a multis correctio niſi cum ille corripitur qui nō habet ſociam multitudinem[b]. Cum vero idē morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis reſtat ꝙ̄ dolor et gemitus: vt per illud ſignū[c] quod Ezechiel ſancto reuelabatur illeſi euadere ab eorum vaſtatione mereamur. et infra. Re vera cum contagio peccandi multitudinem inuaſerit: diuine diſcipline ſeuera miſericordia[d] neceſſaria eſt. nam conſilia ſeparatiōis[e] et inania ſunt et pernicioſa atqꝫ ſacrilega: qr impia et ſuperba ſunt: et plus perturbant infirmos[f] bonos, ꝙ̄ corrigāt animoſos malos. et infra. Turba autem iniquorum cum facultas[g] eſt in populis promerendi ſermonem, generali[h] obiurgatione ferienda eſt: et maxime ſi occaſionem atqꝫ opportunitatem prebuit aliquod flagellum deſuper domini quo eos appareat pro ſuis meritis vapulare.

Precepta[i] vero euangelica de dilectione inimicorū, et miſericordia impendenda proximis, exhortatiōes quoqꝫ apoſtoli de cibandis vel potandis inimicis, non eatenus intelligenda ſunt vt peccandi relaxetur impunitas: ſed vt delinquenti correctio et nature miniſtretur ſubſidiū: donec per ſententiam iudicis (adempta ſpe correctionis) malorum tollatur exercitiū. In hoc ergo iubemur diligere inimicos, et miſereri eorum: vt de eoꝝ perditione doleamus: eorum ſalutem deſideremus: ⁊ pro eorum correctione quotidie laboremus et oremus: penitentibus ſolatia impendamus, alter alterius onera portantes: non vt pertinaces et in malo perſiſtentes impunitati donemus. Sicut eīn erga penitentes non ſeueri ſed miſericordes eſſe monemur: iuxta illḋ: Noli eſſe[k] nimis iuſtus: quia eſt nimis iuſtus q̇ perit in iuſtitia ſua. ⁊ iterum: Iudicium ſine miſericordia erit ei q̇ non fecit miſericordiam. Et item illud Apl̄i in ſcḋa epiſtola ad corinthios: Cui autē aliquid donaſtis[l] et ego. nam et ego ſi quid donaui, propter vos donaui, acſi ipſe Chriſtus donaret: vt non circumueniamur a Satana. nō enim ignoramus cogitatiōes eius qui quos nequit cōſentiendo decipere, facit nimis aſperos. ſicut in quā penitentibus (vt dictū eſt) miſericordes eſſe iubemur, ſic im penitentibus et obſtinatis in malo, miſericordiam impēdere prohibemur.

Unde Ambroſius in libro.j. de officijs.

De iuſta et iniuſta mia.

Est iniuſta[m] miſericordia. Deniqꝫ i lege[n] ſcriptum eſt de quodam: Nō miſereberis illi⁹. Et in libro Regum legitur quia Saul contraxit offenſam quia miſeratus eſt Agag hoſtium regem quē prohibuerat diuina[o] ſentētia ſeruari. Itaqꝫ ſi quis latronem filijs deprecantibus motus et lachrymis[p] coniugis eius inflexus, obſeruandum putat, cui adhuc latrocinandi aſpiret affectus: non

a ¶ Non poteſt. ꝫ.diſtin.l. vt conſtitueretur. — Ezec. ix.c.

b ¶ Mltitudinē. Sic ꝫ ratione multitudinis non exercetur vīdicta: † vt j.q.vij. quotiēs.ꝫ. e.ipſa pietas.⁊.ix. qō.j.ordinationes. Dicuntur autē hic multi plures ꝙ̄.xl. extra de cler.excō. mi.latores. — Undicta rō ne multitudinis relaxatur. † Sic vbi timet periculū. ꝫ.e.cuꝫ quiſqꝫ.

c ¶ Signum. ſcilicet thau.

d ¶ Mia. ex ſeueritate procedens.

e ¶ Sepatiōis. i. excōicationis.

f ¶ Infirmos. q̇ facile ſcandalizantur.

g ¶ Cum facultas. i. cum non contēnitur eius predicatio. nam ſi non proficit, potius tacere debet. xj.q.iij. quando. — Luce xj.d.

h ¶ Generali obiurgatione. viij.q. j. quid autem. — Rom. xij.d.

¶ Precepta ¶ Caſus. Dictū eſt ſupra ꝙ mali in pace ⁊ ſine ſcādalo ſunt puniendi ⁊ corrigēdi: ſed quia hoc videbatur contrariū dictis euangelicis et apoſtolicis que ponuntur in ſuperiori.ꝫ. ex his omnibus. q̇ eſt verſus principium qōnis vbi dr̄ ꝙ debemus eſſe miſīcordes inimicis et eis benefacere: ideo nunc Grat. ſoluit hanc contrarietatem, dicens ꝙ illa dicta ſunt intelligēda vt peccātibus relaxetur im-

i ¶ Precepta. poſita in ſuperiori.ꝫ. ex his omnibus.

k ¶ Noli eſſe. he authoritates ſunt expoſite. ij.qō.viij. ꝫ. his ita rn̄det. — Gal. vj.a.

l ¶ Donaſtis. loq̇tur ibi apl̄s de corithio q̇ ad pniam rediit: ⁊ petijt apoſtolus vt reciperēt ipſum: et remiſit ei offenſam. ⁊ eſt ſīle xxxv.q.ix.c.veniā. — Eccleſiaſtes vij.c. Iaco. ij.c.

Est iniuſta. ¶ Caſ⁹. Prelatus eccl̄ie nō dꝫ inconſulte peccātē recōciliare: nec ſēp eſt ei parcēdū: licet audiat eum iudex lachrymari. et hoc ꝓbat.iiij.rōnibus: ſ. auctē vete.te. vt legis. ſ. in Deuto. de q̇dā puaricatore q̇ inuitabat homines ad idololatriā: et exēplo ſaulis ⁊ latronis incorrigibilis ⁊ aſpirantis ad exitia multorū: q̇ ſeruari nō dꝫ ⁊ exemplo iudicis, q̇ dꝫ cōdēnare condēnandū, et abſoluere abſoluendū. — ij.Cori.ij.c.

m ¶ Eſt iniuſta. ſic iuſtitia qn̄qꝫ dr̄ eē falſa: vt.xlv.di. vera. nam ſepe vitia ꝟtutes ſe eſſe mentiunt. xlj.di.ſepe.

n ¶ In lege. i. deuteronomio vbi ſcriptū eſt de illo q̇ inuitat alios ad idololatriā. ne acq̇eſcas ei: nō audias eum: nec miſerearꝭ eius ſed ſtatim occidas eum: vt.j.e.qō.v.ſi audieritis. — Deut. xix.d. j.Reg. xv.b.

o ¶ Diuina. ſi.ff. depoſi. ſi hominē. ⁊.ff. de dolo. elegāter.ꝫ. item labeo. inſti. de lege aquil. in fine.

p ¶ Et lachrymꝭ. Iudex non dꝫ moueri ad lachrymas calamitoſorum: vt ff. de offi. preſi, obſeruādū. et de pe, di, iij, ſunt plures. — Iudex lachrymis flecti non debet.

a ℭ Tradet occaſionaliter.
b ℭ Si gladium. Sed quare hic redarguit eccleſia iudicem qui gladium reprimit: cum al's petat Augu. reos non occidi: † vt.j.q.v.ca.j.et ca.de occidendis? Sed dicas hic loqui de incorrigibilibus: ibi de corrigibilibus. ſic j.e.q.v.prodeſt.

† Preterea eccleſiaſticus iudex libenter audit ſolicitos p ſalute. xxxv q.ix. veniã. vbi de hoc. in fi. et adð qð legiẽ et no.ix.diſtin. ſalua ꝗppe.

c ℭ Periculo. ꝓpter hoc ṽbũ quidam hic dixerunt ꝙ in criminali cauſa non eſſet mitius agẽdũ cũ reo ꝙ̃ cũ actore: qð nõ cõcedo: vt.xxxv.qõ.ix. veniam.in fi.
d ℭ Cõmuniõis. rerũ quib⁹ ſuſpenſus eſt. non intelligas hoc de ſnia excõmunicatiõis. nã ibi propter periculum nõ eſt differenda abſolutio. nam quandoqꝫ fit abſolutio a iudice non ſuo: vt ex̄ de ſen. ex cõ. ſacro. vt ex̄ de app. qua frõte. niſi velis itelligere i eo caſu qñ propter contumaciã detinetur aliquis diutius in excõicatione. xj. q.iij. qui iubente.
e ℭ Facilitas. verum eſt ꝙ de iure non dat, ſed de facto ſepe dat. et ſic non obſtat. j.q.vij. exigunt.

Ne amiſſo. ¶ Caſus. Iudex pretermiſſa diſcretione in mala cauſa pauperis miſereri nõ debet: qꝛ ſi iudex paupertati eius parcit, reddit eũ nequiorem, cum videat ſibi iniuſtũ fauere. Amiſſo id eſt dimiſſo ⁊ derelicto. Iudicio. i. diſcretiõe. Saccello. i. pauptati corporis vel pecunie.
f ℭ Iudicio. i. ordine iuris.
g ℭ Saccello. i. paupertati. Io.
Duo. ¶ Caſ⁹. Oſtẽdit Augu. in hoc. c. ꝙ duo ſunt nomia: homo ſcꝫ ⁊ pctõr: in eo ꝙ aliqs eſt homo eſt ei miſerandũ: in eo

ne innocentes tradet[a] exitio qui liberat multorũ exitia cogitantem? Certe ſi gladium[b] reprimit, vincula diſſoluit, laxat, exilium: cur latrocinandi qua põt clemẽtiori via nõ eripit facultatẽ, qui voluntatem extorquere non potuit? Deinde inter duos (hoc eſt accuſatorem et reum) pari periculo[c] de capite decertãtes: alterum ſi non probaſſet, alterũ ſi eſſet ab accuſatore cõuictus: ſi non id quod iuſtitie eſt, iudex exequatur ſꝫ miſeretur alterius, aut dãnabit ꝓbantẽ, aut dum accuſatori fauet ꝙ ꝓbare non poſſit, addicit innoxium. Non poteſt igitur hec dici iuſta miſericordia. In ipſa eccleſia vbi maxime quis miſereri debet, teneri ꝙ̃maxime debet forma iuſtitie: ne quis a cõſortio communionis[d] vel criminationis abſtractus, breui lachrymula atqꝫ ad tẽpus parata vel etiã vberioribus fletibus communionem quam plurimis debet poſtulare temporibus, a facilitate ſacerdotis extorqueat. Nonne etiam cum vni indulget indigno, ad prolapſionis contagium prouocat vniuerſos? Facilitas[e] enim venie, incentiuũ tribuit delinquendi.

Item Auguſtinus in libro pſalmorum.

ℭ Non debemus in mala cauſa pauperi miſereri.

Ne amiſſo iudicio[f] ſis pauperi in mala cauſa miſericors: cuius ſi parcis ſaccello[g], percutis cor: ⁊ tãto nequiorẽ reddis, quanto iuſtum ſibi fauere videt.

Idem.

ℭ Homini eſt miſerendũ, peccatori eſt iraſcendum.

ꝙ eſt pctõr eſt corrigẽdus: qꝛ homo non liberat a morte niſi puniaẽ in eo delictũ: ⁊ huic officio correctionis inuigilare dꝫ ꝗlibet qui nomẽ hꝫ ⁊ officiũ corrigẽdi. qð ꝓbatur ſeptẽ exẽplis. ſ. epi, pauperis, ⁊ diuitis, mariti, patris, iudicis, et regis, quoꝝ ꝗlibet corrigere dꝫ delictũ ſm offm ſibi cõmiſſum. Nõ eſt igiẽ cõtemnẽda in pctõrib⁹ eleemoſyna, dũmodo eoꝝ iniquitatem perſequamur.

Duo iſta nomina cũ dicim⁹, homo peccator: non vtiqꝫ fruſtra dicuntur: qꝛ peccator eſt, corripe: quia homo[h], miſerere: nec omnino liberabis hominem niſi eũ perſecutus fueris peccatorẽ. huic officio[i] nominis[k] inuigilet diſciplina ſicut cuiqꝫ regẽti apta et accõmodata eſt, non ſolum epõ[l] regenti plebem ſuam, ſed etiam pauperi regẽti domum ſuam: diuiti regẽti familiam[m] ſuã: marito[n] regẽti coniugem ſuam: patri regenti prolẽ ſuã: iudici regẽti ꝓuinciam ſuam: regi regenti gentem ſuam. et paulo poſt. Ita nulli homini claudenda eſt mia, ſicut nulli peccatori impunitas relaxanda eſt. † Hinc itaqꝫ intelligendum eſt ꝙ non ſit contemnenda eleemoſyna que quibuſqꝫ[o] pauperib⁹ iure humanitatis impenditur: quandoquidem dñs ſubleuauit indigentiam pauperum etiã his loculis ꝗs ex opibus implebat aliorum. et paulo poſt. Non ergo ſuſcipiam⁹ peccatores ꝓpter hoc ꝙ ſunt peccatores, ſed tamen eoſipſos quia et homines ſũt, humana conſideratione tractemus. Perſequamur in eis propriam iniquitatem: miſereamur cõmunem naturam.

Item illud euãgelij qð obijciebatur: Qui gladio vſus fuerit, gladio cadit. Augu. exponit in ſecũdo libro contra Manicheos ita dicens.

ℭ Quis dicatur gladium accipere.

Ille gladium accipit[p] qui nulla ſuperiori ac legitima poteſtate[q] vel iubente vel concedente in ſanguinem alicui⁹ armatur. Porro illud

h ℭ Qꝛ homo. ſic lxxxvj. diſt. odio.
i ℭ Officio. correctionis.
k ℭ Nois. i. ſm ꝙ aliqs noiatur vel ṗlat⁹ vel pater: vt oſtendit ꝑ exẽpla.
l ℭ Epo. Ex hoc capi. et ex illo. ſ. e. ita. cõſueuit dici ꝙ illud: Si peccauerit i te fraẽ tu⁹. ad ſolos illos ſpectat ꝗ ex ptãte aliꝗ pñt punire. ſꝫ certe hic nõ loquiẽ de denũciatione, ſed tm̃ de correctiõe: ad quã etiã alij tenenẽ qui enumeranẽ hic, nã et vicin⁹ teneẽ corrigere vicinũ ſuũ: vt. j. e. q. v. non putes. Itez ꝗlꝫ teneẽ aliũ occulte corripe: vt ex̄ ð here. cũ ex iniũcto. circa fi.
m ℭ Familiam. C. de emẽ. propinquoꝝ. l. vna. ⁊. xxxiij. q. ij. placuit.
n ℭ Marito. ſ. vij q. j. ſicut alterius.
o ℭ Quibuſqꝫ pauperibus. ſ. xlij. diſ. quieſcamus. Io.
ℭ Item illud ¶ Caſ⁹. Dictũ eſt. ſ. ꝙ poſſum⁹ pſeꝗ pctõrẽ: ſꝫ ꝯ hoc obijcit ab hereticꝭ auc̃s euãgelij: Qui gladio. ⁊c. ſed hanc auctẽ determinat Aug. in ſeq. cap.
p ℭ Ille gladiũ accipit. iniuſte.
q ℭ Ptãte. nã poteſtas gladij tãtũ a pꝛicipe habetur: vt ſ. e. q. j. militare. ⁊. q. ij. ca. j.
ℭ Porro. ¶ hec ẽ vij. pars. q. in qua

† et iſto tex. ſfertur ꝙ abſolutio non eſt differenda. tex. i. l. fi. cum ibi not. C. ð ſũ. trini.

Correctio occulta ẽ ꝑcepti.

Mat. xxvj. a

vij. ps.

Hieronymi[a], quo eccleſia negat aliquē pſequi, nō ita intelligēdū eſt vt gñalr eccl'ia nullū perſequat: ſed ꝙ nullū iniuſte pſequat. Non em̄ oīs perſecutio culpabilis eſt, ſꝫ rōnabiliter hereticos perſequimur: ſicut ⁊ xp̄s corporaliter pſecutus eſt eos quos de tēplo expulit. Unde Auguſtinus ait Uincentio Donatiſte.

Potestatis officio vtiliter inquieti corriguntur.

Nimium ſunt inquieti quos per ordinatas a deo poteſtates ſeculares cohiberi atq̃ corrigi mihi nō videt inutile. nā de multoꝝ iā correctiōe gaudemus. Item poſt pauca. Si em̄ quiſq̃ inimicum ſuū periculoſis febribus phreneticū factum currere videret in precipitium, nōne tūc potius malū pro malo redderet, ſi ſic eū ire pmitteret, q̄ȝ ſi corrigēdū curādūq̃ ligaret? et tñ tunc ei moleſtiſſim⁹ ⁊ aduerſiſſimus videret qñ vtiliſſimus ⁊ miſericordiſſimus extitiſſet: ſed plane ſalute reparata tanto ei vberi⁹ gratias ageret, quanto minus ſibi peperciſſe ſenſiſſet. Et poſt pauca. At q̄buſdā iſta non pſunt, nunq̄d ideo negligēda eſt medicina, q̄ nonnulloꝝ inſanabilis eſt peſtilentia? Itē poſt aliq̄. Nō oīs[b] q̇ parcit, amicus eſt: nec oīs q̇ v̄berat inimic⁹ eſt. Meliora ſunt vulnera amici, q̄ȝ blanda oſcula inimici. Meli⁹ eſt cū ſeueritate diligere, q̄ȝ cū lenitate decipere. Utili⁹ eſurienti panis tollit[c] ſi de cibo ſecur⁹ iuſtitiā negligat, q̄ȝ eſurienti panis frāgitur vt iniuſtitie ſeduct⁹ acq̄ſcat. Item poſt pauca. Putas neminē debere cogi[d] ad iuſtitiaꝫ cū legas patrēfamilias dixiſſe ſeruis: Quoſcūq̃ inueneritis cogite intrare. cū legas ⁊ ip̄m primo Saulū poſtea Paulū ad veritatē cognoſcendā ⁊ tenendā magna violētia xp̄i cogentis eſſe cōpulſum. Item poſt pauca. Et cum noueritis furē aliqñ auertēdis pecorib⁹ pabulū ſpargere: et aliqñ paſtorē flagello errantia pecora reuocare. Itē ſi ſemper eſſet culpabile pſecutionē facere, nō ſcriptū eſſet in ſctis libris: Detrahentē ſecreto ꝓximo ſuo hunc pſeq̄bar. Aliqñ ergo ⁊ q̇ eā patit, iniuſt⁹ eſt: ⁊ q̇ eā facit iuſtus eſt. Sed plane ſepe et mali[e] pſecuti ſunt bonos, ⁊ boni malos[f]. illi nocendo p iniuſtitiā, iſti cōſulendo ꝑ diſciplinā. illi īmanit, iſti tēperanter. Illi ſeuientes cupiditate, iſti charitate. nā qui trucidat, nō cōſiderat quēadmodū laniet: qui autē curat, cōſiderat quēadmodū ſecet. Ille pſequit ſanitatē, iſte putredinē. Occiderūt impij ꝓphetas: occiderūt ipſos ⁊[g] ꝓphete. Flagellauerunt iudei xp̄m, iudeos flagellauit ⁊ xp̄s. Traditi ſunt apl'i ab hoīb⁹ hūane ptāti: tradiderūt apl'i homies ptāti ſatane. In his oīb⁹ quid attēdit, niſi q̇s eorū ꝓ veritate, q̇s ꝓ iniq̇tate: q̇s nocēdi cauſa[h], q̇s emēdandi? Et paulo poſt. Cōſtātinus iperator ꝯſtituit[i] vt res cōuictoꝝ ⁊ vnitati pūicaciter reſiſtentiū fiſco vēdicarent. ⁊ poſt pauca. Certe[k] nullius crimen maculat neſcientem. Item facta nocentium que innocētibus demonſtrari, vel ab innocentibus credi non poſſunt, non coinquinant quemq̃, ſed propter innocentiū conſortiū etiam cognita ſuſtinentur. Non enim propter malos boni ſunt deſerendi: ſed propter bonos mali tolerandi: ſicut tolerauerunt prophete eos cōtra q̊s tanta dicebant, nec communionem ſacramentorum illius populi relinquebant.

Item Donato preſbytero.

Heretici ad ſalutē etiā inuiti ſunt trahendi.

Diſplicet tibi ꝙ traheris ad ſalutem dei: cum tamē multos noſtros ad perniciem traxeris. Quid enim volumus niſi te cōprehendi ⁊ preſentari et ſaluari ne pereas. Qꝫ autem in corpore leſus es, ipſe tibi feciſti: qui mox iumento tibi admoto vti voluiſti: et te ad terram gra=

R

probat magiſter p xiij. authori. ꝙ oīno iudices malos corrigere debent: alioquin pena eoꝝ imputabit eis. Jo. de fan.

Caſ⁹. Dictū eſt ſ. in cap. q̇ ſm carnem. ꝙ aliquē pſequi nō debem⁹: ſꝫ dr nūc Gra. ꝙ hoc nō eſt gñal'r verū ꝙ eccl'ia nullū pſequat: ſꝫ ꝙ iniuſte nullū pſequat. nā iuſte hereticos pſeq̄mur, ⁊ alios peccatores: et ſic chriſtus perſecut⁹ fuit illos quos de templo eiecit.

a Illud hiero. ſ.e. qui ſm carnē.

Nimiū ſunt. Caſ⁹. hoc ca. diuidit in duas partes. In prima innuit ꝙ Uincēti⁹ donatiſta ꝯq̄rebat ꝙ chriſtiani ipſum pſeq̄bātur iniuſte: ſed Aug. oñdit ꝙ ip̄m iuſte pſequuntur: ⁊ hoc ꝓbat. ix. rōnib⁹: q̄ in ipſa litera patet: ⁊ q̄tuor exēplis. ſ. ꝓph'aꝝ, xp̄i, ⁊ apl'oꝝ, ⁊ imperatoris. In ſecūda pte dr ꝙ nulli⁹ crimē nocet neſciēti: q̄ facta malorū q̄ ꝓbari nō pñt, nō coinquināt quēq̃: nec deſerendi ſunt boni ꝓpter malos ſꝫ mali ſūt tolerandi propter bonos. Secūda ibi: Certe nullius. Prima rō incipit ibi: Si em̄. Scda ibi: At quibuſdā. Tertia ibi: Item poſt aliqua. Quarta ibi: Meliora. Quinta ibi: Meli⁹. Sexta ibi: Utili⁹. Septia ibi: Item poſt pauca. Octaua ibi: Et cū noueritis. Nona ibi Item ſi ſemper.

b Nō oīs. ſ. v. q. v. non omnis.

c Tollitur. ſ. e. duo contra.

Puer. xxvij. a.

Mat. xxij. a.

Luce xiiij. e.

d Cogi. ſ. xlv. diſ. c. ij. ꝫ. Sola. ab initio nemo cogendus eſt ad bonū: ſꝫ aliq̇s cogit pſeuerare in eo q̇d incepit: vt. j. ea. q. v. ad fidem. nec obuiat q̇d dr de Paulo q̇ ab initio fuit coactus. † nā hic arg. a minori. i. ex quo Paulus ab initio fuit coactus: ergo alij poſſūt ex poſtfacto cogi.

e Et mali. Ut Iſmael, Iſaac: et Saul, Dauid.

f Boni malos. Ut helias quiquagenarios.

g Et prophete. Ut Moyſes egyptiū: vt. ſ. e. q̄. iij. non in ferenda.

h Nocēdi cauſa. q. d. pl⁹ cauſam facti q̄ȝ factū conſiderabim⁹: vt. j. ea. q. viij. occidit.

i Cōſtituit. C. de hereticis. arriani. ‡ Joan.

k Certe. ſ. e. q̄ȝ magnum.

Diſplicet ⁊c̄. Caſ⁹. Donatus cum eſſet captus a xp̄ianis cū

† Ut. j. e. diſplicet. ꝟ. ſi ꝟo. ⁊. c. q̇ nos. ꝟ. mix. nā dn̄s eū elegit. xxxij. q̄. v. ſi paulus.

‡ tu dic ꝙ legeꝫ ꝯſtātini hoc expreſſe dicentē non habem⁹: xp̄iano tñ q̇ fit iudeus hāc penā iponit: vt C. de apo. l. j. Archi.

quodam ſuo ſocio: et duceretur ſuper equum: ſe proie-
cit in terrā: vnde in corpore ſuo grauiter leſus fuit. So-
cius vero iſtud non fecit, ſed ſeruauit ſe illeſum: quare
Donatus ſuper hoc conquerebatur, quatuor modis obij-
ciēdo Auguſtino.

fortis et potens, inuitum ad bonum cogere debet. et hoc
probat authoritate euāgelij. Prima obiectio Donati eſt
ibi: Sꝫ neqꝫ hoc putas. Scōa ibi: Dicis dn̄m. Tertia ibi:
Noli ergo iam dicere. Quarta ibi: Repetis ſicut audio.

Primo obijciebat,
dicens ꝙ hoc fieri
ſibi non debuit: q̄a
ne(m)o cogi debꝫ ad
bonum. Auguſti-
nus vero huic ob-
iectioni reſpondet
dicens hoc nō eſſe
verum, cum multi
cogātur ad epiſco-
patū donec de no-
lentibus fiant vo-
lentes. Secūdo ob
ijciebat ꝙ deus de
dit homini liberuꝫ
arbitrium, et ideo
nullus debet cogi
ad bonum. Sed re
ſpondet Auguſti.
contra: ꝙ licet ho-
mo liberuꝫ habeat
arbitrium, non ta-
men ſue male volū
tati eſt relinquen-
dus. quod probat
quatuor exemplis
ſcꝫ iſraelitarum et
Pauli et patris et
negligentium pre-
latorū. Tertio ob-
ijciebat non debes
me inuitum ſalua-
re, quia ſic volo er
rare: ſic volo peri-
re. Reſpon. Aug.
dicens: ꝙ ſicut alij
commēdandi ſunt
⁊ bene fecerūt qui
te de puteo leuaue
runt in quem te p-
ieceras vt ibi more
reris: ſic nos bene
facimus ſi te inui-
tuꝫ de erroris pu-
teo eleuemꝰ ne mo
riaris in eternum.
Quarto obijciebat
ꝙ non debet rece-
dēs ab eo inuitus
teneri: q̄a dominꝰ
lxx. diſcipulos qui
ſchiſma fecerunt,
abire pmiſit. et re-
ſpondet Auguſti.
dicens ꝙ tempora
ſunt diſtinguēda.
Nam tunc eccleſia
nouo germine pul
lulabat: nec fortis
erat ad puniendū
delinquentes. Ho-
die autem cum ſit

i. Ti. iij. a. — Actu. ix.

uiter colliſiſti. nā vtiqꝫ alius[a]
qui adductus eſt tecum colle-
ga tuus, illeſus venit: quia ta-
lia ipſe ſibi non fecit. ¶ Sed
neqꝫ hoc putas tibi fieri de-
buiſſe qui neminem exiſtimas
cogendum ad bonum. Atten
de quid dixerit apl's. Qui epi
ſcopatum deſiderat, bonum
opus deſiderat. et tn̄ multi vt
epiſcopatū ſuſcipiant, tenent
inuiti[b]: producunt, includun-
tur, patiūtur inuiti mala que
nolunt, donec eis adſit volun
tas ſuſcipiēdi opis boni. quan
to magis vos ab errore perni
cioſo, in q̄ vobis inimici eſtis,
trahendi eſtis ⁊ perducēdi ad
veritatem vel cognoſcendam
vel eligendā: non ſolum vt ho
norem ſalubriter habeatis, ſꝫ
etiaꝫ ne nequiſſime pereatis?
Dicis dn̄m dediſſe liberum ar
bitriū: ideo non debere hoīem
cogi ad bonuꝫ. quare ergo illi
de quibus ſupra diximus, co-
guntur ad bonū? Attende er-
go ⁊ cōſidera ꝙ nō ideo volū-
tas bona miſericorditer impē
ditur, vt mala voluntas hoīs
diligatur. Nam quis neſciat
nec damnari hominē niſi me-
rito male volūtatis, nec libera
ri niſi bonā habuerit volunta
tem? Non tamen ideo qui dili
guntur, male ſue volūtati im-
pune et crudeliter permittēdi
ſunt: ſed vbi poteſtas datur, ⁊
a malo prohibendi, ⁊ ad bonū
ſunt cogendi. Nam ſi volūtas
mala ſemp ſue permittēda eſt
libertati: quare Iſraelite recu
ſantes et murmurantes tam
duris flagellis a malo prohi-
bebātur, ⁊ ad terram promiſ-
ſionis compellebātur? Si ve-
ro voluntas mala ſemper ſue
permittenda eſt libertati: qua
re Paulus non eſt permiſſus

vti peſſima volūtate qua per-
ſequebatur eccleſiam, ſed pro
ſtratus eſt vt cecaretur: ceca-
tus eſt vt mutaretur: mutatꝰ
eſt vt mitteretur: miſſus eſt vt
qualia fecerit in errore, talia
pro veritate pateretur. Si vo
luntas mala ſemper ſue per-
mittenda eſt libertati, quare
monet pater in ſcripturis ſan-
ctis filium durum non ſolum
verbis corripere, ſed etiam la-
tera[c] eius tundere, vt ad bo-
nam diſciplinā coactus ac do
mitus dirigatur? Unde idem
Salomon dicit: Tu percutis
eum virga, animā autem eius
liberas a morte. Si autem ma
la voluntas ſemper ſue per-
mittenda eſt libertati, quare
corripiuntur negligentes[d] pa
ſtores, et dicitur eis: Erran-
tem nō reuocaſtis: perditum
non inquiſiſtis? Et vos oues
Chriſti eſtis: characterem do
minicū portatis in ſacramen-
to quod accepiſtis: ſed erratis
et peritis. Non ideo vobis diſ
pliceamus, quia reuocamus
errantes, et querimus perdi-
tos. melius enim facimus vo-
luntatem domini monentis ſi
vos ad ouile eius redire coga
mus, q̄ꝫ conſentiamus volun-
tati errantium, vt perire vos
pmittamus. ¶ Noli ergo iam
dicere quod te aſſidue audio
dixiſſe. Sic volo errare, ſic vo
lo perire. Melius hoc omnino
perire nō permittimus quan-
tum poſſumus. Modo ꝙ te
in puteum quo morereris[e] mi
ſiſti, vtiqꝫ libera voluntate fe-
ciſti: ſed q̄ꝫ crudeles eſſent ſer
ui dei ſi huic malevolūtati tue
te permitterent, ⁊ non te de il-
la morte liberarēt? Quis eos
non merito culparet? quis im
pios nō recte iudicaret? et ta-

a ¶ Alius. Arg.
optimuꝫ ꝙ ex quo
vnꝰ ſecure poteſt
venire ad iudiciū:
ergo et alter. ſic ex
tra de elect. bone.
in fine. ſimiliter di-
cit lex: ex quo tu-
tor ſuam pecuniaꝫ
bene collocauit. er
go ⁊ pecuniam pu
pilli potuit bn̄ col-
locaſſe. ff. de admi-
niſtratio. tutorū. l.
tutor. §. j. Simili-
ter ex quo res tu-
as conſeruaſti, et
res etiam commo-
datas conſeruare
debuiſti. ff. commo
da. ſi vt certo. §. cō
modatum. in fine.
tamen hoc arg. fal
lit nam et licet ad-
uerſarius meus e-
tiam qui venire nō
poterat, venit: non
ideo ſequit ꝙ ego
tenebar venire: vt
ff. de arbi. l. ſi cum
dies. §. penul.
b ¶ Inuiti, quid
ergo eſt ꝙ nemo
cogitur creſcere in
uitus: vt. lxxiiij. di-
ſtinct. geſta. et ca.
vbi? ſed ibi loqui-
tur cum malo ze-
lo quis cogitur. ta-
men hec eſt veri-
tas ꝙ ſi aliqs ſem-
per eſſet nolens,
non deberet cogi.
De hoc nota. viij.
queſtione. j. in ſcri-
pturis.
c ¶ Sed etiā la-
tera. Supra. xlv.
diſt. §. ſalomon.
d ¶ Negligētes.
Ut. lxxxvj. diſtinct.
ca. j. et vlti.
e ¶ Quo more-
reris. Bona illorū
qui ſeipſos interi-
munt, fiſco appli-
cantur ſi propter
conſciētiam delicti
hoc faciant: ſecus
ſi pter impatien-
tiam alicuius dolo
ris: vt. ff. de bo. eo-
rū qui ante ſen. ſi

Puer. xiij. d. — Diligēs in ſuis dꝫ i alie nis ſiſr facere. — Ezec. xxxiiij. — a. Hier. xxiij. a.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

bi mot.ꝯſci.l.peñ.
a ¶ Debuiſti.ſ.e.
ca.ſi non licet.⁊ ca.
nõ eſt noſtrũ.et de
ꝯſe.diſt.ij.prima.
b ¶ In vias.i.he-
reſes ⁊ ſchiſmata.
Q Uando vult.
¶ Caꝰ. He-
retici mirabãtur ſi
eccl'ia eos corrige-
bat, vel ſi ſecula-
res iudices vel pñ-
cipes mouebantur
cõtra eos. Sʒ dicit
Aug.ꝙ ipſi mira-
ri non debent ſi ec-
cleſia vel principes
ſeculares eos cor-
rigant.⁊ hoc ꝓbat
exẽplo Sare q̃ cor-
rexit Agar ancil-
lam ſuã.ſic et eccle
ſia debet corrigere
hereticos.⁊ exem-
plo Nabuchodo-
noſor,qui fecit edi
ctũ vt quicunqʒ di-
xerit blaſphemiaʒ
in deũ Sidrac,Mi
ſac,et Abdenago,
in interitum iret,et
domꝰ eiꝰ in diſper-
ſionem.
c ¶ A Sara.i.ab
eccleſia.
d ¶ Agar.i.cõuẽ
ticula hereticoꝝ.
Joan. vj. e ¶ Hereditatẽ.ſ.
xxxij.q.iiij.recur-
ſ alias rat.ſed.ſ.xxxij.qõ.
lxxij. iiij.dicat.cõtra.Sʒ
hic de celeſti,ibi de
hereditate terre-
na:vt.ſ.q.iiij.iudei.
Princi- f ¶ Pacatã. Ad
pes ec- hoc enim conſtituti
cleſias ſunt principes, vt
tueri de- tueãtur eccleſias:
bent. vt.ſ.ea.qõe.v.prin
Pſal. cipes.et ſi nolue-
lxxj. rint tueri, poſſunt
excommunicari:vt
ſ.ea.q.v.admini-
ſtratores.
g ¶ Matrem.ſ.
xij.q.ij.qui abſtu-
lerit.et.xxxij.q.iiij.
recurrat.
h ¶ Tẽporales.
Uides ergo ꝙ he-
retici ſunt occiden-
di. Primo tamen
ſunt admonendi.
ſ.e.non inuenitur.
in fine.⁊ infra que-
ſtio.v.ſi audieris.

men tu te volẽs in aquam miſi
ſti vt morereris:illi te nolẽtem
leuauerunt de aqua,ne more-
reris. Tu feciſti ꝑm voluntatẽ
tuã,ſed in perniciẽ tuã:⁊ illi cõ
tra voluntatẽ tuam,ſed cõtra
mortẽ tuam. Si ergo ſalꝰ illa
corporalis ſic cuſtodienda eſt,
vt etiã in nolẽtibus ab eis qui
eos diligunt ſeruet:quãto ma
gis illa ſpiritualis,in cuius de-
ſertione mors eterna metuit?
ꝙꝙ et in iſta morte quam tibi
tu ipſe voluiſti inferre:non ſo-
lum ad tempus ſed etiã in eter
num morereris:quia etſi non
ad ſalutẽ,nõ ad eccleſie pacẽ,
nõ ad Chriſti corporis vnita-
tem,nõ ad ſanctã et indiuiduã
charitatẽ,ſed ad mala aliqua
cogereris,nec ſic tibi ipſe mor-
tem inferre debuiſti[a].cõſidera
ſcripturas diuinas,et diſcute
quantũ potes,⁊ vide vtrũ hoc
fecerit aliqs iuſtoꝝ aliquando
atqʒ fidelium cum ab eis tãta
mala perpeſſi ſunt qui eos ad
interitum non ad vitã(quo cõ-
pelleris)adigebant.⁊ poſt pau
ca. ¶ Repetis(ſicut audio)qꝺ
in euangelio ſcriptum eſt:re-
ceſſiſſe a domino.lxx.† diſcipu
los:⁊ arbitrio ſue male atqʒ im
pie diſceſſionis fuiſſe permiſ-
ſos:ceteriſqʒ.xij.qui remanſe-
rant,fuiſſe reſponſum:Nun-
quid et vos vultis abire?⁊ non
attendis quia tunc primum ec
cleſia nouello germine pullu-
labat:nondum completa fue-
rat illa ꝓphetia:Et adorabũt
eum omnes reges terre,omes
gentes ſeruient ei.quod vtiqʒ
quanto magis impletur,tãto
maiore vtitur eccleſia poteſta-
te:vt non ſolum inuitet,ſʒ etiã
cogat ad bonum.hoc dominꝰ
ſignificare volebat,ꝙ quãuis
haberet magnam poteſtatẽ,
prius tamen elegit commẽda-
re humilitatẽ.Hoc etiam in il-
la cõuiuij ſimilitudine ſatꝫ eui-
dẽter oſtẽditur vbi miſit ad in-

uitatos,⁊ venire noluerũt:⁊ ait ſeruo:Exi cito in Mat.
vias[b] ⁊ plateas ⁊ vicos ciuitatꝭ:⁊ pauperes ac de- xxij.
biles,cecos et claudos introduc huc. Et ait dño
ſeruꝰ:Factũ eſt vt imperaſti,⁊ adhuc locꝰ eſt.Et
ait dñs ſeruo:Exi in vias ⁊ ſepes,⁊ cõpelle intra-
re vt impleat domꝰ mea.Uide nunc queẽadmodũ
de illis q̃ primo venerãt dictum eſt,introduc eos:
nunc dictũ eſt,cõpelle.ita ſignificata ſunt eccleſie
primordia adhuc creſcẽtꝭ,vt eſſent ꝑ vires etiã cõ
pellẽdi. Itẽ ſuper Joannẽ.

¶ Heretici vtiliter patiuntur,que catholici vtili-
ter inferunt.

Quando vult deus concitare poteſtatem
aduerſus hereticos,aduerſus ſchiſmati-
cos,aduerſus diſſipatores eccleſie,aduerſus
exufflatores Chriſti,aduerſus blaſphemato-
res Chriſti:blaſphemi non mirentur:quia deus
concitat vt a Sara[c] verberetur Agar[d]:cogno-
ſcat ſe Agar:ſupponat ceruicem.que cum humi-
liata diſcederet a domina ſua,occurrit ei ange-
lus,⁊ dixit:quid tibi eſt Agar ancilla Sare?Cũ
conqueſta eſſet de domina,quid audiuit ab an-
gelo?Reuertere ad dominam tuam. Ad hoc er- Geñ.
go affligitur vt reuertatur:atqʒ vtinam reuerta- xxj.
tur,quia proles eius ſicut proles Jacob cum fra
tribus hereditatem[e] tenebit.Miratur autẽ quia
commouẽtur poteſtates chriſtiane contra diſſi-
patores eccleſie deteſtandos ſi non commouerẽ-
tur,quomodo redderent rationẽ de imperio ſuo
deo?Intendat charitas veſtra quid dicam,quia
hoc pertinet ad reges ſeculi,ſcʒ chriſtianos,vt tẽ
poribus ſuis pacatam[f] velint matrẽ[g] ſuam eccle-
ſiam habere,vnde ſpiritualiter nati ſunt.⁊ pau-
lo poſt. Nabuchodonoſor rex decreuit,dicens:
Quicũqʒ dixerint blaſphemiã in deum Sidrac, Dañ.
Miſac,et Abdenago,in interitu erunt,⁊ domus iij.g.
eorum in diſperſione. Ecce quomodo rex alieni-
gena ſeuit ne blaſphemetur deus Iſrael qui po-
tuit tres pueros de igne liberare:⁊ nolũt vt ſeuiãt
reges chriſtiani qꝛ Chriſtꝰ exufflatur:a quo non
tres pueri,ſed totꝰ orbis terrarũ cum ipſis regibꝰ
a gehẽnarum igne liberatur.Et.ſ.Quomodo er
go iſti reges nõ moueant,qui nõ tm̃ tres pueros
attendunt liberatos de flãma,ſed ſeipſos de flã-
ma gehẽne,qꝺ videt Chriſtũ a quo liberati ſunt
exufflari a chriſtianis,quando audiunt dici chri-
ſtiano,dic te non eſſe chriſtianum?Talia facere
volunt,ſed talia pati nolunt. Nam videte qualia
faciunt,⁊ qualia patiunt:occidunt animas,affli-
gunt in corpore:ſempiternas mortes faciunt,et
tẽporales[h] ſe perpeti conqueruntur.
Idem contra Petilianum.

¶ Eccleſia hereticos ratione perſequitur.

Qualiter ſit cogendus, dixi. xxiij. q. j. que domus. in fi.

Q Ui peccat. ¶ Caſus. Petilianus conquerebatur, dicens quod chriſtiani ipſum et alios hereticos iniuſte perſequebantur: et ipſi ſe iuſte defendebāt a chriſtianis: ſed oſtendit Aug. quod eccleſia chriſtianorum iuſte perſequitur ipſum et alios hereticos. Et hoc probat. ix. exēplis: ſcilicet exemplo pphete dicētis: Detrahentē proximo ſuo et c. et exemplo Pauli, qui tradidit hominem ſatane in interitum carnis: et exēplo Chriſti, qui ementes et vendentes de tēplo flagellatos eiecit. et exēplo patris, mariti, domini, et poſſeſſoris, iudicis, et regis. Et pbat quod nō debēt ſe defēdere authoritate dñi dicētis: ego autem dico vobis non reſiſtere malo. vltima ſex exēpla ſunt circa finem capituli, et incipiunt ibi: Nā quotidie videmus. Alia vero tria precedunt cū authoritate domini.

p̃o. c.

j. cor. v. b.

j. Ti. j. a.

Jo. ij.

a ¶ Legis. ſi. xxiij. q. v. dixit. arg. contra. xxxiij. queſt. v. noluit.

b ¶ Detrahentē. q. d. manifeſte vos poſſum⁹ perſequi, non latenter.

Pſal. lxviij.

c ¶ Si. i. an.

d ¶ Tradidit. ſicut nos tradimus hereticos principibus.

e ¶ zelus. zel⁹ hic poteſt poni in bona vel mala ſignificatione.

e ¶ zelus. i. indignatio quā habui erga eos p domo tua: et quia dehoneſtabāt templum. tuum. j. q. iij. ſaluator. ver. penſandū. Uel zelus id eſt amor quem habui ad templum: comedit me, id eſt fuit mihi cauſa inuidie propter quam occiderunt me.

Mat. v. f.

zel⁹ domus tue comedit me: q̃r expouit.

f ¶ Traditorem. i. tradentem. Jo.

g ¶ Exemplis. Multa habes exempla vbi Chriſt⁹ fuit perſecutus aliquos: vt. ſ. e. nimium. et ca. diſplicet.

Q Ui peccat, non peccat legis [a] authoritate, ſed ɔtra legis authoritatē. Quia vero interrogas que ſit ratio perſequendi: viciſſim te interrogo cuius ſit vox in Pſalmo dicentis: Detrahentē [b] ſecreto primo ſuo, hūc perſequebar. Quere itaq; cauſam et modū perſecutionis: et noli tanta imperitia maloꝝ generaliter perſecutiones reprehendere. non enim perſeq̄mur vos niſi quēadmodū veritas perſequitur falſitatē. Item Petilian⁹ dixit: Si [c] apoſtoli perſecuti ſunt aliquem, aut aliquem tradidit Chriſt⁹? Aug. reſpōdit. Poſſem quidem dicere ipſum ſatanam omnibus malis hominibus eſſe peiorē: cui tamē tradidit [d] apoſtol⁹ hominē in interitum carnis, vt ſpirit⁹ ſit ſaluus in die dñi noſtri Jeſu Chriſti. Itē alios de qb⁹ dicit: Quos tradidi ſatane, vt diſcant non blaſphemare. et domin⁹ flagellatos expulit de tēplo improbos mercatores: vbi etiā cōnexum eſt teſtimoniū ſcripture dicētis: zelus [e] dom⁹ tue comedit me. Ecce inuenimus apoſtolū traditorē [f], Chriſtū perſecutorē. Poſtremo quare per violētiſſimas turbas etiam vltro improbi eſtis eccleſijs catholicis, vbi poteritis aduertere qd innumerabilibus exēplis [g] res ipſa indicat? Sz dicitis vos loca veſtra defendere: et reſiſtitis fuſtibus et cedibus quibuſcunq; potueritis. quare nō audiſtis ibi vocem domini dicentis: Ego autem [h] dico [i] vobis, nolite reſiſtere malo [k]? Aut ſi fieri poteſt vt aliquando recte per vim corporalem reſiſtatur violentis, nec ideo preceptum violetur quod audiuimus [l] a domino: Ego autem dico vobis, nolite reſiſtere malo: cur non etiā hoc fieri poteſt vt per ordinatas et legitimas poteſtates [m] de ſedib⁹ que illicite vſurpantur, vel ad iniuriam dei retinētur, pius expellat impium et iuſtus iniuſtum? neq; enim eo modo [n] perſecutionem paſſi ſunt pſeudoprophete ab Helia, quomodo ipſe Helias a rege [o] nequiſſimo. aut quia flagellatus eſt dominus a perſecutoribus, ppterea paſſionib⁹ eius cōparandi ſunt quos ipſe de tēplo flagellatos eiecit. Reſtat ergo vt nihil aliud requirēdum eſſe fateamini, niſi vtrum iuſte an impie vos ſeparaueritis a communione orbis terrarum. Nam ſi hoc inuētum fuerit, quod impie feceritis, non miremini ſi non deſunt miniſtri dei per quos flagellamini: quia perſecutionem patimini non a nobis: ſed (ſicut ſcriptum eſt [p]) ab ipſis factis veſtris. et. j. De perſecutione veſtra querela ſedabitur ſi cogitetis prius et intelligatis non omnē perſecutionem eſſe culpabilem. Alioquin vero non laudabiliter diceret. Detrahētē ſecreto [q] primo ſuo hūc pſequebar. ¶ Nā quotidie videm⁹ et filiū de patre tanq; de pſecutore ſuo conqueri [r], et ɔiugē de marito, et ſeruū de dño, et colonū de poſſeſſore, et reum de iudice, et militē vel puincialem de duce vel rege: cum illi plerunq; ordinatiſſima poteſtate hoies ſibi ſubditos per terrores leuium penarum a grauiorib⁹ malis phibeant atq; compeſcant: plerūq; autem a bona vita et bonis factis minando et ſeuiēdo deterreant. ſed cum a malo et illicito prohibeant: correctores

h ¶ Ego autem. talis eſt ſenſus huius litere: heretici obijciebant Auguſtino quod eccleſia eos perſequeretur cōtra preceptum domini, qui dixit: nolite reſiſtere malo: aut ſi fieri pōt et c. eandem authoritatem retorquet Auguſtinus in eos: quia ipſi contra hoc faciebāt, cum ipſi cedibus et fuſtib⁹ reſiſtebant. Sed ad hoc ipſi reſpondebant, quia hoc faciebant ſine offenſione huius precepti defendendo ſe et ſua. dicit ergo Auguſtin⁹ quod multo magis per legitimas poteſtates poſſumus eos repellere de ſuis ſedibus.

Heretici ſe reſtendūt. Alia nō reſiſtere malo. iij. re. xviij. et. xx. Adde quod heretici poſſunt ab poſſeſſione nemini. in gloſ. C. de ca. ij.

i ¶ Dico vobis. id eſt in vos idem retorqueo.

k ¶ Malo. i. per malum.

l ¶ Quod audiuimus. Ut ipſi dicunt.

m ¶ Poteſtates. vult ergo Auguſt. quod qui authoritate iudicis expellit aliquem a poſſeſſione ſua, quod iuſte poſſideat. ſic. ff. de acquirēda poſſeſſio. iuſte. ff. quod met⁹ cau. l. iij.

p̃o. c.

n ¶ Eo modo. quia Helias iniuſte, et illi iuſte. ſ. eo. §. ſed obijcitur.

o ¶ A rege. ſcilicet Achab.

p ¶ Sicut ſcriptū eſt. in libro Sapiētie.

q ¶ Secreto. Id eſt in abſentia.

iij. ca. in fi.

r ¶ Conqueri. ſecundum canones. Etiam ergo filius poteſt ɔqueri de patre: vt. e. ca. in no. ij. q. vij. q̃rit. videas

a ¶ Modus. Si enim prelatus excedit modum in corrigendo, deponi poteſt: vt. xlv. diſtinct. cum beatus. non tamē propter hoc debet petere veniā a ſubditis q̄s correxit: vt. lxxxvj. diſt. quando. Jo.

N On inuenit. ¶ Caſꝰ. Uincētius queſiuit ab Auguſtino vbi inueniatur exēplum ꝙ eccleſia petierit auxiliū a regibus terre contra inimicos? Et reſpondet Auguſtinus ꝙ nō inuenitur in euangelio nec in apoſtolo illud exemplū. Jnueniunt tamen duo exempla Nabuchodonoſor regis, in quibꝰ vtrūqꝫ ſignificatur: ſcilicet primitiue ec-
ps.ij. cleſie i qua iuſti ab impijs cogebātur ad malum: ⁊ eccleſie que nunc eſt, in qua heretici cogūtur a chrīanis non ad mortem, ſed ad exiliū vel damnum rerū temporaliū.

b ¶ Non inuenitur. Hec ſunt verba hereticorum.

c ¶ Pro eccleſia. Paulus tamen in ſua pſona † petijt:
† Al'as pſecutione. vt. s. qōne. iij. maximianus.

d ¶ Nabuchodonoſor. s. diſtinc. ix. capi. j.

e ¶ Patiebātur. tūc temporis perſequebātur impij chriſtianos: modo econuerſo fit.

f ¶ Rumoribus. Argumē. ꝙ ꝓpter rumores nō ſit aliquis cogendus ad expurgationē: vt vj. q. iij. in cunctis. extra de eo qui cogno. conſang. vxo.
Dan. iij.g. ſue. ſuper eo.

g ¶ Sacrificia. C. de ſacrifi. paganō. l. j.

Potius q̄cq̄ pꝛius ſignt. h ¶ Potius. Jd eſt prius. et ſic ponitur hec dictio potius extra de ſponſa, requiſiuit. bene enim puniuntur heretici ſi non reſipiſcant: vt. s. e. quando vult. in fine.

et cōſultores ſunt. cum autem a bono et licito, perſecutores ⁊ oppreſſores ſunt: ſed culpātur etiam qui prohibent a malo, ſi modum peccati modus[a] correctionis excedat.

I dem in epiſtola ad Uincentium.

¶ A regibus terre contra inimicos ſuos auxilium petat eccleſia.

N On inuenitur[b] exēplū in euangelicis et apoſtolicis literis aliquid petitū a regibus terre ꝓ eccleſia[c] cōtra inimicos eccleſie. quis negat non inueniri? ſed nōdum implebatur illa prophetia: Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terrā. Adhuc enim implebatur illud qđ in eodem pſalmo, paulo ſuperius legitur: Quare fremuerunt gentes: et populi meditati ſunt inania? Aſtiterūt reges terre: et principes conuenerunt in vnum. Uerūtamen ſi facta preterita in propheticis libris figure fuerunt futurorum, in rege illo qui appellabatur Nabuchodonoſor[d], vtrumqꝫ tempus prefiguratum eſt, et quod ſub apoſtolis habuit, et quod nunc habet eccleſia. Temporibus itaqꝫ apoſtolorum et martyrū illud implebatur quod figuratum eſt quando rex memoratus pios et iuſtos cogebat adorare ſimulacrum, et recuſantes mittebat in ignem. Nunc illud impletur quod paulo poſt in eodem rege figuratum eſt cum cōuerſus ad adorandū deum verum, decreuit in regno ſuo vt quicūqꝫ blaſphemaret deū Sidrac, Miſac, ⁊ Abdenago, penis debitis ſubiaceret. Priꝰ ergo tēpus illius regis ſignificabat priora tempora regum infidelium, quos patiebātur[e] chriſtiani pro impijs. Poſterius vero tempus eiuſdem regis ſignificabat tēpora regū fidelium quos patiuntur impij pro chriſtianis. Sed plane in eis qui ſub nomine Chriſti erāt ſeducti a peruerſis, ne forte oues Chriſti ſint errantes, ad gregem aliarum reuocande ſunt ⁊ temperata ſeueritas et magis māſuetudo ſeruatur, vt coercione exiliorū atqꝫ damnorum admoneātur conſiderare quid ⁊ quare patiantur: et diſcant ꝑponere rumoribus[f] et calumnijs hominum ſcripturas quas legunt. Quis enim veſtrum non laudat leges ab imperatoribꝰ datas aduerſus ſacrificia[g] paganorum? et certe longe ibi pena ſeuerior conſtituta eſt. Jllius quippe īpietatis capitale ſupplicium conſtitutū eſt. De vobis autem corripiēdis atqꝫ coercendis habita ratio eſt, qua potiꝰ[h] admoneremini ab errore diſcedere q̄ȝ pro ſcelere puniremini.

I tem eiuſdē ad Bonifacium comitem.

¶ Malos eccleſia iuſte perſequitur.

S J eccleſia[i] vera eſt, ipſa eſt q̄ perſecutionem patitur, non q̄ facit. queratur ab apoſtolo quam eccleſiā ſignificabat Sara quando pſecutionem faciebat ancille. liberam quippe matrem verā celeſtem hieruſalem, id eſt verā dei eccleſiā in illa muliere dicit eſſe figuratam que affligebat ancillam. Si autē melius[k] diſcutiamus magis illa pſequebat̄ Saram ſuperbiēdo, q̄ȝ Sara illam coercendo. Jlla enī dn̄e faciebat iniuriam: iſta imponebat ſuperbe diſciplinam. Deinde quero ſi boni et ſancti viri nemini faciūt perſecutionem,

S J eccleſia. ¶ Caſꝰ. Auguſtinꝰ ſuadebat Bonifacio comiti, vt hereticos perſequeretur: quod cū facere vellet, heretici duo ſibi obijciebant. Primo quia vera eccl'ia vel ſanctus homo nullū perſequi debet: ſȝ potius pati perſecutionē. Sed Auguſti. duobꝰ exemplis oſtendit: vno ſcȝ Sare, per quā ſignificatur eccleſia: ⁊ prophete dicentis: Perſequar inimicos meos ⁊c. ꝙ eccl'ia iuſte perſequit̄ hereticos: heretici vero iniuſte perſequuntur eccleſiam. Secundo obijciebant ꝙ apoſtoli a regibus terre contra inimicos nunqꝫ auxilium petierunt. Et reſpondet Auguſtinꝰ, aliud tempus fuiſſe tūc, ⁊ aliud modo. Tunc enim reges erant infideles: hodie vero chriſtiani reperiūtur. Et ad hoc probandū duas authoritates ꝓphete inducit.

i ¶ Si eccleſia. Dicebant heretici ꝙ eccleſia potiꝰ deberet pati perſecutionem q̄ȝ facere. quod improbat Auguſt. exemplo Sare, que ſignificat eccleſiam Sara que pſequebatur pſeq̄batur ancillā. Jtem probat authoritate illa: Perſequar inimicos, et comprehendā illos ⁊c. Secundo dicit quandam pſecutionem iuſtam, quandam iniuſtam.

k ¶ Melius. proprie dicitur perſequi qui ad malum perſequitur: vt. j. e. qō. v. non vos. et

ſed tantūmodo patiuntur: cu-
ius putant in pſal. vocem eſſe
vbi legitur: Perſequar inimi=
cos meos, et comprehendam
illos: et non conuertar donec
deficiant? Ergo ſi verum di=
cere vel agnoſcere volumus,
eſt perſecutio iniuſta, quam
faciūt[a] eccleſie Chriſti impij.
Iſta namq; beata eſt, que per=
ſecutionem patitur propter
iuſtitiam: illi vero miſeri, qui
perſecutionem patiūtur pro=
pter iuſtitiam. Proinde iſta
perſequitur diligendo: illa ſe=
uiendo. Iſta vt corrigat: illa
vt euertat. Iſta vt reuocet ab
errore, illa vt precipitet in er=
rorem. Qz autem dicunt qui
contra ſuas impietates leges
iuſtas inſtitui nolunt, non pe=
tiſſe a regibus terre apoſto=
los talia: non conſiderant a=
liud fuiſſe tunc temporis: et
omnia ſuis conuenire tempo=
ribus[b]. Quis enim tunc in
Chriſtum crediderat impera
tor? Quis enim pro pietate
contra impietatē leges feren=
do ſeuiret? Tunc enim adhuc
illud propheticum impleba=
tur: Quare fremuerunt gen=
tes, ⁊ populi meditati ſūt ina=
nia? Aſtiterunt reges terre: ⁊
principes cōuenerūt in vnum
aduerſus dominum et aduer=
ſus Chriſtum eius. Nondum
enim agebatur qđ paulo poſt
in eodem pſalmo dicitur: Et
nunc reges intelligite: erudi=
mini qui iudicatis terrā. Ser=
uite domino in timore: et exul
tate ei cum tremore. Quomo
do ergo reges domino ſerui=
unt in timore: niſi ea que con=
tra domini iuſſa fuerint, reli=
gioſa ſeueritate prohibendo
atq; plectēdo? Aliter enim ſer
uit quia homo[c] eſt: aliter quia
rex eſt. Quia homo eſt, ſeruit
viuendo fideliter. Quia rex
eſt, ſeruit leges iuſta precipien
tes, et contraria prohibentes,
conuenieti vigore ſanciendo.

Idem.

Exemplo Chriſti mali co=gendi ſunt ad bonum.

Quis nos poteſt ampli=
us amare q̄z Chriſtus
qui animam ſuam poſuit pro
ouibus ſuis? Et cuz Petrum
et alios apoſtolos verbo ſolo
euocaſſet: Paulū eccleſie ſue
poſtea magnuz edificatorem,
ſed horrendum antea vaſta=
torem, non ſolum voce compe
ſcuit, verūetiam poteſtate pro
ſtrauit: atq; in infidelitatis te
nebris ſeuientem, ad deſide=
randum lumen cordis vt ſur=
geret, prius cecitate corporis
percuſſit. Si pena[d] illa non eſ=
ſet, non ab ea poſt modum ſa=
naretur: et quando apertis ocu=
lis nihil videbat: ſi eos ſaluos
haberet, nō ad impoſitionem
manus Ananie, vt eorū ape=
riretur intuitus tanquā ſqua=
mas quibus clauſus fuerat,
inde cecidiſſe ſcriptura narra=
ret. Vbi eſt quod iſti clamare
conſueuerunt, liberum eſt cre
dere vel non credere: cui vim
Chriſtus intulit? quem coe=
git? Ecce habent Paulum a=
poſtolum: agnoſcant prius in
eo cogentem[e] Chriſtum, et
poſtea docētē. prius ferientē, ⁊
poſtea conſolantem. Mirum
eſt autē quomodo ille qui pe=
na corporis ad euāgelium co=
actus intrauit, plus illis omni
bus qui ſolo verbo vocati ſunt
in euāgelio laborauit: ⁊ quem
maior timor compulit ad cha
ritatē, eius perfecta charitas,
foras mittit timorez. cur ergo
non cogeret eccleſia perditos filios vt redirent?

Idem contra Fauſtum.

Non crudelitate, ſed dilectione Moyſes po=pulum flagellauit.

Quid crudele[f] Moyſes mandauit aut fecit Exo. xxxij.a
cum cōmiſſum ſibi pplm ſctē zelans, viuo
et vnico vero deo ſubditum cupiēs, poſteaq̄z co=
gnouit ad fabricādum ⁊ colēdū idolū defluxiſſe,
mentēq; ipudicā ꝓſtituiſſe demonibꝰ: in paucos

---

ideo dicit melius,
id eſt ſubtilius. vi=
detur tamen ex lo=
Pſal. xvij. co iſto q̄ dn̄s non
poſſit facere iniu=
riam ſeruo ſuo: ar
gu. ff. eod. qui pec=
cat. in fi. eque enim
punit dominus in=
terficiendo ſeruuz
ſuum ſicut liberuz
hominem: vt. l. diſ.
ſi qua femina. Et
ſic dico ſcđm cano=
Filiꝰ cōtra patrem et ecōuerſo agere pōt. nes q̄ filius poteſt
agere cōtra patrē,
et econuerſo: vt. ij.
q. vij. queritur. ſic
poteſt dici q̄ ſeruꝰ
poteſt agere cōtra
dominum de iniu=
ria ſibi facta ſi ſine
cauſa ſeuiat in ip=
ſum dominus, vel
ſi immoderate ſe=
uiat: licet aliud ſit
ſm leges. C. de e=
mend. ſer. l. vnica.
Nam ⁊ pater agit
contra filium cōtu
macē: vt. C. de pa.
poteſta. l. iij.
a ¶ Faciunt. i. fa
cere debent.
b ¶ Temporibꝰ.
Scꝑturas concordabꝭ ſi tēpora ꝯcordes. Concorda tempo=
ra, et concordabis
ſcripturas: vt. ij.
qō. j. ſi peccauerit.
⁊ ex tempore, loco,
⁊ perſona debemꝰ
ꝯcordare canones:
vt. xxix. diſt. ca. j. ij.
⁊. iij. ſic. xxxv. q. iij.
quod ſcripſi.
c ¶ Quia homo.
Et no. q̄ aliud fa=
cit quis i eo q̄ rex
et aliud facit in eo
q̄ homo. ſic. ff. ea.
ps. ij. duo iſta. ſic extra
de elec. qđ ſicut. in
† .§.pꝫterea. ⁊ ca. cum iter vniuerſas. i. ſi. vbi de hoc. et eſt ſi. xvj. q. j. §. ſuperiori. in p̄ra ſi. fi. † ff. quod cuiuſ.
vniuerſi. l. item. ff.
qſi ap. ſit. l. j. Jo.
Quis nos po=
teſt. ¶ Caſꝰ.
Heretici dicebant
q̄ eccleſia nō debe
bat cogere eos ad
fidem: quia liberū
eſt eis credere: nec
chriſtus alicui vim
intulit: nec aliquez
ad fidē coegit. Au
guſtinus vero do=
cet q̄ eccleſia eos
recte et licite po=
teſt ad fidem coge
re exēplo Chriſti,
qui Paulum ceca=
tum ⁊ inuitū ad fi=
dem perduxit.
d ¶ Si pena. q̄ſi
dicat ſi non preceſ=
ſiſſet pena, nō eſſet Joan. x.b.
opus liberatione.
e ¶ Cogentem. Mat. iiij.c.
Iſtud qđ de Pau=
lo dicitur, ſola di= Actu. ix.a.
uina voluntate fa
ctum fuit. nā nul=
lus cogitur recipe
re fidem: ſed rece=
ptam cogitur reti=
nere: vt. xlv. diſtic.
de iudeis. xxxij. q.
j. integritas. h.
Quid crude=
le. ¶ Caſus.
Fauſtꝰ hereticus
dicebat q̄ Moy=
ſes crudelis fuit oc
cidendo eos qui vi
tulum conflatilem
adorauerunt in de
ſerto. Sed Augu.
oſtendit q̄ hoc nō
fecit ex crudelita=
te, ſed potiꝰ in ma=
gna dilectione in
paucos vindicauit
et diſciplinā in po=
ſterū ſanxit, quod
patet p verba eiuſ
dem Moyſi: ſi di=
mittis illis ⁊c. Si=
militer et Paulus
non crudeliter, ſed
amicabiliter Corin
thium tradidit ſa=
tane, vt ſpiritꝰ eiꝰ
ſaluus fieret.
f ¶ Quid crude=
le. Probatur exem
plo Moyſi eccle=
ſiam non eſſe cru=
delem ſi hereticos
ad ſe venire com=
pellat.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ In verbis. Arg. ex antecedentib⁹ ꝓbari ſequentia. ſic.ꝫ.xviij.diſt.peruenit.xxxiij.q.j.cū per bellicā.xliij.di. ſit rector.ff.de leg.j.ſi ſeru⁹ pluriū.in fi.

Q Ueſitum. ¶ Caſus. Queſitum fuit ad Innocentio vtrum illi qui poſt baptiſma ſeua officia exercuerunt, vel decapitando latrones, vel capitalem ſententiā proferendo peccauerūt hoc faciendo? Et reſpondet ꝙ non: q2 a deo huiuſmodi poteſtates ſunt conceſſe: ⁊ propter vindictam malorum gladius eſt permiſſ⁹ a deo. Sup his.i.de his. Diſciplinam, id eſt exilium vel correctionem.

Exo. xxxij. g. j.corꝫ. v.c. j.Ti. j.d.

b ¶ Queſitū eſt. vtrum peccēt ⁊c̄.

c ¶ Aut tormenta. De talibus autē an poſſunt ꝓmoueri, habes. ij. diſt. in ſumma.

d ¶ Exercuerūt. executores.

e ¶ Protulere. vt iudices.

f ¶ Nihil. id eſt non hoc ꝙ peccēt: q2 revera non peccāt ſi amore iuſtitie faciunt: vt.ij.e.q.v. ſi homicidium.

g ¶ Uindices. id eſt iudices.

h ¶ Authore. ſic xxvj. diſti. deinde. ſimile. xiiij. q̄oe. v. dixit.

i ¶ Aut diſciplinam. qđ facerem⁹ ſi eos dicerem⁹ peccare.

I Llud etiam. ¶ Caſus. Archieps̄ Toletanus queſiuit ab Innocentio vtrum peccent officiales qui poſt baptiſma decapitant criminoſos. Et reſpondet ꝙ ꝑncipes ſine cauſa mortē non infligunt: immo conſueuerūt committere iudicib⁹ criminoſos iudicandos: quos ſi iudices condemnauerint, erit officialis immunis ipſos interficiēdo. vel dictantes preces, intelligas tabelliones q̄ ſententiam dictant: vel qui porrigunt preces accuſatorꝝ principi de morte alicuius.

k ¶ Dictantibus. ex̄ ne cle. vel mo. ſententiam.

k ¶ Dictantibus. i. aſſeſſoribus: quorꝝ officium cōſiſtit in libellis dictandis: vt.ff.de offi.aſſeſſo.l.j. de hoc enim dubitabatur an aſſeſſor eſſet reus qui daret conſilia de morte alicuius. vel loquitur de executoribus, vel de notarijs. — Aſſeſſoris officium.

l ¶ Poſcere. i. de morte poſtulata cōſilium dare.

m ¶ Sed ad iudices. Hic habes ꝙ gladij poteſtas delegatur: qđ eſt contra id.ff.de offi.ꝓconſu. ſolēt. ſm leges non poteſt iudex delegare cauſam criminalem ſi non poſſit adeſſe: vt.ff.de offic. eius cui man. eſt iuriſdi.l.j. ſm canones ſecus: vt hic, et.ij.q.vij.ſicut.ij. et ex̄ de offi. delega. venerabili. princeps tamen paſſim poteſt delegare cauſam criminalē: vt ff.de teſt.l.iij.§.itē diuus.

Vt dic poſcere.i.a ꝑncipibus poſtulatā infligere: ſic intelligas hoc ca. de iudicib⁹ ſm L. Vel dic, poſcere.i. deferre vel denūciare aliquē reū criminis capitalis: q2 tū ē.C. ꝺ accu. ea q̄dē.

S I quos igit. ¶ Caſus. In eis Francia erāt multi fures, adulteri, et raptores: quare Grego. mandat Brunichilde regine Francorum vt eorum violentiam et malitiam refrenet: ne deus inducat flagellum gentium perfidarum quod ad vindictā multarum nationum eſt excitatū: vt quos precepta dei non reuocant nec ſe emendant, interimat peſtꝫ belli.

n ¶ Flagellum. Argu. ꝙ propter negligentiam paſtoris, vel etiā propter peccata aliquorum mittit de⁹ flagella: vt. vij.q̄ſtione.j. ſciſcitaris.

S Icut excellentiam. ¶ Caſus. Hoc capitulum diuiditur in tres partes. In prima parte rogat Gregorius Gennadium patri-

eorum vindicans gladio, quos deus ipſe quē offenderant, alto et ſecreto iudicio feriendos voluiſſet mox feriri: ⁊ in preſenti ſalubriter terruit, ⁊ diſciplinam in poſterū ſanxit. Nam eum nulla crudelitate ſed magna dilectione feciſſe qđ fecit qs nō in verbis[a] agnoſcat orantis pro peccatis eorū ⁊ dicentis: Si dimittis illis peccatū, dimitte: ſin autē, dele me de libro vite. Sic plane ⁊ apoſtol⁹ non crudeliter, ſꝫ amicabiliter tradidit hominē ſatane in interitū carnis, vt ſpirit⁹ ei⁹ ſalu⁹ ſit in die dn̄i noſtri Jeſu Chriſti. Tradidit ⁊ alios vt diſcerent non blaſphemare.

I tem Innocentius papa.

¶ Nō iputaṫ fidelib⁹ q ex officio aut tormēta exercēt, aut capitalē ſententiā ferūt.

Q Ueſitū eſt[b] etiam ſuper his qui poſt baptiſmū adminiſtrauerūt, aut tormenta[c] ſeua exercuerunt[d], aut etiā capitalem protulere[e] ſententiam. nihil[f] de his legimus a maiorib⁹ definitum. meminerant enī a deo poteſtates has fuiſſe cōceſſas, ⁊ propter vindictam noxiorum gladiū fuiſſe permiſſum, et dei miniſterio eſſe datum in huiuſmodi vindices[g]. Quomodo igitur reprehenderent factum quod authore[h] domino videtur eſſe conceſſum? De his ergo vt hactenus ſeruatum eſt, ſic habeamus, ne aut diſciplinam[i] euertere, aut contra authoritatem domini venire videamur. Ipſis autem in reddenda ratione geſta ſua om̄ia ſeruabuntur.

I tem ad Toletanum ep̄m.

¶ Immunis eſt dictator a culpa cum legum authoritas in improbos exercetur.

I Llud etiā ſciſcitari voluiſti, an preces dictantibus[k] liberū concedatur vtiqꝫ poſt baptiſmi regenerationē a principibus poſcere[l] mortem alicui⁹, vel ſanguinem de reatu: quam rem principes nūq̄ ſine cognitione concedūt, ſed ad iudices[m] commiſſa ipſa vel crimina ſemper remittunt: vt cauſa ipſa cognita vindicent: qui cum queſituri fuerint delegata, aut abſolutio, aut dānatio pro negotij qualitate profertur. Et dum legum authoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

I tem Gregori⁹ Brunechilde regine Francorum.

¶ In correctione malorꝝ de⁹ omnipotens placatur.

S I quos igitur violētos, ſi q̄s adulteros, ſi quos fures vel alijs prauis actibus ſtudere cognoſcitis, deū deorū correctione placare feſtinate: vt ꝑ vos flagellū[n] perfidarū gentium qđ (quātum videm⁹) ad multarū nationū vindictā excitatū eſt, non inducat: ne ſi (qđ nō credim⁹) diuine vltionis iracundia ſceleratorꝝ fuerit actione commota, belli peſtis interimat quos delinquētes ad rectitudinis viam dei precepta non reuocant.

I tem Gennadio patricio et hexarcho Aphrice.

¶ Eccleſiaſtice religionis inimici etiā bellis ſunt coercēdi.

S Icut excellentiā veſtrā hoſtilibus bellis in hac

vita dn̄s victoriarū fecit luce fulgere: ita oportet etiam inimicis eccleſie eius omni viuacitate mētis ⁊ corporis obuiare: quatenus eiꝰ ex vtroq̧ triūpho magis ac magis eniteſcat opinio: cum ⁊ forenſibus bellis aduerſarijs catholice eccleſie pro chriſtiano populo vehementer obſiſtitis, ⁊ eccleſiaſtica prelia ſicut bellatores domini fortiter dimicatis. notum eſt enim heretice religionis viros, ſi eis (quod abſit) ſuppetit nocēdi licētia, contra catholicā fidē vehementer inſurgere, quatenus hereſeos ſue venena ad tabefaciēda (ſi valuerit) chriſtiani corporis mēbra trāſfundant. cognouimus em̄ eos contra catholicam eccleſiā domino eis aduerſante colla ſubrigere, ⁊ fidem velle chriſtiani nominis inclinare. ſed eminentia veſtra conatꝰ eoꝝ comprimat, ⁊ ſuperbas eoꝝ ceruices iugo rectitudinis premat.

¶ Conciliū vero catholicorū epiſcopoꝝ admoneri precipite vt primatē non ex ordine[a] loci poſtpoſitis vite meritis faciat: q̄m apud deum non gradꝰ elegantior, ſed vite melioris actio cōprobatur. ipſe vero primas nō paſſim (ſicut moris eſt) per villas, ſed in vna iuxta eorum electionē ciuitate reſideat: quatenus adepte dignitatis melioris ingenio, reſiſtēdi donatiſtis poſſibilitas diſponatur. ¶ Ex concilio vero numidie ſi qui deſiderant ad apoſtolicā ſedē venire, permittite: ⁊ ſi q̄libet eoꝝ vie cōtradicere voluerit vel putauerit, obuiate. magis igitur ꝑfecto excellentie veſtre apud creatorē gloria ꝓficit, ſi per eā diſperſarū eccleſiarū potuerit ſocietas reſtaurari. cum enim largita mūera ad nominis ſui gloriā cōſpicit reuocari, tanto largiora[b] tribuit, quāto per ea religionis ſue dignitatē viderit ampliari. perſoluentes preterea paterne charitatis affectū, dn̄m petimꝰ ꝙ brachium veſtrum ad comprimēdos hoſtes forte efficiat: ⁊ mētem eiꝰ fidei zelo velut mucrone gladij vibrantis exacuat.

Idem ad eundem.

¶ Merito fidei, bellorum paratur victoria.

Si nō ex fidei merito, et chriſtiane religiōis gratia tanta excellentie veſtre bellicorū actuū ꝓſperitas eueniret, non miranda[c] fuerat: cum ſciamꝰ hec etiā antiq̄s bellorū ducibus fuiſſe conceſſa. ſed cū futuras deo largiēte victorias non carnali ꝓuidentia ſed magis orationibus preuenitis, fit vt hoc in ſtuporem veniat, ꝙ gloria veſtra nō terreno conſilio, ſed deo deſuper largiente deſcēdat. vbi em̄ meritorū veſtroꝝ loquatur nō diſcurrit opinio, que bella vos frequenter appetere nō deſiderio fundendi ſanguinis, ſed tantū dilatāde cauſa reipublice in qua deū coli cōſpicimꝰ, loquitur, quatenꝰ Chriſti nomē per ſubditas gētes fidei predicatione circunquaq̧ diſcurreret. Sicut em̄ exteriora vos virtutum opera eminētes in hac vita ꝯſtituūt, ita et interna morū ornamēta ex corde mūdo ꝓcedētia, in futurā vitā celeſtiū gaudioꝝ participatione glorificāt. plurima em̄ ꝓ paſcēdis ouibꝰ beati Petri apoſtoloꝝ principis excellentiā veſtrā preſtitiſſe didicimus: ita vt non parua loca patrimonij eiꝰ ꝓprijs nudata cultoribus, largitis[d] dacoꝝ habitatoribus reſtauraſſet. quecunq̧ igitur illic chriſtianiſſima mente cōfertis, horum retributionem per ſpem in futuro iudicio ſuſtinetis[e]. viij. ps

Breuiter monſtratum eſt ꝙ boni laudabiliter ꝓſequuntur malos, ⁊ damnabiliter mali ꝓſequuntur bonos. Illđ autē apoſtoli: Tu autē q̄s es q̄ iudicas alienū ſeruū: de alieni cordis occultis intelligendū eſt. Rom. xiiij. a. ¶ Q꞉ vindicta inferri poſſit, monſtratū eſt. Nūc reſtat oſtēdere ꝙ dꝫ

---

cius vt ſicut hactenus pugnauit contra hoſtes, ita ⁊ nūc pugnet contra hereticos qui contra catholicam eccleſiam colla ſubrigere volunt. In ſecūda parte rogat vt concilium epiſcoporum faciat congregari: quatenꝰ primatem eligāt qui non debet eligi ex loci dignitate, eo ꝙ in maiori dignitate conſiſtat: ſed qui maioribus meritis adiuuatur q̄ non per villas ſicut moris eſt, ſed in vna ciuitate reſideat, vt donatiſtis fortius reſiſtere valeat. In tertia parte rogat, vt ſi aliq̄ epi de numidia volūt Romam venire, permittat eos venire, et obuiet volētibus contradicere ipſis. Secunda pars incipit ibi: Conciliū. Tertia ibi: Ex concilio. Quatenus eius. ſ. excellentie.

a ¶ Non ex ordine. Nec eſt cōſiderandū quis maior ſit in loco vel ordine, ſed quis ſit iuſtior: vt. xl. diſt. non loca. et cap. multi. in fi. ar. contra. xl. diſtin. ca. vlti. et penul. Joan. †

† Et. ꝫ. j. q. vij. iudices et. lvj. diſtin. ſi gens. Archi.

b ¶ Largiora. ſi. xvj. q. j. reuertimini. Joan.

Si nō ex. ¶ Caſus. Greg. de duobus in hoc ca. cōmendat gennadiū patriciū. Primo cōmendat eum ex eo ꝙ victorias ſuas faciebat non per corporalē prouidētiam, ſed magis orationibꝰ preuenientibus: qđ in alijs ducibus non contingit. et ꝙ facit nō cauſa fundēdi ſanguinis: ſꝫ potius cauſa reipublice dilatāde. i. eccleſie. Secundo cōmendat eum, eo ꝙ quedam patrimonia beati Petri nudata cultoribꝰ dacorum habitatoribus reſtauraſſet. Opinio. i. fama: q̄ opinio loquitur. Bella nos ⁊c. et litera ſic ordinata, nō errabis.

c ¶ Non mirāda. q. d. in hoc eſt mirandū ꝙ victoriam ſolis orationibꝰ obtinetis.

d ¶ Largitis. id eſt ibi poſitis.

e ¶ Suſtinetis. i. expectatis. Jo.

¶ Breuiter. ¶ Hec eſt. viij. ps q̄ōnis, in qua probatur per quatuor authoritates ꝙ vindicta debet fieri: quia magis diligitur q̄ punitur, q̄̄ q̄ peccat ⁊ non punitur. et eſt hic incidens q̄ſtio. Jo. de fan.

¶ Caſus. Concludit Gra. ex ſupradictis ꝙ boni iuſte malos perſequuntur, ⁊ non econuerſo. Poſtea rn̄det authoritati Pauli, quā habuimus. ſ. e. q. j. §. j. dicens eā eſſe intelligendam de occultis delictis. et dicit monſtratū eſſe ſupra ꝙ vindicta poſſit inferri. Nunc vero oſtendit ꝙ vindicta debet inferri: et ad vtrūq̧ ꝓbandum inducit capitula ſequentia.

inferri:et ꝙ magis diliguntur
illi qui puniunt, qui impuni
ti relinquunt. qđ vtrunqꝫ mul
torum authoritate ꝓbat.

Ait enim Augu.

C Ad irā de⁹ ꝓuocat̃ cum ma la puniri differunt.

SI ea de q̄bus vehemen
ter de⁹ offendit, inſequi
vel vlciſci differimus [a], ad ira
ſcendum vtiqꝫ diuinitatis pa
tiētiam prouocamus. Nonne
Achor [b] filius [c] zare preteriit
mādatū dn̄i, ⁊ ſup omnē popu
lum Iſrael ira ei⁹ incubuit: et
ille erat vn⁹ homo: atqꝫ vtinam
ſolus [d] periiſſet in ſcelere ſuo.

I dē Auguſt. de ſermone dn̄i in monte. lib. j.

C Vindicta que ad correctio ne valet, non eſt ꝓhibēda.

EA vindicta que valet ad
correctionē, non prohi
bet: que etiā ad miſericordiam
pertinet: nec impedit illud ꝓ
poſitum quo quiſqꝫ parat⁹ eſt
ab eo quē correctum eſſe vult,
plura perferre. ſed huic vindi
cte inferēde non eſt idoneus [e],
niſi qui odiū quo flagrare ho
mines ſolēt q̇ ſe vindicare de
ſiderāt, dilectionis manſuetu
dine ſuperauerit. nō enim me
tuēdum eſt ne odiſſe paruulū
filiū parētes videant̃ cū ab eis
vapulat [f] peccans, ne peccet vl
terius. et certe perfectio dile
ctionis ipſius dei patris imi
tanda nobis proponit̃, cum in
ſequētibus dicit̃: Diligite ini
micos veſtros, benefacite his
qui oderunt vos, ⁊ orate ꝓ his
qui vos pſequunt̃. ⁊ tamen de
ipſo dicit̃ ꝑ ꝓphetā. Quē enī
diligit domin⁹, corripit: flagel
lat autē omnē filium quē reci
pit. Dicit etiā dn̄s: Seruus q̇
neſcit voluntatē domini ſui, ⁊
facit non digna: plagis vapu
labit paucis [g]: ſeruus autē qui
ſcit voluntatē dn̄i ſui, ⁊ facit nō
digna, vapulabit plagis mul
tis. Non ergo niſi ipſe vindicet
cui rerū ordine poteſtas eſt da
ta: ⁊ ea volūtate vindicet, qua
pater paruulū filiū flagellat:
quē tamen ꝑ etatē non poteſt
odiſſe [h]. Hic autē aptiſſimum
exēplum dat̃ quo ſatis appa
ret poſſe peccatū amore poti⁹
vindicari, impunitū relinq̇:
vt illum quē vindicat, nō pena
miſerū, ſꝫ correctione beatum
eſſe velit: parat⁹ ꝉtñ ſit (ſi op⁹
eſt) equo animo plura tolera
re ab eo illicita quem vult eſſe
correctū, ſiue in eū habeat po
teſtatē coercēdi, ſiue non ha
beat. Magni autē ⁊ ſancti viri
 optime ſcirent mortē iſtā
que animā diſſoluit a corpore,
formidandā non eſſe: ẜm eorū
animum qui illā timerēt [k], nō
nulla peccata morte punierūt,
quo ⁊ viuētibus vtilis metus
incuteret̃: ⁊ illis qui morte pu
niebant̃, non ipſa mors noce
ret, ſꝫ peccatum qđ augeri poſ
ſet ſi viuerēt, diminueret̃ [l]. non
temere illi vindicabant quibus
tale iudicium de⁹ donauerat.
Inde eſt ꝙ Helias morte mul
tos affecit ꝓpria manu, ⁊ igne
diuinit⁹ impetrato. quod ⁊ alii
multi ⁊ magni viri eodē ſpiri
tu conſulēdo rebus humanis
nō temere fecerūt. de quo He
lia cum exēplum dediſſent di
ſcipuli commemorantes quid
ab eo factum ſit: vt etiam ipſis
daret poteſtatē petēdi de celo
ignē ad conſumēdum eos qui
ſibi hoſpitium non prebuerāt:
reprehēdit dn̄s in eis non exēplum prophete ſan
cti, ſꝫ ignorantiam vindicandi que adhuc erat in
rudibus: animaduertēs eos non amare correctio
nē, ſꝫ odio [m] deſiderare vindictā. Itaqꝫ poſtea Mat.
docuit eos q̇d eſſet diligere ꝓximū tanqꝫ ſeipſuꝫ, xxij.c.
infuſo etiā ſpiritu ſancto quē decē diebus cōple
tis poſt aſcēſionē [n] ſuam deſuꝑ (vt ꝓmiſerat) mi
ſit: non defuerūt tales vindicte, uis multo rari⁹
 in veteri teſtamento. Ibi ex maiori parte ſer
uientes timore premebantur: hic autem maxime
dilectione liberi nutriebātur. Nam et verbis apo
ſtoli Petri Ananias ⁊ vxor eius (ſicut in actibus
apoſtolorum legimus) exanimes ceciderunt: nec

SI ea de qui
bus. C Ca
ſus. Oſtendit hic
Aug. ꝙ non debe
mus eſſe negligen
tes ad vindicandū,
q: occaſione ⁊ pec
cato vnius iraſcit̃
deus vniuerſo po
pulo. qđ ꝓbat exē
plo Achor.
a C Differimus.
ẜ.e. ſi is qui. ẜ. xx
viij. diſt. quia ſunt
culpe.
b C Nōne achor.
ẜ.j.q.iiij. §. itē pec
cato achor.
c C Filius. id eſt
Joſue nepos.
vij.d. d C Solus. nega
tiue exponit̃. id eſt
vtinam non periſ
ſent plures. ii.j.q.
† Et.xx j. iudices. † Ar. ta
vj.q.v. men cōtra. quia vi
epi. detur ꝙ poti⁹ de
buit parcere nocē
ti, punire innocē
tem propter nocen
tem: vt. xiiij.q.v. de
niqꝫ. ⁊ ff. de penis.
abſentem.
EA vindicta.
¶ Ca⁹ Oſtē
dit Aug. in hoc ca.
ꝙ prelati vel iudi
ces malos punire
debent animo cor
rigendi, et ex dile
ctione. ⁊ hoc ꝓbat
quinqꝫ exēplis, ſcꝫ
patris, ⁊ Chriſti, ⁊
quorūdā ſanctorū
vete. teſta. ⁊ Helie,
⁊ Petri. ſed nō de
bent vlciſcendi ani
mo punire: ſicut vo
lebant facere diſci
puli Chriſti cū deſi
Mat. derabant ignē ce
v.g. leſtem mittere ſu
puer. per ſamaritanos:
iij.b. ſed ꝓpter hoc fue
Luce runt a dn̄o repre
xij.f. hēſi. Exemplū eſt
de Petro in fine ca
pituli. Ubi autem
alia exempla inci
piāt, ꝓ te videbis.
e C Idoneus. ar.
ꝙ null⁹ poteſt eſſe
iudex niſi habeat
charitatem ⁊ man
ſuetudinē. xlv. diſ.
diſciplina.
f C Vapulat. ẜ.
v. queſt. v. non om
nis.
g C Paucis. que
dam enim ignoran
tia pro parte excu
ſat, pro parte non:
vt. xxx.q.j. de his.
ẜ. diſt. viij. conſue
tudo.
h C Odiſſe. cum
puer non pōt odio
haberi, non poteſt
vt ingratus exhe
redari: vt. C. de in
of. teſt. ſi q̇s in ſuo.
i C Paratus. ẜ.e.
q.j. paratus.
k C Timerēt. er
go que pena ma
gis timetur, illa eſt
magis infligenda,
ſiue ſit pecuniaria,
ſiue corporalis: vt
xvj.q.vj. cognoui
mus. ⁊ ca. de lapſis.
et. j.e.q.v. prodeſt.
et expreſſe dicitur
extra vt lit. non cō
teſt. quoniā frequē
ter. in fi.
l C Diminuere
tur. quoſdā enim
deus rapit de me
dio ne malitia mu
tet intellectū eorū:
vt. j. de pe. diſt. iiij.
§. verum hoc.
m C Sed odio. ẜ. iij. Re.
e.q. ca. quod Chri xviij.
ſtus. contra.
n C Poſt aſcēſio iiij. re.
nem. illud poſt, po j.d.
tius includit diem
aſcenſionis ex
cludit. nam al's nō
eſſent decem dies,
niſi dies aſcenſio
nis cōputet̃. lxxvj.
diſt. ſcire.

Quiſquis. ¶ Caſus. Creſconius grammaticus dicebat ꝙ inimicus dei erat qui chriſtianum perſequebatur. Sed Auguſti. reſpondet hoc eſſe verum ſi ex odio perſequebatur. ſed ſi perſequebatur ex charitate vitia que ſunt in chriſtiano, dei eſt amicus. quod probat tribus exēplis, ſcz dñi, et patris, et mariti. Et nota ꝙ a principio cap. vſqz ibi: verum. ſunt verba Creſconij: poſtea vero ſequūtur verba Auguſt. que interrogatiue leguntur.

a ¶ Quiſqs. verba Creſconij.

b ¶ Inimicus. ṡ. lxxxvj. diſt. odio. ṡ. e. q. duo iſta.

c ¶ Debet. ¶ Hominē. arg. ꝙ cū pecunia poſſumus aliquos allicere ad fidem: vt. j. e. qō. vij. qō autē. et. ṡ. xlv. diſtin. qui ſyncera. ſub tali enim conditione poſſumꝰ aliquā ducere in vxorē, vt fiat chriſtiana. xxviij. qōe. j. caue. ⁊ ca. nō oportz. ⁊ poſſumꝰ eos grauioribus penſionibus onerare vt conuertātur. j. e. q. vj. iam vero. qō ſatis admitti poteſt. ⁊ ſic in talibus ſpiritualibus licite fit pactio vbi agitur de conuerſione alicuius ad fidem. et ſic nō obſtat. j. q. ij. qṡ pio. Jo. — *Pactio quāqz licite fit i ſpūalibus.*

Mali. ¶ Ex his oibus ¶ Caſus. Cōcludit Gratia. ex ſupradictis ꝙ vindicta eſt inferenda zelo iuſtitie, ⁊ non amore vindicte. ſ. non vt odium exerceatur, ſed vt prauitas corrigatur. ſed cum vindicta quandoqz inferatur damnis rerum, quādoqz flagellis, et quandoqz ipſa morte: querit an peccet iudex vel miniſter reos occidendo.

Quod autē. ¶ Hec queſtio diuidit in. vij. partes. In prima intēdit pbare p ſex autho. ꝙ eccleſia p eis dz intercedere. Scda ibi: Hinc apparet. Tertia ibi: Seipſum. Quarta ibi: Miles. Quita ibi: Ipſis autē. Sexta ibi: Preterea. Septima ibi: Nō ſolū. Jo. de fan.

¶ Caſus. Hic intitulatur quinta queſtio qua queritur an peccet iudex vel miniſter occidendo reos? Et reſpondet ꝙ non: vt. j. e. miles. ⁊ ca. cum miniſter. dummodo faciat hoc amore iuſtitie: vt. ṡ. q. proxi. ea vindicta. ⁊ quandoqz q̄ non eſt iudex, ſine peccato poteſt alium occidere, ſcz ſi ſe defendendo occidat: vt. j. eo. cum homo. et. ṡ. diſt. quia te obnoxium. Similiter publicum latronem vel nocturnum depopulatorem agrorum poteſt occidere: vt C. quando liceat vnicuiqz ſine iudice ſe vindicare. l. vna. Et procedit hoc ordine Gratianus. Primo probat ꝙ mali non ſunt interficiendi, vſqz ad. ṡ. hinc apparet. Exinde probat ꝙ poſſunt interfici, vſqz ad. ṡ. ſi ergo. ⁊ tādē dat ſolutionē.

d ¶ Quod autē. Nulli licet occidere niſi habeat poteſtatē gladij: nec tunc licet niſi cum hoc facit amore iuſtitie: vt. ṡ. q. proxi. ea vindicta. et. j. eo. miles. Item ſi ſpes eſt correctionis, non debet occidere. ſed ſi nō eſt ſpes correctionis, poteſt occidere, vt reddere eum inutilem ad malefaciendum: vt. ṡ. q. pri. eſt iniuſta. j. e. c. rex debet. ſi autem paratꝰ ſit corrigi: nec occidi dz, nec debilitari in membris: vt hic, ⁊. j. e. c. j. ij. et iij. et hec vera ſunt ꝙ iudex ſolꝰ poteſt occidere niſi ſint aliqui nocturni depopulatores agrorum: vel ſint latrones in publicis ſtratis, quos quilibet poteſt occidere: vt C. quādo licet vnicuiqz ſine iudi. ſe ipſum vindi. l. j. et ṡ. q. iij. fortitudo. vel niſi defendendo ſe occidat aliquem. extra de homi. cap. ij. circa finem. j. e. cum homo. h. — *Occidere an ſit alicui pmiſſū.* — *Exo. xx. b. Mat. xxvj. e.*

Circuncelliones. ¶ Caſus. Quidā heretici donatiſte interfecerunt quēdam preſbyterum catholicum nomine Reſtitutū. quēdā vero aliū preſbyterū ſcz innocentiū verberantes eius effoderūt oculū, ⁊ digitum preciderūt: ppter que ſcelera cum ducti fuiſſent ad comitē Marcellianū: verberibꝰ fuſtigati, rei veritatē ſunt confeſſi. Sed q: Auguſt. timebat ne ppter talia ſcelera interficerent, ideo rogat prefatū comitē vt eos nō interficiat: licet poſſet hoc ſub diſſimulatione tranſire, cū non fuerunt a clericis accuſati, ſed a notarijs quoꝝ intereſt, preſentare. vnde rogat eū vt in monaſteriū detrudātur, vel alicui tali deputent operi, vt eoꝝ audacia refrenet: ⁊ mala q̄ fecerūt, ſalutifere valeāt emēdare.

e ¶ Reſtitutum. Proprium nomen.

resuſcitati ſunt, ſed ſepulti.

Itē Aug. contra Creſconiū grammati. lib. j.

¶ Que veritati ꝯtraria ſunt, chriſtiani pſequi debent.

Quiſquis[a] chriſtianꝰ iniquū non pſequit, Chriſti eſt inimicus[b]. verū dicis ſi non hoc in illo perſequit quod Chriſto eſt inimicum. neqz em̄ dominꝰ in ſeruo, pater in filio, maritus in coniuge (cum ſint vtriqz chriſtiani) non debēt pſequi niſi vitia chriſtiane contraria veritati. An vero ſi non perſequant, non rei negligētie merito tenebunt?

Itē Aug. ad Macedonium.

¶ Quēadmodū homo dz diligere, primū ſicut ſeipſum.

Debet homo diligere p̄ximū ſuū ſicut ſeipſum vt quē potuerit hominē[c] beneficētia, ꝯſolatione, vel informatione doctrine vel diſcipline coercitione adducat ad colendum deum.

Item Auguſtinꝰ ad Donatū preſbyterum. De eodem.

Mali ſunt phibēdi a malo, ⁊ cogēdi ad bonum.

Ex his oibus colligit ꝙ vindicta eſt inferenda non amore ipſius vindicte, ſed zelo iuſtitie: nō vt odiū exerceatur, ſed vt prauitas corrigatur. Sed cum vindicta aliquādo inferatur dānis rerū, aliquando flagellis, aliquādo etiam morte: querit an ſit pctm̄ iudici vel miniſtro reos morti tradere?

¶ Queſtio. v.

Quod autem[d] nulli liceat aliquē occidere illo p̄cepto pbat quo dñs in lege homicidium prohibuit, dicēs: Non occides. Itē in euangelio: Omis qui acceperit gladiū, gladio peribit.

Item Auguſti. ad Marcellianum comitē de donatiſtis captis.

¶ Mali nō ſunt interficiendi, ſed flagellis emendandi.

Circuncelliones illos clericos partis donati quos de hyponēſi ciuitate ad iudicium pro factis eorum publice diſcipline cauſa deduxerat, a tua nobilitate comperi auditos, ⁊ plurimos eorum de homicidio quod in Reſtitutum[e] preſbyterum catholicum commiſerunt, et de cede Innocentij alterius catholici preſbyteri, atqz de oculo eiꝰ effoſſo, ⁊ de digito p̄ciſo fuiſſe

a ❡ Confeſſos. Coram laico. et ſic eſt contra. extra de iudi. at ſi clerici. in fine. ſed iſti propter hereſim ſunt facti de foro eius.
b ❡ Solicitudo. quia eos accuſauerat, † licet nõ ex nomine: vnde timuit ꝙ eſſet reus mortis ipſorum: vt. ꝟ. ea. vnum. in fine.
c ❡ Non facias. Arg. ꝙ in criminibus põt iudex penam tẽperare. Argu. contra. ij. q. iij. ꝟ. notandum.
d ❡ Interitu. argu. ꝙ iudex ſecularis poteſt corrigere clericos incorrigibiles: vt. ꝟ. eod. ſi audierit. extra de ſent. excõ. perpendimus.
e ❡ Sed illorum. Iudicum.
f ❡ Notariꝭs. id eſt officiarijs q̃ deferunt crimina iudicib⁹: vt. iiij. q. iiij. ꝟ. aliquãdo. ſicut teſtes ſynodales deferũt crimĩa epiſcopis. xxxv. qõ. vj. epiſcopus.
g ❡ Seruorum. id eſt quas patiuntur ſerui dei.
h ❡ Et nulla parte corporis truncati. ꝟ. q. proxi. eſt iniuſta. cõtra. ſed hic de corrigibilibus: ibi non.
i ❡ Dãnatio. no. iudices poſſe remittere penam. ſic xxij. q. iiij. innocẽs.
k ❡ Succẽſere. i. iraſci.
l ❡ Inquiſitione. id eſt p inquiſitionem criminum.
m ❡ Et a magiſtris. magiſtri non incidunt in canonẽ verberando clericos cauſa diſciplinę. ex̃ de ſen. excõ. ſuper eo. dũ tamẽ nõ nimiũ ſeuiãt in eos: vt. ff. ad legez aqui. preceptoris. quib⁹ aũt liceat alios caſtigare, habes. ꝟ. e. q. iiij. duo iſta. vij. qõ. j. ſicut. datur autẽ iſta poteſtas patri in filium clericũ quouſq̧ ſacrũ ordinẽ receperit: licet tamen ordo non liberet a patria poteſtate. vt. liiij. diſti. ſi ſeruus. ij. vnde maiorẽ ptãtẽ hz magiſter in diſcipulũ, q̃ȝ pater in filiũ: cũ magr̃ adhuc poſt ordinẽ hz eũ in ptãte, p illã decre. ſup eo. ex̃. e. cum voluntate.
n ❡ Ab epis. Non tñ manib⁹ pprijs hoc facere põt, vt lxxxvj. diſtin. non liceat. nec per laicuȝ põt hoc facere, ſed per clericũ: vt ex̃ ꝺ ſen. excõ. vniuerſitatis. Eſt ergo hic arg. ꝙ iudex eccleſiaſticus virgis poteſt punire, † et ꝙ clerici virgis poſſunt puniri: vt. v. qõ. v. illi qui. ⁊ xlv. diſt. cũ beat⁹. Io.

confeſſos[a] vnde mihi ſolicitudo[b] maxima incuſſa eſt ne forte ſublimitas tua cenſeat eos tanta legũ ſeueritate eſſe plectendos vt qualia fecerũt, talia patiantur. Ideoq̧ his lr̃is obteſtor fidẽ tuam quã habes in xp̃o, per ipſius dñi nr̃i miſericordiam, vt hoc nõ facias[c]: nec oĩno fieri pmittas. q̃ȝuis em̃ ab illoꝝ interitu[d] diſſimulare poſſum⁹, qꝛ non accuſantibus noſtris, ſed illoꝝ[e] notarijs[f] ad quos tuende publice pacis vigilãtia ptinebat, preſentati videantur examini: nolum⁹ tñ paſſiones ſeruorum[g] dei quaſi in aliene partis ſupplicijs vĩdicari: nõ ꝙ ſceleſtis hoĩbus licentiã facinorũ phibeamus auferri, ſed hoc magis ſufficere volumus, vt viui, ⁊ nulla[h] parte corporis trũcati, vel ab inquietudine inſana ad ſanitatis ociũ legum coerctione dirigãtur, vel a malignis operibus alicui vtili operi deputenẽ. vocatur quidem et iſta dãnatio[i]: ſed q̇s non intelligit magis bñficium q̃ȝ ſupplicium nuncupandũ, vbi nec ſeuiendi relaxatur audacia: nec penitendi ſalutaris medicina ſubtrahitur? Imple chriſtiane iudex pij patris officiũ: ſic ſuccẽſere[k] iniquitati memineris, vt nõ in peccatoꝝ atrocitatibus exerçeas vlciſcendi libidinem: ſed peccatorũ vulneribus curandi adhibeas volũtatem. Noli perdere paternã diligẽtiã, quã in ipſa inquiſitione[l] ſeruaſti qñ tantorum ſcelerũ confeſſionẽ non extento aculeo, ‡ nõ ſulcãtibus vngulis, non vrẽtibus flammis, ſed virgarũ verberibus eruiſti: qui modus coerctionis et a magiſtris[m] artiũ liberalium et ab ipſis parentib⁹ adhibeẽ: et ſepe ĩ iudicijs ſolet ab epis[n] adhiberi: Noli ergo atrocius vindicare qđ leui⁹ inquirendi q̃ȝ puniẽdi maior neceſſitas ẽ: ad hoc eĩ ⁊ mitiſſimi hoĩes facin⁹ admiſſum diligenter atq̧ inſtãter examinare debent, vt quibus parcant inueniant.

Idem Marcelliano.

❡ Preter ſupplicium mortis rei ſunt puniendi.

Pena[o] illorum q̃ȝuis de tantis ſceleribus cõfeſſorum rogo te vt preter ſupplicium mortis ſit, ⁊ propter conſcientiam noſtram, et propter catholicam manſuetudinem cõmendandã. Ipſe enim fructus ad nos peruenit confeſſionis illoꝝ: qꝛ inuenit catholica eccleſia vbi erga atrociſſimos inimicos ſeruet atq̧ exhibeat lenitatẽ. in tanta quippe crudelitate quecũq̧ p̃ter ſanguinẽ vindicta pceſſerit, magna lenitas apparebit. Qđ et ſi modo quibuſdaȝ veſtris illa atrocitate commotis videtur indignũ, ⁊ quaſi diſſolutionis et negligẽtie ſimile: trãſactis[p] tamen motibus animoꝝ (q̇ recentioribus factis ſolẽt turbulentius excitari) egregie luculenta bonitas apparebit.

Idem Donato.

❡ Mali prohibẽdi ſunt a malo, et cogendi ad bonum.

Vnum ſolũ eſt qđ ĩ tua iuſtitia pertimeſcim⁹: ne forte qm̃ quicquid mali cõtra chriſtianam ſocietatem ab hominibus impijs ingratiſq̧ committitur, pfecto grauius eſt: et atrocius, q̃ȝ ſi in alios cõmittatur: tu quoq̧ p immanitate facinorum, ac nõ potius

Pena. ❡ Caſus. Quidaȝ catholici ſcelerum atrocitate cõmoti iudicabant donatiſtas interficiendos q̇ homicidiũ ⁊ cedẽ cõmiſerunt in reſtitutũ ⁊ innocẽtium catholicos ſacerdotes. Sȝ Auguſt. ſcribit comiti marcelliano, rogãſ eum vt non interficiat eos, tũ ppter conſcientiã ſuã, tũ propter manſuetudinem eccleſie commendandã: ſed imponat eis aliam penã: que quãtacũq̧ fuerit mitiſſima reputabitur dũmodo pena ſanguinis non irrogetur.
o ❡ Pena. hic dicitur ꝙ ppter tria parcendũ ſit iſtis: tum quia vidẽt eccleſiã leſam habere cõſciẽtiam ſi ad denunciationẽ ſuam iſti occidantur. tũ propter ſpẽ correctiõis. tũ ppter mãſuetudinem eccleſie.
p ❡ Tranſactis. Arg. ꝙ executio ſẽtentie in cauſa ciuili vel criminali differenda eſt. xj. qõe iij. cũ apđ. Arg. cõtra. ij. q. j. ſicut.

Vnum ſoluȝ. ❡ Caſ⁹. Auguſti. rogat donatum ſuppliciter ſicut põt ne q̇ſdã he

† Hoc non habeẽ ex ter. vnde dicebat ꝟ. ꝙ iſti accuſati ſũt a notarijs curie. ⁊ h⁹ denotaẽ tur. ꝟſi. ideoq̧ ibi: q̇a non accuſantibus noſtr̃. ⁊c.

Clerici incorrigibiles poſſunt a iudice ſeculari corrigi.

Magiſter et patẽ clericum verberantes non incidũt in canonẽ.

‡ Alias equuleo.

Epus nec p ſe nec per laicum ꝟberet clericos

† De hoc etiã not. ꝟ. e. qõ. vij. his a q̇bus. in glo. virgis tamẽ ⁊c.

reticos captos occidat, quos occidi timebat: eo ꝙ graſius contra chriſtianos committitur ꝙ̄ contra alios: ſed alijs dignis ſupplicijs coerceantur, vt de ſuis peccatis valeant penitere. alioquin eccleſia operam non exhibebit vt tales heretici capiant̄: quo cõperto licentius cõtra eccleſiã iſultabũt.

pro conſideratione lenitatis chriſtiane cenſeas coercendũ. quod per Jeſum Chriſtuz ne facias obſecramus. Et paulo poſt. Ex occaſione terribiliuz iudicum ⁊ legum ne eterni iudicij penas luant, corrigi eos cupimus, non necari nec diſciplinam circa eos negligi volumus, nec ſupplicijs quibus digni ſunt, coerceri. Sic ergo eorum peccata compeſce, vt ſint quos peniteat peccaſſe. Et paulo poſt. Proinde ſi occidẽdos in his viros putatis, deterrebitis nos, ne per operaz[a] noſtram iudiciuz tale quidem perueniat, quo cõperto in noſtram perniciem licentiori audacia graſſabuntur, neceſſitate nobis impacta: vt etiam occidi[b] ab eis eligamus potius, ꝙ̄ eos occidendos veſtris iudicijs inferamus.

Idem Macedonio.

¶ Quies eccleſie, principum ſeueritate iuuatur.

Prodeſt ſeueritas vr̄a, cuius miniſterio quies adiuuatur et noſtra[c]. prodeſt interceſſio noſtra, cuius miniſterio ſeueritas temperatur ⁊ veſtra. ¶ Non vobis diſpliceat ꝙ rogamini a bonis: quia nec nobis diſplicet, ꝙ timemini a malis. Nam hominum iniquitatẽ etiam apoſtolus Paulus non tantum iudicio futuro, verũetiam de preſentibus veſtris ſecularibus poteſtatibus terruit: aſſerẽs etiã ipſas ad diſpenſationem diuine prouidẽtie pertinere. Omnis (inquit) anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit ⁊c. Hec verba apoſtoli vtilitatem veſtre ſeueritatis oſtẽdũt. Proinde ſicut dilectionẽ iuſſi ſunt terrentibus debere qui timẽt, ita dilectionẽ iuſſi ſunt timentibus debere qui terrẽt. Nihil cupiditate nocẽdi fiat, ſed omnia conſulendi charitate: ⁊ nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidet̄ vltio cognitoris, vt nec ĩterceſſoris religio cõtẽnatur: quia ⁊ plectẽdo ⁊ ignoſcẽdo hoc ſolũ bene agitur, vt vita hominum corrigatur[d]. Quod ſi tanta eſt peruerſitas et impietas, vt corrigendis reis nec diſcipline nec venie remedia ſuffraget̄, ab omni tamen intẽtione atq; cõſciẽtia quã deus cernit, ſiue ſeueritate, ſiue lenitate, nõ niſi officium dilectionis impleatur.

¶ Palea.

Hoc tñ intelligendũ eſt de illis quos preſentia ſupplicia in melius cõmutãt: non de illis qui obſtinati ſunt in malo: qui ſi ſemꝑ viuerent, ſemper peccarẽt: quorũ pena hic icipit, ⁊ in eternũ durabit.

Item Hieronym⁹ in Naum prophetam.

¶ Impreſentiarum nonnulli puniuntur, ne in eternũ flagellentur.

Quid ergo (ait) cõtra dominũ cogitatis? ipſe eſt qui creauit mundũ, ⁊ conſummationẽ eius faciet. Quod ſi vobis videtur crudelis ⁊ rigidus ⁊ cruẽtus ꝙ in diluuio genus deleuit humanũ: ſuper Sodomam ⁊ Gomorram ignẽ ⁊ ſulphur pluit: Egyptios ſubmerſit fluctibus: iſraelitarũ cadauera ꝓſtrauit in eremo: ſcitote eum ideo ad preſens reddidiſſe ſupplicia ne in eternũ puniret[e]. Certe aut vera ſũt que prophete loquuntur aut falſa. Si vera ſunt que de ſeueri-

a ¶ Per operam noſtrã. Id eſt per querelas noſtras ⁊ eſt hic argu. ꝙ ſi iudex ſuſpẽdit aliquem ad querelaz clerici, ꝙ clericus non poſſit ꝓmoueri: vt. ſ. ca. proxi. et de peni. diſtin. j. periculoſe. ⁊ ex. de exceſſi. prela. ex literis. argu. cõtra. ſ. q. iiij. maximianus. et. j. ca. non vos. et ff. de bo. lib. qui cũ maior. §. j. ⁊ eſt expreſſũ extra de homicid. poſtulaſti. c. tua.

b ¶ Occidi. Arg. eſt hic ꝓ Hug. qui dicit ꝙ clericus debeat poti⁹ ꝑmittere ſe occidi: ꝙ̄ ꝙ ipſe occidat: vt dixi. ſ. e. q. j. in prin.

Intelige ergo cum Ber. cũ hoc ca. qñ talescapere poſſumus: nõ debem⁹ eos interficere: vt h̄ dr. et hoc no. illa lr̄a occidendos veſtris iudicijs iferam⁹ ſm L.

Prodeſt ⁊c. ¶ Cas⁹. Hoc ca. diuidit̄ in duas partes. In prima commẽdat Auguſtinus imperatorez, eo ꝙ per ipſum eccleſia adiuuat̄. In ſecũda rogat eum ne malos morte puniat, ſed ad vitam reſeruet: vt deflere poſſint peccata que commiſerant. ſi vero aliter cum ſint incorrigibiles eos punire voluerit, officiũ dilectionis cõtra eos exerceat ⁊ nõ cupiditatem nocendi. et ad hoc eum multipliciter hortat̄. Secunda ibi: Nõ vobis.

c ¶ Et nr̄a. Mutuum eñ preſtant ſibi auxilium. j. ea. principes.

Rom. xiij.a.

d ¶ Corrigatur. q. d. ſiue per verba ſiue per pecuniã, ſiue alio modo, non refert. ſic. ſ. ea. q. õ. iiij. ea vidicta. Jo.

Quid ergo. ¶ Caſus. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte redarguit Hieroñ. quoſdam qui dicebant deum fuiſſe crudelem, rigidum, et cruentum: quia in diluuio genus deleuit humanũ: ſodomam ⁊ gomorram ſubuertit: egyptios in fluctib⁹ ſubmerſit: iſraelitas i deſerto ꝓſtrauit. Et oſtendit ꝙ ideo deus hec fecit in vita p̄ſenti, ne in eternum punirent̄. quod probat vno argumento cornuto, dicens: ea que ꝓphete dixerunt, aut vera ſũt aut falſa. Si vera ſunt, ergo in alia vita nõ punientur: quia propheta dicit: Non iudicabit deus bis in id ipſum. Si vo falſa ſunt, ergo ⁊ falſuz eſt quod dicitur: Nõ conſurget duplex tribulatio: et deus que ſũt in lege ſcripta nõ fecit. ⁊ ꝙ falſa ſunt dicere nephas eſt: ergo qui puniti ſunt, iteruz nõ punientur. In ſcda parte q̄rebat̄ a Hiero. ſi chriſtianus dephenſus in adulterio decollet̄ aut poſtea punietur aut non? ſi punietur, ergo falſuz eſt quod dicitur: Nõ iudicabit deus bis in idipſum. Si non puniet̄, optare debet adulter vt breui pena capitis euitet eternos cruciatus. Ad quod Hieronym⁹ reſpondet dicens ꝙ deus ſcit menſuras ſuppliciorum: ⁊ ſi quis in vita preſenti non eſt ſufficienter punitus, iterum punietur. alioquin nõ debet iterum puniri: vt ille qui maledixerat iſraelite, quia leuis culpa eius preſenti ſupplicio eſt cõpenſata. Ipſi dixerunt, ſcilz prophete. Sequẽs ca. patet.

Gen. vij.g. Gen. xix.c.

e ¶ Puniret. Ergo hoc de penitentibus tãtum: vt. j.

de peniten.diſtinct.iij.§.authoritas.nam quotidam pe na incipit hic, ⁊ durat in infinitum: vt.j.de peniten.diſt. iij.ignis ſuccenſus eſt.ſicut econuerſo quandoqꝫ remunerat aliquos temporaliter, vt eos puniat eternaliter: vt.xxij.queſt.ij.ſi quelibet.

licet teneat aliquos defendere, nõ tamẽ tenet ꝓ eis bel lum mouere: vt.C.de epiſ.audi.addictos ſupplicio.Jo.

¶ Hinc apparet. ¶ Hec eſt ſcd̃a q̃ñ in qua magiſter ꝓbare intẽdit ꝙ iudices nõ peccãt occidẽdo ſm legẽ: ſꝫ illi tantũ peccãt q ſine authoritate ⁊ ſine iuſſu diuino homines occidũt. ⁊ hoc ꝓbat per multos pa tres veteris teſtamẽti. Jo.de fan.

Tẽporaliter remunerant aliquos vt puniantur eternaliter. Naũ j.c.ſm aliã literã. al's teſtioniũ.

a ¶ Falſum eſt. q.d. ex quo falſum dixerunt in vno, dicũt ergo et in alijs: et eſt hic arg.ꝙ inſtrumẽtum vel teſtamentum ſi eſt in vno falſum, ergo in oib⁹: vt.§.di.ix.ſi ad ſacras.

b ¶ Nõ preueniri. Tunc ſententia iudicis preueniretur, ſi quis hic plene punir⁹ eſſet, qr in futuro non puniretur.

c ¶ Judicis.id eſt Chriſti. al's.ſ.terreni.

d ¶ In peccatorẽ. Non punitum hic ſufficienter.

e ¶ Exercende.in futuro.

f ¶ Iſraelitis. Id eſt deo iſraelitarũ.

g ¶ Leuis. Ecce ꝙ leuẽ dicit culpã maledicere deo cũ magis ſit maledicere deo q̃ȝ principi.ſic.C.ſi quis imp.male.l.vnica.

h **R**Eos.j. qõe viij. ſi vobis.

i ¶ Defẽdat.oẽs fugientes ad eccleſiã tenetur defendere: vt.xvij.q.iiij. reũ.et hoc verũ eſt ſiue rei ſint ſiue nõ niſi in caſibus. extra de immu.ec.inter.⁊ ca.vlt. Sed illos q̃ non fugerint ad eccleſiam, q̃ñqꝫ iuuabit, q̃ñqꝫ non. ſi em̃ eſt ſpes correctionis, dꝫ eos iuuare: vt.§.q.pxi. eſt iniuſta. Item ſi iniuſte ſint condẽnati aliqui: omnibus modis iuuabit eos. ſi autẽ iuſte: tũc temperate ⁊ nõ importune iuuabit eos: ſed tantũ intercedendo ꝓ eis, ne ex indiſcreta defenſione incidat eccleſia in malam opinionẽ: vt.xiiij.q.vlt.hi qui.⁊.§.q.iij.non in ferẽda. Et

Condẽnati et iuſte et iniuſte ſunt ab eccleſia iuuãdi.

Gen. vij.g. Gen. xix.c.

tate eius videntur dicere, ipſi dixerunt: Non iudicabit deus bis in idipſum in tribulatione. Si autem falſa ſunt, et falſum eſt[a] hoc quod dicitur: Nõ conſurget duplex tribulatio: falſa eſt ergo ⁊ crudelitas que in lege deſcripta eſt. Quod ſi verum eſt, et negare non poterunt, dicente propheta: Nõ iudicabit deus bis in idipſum in tribulatione: ergo qui puniti ſunt, poſtea non punientur. Si autem illi poſtea punientur, ſcriptura mentitur: quod nephas eſt dicere. Receperũt ergo ⁊ qui in diluuio perierũt, ⁊ Sodomite, ⁊ Egyptij, ⁊ Iſraelite in ſolitudine, mala ſua in vita ſua. ¶ Querat hic aliquis ſi fidelis deprehenſus in adulterio, decolletur: quid de eo poſtea fiat? Aut enim punietur: et falſum eſt hoc quod dicitur: Non iudicabit de⁹ bis in idipſum in tribulatiõe. Aut non punietur: et optãdum eſt adulteris vt impreſentiarum breui et cita pena cruciat⁹ fruſtrentur eternos. Ad quos reſpondebimus, deum vt ⁊ omnium rerum, ita ſuppliciorum quoqꝫ ſcire menſuras, et non preueniri[b] ſententia iudicis[c]: nec illi in peccatorem[d] exercende[e] dehinc pene auferri poteſtatem, ⁊ magnum peccatum magnis diuturniſqꝫ elui cruciatibus. Si quis autem punitus ſit, vt ille in lege qui Iſraelitis[f] maledixerat, ⁊ qui in ſabbato ligna collegerat: tales poſtea non puniri, quia culpa leuis[g] preſenti ſupplicio ſeueritatis compenſata ſit.

Item Gregorius papa.

¶ Qui rei ſunt ſanguinis, ab eccleſia defendi debent.

REos[h] ſanguinis defendat[i] eccleſia, ne effuſione ſanguinis particeps fiat.

Hinc apparet ꝙ mali flagellis ſunt coercendi, non membrorum truncatione vel tẽporali morte plectẽdi. Sed obijcitur illud qd̃ dñs ait ad Moyſen: Maleficos non patieris viuere. Item. Qui coierit cum iumento, morte moriat. Adulterij etiam vel blaſphemie crimine notatus immiſericorditer lapidari iubet. Itẽ Moyſes qui legem acceperat, cultores idoli morte puniuit. Samuel etiam Agag pinguiſſimum regem in fruſta conſcidit. Phinees quoqꝫ Judeum cum madianita coeuntem gladio tranſfixit: quod eſt ei reputatum ad iuſtitiam. Similiter nonnulli in veteri teſtamento inueniũtur malos trucidaſſe: nec tamen tranſgreſſores legis, ſed defenſores appellantur. Prohibetur ergo illo[k] precepto quiſqꝫ ſua authoritate in necem alicuius armari, non legis imperio reos morti tradere. qui enim publica poteſtate functus ipſius legis imperio malos perimit: nec illius precepti tranſgreſſor, nec a celeſti patria alienus habetur.

Unde Aug. ad publicolam.

¶ Ex officio non eſt peccatũ hominem occidere.

DE occidendis hoib⁹ ne ab eis quiſqꝫ occidat, non mihi placet cõſiliũ: niſi forte ſit miles[l], aut publica functione teneatur, vt nõ pro ſe[m]

¶ Ex iſto tex. inferũ ꝙ clericus põt eſſe aduocat⁹ ꝓ accuſato de crimie: facit tex.i.l. addictos. cũ ibi not. C.d̃ epiſco.et cleri.

Exo. xij.c. Leui. xx.c. Exo. xxxij. j.Re. xv.g. Nũe. xxv.d.

¶ Cai⁹. Hucuſqꝫ probatũ eſt ꝙ mali non ſunt morte puniendi. Nunc cõtrarium probat ſex authoritatibus et exẽplis. Poſtea ſoluit dicẽs, ꝙ qui habet poteſtatem occidendi, licite occidere põt malos: ſed authoritate ꝓpria hoc nõ poteſt, quod ꝓbat ſequenti ca.

k ¶ Illo ꝑcepto. Non occides.

DE occidẽdis hoib⁹. ¶ Caſus. Publicola de duob⁹ queſiuit ab Aug. Primo vtrũ quis iuſte poſſit interficere malos, ne ipſi alios occidãt. Et rñdet ꝙ nõ, niſi ſit miles vel poteſtas qui faciat non pro ſe, ſed ꝓ vtilitate aliorũ. Scd̃o an ſit peccatum repellere malos obſtaculũ interponẽdo: et ſi aliquid contingat inde preter voluntatẽ noſtrã, an nobis imputetur? Et rñ. non eſſe peccatũ: nec nobis imputari debet ſi aliquid inde ꝯtingat. et hoc probat. viij. exẽplis.ſ. exemplo muli et bouis, equi et canis, pauli, et ferramentorũ, arboris et feneſtre. Scd̃a pars incipit ibi: qui vero repelluntur.

l ¶ Miles, ſub poteſtate aliqua ꝯſtitut⁹: vt.j.e. miles. niſi hoc fiat in iuſto bello: vt.j.ea.ſi homicidium. et in caſibus poſitis in ſumma huius queſtionis.

m ¶ Pro ſe. Sic ergo officiatus nõ poteſt eſſe aduoca-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Offm̄ qñqȝ eſt dãnoſũ tus in propria cauſa, ⁊ ita officiũ ſuum eſt ei damnoſum. ſi.x.q.ij.hoc ius. ſicut nec in cauſa ſua poteſt quis eſſe iudex: vt.ʒ.q.iiij.inter. Uel dic pro ſe.i. ꝑ priuato odio. Cõc. Joan. Quod primo dixit, falſum eſt: cum non inueniatur hoc ꝓhibitum, nec litera iſta contradicit. Bar.

propter malum quod ſequi poteſt. Arg. contra.xxij.q.j. in nouo, contra.xxj.diſt. deniqȝ. Joan.

¶ Seipſum. Hec eſt tertia pars q̃onis in qua, ꝓbat magiſter per quatuor autho. ꝙ nullus occidat ſeipſum: qꝛ in illo precepto, non occides, intelligitur, nec te nec aliũ: quia ordinata charitas a ſeipſo incipit. Jo. de fan.

tex.i.l. q̃ iuriſdictiõi. C. de iu riſ. om. iu. ⁊ C. ne q̃s in ſua cau. ꝑ totũ.

a ¶ Perſone. hoc dicit ꝑpter ep̃os q̃ habent iuriſdictionem ſeculare, ſȝ nõ poſſunt preſidere cauſis ſanguinis: vt.xv.q.iiij.c.j. ⁊.j. e.q.viij. his a q̃b⁹. ⁊ ca. ſepe.

etiã ſeq̃tur L. iij.q.vij iudicet. xj.q.iij. q̃tuor. Al's ab ſurduȝ eſt aliquẽ alij et nõ ſibi ⁊c̃. C. ð na. li. nup. ſȝ Joã. de fan. ⁊ h̃ teneas q̃cq̃d .j. ſeq̃tur.

b ¶ Unde.q.d. cũ q̃s ex officio ſuo occidit aliquẽ, nõ eſt ei imputandum ſi ex officio tali ſequatur homicidia. Jta continuant ſequẽtia exẽpla. Uel ſic continua. ſi aliquis repellendo malos occidat aliquem, hoc non eſt ei imputandum.

c ¶ Reus eſt. Ni ſi equus ille fuerat calcitroſus, vl' bos fuerat cornupeta. nam ſi talis nocuerit, bene tenetur dominus: vt. ff. ſi quadru. pau. fe. di. l.j. §.j. ⁊.ij. et generaliter ſi habuerit tale animal quod cõſueuit nocere, vt vrſuȝ, leonẽ vl' aprũ, ſiue ligatum, ſiue non: ſi occiſus fuerit liber homo, preſtabit. cc. ſolidos. ſed ſi aliter nocuerit, cõdemnabitur ſm̃ arbitrium iudicis: ſed in ceteris reus condemnatur pena dupli: vt ff. de edil. edicto. hi enim. ⁊ l. ſeq.

d ¶ Paulus. Ar. ꝙ non imputatur clerico q̃ ad defenſionẽ ſui iuris vocat milites, ſi aliquis occidatur. ſic. ʒ. ea. q. iiij. maximianus.

hoc faciat, ſed pro alijs, vel ꝓ ciuitate vbi etiam ipſe eſt: acceptalegitima poteſtate, ſi ei⁹ congruit perſone [a]. Qui vero repelluntur aliquo terrore ne mala faciant, etiã ipſis fortaſſe aliquid preſtatur. hinc autẽ dictum eſt. Ne reſiſtamus malo: ne nos vindicta delectet, q̃ alieno malo animũ paſcit: non tamen vt correctionẽ hominũ negligam⁹. Unde [b] nec re⁹ eſt mortis aliene qui cum ſue poſſeſſioni muroꝝ ambitũ circunduxit aliquis ex ipſoꝝ vſu percuſſus interijt. Neqȝ enim re⁹ eſt [c] chriſtianus ſi bos eius aliquẽ feriendo, vel equus calcẽ iaciendo aliquem occidat: aut ideo non deberent chriſtianoruȝ boues habere cornua, aut equus vngulas, aut dentes canes. An vero quoniã Paul⁹ [d] apoſtolus ſatiſegit vt in tribuni notitiã perferret inſidias ſibi eſſe a quibuſdam perditis ꝑparatas, ⁊ ob hoc deductores accepit armatos: ſi in illos ſcelerati homines incidiſſent, Paulus in effuſione ſanguinis eorum ſuũ crimẽ agnoſceret? Abſit vt ea que ꝑpter bonum [e] ac licitum facim⁹ aut habemus: ſi aliquid per hec preter noſtram voluntatem cuiqȝ mali acciderit, nobis imputetur: alioquin nec ferramenta domeſtica aut agreſtia ſunt habenda, ne quis ex eis vel ſe vel alterum interimat: nec arbores plãtande, ne quis ſe inde ſuſpendat: nec feneſtra facienda, ne per hanc ſe quiſq̃ȝ precipitet. et quid plura commemorem, cum ea commemorando finire nõ poſſem? quid eſt in vſu hominum bono ac licito, vnde nõ poſſit [f] pernicies irrogari? Seipſum etiã perimere, nulla legis authoritate alicui permittitur.

Unde Auguſti. lib. j. de ciuitate dei.

¶ Qui deo authore bella geſſerunt, precepta non occidendi nequaqȝ tranſgreſſi ſunt.

SJ non licet priuata poteſtate alicui hominem occidere innocentẽ, cuius occidendi licentiam lex nulla cõcedit: profecto etiam qui ſeipſuȝ occidit, homicida eſt: ⁊ tanto [g] nocentior cum ſe occiderit, quanto innocentior in ea cauſa fuit, qua ſe occidendum putauit. Nam ſi Jude factũ merito deteſtamur, eũqȝ veritas iudicat cũ laqueo ſe ſuſpendit, ſcelerate illius traditionis auxiſſe potius q̃ȝ expiaſſe cõmiſſum, q̃niã de dei miſericordia deſperãdo exitiabil'r penitẽs, nullũ ſibi ſalubris penitẽtie locũ reliq̃t: q̃ȝto magis a ſua cede ſe abſtinere debet q̃ tali ſupplicio q̃d in ſe puniat non hȝ? Judas enim cũ ſe occidit, ſceleratiſſimuȝ hominẽ occidit: ⁊

¶ Caſus. Supra oſtenſum eſt an aliquis poteſt aliũ interficere poteſtate iuriſdictiõis: nũc vero oſtenditur ꝙ ſeipſum nulli interficere permittitur. q̃ð ꝓbatur per ſequentia ca.

S Ji non licet. ¶ Caſ⁹. Hoc iij. ꝑs. ca. diuiditur in duas partes. Jn prima parte queſitũ fuit ab Aug. vtrum liceat alicui iuſto in ꝑſecutione ſeipſuȝ interficere ne ab alio interficiatur, vl' vtrũ liceat ſeipſum interficere cauſa immortalitatis, id eſt glorie adipiſcende: vel cauſa cauẽdi, id eſt vitandi futura peccata: vel curandi criminis. i. remouendi? Et reſpondet ꝙ non: et hoc ꝓbat quatuor modis. Primo argumento a minori, quia non licet occidere aliũ innocentẽ: ergo multo minus ſeipſum. Secũdo, quia Judas fuit reprehẽſus, qꝛ ſeipſum occidit: q̃ȝuis ſcelerat⁹ fuiſſet. multo magis reprehẽdi debet q̃ ſe innocẽtem occidit. Tertio, qꝛ in lege ꝓhibitũ eſt (vt ibi dictũ eſt) neminem occides. Quarto ꝓbat hac ratione, qꝛ ſi cõtra ſe nemo falſum teſtimoniũ dicere dȝ, ergo multo min⁹ cõtra ſe mortẽ inferre debet. Scðo queſitũ fuit an liceat alios interficere? Et rñdet ꝙ non, niſi vel lex vel deus iubeat occidi. ꝑpter qð Abrahã, Jepte, ⁊ Sanſon excuſati fuerũt. Scða pars incipit ibi: Sed his exceptis. Et qð dicitur ibi mortalitatis. i. glorie habende: qꝛ credens ſe iuſtũ volens migrare ad gloriam, ſeipſum occidit. vel immortalitatis. i. inanis glorie, vt aliquid dicatur de ipſo ꝙ ſic videtur deſpicere mundum.

Cõc. l.ij.C. vt ne.ꝑ. ⁊.l. preſes. C. de ſer. ⁊ aqua. Mat. xvij.a.

Et ex ð iniur. ca. vl. et legi. et no. ex ð teſta. ſi q̃. ⁊ no. i ꝑdi. ca. ſepe. Archi.

e ¶ Bonum. argu. ꝙ ſi aliquis dat operam rei licite, ꝙ nõn eſt ei imputandum ſi aliquid mali inde ſequatur: vt. l. diſtinct. ſepe. et cap. quia te. ⁊ diſt. vj. teſtamentum. nam deus eſt inſpector cordis, et non operis: vt. xv. qõ. vj. ca. j. Jtem eſt hic argu. ꝙ non omnis qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur. ⁊ hoc habes in brocardis. xxxj. q. ij. de neptis. ⁊ diſt. l. ſepe. ff. ad legẽ aquil. qui occiderit §. pe.

f ¶ Non poſſit. Arg. ꝙ nõ ſemper prohibetur bonum

g ¶ Et tanto. i. magis peccat bonus aliquis ſe occiden=

tamen non ſolum Chriſti, verumetiam ſue mortis reus finiuit hanc vitã: quia licet propter ſcelus, alio tamen ſuo ſcelere mortuus eſt. cur autẽ homo qui nihil mali fecit ſibi malefaciat, et ſeipſum interficiendo hominem interficiat innocentem, ne alium patiatur nocentem: atq; in ſe perpetret peccatum proprium, ne in eo perpetretur alienum? Item in ſanctis canoniciſq; libris nobis nuſq; diuinitus preceptum permiſſumve reperiri poteſt vt vel ipſius adipiſcende immortalitatis, vel ipſius mali cauendi[a] curandive cauſa nobiſmetipſis necem inferamus. Nam prohibitos nos eſſe intelligendũ eſt vbi lex ait: Non occides. preſertim quia non addidit, proximum tuum: ſicut falſum teſtimonium cum vetaret: falſum (inquit) teſtimonium non dices aduerſus proximum tuum. nec ideo tamen ſi aduerſus ſeipſũ quiſq; falſum teſtimonium dixerit, ab hoc ſe putauerit crimine alienum: quoniam regulam diligendi proximum, a ſemetipſo[b] accepit: quoniam quidem ſcriptum eſt: Diliges proximum tuũ ſicut teipſum. Porro ſi falſi teſtimonij, non minus reus eſt qui de ſeipſo falſum fatetur, q; ſi aduerſus proximum hoc faceret: cum in eo precepto quo falſum teſtimonium prohibetur, aduerſus proximum prohibeatur: poſſitq; non recte intelligentibus videri non eſſe prohibitum vt aduerſus ſeipſum quiſq; falſus teſtis exiſtat: quanto magis intelligendum eſt non licere homini ſeipſum occidere: cũ in eo quod ſcriptum eſt, Non occides, nihil deinde addito: nec ipſe vtiq; cui precipitur, intelligatur exceptus[c].

Item: nõ occides, nec te, nec alterum. Nec enim qui ſe occidit, aliud q; hominem occidit. Quaſdam vero exceptiones eadem ipſa diuina fecit authoritas vt nõ liceat hominẽ occidi: ſed his exceptis q̃s deus occidi iubet: ſiue data lege, ſiue ad perſonam pro tempore expreſſa iuſſione. Nam qui occidit, ipſe miniſterium prebet iubẽti, ſicut adminiculum gladius eſt vtẽti: et ideo nequaq; contra hoc preceptũ fecerunt quo dictum eſt, Non occides, q̃ deo authore bella geſſerũt: aut perſonam gerentes publice poteſtatis, ſecundum ius legis, hoc eſt iuſtiſſime rationis imperiũ, ſceleratos morte punierunt. Et Abraham non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine: verumetiam laudatus eſt nomine pietatis ꝙ voluit filium nequaq; ſcelerate ſed obedienter occidere. Et merito queritur vtrum pro iuſſu dei habẽdum ſit ꝙ Jepte filiam que occurrit patri, occidit: cum id vouiſſet immolaturum quod ei victori redeunti de prelio primitus occurriſſet? Nec Sanſon aliter excuſatur ꝙ ſeipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, niſi quia ſpiritus ſanctus latenter hoc iuſſerat, qui per illum miracula faciebat. His igitur exceptis quos vel lex iuſta gñaliter, vel ipſe fons iuſtitie deus ſpecialiter iubet occidi, quiſquis hominem vel ſeipſum vel quẽlibet occiderit, homicidij crimine innectitur.

Geñ. xxij. b.
Iudi. xj. f.
Iudi. xvj. g.

Item: hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere: velut fugiendo moleſtias temporales, ne incidat in perpetuas: neminem propter peccata aliena, ne hoc ipſo incipiat habere grauiſſimum peccatum proprium: neminem propter ſua peccata preterita, que magis in hac vita opus eſt vt poſſint penitendo ſanari: neminem velut deſiderio melioris vite, q̃ poſt mortem ſperatur: quia reum ſue mortis melior poſt mortem vita non ſuſcipit.

Idem contra Petilianum.

¶ Nemini licet ſibi manus iniicere.

Tu dixiſti[d]: laqueo traditor periit: laqueum talibus[e] dereliquit. hoc ad nos omnino nõ pertinet: neq; enim veneramur nomine martyrum[f] eos qui ſibi collum ligauerunt.

Item Hiero. in Iona propheta.

¶ De eodem.

do q; malus: quia mal[us] credit ſe mereri per hoc.
a ¶ Cauendi. id eſt quia cauere volumus ne aliquis nos ledat.
b ¶ Semetipſo. vnde quilibet primo ſibi faciat eleemoſynam: deinde proximo. de penit. diſtinc. iij. capi. qui vult. vnde poſſum mihi cõſulere cum damno alteri[us]: vt ff. ad legem aquil. ſi quis fumo. argumentũ contra. xxij. queſtio. ij. primum. et. xj. qõne. iij. ſi quis vero.
c ¶ Exceptus. argu. ꝙ perſona ad quã loquimur, nõ intelligitur excepta in generali ſermone: vt. ff. de pignoribus. paulus. §. vlt. Item argumẽ. eo ipſo. ꝙ quid non excipitur, intelligitur includi: vt. s. lv. diſtin. ſi euangelica. et extra de iure patro. ex literis. Item eſt hic argu. ꝙ id quod de vno dicitur, de omnibus alijs intelligendum eſt: vt. ij. qõe. j. multi. et. s. diſtin. iiij. deniq;. et diſtin. v. ad eius. Itẽ argu. ꝙ verbũ indefinite prolatum generaliter intelligendũ eſt: vt. xxxj. q. j. ꝙ ſi dormierit.

Eleemoſinã ſibi primo q̃ſq; facere dz.
Exo. xx. c.
Sic nec perſona loquens. xxij. di. deinde vbi de hoc.
Mat. xxij. d.
Verbũ indefinite platum eſt gñalit intelligendum.

T ¶ Tu dixiſti. ¶ Caſus. Petilianus dicebat ꝙ iudas et alij ſimiles qui ſe pro peccato interimunt, debeãt martyres reputari: eo ꝙ puniant in ſe quod dolẽt commiſiſſe. Et reſpondet Auguſtin[us] hoc non eſſe verum quia non debent martyres reputari q̃ collũ ſibi ligauerunt. et quod dicitur ibi, Abſq; eo incluſiue tenetur, id eſt nec in eo caſu.
d ¶ Tu dixiſti. Iſte dixit Iudam martyrẽ eſſe, cum penitentia ſit vindicta puniens in ſe quod ſe commiſiſſe dolet: vt. j. de peni. diſtinct. iij. penitentia. vnde dicebat, licitum eſt cuilibet pro pctis ſuis ſe occidere.
e ¶ Talib[us]. ſi ſũt verba Auguſtini, dic talibus, id eſt malis.
f ¶ Martyrum. s. j. q. j. vide. j. xxiij. queſtiõe. iij. quod autem.

a Non eſt. ¶ Abſqꝫ eo. Dicūt quidam ꝙ vbi fides eccleſie et caſtitas corporis impugnat̃, licet alicui ſe occidere, vt hic innuitur: cum tamē Augu. dicat ꝙ ad quodcūqꝫ malū quis cogatur, non poteſt ſe occidere: vt.§.e.q.iiij.diſplicet. melius poteſt legi hec dictio abſqꝫ icluſiue. ¶ quaſi dicat nec in iſtis (in quibus magis videtur) licet alicui ſe occidere. ſic ponit ibi: Pulchre ſūt gene tue, abſqꝫ eo ꝙ intrinſecꝰ latet. ſic ponitur hec dictio abſqꝫ icluſiue.xxxv.qo.iij.progeniē. et.ff.de pignoratitia actione.l.j.xiij.q.ij.ebron.

Occidere ſeipſum nemini eſt permiſſum.

Idem eſt textꝰ cū gloſ. l. meminiſſe. ff. de offic. procon. Bar. in l. pñonꝰ §. ſemꝓnio. ff. de lega. iij.

b ¶ Submittere, id eſt nō reſiſtere.

Placuit ⁊c. ¶ Caſꝰ Queſitū fuit in concilio Bracharenſi vtrū commemoratio debeat fieri in altari pro his qui aliquo modo mortem ſibi inferūt, vł qui pro ſuis ſceleribus interficiunt̃: vel vtrū eoꝝ cadauera ſint ſepelienda cū pſalmis? Et reſpōdet ꝙ non.

c ¶ Uoluntarie. Secus ſi per furorem: tunc nō imputaretur: vt.xv.q.j. ſi quis inſaniens. ⁊ cap. illa.

iiij. ꝑs.

d ¶ Cōmemoratio. ſed nōne cū illi cōicauimꝰ viuo, ergo illi mortuo cōicabimus: vt.xxiiij.qōne.ij.ſane? Sed illud intelligas de cōione ſacramētorum, que datur in fine. Sed hec ſolutio nō eſt ſufficiēs: nā ſi quis mortuꝰ eſt ſine ſacramentis illis, ⁊ ſine penitētia (ſi tñ fuit honeſta cā mortis) bene admittit̃ ad oratiōes eccłie. ſiłe ex̃ de ſepul. ex parte.

Mortuus etiā ſine penitētia admittitur ad eccleſie orōnes.

e ¶ Ad ſepulturam. Uidetur ergo ꝙ tales ſepelientur: vt hic, et.j.e.qō.viij.quicūqꝫ. ſed ꝯc non eſt verū. ⁊ intelligas illud de canina ſepultura. nam et cōtrito qñqꝫ denegat̃ eccłiaſtica ſepultura: vt ex̃ de torneamentis, ca.j. ⁊ ex̃ de rap. ſuper eo.

Sepultura qñqꝫ ꝯtrito denegatur.

Non eſt noſtrū mortē arripere, ſed illatā ab aliis libenter accipere. vñ ⁊ in ꝑſecutionibꝰ nō licet mihi ꝓpria ꝑire manu, abſqꝫ eo[a] vbi caſtitas periclitat̃: ſed ꝑcutienti colla ſubmittere[b].

Itē ex cōcilio Bracharenſi.

¶ Nulla fiat oratio ꝓ his qui ſeipſos interficiunt.

Placuit vt hi q̃ ſibiipſis voluntarie[c] aut ꝑ ferrū, aut per venenū, aut per precipitium, aut per ſuſpendiū, vel quolibet modo inferūt mortē, nulla proſus pro illis in oblatione cōmemoratio[d] fiat: neqꝫ cum pſalmis ad ſepulturam[e] eorum cadauera deducātur. multi enim ſibi hoc per ignorantiam vſurpāt. Similiter et de his placuit fieri qui ꝓ ſuis ſceleribus[f] moriuntur, impenitentes ſubaudiatur.

Idem in eodem libro.j.

¶ Non eſt reus homicidii miles qui poteſtati obediens hominem occidit.

Miles cū obediēs poteſtati ſub qua legitime cōſtitutus eſt hoiem occidit, nulla ciuitatꝭ ſue lege reus eſt homicidii: immo niſi fecerit, reus eſt imperii[g] deſerti atqꝫ contempti. quod ſi ſua ſponte atqꝫ authoritate feciſſet, in crimen effuſi humani ſanguinis incidiſſet. Itaqꝫ vnde punit̃ ſi fecerit iniuſſus, inde punietur ſi non fecerit iuſſus.

Idem in q̃ſtionibus Exodi.

¶ Homicida eſt q̃ ſpōte occidit q̄s iudex iubet occidi.

Cum miniſter iudicis occidit eum quem iudex iuſſit occidi: ꝑfecto ſi id ſpōte[h] facit, homicida eſt: etiam ſi eum occidat quem ſcit a iudice debuiſſe occidi. Idem.

¶ Sicut iure laudat̃ obedientia, ita reprehenditur qui ſibi non conceſſa vſurpāt.

Lex eterna ita medio q̃dam loco poſuit aliqua vt in eis vſurpādis merito reprehendatur audacia: in exequendis iure laudet̃ obedientia. Abraham ſi ſpontaneus[i] in occidendo filio motus fuiſſet, execrabilis haberet̃: at iubenti deo obſecundans famulatus eſt. Idem in queſtio. ſuper Mattheum.

¶ Bono animo officia vindicte poſſunt impleri.

Officia vindicte[k] poſſūt implere boni bono aio: quomodo iudex[l], ⁊ quō lex[m]. Idem ad Macedo.

¶ Non eſt iniquus ſed humanus qui crimē perſequitur vt hominem liberet.

Non eſt iniq̃tatis, ſꝫ potius humanitatis ſocietate deuictus qui ꝓpterea criminis[n] eſt ꝑſecutor, vt ſit hominis liberator. Idem.

¶ Quare ſint inſtituta regia poteſtas, et legalia tormenta.

Non fruſtra[o] ſunt inſtituta ptās regis, et cognitoris ius: vngule carnificis: arma militꝭ: diſciplina dominātis: ſeueritas etiam boni pr̃is: habent oia iſta modos[p], cauſas[q], ratiōes[r], vtilitates[ſ]. hec cū timent̃: ⁊ mali coercentur, et boni quieti inter malos

f ¶ Pro ſuis ſceleribꝰ. ſicut fures ⁊ latrones: vt ex̃ de fur. fures. niſi fuerint contriti: vt.xiij.q.ij.ca.vlt.

Miles. ¶ Hec eſt.iiij.pars.qō. in qua probat magr̃ ꝑ xj. authoritates ꝙ non peccāt iudices vel miniſtri ſi malos occidūt: ſi tñ nō aio vlciſcendi, ſed aio iudicādi faciūt. Jo. de fan.

¶ Caſꝰ. Queſitū fuit ab Aug. vtrū miles ſit reꝰ homicidii qui ſue ptāti obediēs hoiem interfecit? Et rñd. ꝙ nō. Si aūt ſpōte et ꝓpria authoritate hoc fecerit, reꝰ eſt homicidii.

g ¶ Imperii. ar. ꝙ rōne mādati excuſat̃ aliqs etiā ſi cōtra cōſcientiā faciat: vt.§.e.q.j.qd culpatur. i fi. ex̃ de offic. iudi. dele. paſtoralis.§.qr̃ vo.

Cum miſter. h ¶ Spōte. Arg. ꝙ nō excuſat̃ vxor q̃ reddit debitum illi quem ſcit cōſanguineū ſuū, de mādato eccłie. ſed diſtiguitur: vt ex̃ de ſen. excōi. inquiſitioni. et de reſti. ſpo. literas.

Lex eterna. i ¶ Si ſpontaneꝰ. ſ. xiiij. qo. v. dixit. Ad hoc facit xxij.q.ij. abrahā.

k Officia vindicte. i. vindicta ex officio.

l ¶ Quō iudex. in extraordiariis vbi non eſt ſtatuta pena criminis.

m ¶ Lex. i. vbi eſt ſtatuta pena criminis ad vtrumqꝫ. ex̃ de off. ⁊ pote. iudi. dele. de cauſis. verſus finem.

Uide de offi. dele. c. cauſis. ff. de iu re deli. l.j.

Non eſt ⁊c. n ¶ Criminis. §. xlv. diſtin. et qui emendat.

o Non fruſtra §. diſtic. iiij. facte ſunt.

p ¶ Modos. Ad qd fiāt: vt.§.q.iiij. qui peccat.

q ¶ Cauſas. Nam ſine cauſa nemo puniēdus eſt.xvj. q. vlti. inuentum.

r ¶ Rōnes. Nā ſm.ll. iudicandū eſt.iij.q.vij. iudicet.

ſ ¶ Utilitates. Nam hoc ſolum bene agitur, vt vita

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

hominum corrigatur: vt.§.e.prodeſt. Joan.

Cum homo. ¶ Caſus. Macedonius de duob⁹ q̄ſiuit ab Augu. Primo vtrum ſit peccatum occidere hominem? Et rn̄. q̄ q̄nq̃ eſt peccatum: vt ſi fiat ab inimico vel latrone. ⁊ quādoq̃ non: vt ſi fiat a iudice vel officiali vel milite. Secundo q̄ſiuit an q̄ preſtat alicui occaſionem mortis ſit homicida? Et rn̄d. q̄ q̄nq̃ homicida eſt vt ꝯtigit de eo q̄ fideiuſſorē decipit. et q̄nq̃ nō: ſicut cō tingit in puella a q̄ ſtuprum petitur: ⁊ i patre a q̄ timet filius verberari: ⁊ in eo pro quo quia liberatus eſt, alius ſe occidit. Secunda q̄ſtio incipit ibi: Et aliquando.

Furē nocturnū licet occidere ſed diurnum nō diurnum ſʒ occidere.

a ¶ Latro. Furē nocturnū licet occidere: ſed diurnum non, niſi telo ſe defendat: vt ex̄ de homi. ſi perfodiēs. ſi aūt fur nocturnus poterat deprehendi ſine leſiōe, tenetur ille qui eum occidit: vt. ff. de ſica. furem nocturnuʒ. Item latronē inſidiā. ē in itineribus licet cuilibet occidere: vt. C. quādo li. vni. ſine iudi. ſe vi. l. j. et. ij.

b ¶ Poti⁹. j. pri. q. vlt. qui alioꝝ.

b ¶ Poti⁹. ſic magis punitur conſulens q̄ faciens: † vt. j. pri. q. vlti. qui alioꝝ. et. lxxxvj. diſtin. tāta. Jngrēdū etiam eſt q̄s primo cauſam mali prebuerit: vt. C. ad. l. iul. de vi. pu. ſi q̄. ⁊ ff. ſi quadru. pau. fecíſ. dic. l. j. §. cum arietes.

† Ar. l. j. §. ſi plures et ibi Bar. ff. de exer ci. ⁊ per Bal. in l. iij. C. de ſer. fugi.

† Vide de offi. dele. c. cauſa. ff. de iure deli. l. j.

c ¶ Supplicium. ſed certe illud nullo iure † inuenitur q̄ fideiuſſor poſſit occidi ſi non exhibet illū pro quo fideiuſſit: licet fideiuſſerit pro reo criminis. ſʒ ſi fideiuſſor ſine dolo reum criminis nō exhibet, pecuniariter punitur, ſed ſi dolo eum nō exhibet, punit arbitrio iudicis: vt. ff. de exhi. re. l. ſi q̄s reū. ⁊ C. ad turpil. l. ij. poti⁹ ergo reſpicitur hic factū vel conſuetudo alicuius loci q̄ ius.

† Diui no ⁊ humano. Lau.

Principes. ¶ Caſus. Dicitur in hoc capi. q̄ principes ſeculi ad hoc ſunt inſtituti vt eccleſiaſticam diſciplinam defendant: vt quos ſacerdotalis ſermo nō corrigit, coerceat ſecularis poteſtas. De quo ſi non fecerint pricipes, apud deum reddituri ſunt rationem.

viuunt. Idem.

¶ Nonnunq̃ potius peccat, qui cauſam mortis prebet q̄ ille qui occidit.

Cum homo ab hoīe occiditur, multum diſtat vtrum fiat nocēdi cupiditate vel iniuſte aliquid auferendi: ſicut fit ab inimico, ſicut a latrone, an vlciſcēdi ⁊ obediendi ordine: ſicut a iudice, ſicut a carnifice: vel euadēdi vel ſubueniendi neceſſitate: ſicut interimitur latro [a] a viatore, hoſtis a milite. ¶ Et aliquando qui cauſa mortis fuit potius [b] in culpa eſt q̄ ille qui occidit: velut ſi quiſpiā decipiat fideiuſſorē ſuū: atq̃ ille pro iſto legitimū ſuppliciū [c] luat. nec tn̄ oīs q̄ cauſa aliene mortis eſt, reus eſt: veluti ſi ſtuprū q̄ſpiā petit, ſeſeq̃ ſi non ipetrauerit, interimat. Quid ſi fili⁹ timēs pr̄is pia verbera, p̄cipitio pereat? quid ſi alius hoīe liberato vel ne ali⁹ liberet̃ ſibiipſi mortē inferat? nunq̄d ꝓpter iſtas alienarū mortiū cā̄s aut ſceleri cōſentiēdū eſt: aut vindicta peccati que non fit nocēdi ſed corrigendi ſtudio: aut etiā paterna verbera toleranda, aut opa mīe cohibēda ſunt? Hec cum accidūt, debemus eis humanū dolorem: et nō propter illa ne accidāt, recte factorum reprimamus voluntatem.

Item Iſidorus.

¶ Quod ſacerdotes efficere docēdo non valent, diſcipline terrore poteſtas extorqueat.

Principes [d] ſeculi nonnūq̃ intra eccl̄iam poteſtatis adepte culmina tenēt vt p̄ eandē poteſtatē diſciplinam eccleſiaſticam muniant. Ceterū intra eccleſiā [e] ptātes neceſſarie nō eſſent, niſi vt q̄d non preualent ſacerdotes efficere per doctrine ſermonem, ptās hoc impetret per diſcipline terrorē. ſepe per regnū terrenū celeſte regnū proficit: vt q̄ intra eccleſiā poſiti contra fidem et diſciplinā agūt, rigore principū cōterantur: ipſamq̃ diſciplinā quā vtilitas eccleſie exercere nō preualet [f] ceruicibus ſupboꝝ et ptās principalis iponat: et vt venerationeʒ mereat̃, virtutē ptātis impertiatur. Cognoſcant principes ſeculi ſe deo debere eſſe reddituros rationē ꝓpter eccleſiaʒ quā a chriſto tuendā eſſe ſuſcipiūt. Nam ſiue augeatur pax et diſciplina eccl̄ie per fideles principes, ſiue ſoluatur: ille ab eis rationē exigit qui eoꝝ poteſtati ſuā eccleſiā tradidit.

Item Leo papa.

¶ Et regia ptās ⁊ ſacerdotalis defendat authoritas q̄ ad diuinā confeſſionē pertinēt.

Res aūt oēs aliter tute eſſe nō poſſunt niſi que ad diuinā cōfeſſionem [g] pertinent, et regia et ſacerdotalis defendat authoritas.

Item ex cōci. Turonēſi. iij.

¶ Sacerdotalis admonitio, quos corrigere non valet, ſecularis potentia corrigit.

Inceſtuoſi, parricide, homicide multi apud nos reperiuntur: ſed aliqui ex illis ſacerdotū nolunt admonitionib⁹ aurē accōmodare, volentes in priſtinis [h] perdurare criminibus: quos oportet p̄ ſecularis potentie diſci-

d ¶ Principes. hec quatuor capi. ad hoc inducūtur vt principes eccleſias defendant, et reos non permittant viuere.

e ¶ Intra eccleſiam. Laici habēt iuriſdictionē multipliciter intra eccleſiā. Q̄nq̃ in pſonis ipſis cum ſint incorrigibiles: vt xxxij. diſt. eos qui. et. j. e. de ligurib⁹. Iteʒ q̄nq̃ propter ambitionē alicui⁹: vt. lxxix. diſti. ſi q̄s pecunia. Item cuʒ fidē volūt ſubuertere: vt di. viij. q̄ iure. ⁊. §. e. c. j. ⁊. xviij. diſtinct. nec licuit. Item cū falſarius eſt cleric⁹: vt ex̄ de cri. fal. ad falſariorum. Itē cū ⁊ ſchiſma faciūt clerici: ⁊ cū cōtēnūt excōicationem: vt. j. e. q. de ligurib⁹. Item ⁊ vbicunq̃ eccl̄iaſtica poteſtas deficit: vt hic. Item et cum tributū petūt ab eccl̄ia: vt. j. e. q. viij. conuenior.

Laici q̄nq̃ in clericos habent iuriſdictionē.

f ¶ Nō p̄ualet. §. diſtin. xcvj. duo. §. diſtic. ix. quoniā. §. xj. q. j. iſtud.

g ¶ Res autem. Cōfeſſionem. id eſt ad eccleſias chriſtum confitentes. †

† Ut in eis deū oram⁹ ⁊ confitemur.

Inceſtuoſi. ¶ Caſus. Dicitur in hoc capit. q̄ mali qui per eccleſiā non poſſunt corrigi, volētes in ſuis criminib⁹ perdurare, coerceri debent per brachium ſeculare.

h ¶ In priſtinis. §. lxxxij. diſt. plurimos. Joan.

REgum.¶ Caſus. Dicit hiero.in hoc.c.q͂ principes debēt defendere vi oppreſſos et peregrinos, viduas ⁊ pupillos. Et hoc probat authoritate hieremie que incipit ibi: Nolite o reges iuda Intulit.ſ. hieremias.

a ¶ Oppreſſos. hic videtur q͂ ad iudiciū ſeculare ſpectet defendere oppreſſos et viduas et pupillos: vt.ī.e. adminiſtratores.⁊ ℨ.ea.q̄ōe.iij.ab imperatoribus.et.C. qñ impa.inter pupil. et vid.l.vnica. Sed cōtra.ī.xxiij. q̄ō.vlti.ſi q̄s de potentibus.lxxxij.di= ſtin.deſolatis.† et cap.j.et.ij.xij.q.ij. om̄is etas. Dic q͂ ad vtrūq̧ pertinet potius tñ ad eccleſiam.extra de foro compe.ex tenore.

† Al'as incipit defenſionis. ⁊ eſt.ij. ca.

b ¶ In loco iſto. id eſt in eccl'ia. Jo.

¶ Ipſis aūt.¶ hec eſt.v. ps.q.in qua magiſter ꝓbat q͂ fides debet ſeruari principib⁹. ⁊ hoc probat per duo.c. Jo.de fan.

¶ Caſus. Gra.dicit q͂ principib⁹ exhibere debemus fidem ⁊ reuerentiā. De fide tractat in ca.ſi apud.de reuerentia in ca.dicat.

v.ps.

SI apd̄.¶ Caſus. Oſtēdit hieroñ.hic q͂ illi qui carnali dño in minimis fuerūt fideles maiora premia apud deū cōſequētur: q̄ ſeruant doctrinā dñi q̄ ſue conditioni impoſita non denegant. Nec pōt eſſe fidelis i ſubſtātia dei, qui carnali dño fidem non exhiber.

c ¶ Conditioni. Not.q͂ q̄libet debet facere que ſue conditioni conueniunt: vt.xciij.diſt. legimus.⁊.vij.q.j. ſi q̄s epūs.et eſt hic argu.contra clericos quibus diſplicet cōditio ſua, qui comam volunt nutrire.extra de vita et hone.cleri.clericus.

Faciat q̄libet que ſue conueniūt cōditioni.

d ¶ Qui contradictor.ℨ.xvij.q.vlti.ſi quis ſeruum.

plinam a tam praua conſuetudine coerceri, qui per ſalutifera ſacerdotum monita noluerunt reuerti. Item hieronymus ſuper hieremiam.

¶ Malos comprimere et bonos ſubleuare, regum officiū eſt.

REgū officiū eſt ꝓprius facere iudicium atq̧ iuſtitiā: ⁊ liberare de manu caluniātiū vi oppreſſos[a] ⁊ peregrinos, pupilliſq̧ et viduis q̄ facili⁹ opprimunt̄ a potentib⁹ prebere auxiliū. et vt curā eis preceptorū dei maiorē inijceret, intulit. Nolite contriſtari vt nō ſolū eripiatis: ſed ne patiamini quidē vt vr̄a cōniuentia eueniat ab alijs contriſtari ⁊ ſanguinē innocētē nō effundatis in loco iſto[b] homicidas eṁ ſacrilegos ⁊c. Et poſt pauca. Si inq̄t hoc feceritis o reges iuda, tenebitis priſtinam poteſtatē. Ipſis autē principibus ⁊ poteſtatib⁹ fidē et reuerentiā ſeruari oportet: quā qui non exhibuerit, apud deū premia inuenire non poterit. Unde idem hieronymus.

¶ Eterna mercede fraudat̄, qui fidem ⁊ reuerētiam poteſtatibus ſeruare contemnit.

SI apud carnales dños in minimis fideles fuerint, incipient eis apud deum premia maiora cōmitti. ornat autē doctrinā dñi q̄ ea que cōditioni[c] ſue apta ſunt, facit: et e diuerſo cōfundit eā qui non eſt ſubiectus in oib⁹: et cui cōditio ſua diſplicet: q̄ contradictor[d] atq̧ fraudator in nullo fidē bonā oſtēdit. Quomodo[e] enim poteſt fidelis eſſe in ſubſtantia dei qui carnali dño fidem exhibere non potuit?

Item Ambroſius in libro primo de patriarchis.

¶ Militar' diſciplina regi omnia ſeruat.

DIcat aliquis, cum ipſe vicerit, quomodo dixit Abraham[f] ad regē Sodomoꝝ: Nihil ſumā abs te: cum preda vtiq̧ in poteſtate victoris fuerit? Docet† militarem diſciplinam vt regi ſeruentur oia[g]. Sane his qui ſecum fuiſſent in adiumentū fortaſſe ſociati partē emolumēti tribuēdam aſſerit tanq̄ mercedē laboris. ideoq̧ quoniā ſibi mercedē ab homine non queſiuit, a deo accepit: ſicut legim⁹ ſcriptum quia poſt hec verba factum eſt verbū dñi ad Abrahā in viſu dicēs: Noli timere abrahā, ego ꝓtegā te, et merces tua erit magna valde. Preterea ſicut principibus et poteſtatibus fidem ⁊ reuerentiam exhibere cogimur ita ſecularium dignitatum adminiſtratoribus, defendendarum eccleſiaꝝ neceſſitas incumbit. q̄ð ſi facere cōtēpſerint, a communione ſunt repellendi. Unde Joannes.viij.

¶ Querimonias eccleſiarū, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire.

ADminiſtratores plane ſecularium dignitatum, qui ad eccleſiaꝝ tuitionem pupillorum ac viduarum protectionem, rapaciumq̧ refrenationem, conſtituti eſſe proculdubio debent: quotiēs ab epiſcopis et eccleſiaſticis viris conuenti fuerint, eorum

e ¶ Quomodo.arg.ℨ.ij.q.vij.non poſſet.

DIcat.¶ Caſus. Ambro.docet in hoc ca.q͂ qui reuerentiam dño ſuo exhibet, a dño premium reportabit. Et hoc ꝓbat exemplo Abrahe: qui quoniā exhibuit reuerētiā regi ſodomoꝝ cedendo ſibi predam quam ab inimicis receperat premium a domino meruit.

f ¶ Abrahā. cum reuerteretur de cede quatuor regū.

g ¶ Oia. hec lr̄a videt̄ ſibi ꝯdicere i eo q̄ð dr̄ hic q͂ regis ſint oia: ⁊ iā dixit q͂ oia ſint victoris. et etiā in Geñ. dixit: non accipiam ex oib⁹ q̄ tua ſunt. Ad hoc dicas q͂ abrahā non ſuberat† iſti regi, nec de regno ſuo erat: et iō p̄da erat in ſua poteſtate: alioquin ſi nō fuiſſet ſua, non potuiſſet ide dediſſe decimas melchiſedec. ſ; ſi ſub aliq̄ militet̄, preda tota dñi eſt ſ; ip̄e tenet̄ eq̄l'r diuidere ſm̄ perſonaꝝ q̄litates vt.ſ.di.j.ius militare, ſicut decime dant̄ epō vt eas diuidat.xij.q.ij.conceſſo. q̄ð ꝗ dr̄ q͂ de iure gētiū nr̄a fiūt q̄ capim⁹ in bello: vt.ff.de acq̄ren.re.do.naturale.§.vl. verū eſt q͂ capiētis eſt, ſ; tñ tenet̄ dño dare vt diuidat ſ; merita hominum. Jo.de fan.

Geñ. xiiij.d.

† Al's decet.

Preda publica eſt dñi ſub q̄ militat̄.

Geñ. xv.a.

vj.ps.

¶ Preterea.¶ hec eſt.vj.ps.q.in qua ꝓbat̄ q͂ principes tenent̄ eccleſiā defendere: al's excōicent̄. Jo.de fan.

¶ Caſus. Supra oſtēſum eſt q͂ principib⁹ et p̄tātibus fidē et reuerētiam exhibere debem⁹: nunc oſtēdit Gra. q͂ viceuerſa principes eccleſiā defendere debent: alioquin a cōione ſunt repellendi.

ADminiſtratores.¶ Caſus. Statuit Joan.in hoc ca.q͂ principes ſeculi qui cōſtituti ſunt ad maloꝝ audaciā refrenādam, et

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ad tuitionem viduarū ꝛ pupillorꝫ: quotiēs ſuper hoc admoniti fuerint ab epis, diligēter audire debēt: ꝛ q̄ corrigenda fuerint, corrigere. Si autē poſt ſecundam ꝛ tertiam admonitionē fuerint negligentes, vſqꝫ ad dignā ſatiſfactionem debent a cōmunione repelli.

te Deuteronomij, vt exemplo Mathatie: multo fortius poſt aduētum Chriſti hoc fieri debet. Authoritas durat a principio vſqꝫ ibi: Cuius precepti. poſtea ſunt verba Cypriani.

g ¶ Si audieris. hec verba ſumpta ſunt de Deuterono. vſqꝫ ad illū locū: cui⁹ ꝑcepti.

querimonias attēti⁹ audiant: et ſm ꝙ neceſſitas expetierit, abſqꝫ negligentia examinent, et diligenti ſtudio corrigant. Q̄ꝫ ſi dei timorem pre oculis non habentes negligere poſt ſecundam et tertiā admonitionem inuēti fuerint, omni ſe nouerint cōmunione vſqꝫ ad ꝯdignā ſatiſfactionē priuatos[a].

Item Hieronym⁹ ſuper Johelem.

¶ Non ſolum homines, ſed ꝛ cōtrarie fortitudines ſunt vltrices ire dei.

Non ſolum hoīes miniſtri[b] ſunt et vltores ire dei his q̄ malum operanť (vnde non ſine cauſa gladiū portant) ſed etiam contrarie fortitudines[c], que appellantur furor et ira dei.

Idem ſuper Eſaiam.

¶ Qui crudeles iugulat, non eſt talis qualis patientibus videtur.

Non eſt crudelis q̄ crudeles iugulat: ſꝫ crudelis ideo vocať, qꝛ crudelis patientib⁹ eſſe videť. Nam latro ſuſpenſus patibulo, crudelem iudicem putat.

Idē ſuper Ezechielē lib. iiij.

¶ Miniſter eſt dei qui malos percutit in eo ꝙ mali ſunt.

Qui malos ꝑcutit in eo ꝙ mali ſunt, et hꝫ vaſa interfectionis[d] vt occidat peſſimos, miniſter[e] eſt dei.

Idē ſup epl̄am ad Gala. li. ij.

¶ Non ideo admittit iudex, q̄ homines vincit.

Iudex nō eſt author ſcelerꝫ homines vinciēdo.

Idem ſuper Hieremiam.

¶ Nō ſanguinē effundit q̄ homicidas ꝛ ſacrilegos punit.

Homicidas[f], ſacrilegos, ꝛ venenarios punire, nō eſt effuſio ſanguinis, ſed legum miniſterium.

Item Cyprianus.

¶ Principes populis parcere non debent.

Si audieris[g] in vna ex ciuitatib⁹ quas dn̄s deus tuus dabit tibi inhabitare illic dicētes, eam⁹ et ſeruiamus dijs alienis: quos deos nō nouiſti: interficiēs necabis[h] oēs[i] qui ſunt in ciuitate, cede gladij: ꝛ incendes ciuitatem igni, et erit ſine habitaculo in eternum non reedificabitur etiam nunc[k], vt auertať deus ab indignatione ire ſue: ꝛ dabit miſericordiam tibi, ꝛ miſerebitur tui: ꝛ multiplicabit te, ſi audieris vocem dn̄i dei tui, et obſeruaueris precepta eius. cuius[l] precepti ꝛ vigoris memor matathias[m] interfecit eum qui ad Aram ſacrificaturus acceſſerat. Q̄ꝫ ſi ante aduentū Chriſti circa deum colendum, ꝛ idola ſpernenda hec precepta ſeruata ſunt: quanto magis poſt aduentum Chriſti ſeruanda ſunt, quando ille veniens non tantū verbis nos hortatus ſit, ſed etiam factis?

Item Auguſtin⁹ cōtra Petilianum.

¶ Tribulationū flagellis aliquando perfidia caſtigatur.

Ad fidem nullus eſt cogēd⁹[n], vt dicitꝫ: ſꝫ ꝑ ſeueritatē imo ꝛ ꝑ miſericordiā

a ¶ Priuatos. videtur ergo ꝙ ipſo iure ſit excōicatus princeps q̄ non facit iuſtitiā clerico.

Non ſolum. ¶ Hec eſt. vij. pars q̄onis in q̄ ꝓbat magiſter ꝙ mali ſunt puniēdi per iudices ꝛ ꝑ reges: et quandoqꝫ occulto iudicio diuerſis modis: et tales vltores non peccant, dū tamē amore iuſtitie hoc faciant: ꝛ hoc ꝓbat ꝑ. xxiij. ca. Jo. de ſan.

b ¶ Miniſtri. Simile. xv. queſtio. j. necis. [marg.: vij. ꝑs. viij. q. j. auda=cter.]

c ¶ Fortitudies. Id eſt demones: et ita eſt bonum ꝙ demones ſunt: vt. j. e. §. vlti. ſic bonū eſt ꝙ heretici ſunt: vt. j. proxi. q. vlti. c. vlti.

d Qui malos. ¶ Vaſa interfectionis. i. poteſtatem.

e ¶ Miniſter. et tales qui mittunť ad puniendum malos, dicunť abeſſe cauſa reipublice: vt. ff. ex quib⁹ cau. ma. qui mittuntur. §. queſitum.

f Homicidas. Hic habes ꝙ homicide et ſacrilegi et venefici capite puniunť. de homicidis, patet: vt de peni. diſt. j. ſi quis cum telo. De veneficis ſimiliter ptꝫ: vt. ff. ad legem cor. de ſica. l. iij. De pena ſacrilegorum habes. xvij. q. iiij. per totū. ff. ad legem iuliā pecu. ſacrilegij. [marg.: Sacrilegi homicide et venefici capite puniunť.]

h ¶ Necabis. tu quicunqꝫ ſis: et ſic quandoqꝫ ille q̄ nō eſt iudex, pōt punire maleficos: vt. j. e. q. vlt. legi.

i ¶ Omnes qui. Si ergo aliqui heretici ſunt in vna ciuitate, tota ciuitas poteſt exuri: et ſic ecclesia vel ciuitas punitur ꝓ delicto ꝑſonarū: vt. xxv. q. ij. ita nos. et. C. de ſacroſanc. ec. iubemus nullā. Ar. ꝯ. xvj. q̄. vj. ſi epm̄. Quid iuris ſit de hoc, notatur in illo brocardo[?]: an delictū perſone ꝛc̄. Itē habes hic ꝙ heretici occidi poſſunt: vt. §. ea. q. iiij. quādo. Jo. [marg.: Ciuitas pro delicto perſonarū puniri pōt. Deut. xiij.]

k ¶ Nunc. i. vſqꝫ in futurū. † ſic. xj. q. iij. nolite.

l ¶ Cui⁹. hec ſunt verba Cypriani.

m ¶ Matathias. vt legitur in libro Machabeorum.

Ad fidem. ¶ Ca[?]. Petilian⁹ conquerebať de ꝑncipib⁹ a q̄bus ipſe et alij heretici puniebantur. dicebat em̄ hoc fieri nō debere, ꝓpť duo: ſcꝫ qꝛ nullus eſt cogendus ad fidē: et qꝛ boni mores non eligunť niſi libero arbitrio. Et rn̄det Aug. dicēs ꝙ ipſi nō coguně vt benefaciant: ſed vt eorꝫ ꝑfidia corrigať, et a malo abſtineant, et vt cogitent quare iſta patiantur: qꝛ ſi patiunť propter iuſtitiā beati erunt: ꝛ qui eos perſequunť, mali ſunt. Si vero propter hereſim, infelices erūt, ꝛ in hoc ſeculo, ꝛ in futuro. Sed per ſeueritatem, verba ſunt Auguſtini.

n ¶ Cogendus. Sic. xl. diſt. de iudeis.

[marg.: Aliter accipit lex hāc dictionē extūc. ff de cō. et demō. ſi is. nā ſi ita legatū eſt aliquid alicui ſi nō fecerit h° vſqꝫ ad. v. annos: et extūc detur ei legatū ſi ā̄n deceſſerit non debetur ei legatū. ſꝫ ar. de pe. diſt. j. ꝑdixerat. L.]

Si audieris. ¶ Caſus. Cyprianus fuit interrogatus an mali poſt aduentum dn̄i in hunc mundum morte ſunt puniendi? Et certe reſpondet ꝙ ſic: qꝛ ſi ante aduentum Chriſti hoc fuit, vt probatur authorita-

a Integritate.i.ſecuritate.
b Prepoſtera.i.inordinata.
c Niſi cura.i.niſi delinquens primo inſtruatur ad bonum, vel niſi corripiens prebeat prius exemplum bone vite: vt.iij.q.vij.§.porro.

g Vel pecunie.⁊ ita puniri poſſunt heretici ab eccl'ia in reb9, in honore, vel exilio: vt.ſ.q.iiij.qñ.⁊ ca.non inuenit̄.⁊.ſ.e.de ligurib9.in fi.⁊.ſ.q.vij.ca.j.Sed ↄtra: eccleſia nō debet in delictis recipere penā pecuniariā: vt extra de pe.licet? Rñ.ꝙ eccleſia poteſt infligere penā pecuniariā quando magis illa timet̄. † Vel dic ꝙ tunc pōt infligere cū hoc inuenit̄ expreſſum. ex̄ de offi. deleg. de cauſis.

Heretici vario mō puniri ab eccleſia puniri.

Timor tollit meritū.

d Cogimini. q̄ eñ ex timore bene facit, reputat̄ non facere: vt extra de reg.iur. q̄ ex timore. ⁊ qui cogit̄ mutare locū, non mutat locum, ſed mutatur: vt.vij.q.oē.j. mutationes. nec p̄miū aliquod debemus conſeq̄ ex hoc qđ facimus inuiti: vt.xiij.q.ij.q̄ꝫ prepoſterum. Unde ſi aliquis cogit̄ adire hereditatē quā ex cauſa fideicommiſſi rogat9 eſt reſtituere nullum cōmoduꝫ ſequitur ex tali aditione, nec poteſt vti beneficio legis falcidie. ff.ad treb.cogi.§.metianus.

Mat. v.

e Niſi elegerit. Poteſt enim aliq̄s malefacere ꝓpter voluntatē coactā: vt.xv.q.j.ca.merito. ſꝫ nō poteſt benefacere † propter voluntatē coactā, vt hic dicitur.

† Scilꝫ meritorie, qꝛ penes volūtatē meritū conſiſtit. ar. h.⁊.xv.q.j.non eſt. et xx.q.iij.p̄ſens.ſ.ea.q.vj.§.vl.iuxta fi.

SI propterea. ¶ Caſ9. Heretici a principibus ſunt puniendi, eo ꝙ ſacramēta Chriſti cōtaminant: qđ ꝓbat exēplo nabuchodonoſor, q̄ ſcelus ↄmiſſum in ſanctum Danielē vindicauit.

SI vos cōtra. ¶ Caſ9. Aug. docet i hoc.c.ꝙ heretici impij ſunt et ſacrilegi, cum ſint a corpore eccleſie ſeparati, ⁊ per ſcripturam canonicaꝫ malefacere conuincant̄. illi vero q̄ pro ſuis ſceleribus eos puniūt ⁊ deterrēt, boni ⁊ iuſti reputāt̄.

f Diffunditur. Licet eccleſia ſit vbiq3 diffuſa: tamen eadem in ſolidum vbiq3 eſt: vt.j.proxi.q.j.loquitur.

dei tribulationum flagellis ſolet perfidia caſtigari. nunquid quia mores optimi libertate volūtatis eliguntur, ideo mores peſſimi nō legis integritate[a] puniunt̄? ſed tñ vltrix male viuēdi diſciplina prepoſtera[b] eſt, niſi cura[c] precedens bene viuēdi doctrinā pretendat. ſic igit̄ ꝙ aduerſus vos leges cōſtitute ſunt, non eis benefacere cogimini[d], ſed male facere ꝓhibemini. Nam benefacere nemo poteſt, niſi elegerit,[e] niſi amauerit: qđ eſt in libera voluntate. Cum aliqđ aduerſus vos leges conſtituunt, admoneri vos credite, vt cogitetis quare iſta patiamini. Si ꝓpter iuſtitiā, revera illi perſecutores veſtri ſunt. Beati autē vos q̄ perſecutionē paſſi eſtis ꝓpter iuſtitiā, qꝛ poſſidebitis regnū celorum. Si autē ꝓpter iniq̄tatē ſchiſmatis veſtri: illi q̄dē correctores veſtri ſunt, vos autē ſicut ceteri diuerſoꝝ ſcelerū rei q̄ penas legib9 pēdēt, profecto infelices ⁊ in hoc ⁊ in futuro ſeculo eritis.

Idem.

Iniuria ſacramētoꝝ Chriſti, a regib9 eſt vindicanda.

SI ꝓpterea perſecutor non fuit nabuchodonoſor rex, qꝛ ſcel9 in ſanctū Danielē cōmiſſum vindicauit iuſtiſſime, quomodo vindicādū eſt a regib9 ꝙ Chriſti ſacramenta exufflant̄? ſi ꝓphete mēbra, qꝛ in periculū miſſa ſunt, ſic vindicari meruerunt? Idem.

Diligētiſſimi rectores ſunt qui malos vt a malo fugiant, perſequuntur.

SI vos contra eccleſiam chriſti altaria erexiſſe, ⁊ a chriſtiana vnitate (q̄ toto orbe diffunditur[f]) ſacrilego ſchiſmate ſeparatos eſſe, ⁊ corpori Chriſti (qđ eſt eccl'ia toto orbe diffuſa) rebaptizādo ⁊ blaſphemādo, ⁊ quātū poteſtis aduerſarios oppugnādo, ſancta ⁊ canonica ſcriptura cōuincit, vos impij atq3 ſacrilegi eſtis. Illi autē q̄ vos ꝓ tāto ſcelere tā leuiter dānorū admonitionib9, vel locoꝝ vel bonoꝝ, vel pecunie[g] priuatiōe deterrēdos coercēdoſq3 decernūt, vt cogitātes quare iſta patiamini, ſacrilegiū veſtrū cognitū fugiatis, ⁊ ab eterna dānatione liberemini: diligētiſſimi rectores, ⁊ pijſſimi conſultores deputantur.

Idē ſuper epiſtolā Ioānis.

Non amatur ſeruus vel filius cum non corripitur.

NOn putes te tunc amare ſeruū tuum quando eum non cedis[h]: aut tunc amare filiū tuū quando ei non das diſciplinam: ‡ aut tunc amare vicinū[i] tuū quādo eū non corrigis. non eſt iſta charitas, ſed languor. ferueat charitas ad emendandū ⁊ corrigendum. ſi ſunt boni mores, delectent. ſi autem mali, emendentur.

Idē in libro de ciuitate dei.

Innocētis officiū eſt nulli nocere, ⁊ peccantē punire.

NOn eſt innocētie[k] parcendo ſinere vt in malum grauius incidatur. pertinet ergo ad innocentie officium non ſolum nemini[l] malum inferre, verumetiam cohibere a peccato, vel punire peccatum: vt aut ipſe qui prius odio habetur, corrigatur

NOn putes. ¶ Caſ9. Hoc ca. tractat de trib9 generibus hoim.ſ. de ſeruis, filijs ⁊ vicinis: q̄ ſi ſunt mali, corrigi debent: nec diligunt̄ niſi in eis vitia corrigant̄ et emēdent̄. ſi vero boni ſunt, de ipſis eſt gaudēdum.

h Cū nō cedis. Qui alios poſſunt corrigere, habes.ſ.q.iiij.duo iſta.⁊.ſ.e.c.j.

i Vicinū. Arg. eſt hic ꝓ h. qui dicit ꝙ illud preceptū ſi peccauerit, ad oēs ſpectet. Si tu intelligas iſtud de illis qui aliquā habēt poteſtatē ſuper alios. Vel intelligitur de canonica denunciatione, ad quā quilibet tenetur: vt dixi.xxij.q.v. hoc videtur. Vel dic vt dixi.ſ.e.duo iſta. Io.

NOn eſt. ¶ Caſ9. Dicitur hic ꝙ ad innocentem et ad bonū virum non pertinet malitie parcere vt in malum grauius incidat: ſed pertinet ad innocentem non ſolum nemini malum inferre, verumetiam alios a peccato cohibere, et peccatum punire: vt ipſi corrigantur qui ꝓpter peccatū non diligunt̄, vt alij propter hoc terreant̄. Sequēs ca. planum eſt, et p ſe patet.

† Ad hoc facit qđ le. ⁊ no. ſ.e.q.iiij.ca.dicta. ⁊ de hoc plene no. Io. in ſum. ð of. ar. §. pena. videas.

Preceptū, ſi peccauerit, an ad oēs pertineat.

‡ Adde qñ quis dicatur aliquē amare ⁊ qñ nō no. glo. in.l.affectiōis ff. ð do. na. ⁊ i.l. tutore. ff. de ne go. geſ.

k Innocentie.i.boni viri.
l Nemini.ſ.xxij.q.vi.de forma.

a ¶ Experimento. ſimile. ij. q. vij. quapropter.
b ¶ Qui vitijs nutriendis. ¶ Rapere. ſimile. xxxij. q. ij. ne quis. Joan.

¶ Sunt quedam. ¶ Caſus. Oſtēdit Ambro. in hoc ca. ꝙ committentes enormia delicta: vt interfectores pontificū, pbřorū, et aliorū clericorū: potius ſunt puniēdi per reges ⁊ principes, ꝙ̄ per rectores eccřiaꝝ. Sunt eñ principes cōſtituti ad puniēdum homicidas et raptores. Sequens cap. patet.

g ¶ Nam et miles. Tres caſus ponit hic: alij duo ſunt cum facit defendendo ſe: vel alij ſubueniendo: vt. s. eod. cum homo.
h ¶ Inuito. fortuitus enim caſus nō imputatur: vt ex de homi. lator. dū tñ non preceſſerit culpa. l. diſt. ſepe.

c ¶ Pontificē. penam taliuꝫ habes s. xvij. q. iiij. ꝗ ſubdiaconum. xxv. q. vlt. ca. vlt.
d ¶ Ex. ¶ Adulteria. cōtra J. xxxiij. qō. ij. inter hec.
e ¶ Parricidas. penam parricidarū habes. ff. ad legem pōpe. de parrici. l. penul.
f ¶ Et periuros. Qd hic dř ꝙ periurus punit̄ pena capitis intelligas de teſte ꝗ fert falſum teſtimoniū i cauſa criminali. talis eñ mortē meret̄. ff. de ſic. l. j. §. j. al's enim ſi i ꝯctib⁹ qs piur⁹ eſt, † notatur infamia. C. de tranſac. ſi qs maior. al's ſolum deū hꝫ vltorē: vt. C. de reb. cre. l. ij. Uel ſi piur⁹ eſt, per pricipē fuſtib⁹ caſtigat̄. ff. de iure iurā. ſi duo. §. vlti. Aliā penaꝫ habes vj. q. j. quicūqꝫ. ‡

Periurus qñqꝫ punit̄ capite.

† In hoc caſu ꝑ motu iudicis punit̄. iiij. qōe ij. qui falſa.

‡ et no. xxxiij. q. v. hec imago. in fi. et ij. q. iij. in fi.

¶ Si homicidiū eſt. ¶ Caſus. Docet hic Augu. ꝙ licet ſit peccatū hoiēꝫ occidere, poteſt, tñ hoc qñqꝫ accidere ſine peccato. qd ꝑbat ꝗtuor exemplis: vꝫ militis, iudicis ⁊ miniſtri, et eius de manu cuius preter voluntatē ipſius telū effugerit. Iſti etiā homicide appellari non ſolent.

experimēto[a]: aut alij terreantur exemplo.

Idem ad Lotharium.

¶ Non eſt miſericors qui vitijs nutriendis parcit.

Qui vitijs nutriēdis parcit et fauet ne cōtriſtet peccantium voluntatem, non tam eſt miſericors ꝙ̄ qui non vult cultruꝫ rapere[b] puero ne audiat plorantem, et nō timet ne vulneratum doleat vel extinctum. Item Auguſt. ſuper epiſtolam ad Romanos.

¶ Enormia flagitia per ſeculi iudices corripiantur.

Sunt ꝗdam enormia flagitia ꝗ potius per mundi iudices ꝙ̄ per antiſtites et rectores eccleſiarū vindicantur: ſicut eſt cum quis interficit pontificem[c] apoſtolicum, epiſcopum, preſbyterum ſiue diaconum. huiuſmodi reos reges et principes mūdi dānāt. ergo non ſine cauſa gladium portāt qui talia ſcelera dijudicant. ſunt eñ maxime cōſtituti propter homicidas, raptores: vt ⁊ illos damnēt, ⁊ alios ſuo timore compeſcant.

Item Cyprianus in nono genere abuſionis.

¶ Furta ⁊ crimina a rege ſūt cohibenda.

Rex debet furta cohibere, adulteria[d] punire, impios de terra perdere: parricidas[e] et periuros[f] nō ſinere viuere: filios ſuos non ſinere impie agere. Item Augu. de libero arbitrio libro. j.

¶ Nō peccat qui ex officio nocentem interficit.

Si homicidium eſt hominem occidere: poteſt tñ aliquādo occidere ſine peccato. Nam ⁊ miles[g] hoſtem: ⁊ iudex vel miniſter eius nocentem: et cui forte inuito[h] atqꝫ imprudēti[i] telum de manu fugerit: non mihi videntur peccare cum hominem occidunt, ſed nec etiam homicide iſti appellari ſolent.

Idem in qōnibus Leuitici.

Cum homo iuſte occidit̄, lex eum[k] occidit, non tu.

Item Pelagius papa.

¶ Nō qui ad bonum, ſed qui ad malum cogit, perſequitur.

Non vos hoīm vaniloquia[l] retardent dicentium quia ꝑſecutionē eccleſia faciat dum vel ea que committuntur reprimit, vel aīaꝝ ſalutem requirit. errant hmōi rumoris fabulatores. Non perſequit̄ niſi qui ad malum[m] cogit. qui vero malū vel factum iam punit, vel ꝓhibet ne fiat: non perſequit̄ iſte, ſed diligit. Nam ſi (vt illi putant) nemo nec reprehendendus eſt a malo, nec retrahendus a malo ad bonū eſt, humanas ⁊ diuinas leges neceſſe eſt euacuari: que et malis penam et bonis premia iuſtitia ſuadente conſtituunt. malum autem ſchiſma eſſe, ⁊ per exteras[n] etiam poteſtates huiuſmodi opprimi debere hoies, ⁊ canonice ſcripture authoritas, ⁊ paternaꝝ regulaꝝ nos ꝟitas docet. Quiſquis ergo ab apoſtolicis diuiſus eſt ſedibus in ſchiſmate[o] eum eſſe non dubiū eſt: ⁊ contra vniuerſalem eccleſiā altare conatur erigere. Sed quid de talibus inſertus in Calcedonenſi ſynodo canon conſtituat, gloria veſtra conſideret, vbi poſt alia ſic dicit: Qui a cōmunione ſeipſum ſuſpendit, ⁊ collectam facit, et altare conſtituit, et noluerit vocanti epō conſentire, et noluerit eidem

i ¶ Imprudenti. nō videt̄ ꝙ imprudentia excuſet eū: quia imperitia culpe annumerat̄. ff. de reg. iur. imperitia. Sed dic imprudenti. i. ignoranti.
k ¶ Lex eum occidit. ſic. xxxiij. qō. ij. quos deus. Jo.

¶ Non vos ⁊c. ¶ Caſus. Pelagi⁹ ꝑcepit cuidā principi vt hereticos ꝑſequeret̄. qd cū facere vellet heretici ei obijciebāt ꝙ nulli eſt perſecutio facienda. Uñ ſuper hoc conſuluit ipſum Pelagium: qui rñdet dicēs, nō appellari ꝑſecutionē niſi cū qs cogit̄ ad malū. ſꝫ ſi quis malū punit vel ꝓhibet ne fiat, nō debet ꝑſecutor appellari: qꝛ diligit ⁊ benefacit. Et hoc probat duabus authoritatibus: ſcilꝫ Calcedoñ. cōcilij, ⁊ Augu. et vno exēplo. Authoritas Calcedoñ. concilij incipit ibi: Quia communione. Authoritas Augu. incipit ibi: Multa enim. Exēplū incipit ibi: Recolere enim.
l ¶ Vaniloquia. Uane voces popři non ſunt audiēde. ex de elec. oſius. C. de pe. l. decurionū.
m ¶ Ad malum. Qñqꝫ ꝑſecutio largi⁹ ſumitur: vt. s. ea. q. iiij. ſi eccřa.
n ¶ Exteras. ſic. J. e. de liguribus. ⁊ di xi. s. e. principes.
o ¶ In ſchiſmate. Ergo ſchiſma eſt non habere caput Romanā eccleſiā: vt. xxiiij. q. j. hec ē. et ca. quoniam vetus. Joan.

Excommunicā d' quotiēs admoneri debet.

a ¶ Scdo. hic dr q bis debeat admoneri excōicādus, maxime hereticus. alibi dr q ſemel: vt.j.xxi.cauſa.qō.j. que domus. alibi q ſepiſſime.j.qō.vij. conuenientibus. quandoq; dicitur de trina admonitione: vt.ſ.e.adminiſtratores.j.proxi.cauſa.q.iij.de excōmunicatiōis. Quid iuris ſit dixi ſuper illo cap. q domus.

b ¶ Orationem. id eſt ſupplicationem: quia ſine ſpe venie deponitur: vt ſtatim ſubiūgit xxj.diſt.in tantum. Uel ideo dicit quia ſchiſmatico ſiue intruſo nulla datur audientia: vt.xxiij.diſt.in nomine.

c ¶ Recipere.xj.q.iij. ſi quis epiſcopus in conſilio.

d ¶ Inuitis. Supra.xlv.diſt.et qui emendat.

e ¶ Non perſequatur.eccl'ia, nec etiam vos per conſequēs qui authoritate eccleſie eos coercetis.

f ¶ Principem. ergo eccl'iaſtica perſona licite pōt petere vt mali detineātur ⁊ ducantur ad iudicium: vt.ſ.ea. vnum ſolum. et.j.ea.relegentes.

g ¶ Ordiabatur.j.xxiij.q.j.pudenda.

D Eliguribus ¶ Caſꝰ Celebrato cōcilio apud Cōſtantinopolim epiſcopi Uenetie, Hiſtrie, et Ligurie noluerunt accipere ſtatuta illius cōcilij: et cum in contumacia perſtitiſſent, fuerunt ab eccleſia excommunicati et damnati: et cum adhuc extiterent contumaces, mandauit Pelagiꝰ Narſe patritio vt cōberet illos epiſcopos coercere: qd cum facere dubitaret, reſcribit ei Pelagius hortans eū vt opprimere ⁊ coercere eos non dubitaret: quia ſi dubitabant de ſtatutis Conſtantinopolitani concilij, nuncios debuerūt dirigere ad ſedem apoſtolicam: qui de hoc poſſent accipere ⁊ reddere rationem. Non debet igitur dubitare tales opprimere: quia ſi aliqua perſona eccleſiaſtica maiori ſuo reſtiterit, excōicari debet et damnari. et ſi hoc contempſerit, ꝑ publicas debet opprimi poteſtates: qd dicit eſſe faciendum multis conſtitutionibus ⁊ exemplis.

acquieſcere, neq; obedire primo ⁊ ſecundo[a] vocanti: hunc oīno dānari, nec vnq; vel orationem[b] mereri, nec recipere[c] eū poſſe honorē. ſi eñ ꝑmanſerit turbas faciens ⁊ ſeditiones eccleſie, per exteram poteſtatem tanq; ſeditioſum comprimi. Et btūs Aug. de talibꝰ dicit: Multa etiā cum inuitis[d] benigna quadā aſperitate plectendis agenda ſunt: quorum potius vtilitati cōſulendū eſt q̄ voluntati. Nā in corripiendo filiū quātūuis aſpere nūq; paternꝰ amor amittitur: fit tñ qd nollet vt doleat qui etiā inuitus videt dolore ſanandus. Ecce videtis quemadmoduz tāti teſtimonio patris nō perſequatur[e] coercēdo talia, ſz diligat emēdando tales ſemper eccleſia. Facite ergo etiaz vos quod ſciētes intētionem chriſtianitatis veſtre frequenter hortamur, ⁊ date operā vt talia fieri vltra nō liceat: ſed etiā (qd vobis facillimum eſſe non dubito) hi qui talia preſumpſerunt, ad pijſſimū principē ſub digna cuſtodia dirigant. Recolere enim debet celſitudo veſtra q̄d per vos deꝰ fecerit tēpore illo quo Hiſtriam et Uenetias tyranno Totila poſſidēte, Frācis etiā cūcta vaſtātibus, nō ante tñ Mediolanēſem epm̄ fieri permiſiſtis, niſi ad clemētiſſimum principem[f] exinde retuliſſetis: et q̄d fieri debuiſſet, eiꝰ iterū ſcriptis recognouiſſetis: ⁊ iter vbiq; feruentes hoſtes, Rauennam tñ et is q̄ ordinabat[g], et is qui ordinādus erat, prouidētia culminis veſtri deducti ſunt.

Idem Narſe patricio.

¶ Schiſmaticos ⁊ hereticos ſeculi poteſtates coerceant.

D Eliguribus atq; veneticis ⁊ hiſtrijs epis q̄d dicam? quos idonea eſt excellentia vr̄a et ratione ⁊ poteſtate reprimere: et dimittitis eos in cōtēptū apl'icaꝝ ſedium de ſua ruſticitate[h] gloriari: cuz ſi q̄d eos de iudicio vniuerſalis ſynodi, quod Conſtantinopoli per primam nuper elapſam indictionē actum eſt, forte mouebat: ad ſedem apoſtolicam (q̄uo ſemper factū eſt) electis[i] aliq̄bus de ſuis q̄ dare et accipere rationē poſſent, dirigere debuerunt: ⁊ non clauſis oculis corpꝰ chriſti dei noſtri, hoc eſt ſanctam eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare huiuſmodi homīes principali vel iudiciali authoritate comprimere: quia regule patruz hoc ſpāliter conſtituerūt, vt ſi qua eccleſiaſtici officij perſona cui ſubiectꝰ eſt reſtiterit, vel ſeorſum collegerit, aut aliud altare erexerit ſeu ſchiſma fecerit, iſte excōmunicetur ſeu dānetur. Qd ſi forte ⁊ hoc cōtēpſerit ⁊ permanſerit diuiſiones ⁊ ſchiſmata faciendo: per poteſtates[k] publicas opprimatur. Ecce de quo animꝰ veſter forte timidus eſt ne perſequi videaris. De patrū vobis authoritate hec breuiter dirigenda curaui: cuz mille alia exempla et cōſtitutiones ſint quibꝰ euidenter agnoſcitur vt faciētes ſciſſuras in ſancta eccleſia non ſolum exilijs ſed etiam proſcriptione rerum, ⁊ dura cuſtodia per publicas poteſtates debeant coerceri.

Idem.

¶ Ab eccleſie vnitate diuiſi a ſecularibus poteſtatibus coerceantur.

Q Uali nos de glorie vr̄e ſtudijs iudicio gratu=

h ¶ Ruſticitate. id eſt ſuperbia. alibi ponit pro ſimplicitate: vt.ij.qōe vij.ſancta. et ſic eſt argu. q quandoq; non ſit parcēdum ruſticitati. [Ruſticitas dicitur ſimplicitas, † Dei dicitur, nihil eſt prudentius ec. vt.xxij. di.ipſa.]

i ¶ Electis. Sed qualit potuit hec cauſa per procuratorem agi, cum iſti de crimine conuenirentur? Sed dic q licite fuerit de crimine actum: nō tñ criminaliter vnde potuit procurator interuenire: vt ex. de accuſa. veniēs. et ca. ſup his. ⁊.iij.q.vj. hec quippe.

k ¶ Per poteſtates. ſ.e.c. p̄ncipes.

Q Uali nos. ¶ Caſꝰ Tracius ⁊ Maximilianus heretici erant et epi: qui vnitatē eccleſie conturbantes, res eccl'ie ſuis vſibꝰ applicabant: de quorū altero. ſ. maximiliano quidam īfatigabiliter Romam veniētes querelā depoſuerunt. quare Pelagius miſit ad loca illa duos iudices delegatos: ſcz Petrū et Proiectum: Ut ea que inuenerint cōtra canones a predictis epis cōmiſſa vel digna vltione cōpeſcāt: vel eoſdē epos romaz perducāt. quod qr forte per ſe facere nō poſſent, mādat Pelagius cuidam principi rogans eū vt prefatis nūcijs auxilium prebeat in omnibus.

lemur:nõ ſolũ veſtrã,ſed multorum ac pene[a] oĩm credimus habere notitiã:et iccirco nunc de his que vobis preſentibus ibi fieri ſtupemus, fiducialiter apud gloriam veſtrã duximus cõquerendum. Tracius ſiquidem atq; Maximilianus nomina[b] tantũ epiſcopoꝝ habẽtes,ꝛ eccleſiaſticã ibi vnitatem perturbare dicunt:ꝛ omnes eccleſiaſticas res ſuis vſibus applicare,intantũ vt contra vnũ eoꝝ,id eſt Maximilianum vſq; ad nos per tam longum iter neceſſitate compellẽte quidam infatigabiliter veniẽtes,preces offerrẽt:ob quã cauſam Petrũ preſbyterũ ſedis noſtre,ſed ꝛ Proiectũ notarium ad eadem loca duxim⁹ deſtinandos:vt ea que canonicis ſtatutis a predictis pſeudo epiſcopis compererint cõmiſſa vel digna debeãt ibi vltione cõpeſcere,vel eoſdem ad nos vſq; perducere. Et ideo ſalutãtes paterno affectu gloriam veſtram,petimus vt prefatis qui a noſtra ſede directi ſunt in omnibus prebeatis auxiliũ: nec putetis alicuius eſſe peccati ſi huiuſmodi homines comprimuntur.hoc enim ꝛ diuine et humane leges ſtatuerunt, vt ab eccleſie vnitate diuiſi,et ei⁹ pacẽ iniquiſſime perturbãtes,a ſecularib⁹ etiã poteſtatibus cõprimantur. Nec quicq; maius eſt vnde deo ſacrificiũ poſſitis offerre,q; ſi id ordinetis,vt hi q in ſuã ꝛ alioꝝ perniciem debacchãtur, competẽti debeant vigore compeſci.

Item Pelagius papa.

¶ Iniquitas prauorum quãuis bonis proficiat, tamen puniẽda eſt.

RElegentes literas excellentie veſtre,de iniuria quidem quã vobis iniquorum hominum preſumptio ingeſſit, valde doluimus. Sed quia ſcimus occulto dei iudicio animam veſtram,etſi per aliorum iniquitatem ꝛ ſuperbiam a contaminatione ſchiſmatis cuſtoditã:egim⁹ omnipotenti deo gratias:qui etiam de malis hominum actib⁹ bona[c] operari conſueuit.nec eñ ſine illi⁹ ꝓuidentia factũ eſſe credẽdũ eſt vt inſenſati ꝛ peruerſiſſimi homies vſq; ad hoc proſilirent, vt ſuam diuiſionẽ catholicam eſſe credẽtes eccleſiam,a ſua vos pollutione ꝓhiberent:ſic enim per miſericordiã dei etiã neſciẽtib⁹ illis hoc factũ eſt,vt a ſchiſmaticoꝝ cõmunione eruti, catholice quã diligitis,ſeruari vos contigiſſet eccleſie. Quanuis igit̃ veſtra per illoꝝ ſcel⁹ facta ſit vtilitas, nolite tamẽ impunitam preſumptionẽ iniquoꝝ hominum craſſari permittere.ſi eñ hoc qd̃ in veſtrã gloriã preſumpſerunt,non fuerit vindicta cõpreſſum:q; in minoribus non valeant puniri, ambigi vltra non debet. Exercete igitur in talibus debitam authoritatẽ: ꝛ ne eis amplius talia committendi ſpes creſcat,veſtris coerctionib⁹ reprimantur. Ad hoc ſiquidem dei nutu etiam ꝯtra vos talia preſumpſerunt vt talia vobis corrigentib⁹,ab eodẽ ſcelere alios poſſetis deo ꝓpitiãte munire. Quales autem ſunt qui eccleſiam fugiũt,Eufraſij vos ſcelera (que ampli⁹ deus occulta eſſe noluit) euidenter informant:qui in homicidio quidem nec hominis neceſſitudinẽ, nec fratris charitatem,nec ſacerdotij reuerentiam cogitauit, inceſtuoſo autẽ adulterio etiã ipſi⁹ vindicte abſtulit[d] modum: quia ſi adulterium[e] punias,non remanet in quo vindicetur inceſt⁹.ſi inceſtuoſo ingeras penam,inultum crimen adulterij remanebit. Ecce de quo collegio ſunt q̇ quantũ ad ſuperbiã ſuã iniuriã vobis inferre molliti ſunt:ꝛ quantum ad prouidentiã dei impollutos vos eccleſie dei ſeruauerunt. Auferte tales ab iſta prouincia:

a ¶ Pene. No. q; dicit pene:ꝛ tamen longe plures erãt qui neſcirẽt q; qui ſcirent: dum tamẽ ad modicã quantitatem deberet referri: vt.iij.q.vij.q̇ ſine.ff.de verb.ſig. hec adiectio.

b ¶ Nomia. Sic xv.q.vi.ſi q̇s preſbyter.Jo.

RElegentes. ¶ Ca[s]⁹. Ap̃s Aquilegiam erant multi heretici: inter quos erat inuaſor eccleſie Aquilegienſis:qui quẽdã bonũ virũ potẽtem tanq; pollutũ a ſuo cõſortio repulerũt:quod per diuinã prouidẽtiam fuit factũ:inter q̇s hereticos Eufraſius quẽdã ſuũ cõſanguineum ſacerdotem interfecit, vt libere cum eius vxore poſſet adulterari.cuius prefati viri potentis iniuriam cum Pelagi⁹ percepiſſet,precepit eidem vt hãc preſumptionẽ hereticorũ non relinquat impunitã : q; ſi hoc acriter non vindicet, in minoribus talia exercere non verebunt̃.et mãdat ei ſimiliter vt prefatũ Eufraſium puniat:quod plene fieri poterit ſi actores ſcelerũ, et maxime Aquilegienſis eccl'ie inuaſor ad principẽ dirigant̃. Sequẽs ca.planũ eſt,ꝛ per ſe patet.

Bonũ ꝓuenit ex malo — c ¶ Bona. Nota q; ex malo prouenit bonum: vt.xiij. diſti.nerui.in fine. ſicut de facto Judeorum qui crucifixerũt deum. Itẽ eſt hic arg.q; malum punitur,q̃uis exinde prouenerit bonum: vt ſi quis puerũ caſtrauerit licet eũ meliorẽ fecerit, tamen punitur.ff.ad legẽ aq̇l. ſi ſeruus ſeruũ.§. et ſi puerũ. ſimilit̃r licet quis rem fecerit ꝓhibitã:licz bene fecerit , tamen punit̃.ff.de re milita.l.ij.§.in bello. Argu. cõtra.ff.ad legem aquil.ſi ſeruus ſeruũ.§.ſi oliuam.

d ¶ Abſtulit.hoc ideo dicit, q; pena mortis punit̃, ſiue pro vno,ſiue ꝓ altero.al's autẽ idem delictum poteſt varijs penis puniri: vt.xvij.q.iiij. attendendum. ꝛ,xvj.q.j.ſtatuimus.† Hic cõſueuit diſtingui cum quis accuſat̃ de diuerſis criminibus:aut illa crimina deſcẽdunt ex eodẽ facto, aut ex diuerſis.et hec diſtinctio no.C.de accu.q̇ de crimine. ſi autẽ diuerſis actionibus velit quis agere, diſtinguitur: aut ille actiones ſunt ambe penales: aut ambe rei perſecutorie , aut vna penalis,et altera rei perſecutoria : vt not.ff.nau.cau.ſtabu.l.ij.

Accuſatur ne q̇s de diuerſis criminibus.

† Ad idẽ. xxj. q.v. ca. iij.in fi. et vide qd̃ not. Inno.d̃ hac materia ex̃ de collu.c.vi. ꝛ d̃ pur. cano.c. cũ dilectus.

e ¶ Si adulteriũ. Hic videtur q; ſm canones et adulteriũ,ꝛ inceſtus morte puniãtur.ſm leges hodie adulterium non punitur morte: vt.C.d̃ adulte.auten.ſed hodie Joannes.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

vtimini oblata vobis a deo op primendi perfidos occaſione: qđ tūc plenius fieri poterit: ſi authores ſcelerū ad clemētiſſimum principem dirigantur: ⁊ maxime eccleſie Aquilegiēſis inuaſor: qui ⁊ in ſchiſmate ⁊ in eo maledictus, nec honorē epī poterit retinere, nec meritū.

Itē Nicolaus exercitui Frācorum.

¶ In certamine qđ cōtra infideles gerit̄ quiſqꝫ morit̄, celeſte regnū meretur.

Omniū veſtrum noſſe volumus charitatem quoniam quiſquis (qđ non optantes dicim⁹) in hoc belli certamine [a] fideliter mortuus fuerit, regna illi celeſtia minime negabuntur.

Itē Urbanus ſecundus Godefredo Lucano epō.

¶ Non ſunt homicide qui aduerſus excōicatos zelo matris eccleſie armantur.

Excommunicatorum interfectorib⁹ (prout in ordine eccleſie Romane didiciſtis) ſm̄ intentionem [b] modum congrue ſatiſfactionis iniunge. nō enim eos homicidas arbitramur quos aduerſus excōmunicatos zelo catholice matris eccleſie ardentes aliquos eorum trucidaſſe cōtigerit. ne tamē eiuſdem eccleſie matris diſciplina [c] deſerat̄: eo tenore ſm̄ quē dixim⁹, penitētiam eis indicito congruentē qua diuine ſimplicitatis oculos aduerſus ſe cōplacare valeant ſi forte quid duplicitatꝫ [d] pro humana fragilitate in eodem flagitio [e] incurrerint.

Item Auguſtinus ad Bonifacium.

¶ Pax eccleſie meſtitiam cōſolatur perditorum.

Quis enim veſtrū [f] velit aliquē inimicorū ſuorū non ſolum perire, verūetiam aliquid perdere? Sed ſi dom⁹ Dauid aliter non meruit habere pacē, niſi Abſalon filius eius in bello qđ gerebat contra patrem, fuiſſet extinctus quis magna cura mandauerat ſuis vt eum quantum poſſent viuum ſaluūqꝫ ſeruarent, vt eſſet cui penitenti paternus affectus ignoſceret: quid ei reſtitit niſi perditum flere, et ſui regni pace acquiſita ſuam meſtitiam conſolari? Si ergo viri ſancti et publice poteſtates bella gerentes non fuerunt tranſgreſſores illius mandati, Non occides: quis quoſqꝫ flagitioſos digne morte perimerent: ſi miles ſue poteſtati obediens non eſt reus homicidij ſi eius imperio quēlibet flagitioſum interfecerit: ſi homicidas ⁊ venenarios punire nō eſt effuſio ſanguinis, ſed legū miniſteriū: ſi pax eccleſie meſtitiam conſolatur perditorum: ſi illi qui zelo catholice matris eccleſie accenſi excommunicatos interficiunt, homicide nō iudicantur: patet ꝙ malos nō ſolū flagellari, ſed etiam interfici licet. Sed queritur ſi contingat aliquos malos puniri ab his qui non habent legitimam poteſtatem: an ſint rei effuſi ſanguinis hi per quos puniuntur? De his ita ſcribit Ambroſius.

¶ Aliqñ puniunt̄ pctā ꝑ populos iuſſu diuino excitatos.

Remittuntur peccata ꝑ dei verbū [g]: cuius leuites interpres et quidā executor eſt. Remittuntur per officium ſacerdotis, ſacrūqꝫ miniſterium. Puniūtur quoqꝫ peccata per homines, ſicut per iudices, q̄ poteſtate ad tempus vtunt̄. Puniunt̄ peccata etiā per populos, ſicut legimus q̄ ſepe ab alienigenis dei iuſſu excitatis propter diuine maieſtatis offenſam ſubact⁹ eſt populus Judeorum.

---

a Omnium. ¶ Certamine. s. e. q. viij. oim.

Excōicatorū. ¶ Caſus. Godefredus Lucan⁹ epūs queſiuit ab vrbano quantā penitētiam debeat imponere eis q̄ quoſdam excōicatos interfecerūt: qui reſpondet dicēs: non putamus eos eſſe homicidas qui zelo iuſtitie eos occiderunt: veruntamē quia potuerūt aliquid duplicitatis ꝓ humana fragilitate cōmittere ſm̄ eorum intētionem bonā vel malam iniūgas eis penitentiam competentem.

b ¶ Intentionē. ſcꝫ occidentiū. Uel ſm̄ intentionē imponentis penā: vt xxvj. q. vij. tēpora.

c ¶ Diſciplina. nota ad cautelam et ex abundanti aliquid fieri ne diſciplina matris eccleſie deſeratur: vt. l. diſt. pbr̄os. et. xxxiij. q. ij. in lectum. ⁊. xv. q. j. ſi quis inſaniens. que enim dubitationis cauſa ex abūdanti apponunt̄, ius cōmune nō ledunt: vt. ff. de reg. iur. que dubitationis. ⁊. l. non ſolet. Itē eſt hic argu. ꝙ in dubijs in deteriorē partē interpretamur, † cōtra regulam illam extra de regu. iur. eſtote.

† Ut in hoc caſu. Aliū caſum habes xxx. q. v. c. j. ſꝫ hoc ideo fit vt qđ certi⁹ et magꝭ ſit ne picu lo aie ē teneat̄. Uñ tene certū ⁊ dimitte incertū. ď pe. di. ij. ad hoc eſt̄ de ſpō. iuuenis al's ordinariū ē ꝙ dubia i meliorē ptē interp̄temur. eſt̄ ď regu. iu. ca. j. de hoc no. eſt̄ de ſcruti. c. vnico. ⁊. lxviij. diſ. pbr̄. Archi.

d ¶ Duplicitatꝫ. id eſt mortalis peccati.

e ¶ Flagitio. Id eſt quod al's eſſet flagitium.

Quis enim. ¶ Caſ⁹. Bonifacius dubitabat pugnare cōtra hereticos ꝓpter homicidium quod inde ſequebatur, ſed Auguſti. docet ꝙ nullus debet velle inimicū ſuū perire nec aliquid perdere. veruntamen ſi pax habere nō poteſt aliter, contra eos pugnandū eſt. Et hoc probat exēplo Dauid: qui aliter pacem habere nō potuit, niſi Abſalone filio ſuo pri⁹ interfecto.

f ¶ Quis enī veſtrum. Ex hoc cap. dicit quidā ꝙ qui percutit clericū excommunicatū, non incidit in canonē: ⁊ ꝙ non eſt priuandus aliquis ingreſſu eccleſie per eū q̄ eſt extra eccleſiā: quod nō admitto: et loquitur hic de tali excommunicato qui penitus incorrigibilis eſt. xj. q. j. petimus.

¶ Si ergo. ¶ Caſus. Cōcludit Gratia. Ex ſupradictis ca. ꝙ mali non ſolum ſunt flagellandi, ſed etiam interfici poſſunt. Poſtea querit ſi hi qui non habent poteſtatem legitimam occidendi, aliquos interfecerit: an ſint rei effuſi ſanguinis iudicādi. Cui queſtioni reſpōdet per ſequens ca.

Remittuntur. ¶ Caſus. Sicut peccata remittūtur per verbum dei, cui⁹ verbi diacon⁹ interpres eſt et executor: ſic peccata quādoqꝫ puniunt̄ per iudices q̄ poteſtatem habēt puniēdi, quādoqꝫ per populos: ſicut populus Judeorū ſepe punit⁹ eſt ab alienigenis ex precepto dei.

g ¶ Per dei verbum. i. per orationem vel per predicationē eccleſie. ſ. per predicationem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

euangelij.ſic.xv.q.j.nec is.ꝛ.§.e.non ſolum.
¶ Hinc notandū. § Caſus. Iſte.§.diuidit in duas partes. In prima parte oſtēdit Gra. ꝙ de⁹ aliquando punit peccata hominū per neſciētes: ꝛ hoc ꝓbat quatuor exēplis regū ꝛ principū.ſ.exemplo Sennacherib, ꝛ Nabuchodonoſor, antiochi, ꝛ pncipū Romanorū: q̄ licꝫ deo ſeruirēt in puniendo malos: tamē qꝛ ſue fortitudini ꝛ ſuperbie imputabāt ignorantes ſe eſſe miniſtros dei: ideo ipſi puniti ſunt et deſtructi: ſicut patet per exēpla que aperte ponūtur in litera. In ſecunda parte oſtēdit ꝙ de⁹ aliqn̄ punit peccata hoim per ſcientes: ꝛ hoc ꝓbat exēplo Judeorū, per quos puniuit de⁹ amorreos ꝛ chananeos: ꝛ alias gentes quas expulerunt de terra promiſſionis quā de⁹ promiſerat ſe daturū Abrahe ꝛ ſemini eius: ſed non anteq̄ pctā amorreorū conſummata fuiſſent: que tūc conſummata fuerunt, cū popul⁹ iſrael de Egypto eſt liberatus. Qui ergo diuino iuſſu et bona intentione ſicut pp̄ls iſrael puniit delinquētes, nō peccat. q̄ vero praua intētione hoc faciunt: lꝫ occulte inſtinctu dei incitentur ad pſequendū malos: ſicut Sēnacherib et ceteri qui populū delinquentē ſunt pſecuti, nō ſunt imunes a delicto q̄ q̄nq̄ incitant̄ ad puniēdū peccata eorū q̄ ſunt futuri boni: vt tādē per ipſos bonos correctos ipſi poſtea puniantur: q̄d ꝓbat̄ exēplo Jabin regis chananeorū, et exēplo Madianitarū.

Esaie xxxvij. iiij. re. xxv. a. ij. Machab. v. a.

Esaie x. b.

Esaie x. d.

Hinc notandū eſt ꝙ aliquando punit de⁹ peccata ꝑ neſcientes, aliquādo per ſciētes. Per neſciētes peccata punit, ſicut per Sennacherib [a], ꝛ per Nabuchodonoſor [b] regē, ꝛ ꝑ Antiochū, ꝛ ꝑ principes [c] Romanorū, ꝛ ꝑ nōnullos reges gētiliū populū iſraeliticū delinquētē aliquādo afflixit, aliquādo captiuauit. vn̄de ipſe dn̄s ait ꝑ ꝓphetā: Uirga furorꝭ mei Aſſur, ipſe autē nō cognouit. Aſſur [d] erat virga furoris dn̄i, qꝛ per eū innumeras gentes diuina iuſtitia flagellare diſpoſuit. Ipſe vero non cognouit, qꝛ in ſuperbiā elatus, victoriā quā aſſecut⁹ fuerat non diuine potētie, ſed ſuis virib⁹ attribuit. vnde cōtra eius ſuperbiā dn̄s loquitur, dicēs: Nunquid gloriabitur ſerra cōtra eū qui ſecat in ea? aut nunq̄d exaltabit̄ ſecuris contra eum qui cedit in ea? Quib⁹ ſimilitudinibus ſatis perſpicue oſtēditur ꝙ ſicut ſerra et ſecuris, nec ſecare, nec cedere ligna poſſūt, niſi ab alio regantur, ac ideo contra regentem ſe ſuperbire non debent: ſic illi per quos deus punit, abſq̄ nutu diuine diſpoſitionis nihil agere valent, ac ideo contra regentē ſe ſuperbire eis non licet. Tales in eo ꝙ puniunt, deo ſeruire dicuntur: in eo autem ꝙ ignorantes ſe eſſe miniſtros ire dei, impia vanitate ſuperbiunt, mercedē ſue ſeruitutis a deo non niſi tēporalem [e] inueniunt: penam vero ſue ſuperbie non effugiunt. Unde cum dominus diceret ad prophetam de Nabuchodonoſor: Quid dabo ei pro labore quo ſeruiuit mihi apud tyrum? ſtatim ſubiunxit: Da [f] (hoc eſt datam ſibi pronūcia) Egyptū ꝛ Ethiopiā. Cū autē in corde ſuo ſuperbiēs poſtea diceret: Nōne hec eſt Babylon, quā ego ꝯdidi i robore regni mei? ꝛc. ſtatim imutauit deus rationabilē mentē ei⁹, et induit eum ferina beſtialitate, vt ab hominibus fugiens cum beſtijs viueret. Per antiochū [g] quoq̄ cum idololatriam Judaice plebis dominus puniret: † ꝛ pacem quā ex lege dei abiecta: et ex ſacris nationum aſſumptis querebant, illis in perniciem verteret: qꝛ dei diſpoſitionem ignorans, ſue facultati deuaſtationē illius plebis attribuit, imprecat̄ in eum propheta, dicēs: Effunde irā tuam in gentes que te non nouerunt, et in regna que nō inuocauerunt nomen tuum, ne forte dicant in gētibus: vbi eſt deus eorū? Similiter cum per Romanos peccatū mortꝭ chriſti de⁹ punire decreuiſſet: vrbis excidium, ꝛ iudaice plebis miſerā captiuitatē ſuis virib⁹ aſcribere ceperūt: vnde cōtra eos ꝓpheta imprecat̄, dicens: Leua man⁹ tuas in ſuperbias eorū qui te oderūt: et qui multa maligna opati, monumēta ſue victorie poſuerunt [h] in medio atrio tuo. ¶ Per ſcientes peccata puniuntur, ſicut deus per filios Iſrael voluit peccata punire amorreorū, ꝛ chananeorū, ꝛ aliarū gētiū: quarum terrā iſraelitis poſſidendā dedit: qb⁹ etiā precepit vt nemi-

Ezec. xxix.

Dan. iiij. f.

j. mac. j. e.

† Al'as punire decreuiſſet.

Pſal. lxxviij

Pſal. lxxiij. Obtemperans caſu fatali, nō videtur obtēperare.

Joſue v. ꝛ vj. Deut. vij.

Scd̄a pars incipit ibi: per ſciētes peccata. Aſſur. i. Sēnacherib. nondum em̄ ꝯſummata ſunt peccata amorreorū, id eſt nōdū peruenerūt ad cumulū peccatorū ſuorū: quia nondum fecerāt oīa peccata que facturi erāt ad hoc vt digni eſſent expulſione.

a ¶ Per Sēnacherib. regē Aſſyriorū, qui maximā partem filiorū iſraelis captiuauit: q̄ cum veniſſet ad obſidendum hieruſalem, ab angelo exterminatore nocte eſt fugat⁹: occiſis ab eodē angelo. clxxxv. milibus de exercitu ſuo.

Sēnacherib fuit rex aſſyriorum.

b ¶ Et per Nabuchodonoſor. Qui cepit hieruſalē: et tribū iuda et tribū Bēiamin in Babylonicā captiuitatē duxit.

c ¶ Et per principes. ſcꝫ Ueſpaſianū et Titū q̄. xlij. anno poſt paſſionē domini hieruſalē deſtruxerunt.

d ¶ Aſſur. Sēnacherib.

e ¶ Nō niſi tēporale. Ar. ꝙ ſufficit aliquē bonū facere ad hoc vt remunerādus ſit, etſi illud mala intētione faciat. Nā ꝛ q̄ predādi aio gerit negocia alicuius, hꝫ actionē negociorū geſtorū: vt. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. ſed ꝛ ſi quis negocia. Itē eſt h̄ argu. ꝙ qui ignorās adimpleuit voluntatē alicuius, dicit̄ obtēperaſſe ſue volūtati. ar. contra. ff. de condi. ꝛ demon. l. ij. vbi dicitur: non em̄ videt̄ obtemperaſſe q̄ fatali caſu obtēperat. Sed illud obtinet cū ꝯditio apponit̄ que eſt in poteſtate alicuius: ſec⁹ ſi nō eſt in poteſtate, vt ibi dicit̄. Itē eſt hic arg. ꝙ ex eodem facto ꝯſequit̄ quis premiū ꝛ penā: vt. xxij. q. ij. ſi quelibet.

f ¶ Da. i. datam pronuncia. ſimilis expoſitio. ff. de teſta. heredes palā. §. ſi quid.

g ¶ Per Antiochum. Qui tempore Machabeorum hieruſalem cepit, et templum polluit.

h ¶ Poſuerunt. Quia vexilla et ſcuta et arma ſua po-

fuerunt in templo
in ſignū victorie.
a ¶ Bonorum.i.
in ſignū eoꝝ q̄ ſunt
futuri boni.
Geñ. xv.d. Q Uod autem.
¶ Caſ⁹. Hic
intitulatur. vj. qō.
qua q̄rit̄ vtrū ma-
li ſunt cogendi ad
bonum:ʼEt reſpō-
det ꝙ ad illud bo-
num qđ nunꝙ vo-
luit, aliqs cogi non
debet: vt.ſ.e.q.v.
ad fidē. ⁊.xx.q.iiij.
preſens. ſed ad il-
lud bonū quod ſe-
mel voluit, ſi poſt-
ea deſerat, eſt co-
gendus: vt.ſ.xlv.
diſt. de iudeis. Et
ꝓcedit hoc ordine
Grat. Primo pro-
bat ꝙ mali ſunt ad
bonū cogendi, vſqꝫ
ad.§.ex his. Dein-
de probat contra-
riū. tandē ſolutio-
nē dat. Probat er-
go Gra. in hoc ca.
ꝙ mali ſint cogen-
di ad bonū exēplo
populi Iſraelitici,
⁊ authoritate Chri-
ſti ⁊ Pauli.
b ¶ Quod autē.
Bonū facere vtrum quis cogatur. hec.q. nihil hꝫ du-
bitatiōis: quia ad
bonum non ſuſce-
ptū nemo cogend⁹
eſt.ſ.q. xxi. ad fi-
dē. ſed ad bonū qđ
ſuſcepit, cogēdus
eſt: vt.xlv.diſti.de
iudeis. magr̄ tñ ali
ter ſoluit.j.e.§.vlt.
Additio Dicas ꝙ
illi q̄ fidē non rece-
perūt, nō ſunt ab-
ſolute compellēdi:
ſed ſunt qñqꝫ exci-
Iudi. iiij.a. tādi exhortationi-
bus.xlv.diſ.q̄ ſyn-
cera. quādoqꝫ pre-
miijs. ſ.e. q.iiij. ca.
vlti. q̄liter hoc in-
telligit̄, habes ex-
tra de bap. maio-
res. noſtra enim fi-
des non patitur ꝙ
tales inuiti cōpellā-
tur: vt predictis iu-
rib⁹. ⁊ extra de iu-
de. ſicut. Io.
S Chiſmatici di-
cunt. ¶ Caſ⁹.

ni coꝝ parcerēt, ſed oēs morti
traderet. Quid ꝓpter peccata
eorum illis contigiſſet, ex ver-
bis dñi apparet: q̄ cum diceret
ad Abrahā: Semini tuo dabo
terrā hāc: veluti quereret, q̄re
nō modo eam das mihi:ʼaudi-
uit: nōdum enim ſunt peccata
amorreoꝝ cōſummata q̄ tunc
intelliguntur fuiſſe cōſumma-
ta, cū popul⁹ ille de Egyptia-
ca ſeruitute liberat⁹, terrā eo-
rum (ſicut Abrahe promiſſum
fuerat) in hereditatē accepit.
C um ergo ſic diuino iuſſu ad
puniendū peccata populi exci-
tant̄, ſicut popul⁹ ille iudaicus
eſt excitatus ad occupandam
terrā ꝓmiſſionis, et ad delen-
das gentes peccatrices: ſine
culpa noxius ſanguis effundi-
tur: ⁊ que ab eis male poſſiden-
tur, in ius ⁊ dominiū rite trāſ-
eunt bonorū[a]. Cum vero oc-
culto inſtinctu aliqui mouen-
tur ad perſequendū malos, ſi-
cut Sennacherib ⁊ ceteri q̄ po-
pulum delinquētem perſecuti
ſunt: licꝫ occulto inſtinctu ope-
rante illorum meritis inciten-
tur ad perſequēdū, tamē quia
praua intentione non peccata
delinquētium punire, ſed illo-
rum bona rapere, vel ſue ditio-
ni ſubijcere querunt: non ſunt
immunes a crimine. De qui-
bus etiam notandum eſt ꝙ ali-
quando excitantur ad punien-
dum peccata bonoꝝ: vt tandē
per bonos correctos ipſi quo-
qꝫ puniantur: ſicut in libro Iu-
dicū legit̄ de Iabin rege Cha-
naneoꝝ, ⁊ de Madianitiſ, ꝙ ꝓ-
pter idololatriam populi ſuſci-
tauit eos deus vt Iſrael affli-
gerent, et terram eorum occu-
parēt. Cum autē populus dei
ſub manib⁹ eorum diutius af-
flict⁹ peccatū ſuū recognoſce-
ret, ⁊ ꝑ penitētiā ſibi deū pla-
caret: dei precepto et Barach
comitatus Delboram prophe-
tiſſam vxorē lapidoth, Iabin

regem Chananeorum et ziza-
ram ducem exercitus ſui con-
triuit: ⁊ Gedeon zebee ⁊ Sal-
mana reges Madianitarū, et
Oreb ⁊ zeb duces eorum mor-
ti tradidit. Apparet ergo ꝙ
aliquādo per legitimam pote-
ſtatē gerētes aliquādo per po-
pulos diuino iuſſu excitatos,
mali ꝓ peccatis ſuis nō ſolum
flagellant̄, ſꝫ etiā rite perdun-
tur. Nec eſt cōtrariū illud Au-
guſt. qđ ad Marcellianū ꝓ cir-
cūcellionib⁹ ſupplicans roga-
bat vt verberib⁹ eos coerceret,
non morte perderet. quanuis
enim ſupplicando ſpatium vi-
te eis reſeruari popoſcit: nō ta-
men legum ſeueritatē qua ta-
les morte plectunt̄, non obſer-
uandam docuit.

¶ Queſtio.vi.

Q Uod autē[b] q̄-
ritur an mali ſint cogendi ad bo-
num, facile apparet. antiqu⁹ nāqꝫ
populus ille metu penarum ad ob-
ſeruationem legis cogebatur. In
euangelio quoqꝫ dñs ait diſcipu- Mat. x.c.
lis ſuis: Nolite timere eos qui corp⁹ occidūt, ani-
mam autem non poſſunt occidere, ſed poti⁹ eum
timete (id eſt ei in timore ſeruite) qui poteſt animā
et corpus perdere in gehennam. Paulus quoqꝫ Actu. ix.a.
cum eccleſiam dei perſequeretur, in itinere ceca-
tus ad deum conuerti coact⁹ eſt: vnde ſe aborti- j.cor. xv.b.
uo ſimilē teſtat⁹ eſt, dicēs: Nouiſſime autē omniū
tanqꝫ abortiuo viſus eſt ⁊ mihi.
Hinc Aug. ſcribit ad Bonifacium.

¶ Eccleſia malos debet cogere ad bonum, ſicut Chriſtus Paulum coegit.

S Chiſmatici[c] dicūt: cui vim Chriſtus intu-
lit:ʼquem coegit:ʼ ¶ Ecce habēt apoſtolū
Paulū, agnoſcāt in eo prius cogentē Chriſtum:
poſtea docētē: prius ferientē, poſtea conſolantē.
Mirū eſt autem quomodo ille qui pena corporis
ad euangelium coactus intrauit, pl⁹ omnibus il-
lis laborauit q̄ ſolo verbo vocati ſunt in euange-
lio: et quē maior timor compulit ad charitatē, ei⁹
perfecta charitas mittit foras timorē. ¶ Cur er-
go non cogeret eccleſia perditos filios vt redi-
rent, ſi perditi filij coegerunt alios vt perirent:ʼ
q̄uis ⁊ illos quos nō coegerunt, ſed tantummo-
do ſeduxerunt[d] ſi per terribiles et ſalubres le-
ges in ei⁹ gremium reuocētur, blandius pia ma-

Heretici ⁊ ſchiſma-
tici poſſunt violen-
ter ad bonum com-
pelli. Et hoc ꝓbat
quinqꝫ modis: qui Iudi. viij.e.
legendo literā cla-
rius oſtenduntur.
Prim⁹ modus inci-
pit ibi: ecce habēt.
Secund⁹ ibi: cur er-
go. Tertius ibi: an
non hoc pertinet.
Quart⁹ ibi: etiam
hinc non abſurde.
Quint⁹ ibi: vnde et
ipſe domin⁹.
c ¶ Schiſmatici.
Supra.e.q. iiij. q̄s
nos.
d ¶ Seduxerūt.
Mitius hic agitur Coacto ſubuenitur.
cum circūuento q̄
cum coacto: cum ta-
men al'as ſubueni-
tur coacto in voto
vt extra quod me-
tus cauſa, perlatū
ſed nō ſubuenitur

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ter amplectitur, ⁊ de illis multo amplius q̄ȝ de illis q̄s nūq̄ȝ perdiderat gratulatur. ¶ An non hoc pertinet ad diligentiam paſtoralē, etiā illas oues que non violenter erepte, ſed blande leniterq̄ȝ ſeducte a grege aberrauerant, et ab alienis poſſideri ceperant, inuentas ad ouile dominicum ſi reſiſtere ei voluerint flagellorum terroribus vel etiam dolorib⁹ reuocare? Itē a chriſto coactū Paulum oſtendimus. Imitatur itaq̄ȝ eccleſia in iſtis cogēdis dominum ſuum: qui prius vt neminem cogeret, expectauit vt de fide regum atq̄ȝ gentiliū predictio prophetica[a] cōpleretur. ¶ Etiam † hinc non abſurde intelligiƭ illa apoſtolica ſententia vbi beatus Paulus dixit: Paratus ſum vlciſci omnem inobedientiā: cum completa[b] fuerit prior veſtra obedientia. ¶ Unde ⁊ ipſe dominus ad magnā cenam ſuaȝ prius conuiuas adduci iubet: ⁊ poſtea cogi. Nam cum ei ſerui reſpondiſſent: Domine factuȝ eſt quod iuſſiſti: et adhuc locus eſt: exite (inquit) in vias et ſepes: et quoſcūq̄ȝ inueneritis, cogite intrare. In illis ergo qui primo leniter adducti ſunt, cōpleta eſt prior obedientia: in iſtis autem qui coguntƭ, inobedientia coercetur. Item ſi per poteſtatem quam per religionem ad fidem regū tempore quo debuit diuino munere accepit eccleſia, hi qui inueniuntƭ in vijs et ſepibus, id eſt in hereſibus et ſchiſmatibus, coguntur intrare: non quia coguntur reprehendāt, ſed quo coguntur attendant.

Idem ad donatiſtas.

¶ Uarijs modis errātes corripiuntur a deo.

Quod errauerat[c] (inquit dn̄s) non reuocaſtis: et quod perierat nō requiſiſtis. hoc vobis[b] ipſe deus per nos facit, ipſe obſecrando, ipſe minando, ſiue corripiendo, ſiue damnis, ſiue laborib⁹, ſiue per ſuas occultas admonitiones vel viſitationes, ſiue per poteſtatum temporalium leges.

Idem in epiſtola ad Uincentium.

¶ Non eſt cōſiderandum qđ quiſq̄ȝ cogitur: ſed quale ſit illud quo cogitur.

Uides (vt opinor) non eſſe cōſiderandum qđ quiſq̄ȝ cogitur: ſed quale ſit illud ad quod cogiƭ: vtrum bonum[e] an malum: non q̄ quiſq̄ȝ bonus poſſit eſſe inuit⁹: ſed timendo qđ nō vult pati: vel relinquit impedientē animoſitatem, vel ignoratam cōpellitur cognoſcere veritatē: vt timēs vel reſpuat falſum de quo contendebat: vel querat veruȝ qđ neſciebat: et volens[f] iā teneat quod nolebat. ¶ Item mea primitus ſententia erat neminem ad Chriſti ⁊ eccleſie vnitatem eſſe cogendum: verum verbo eſſe agendum: diſputatione repugnandum, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberē, quos apertos hereticos noueram: ſed hec opinio[g] mea non contradicētium verbis tantū, ſed demonſtrantiuȝ ſuperabaƭ exemplis. nam primo opponebatur mihi ciuitas mea que cū tota iſſet i partes donati, ad vnitatem catholicam legum imperialiū timore conuerſa eſt: quam nūc videmus ita animoſitatis veſtre perniciem deteſtari, vt in ea nunq̄ȝ fuiſſe credatur[h]. Item et alie multe q̄ mihi nominatim commemorabanƭ: vt ipſis rebus agnoſcerē etiam in hac cauſa recte intelligi poſſe quod ſcriptum eſt: Da ſapienti occaſionem, et ſapientior erit. puer. ix.b.

Item Gregorius Maximiano epiſcopo.

¶ Onere penſionis ruſticus ad dominum conuerti cogatur.

Iam vero[i] ſi ruſticus tāte pfidie ⁊ obſtinatiōis fuerit inuēt⁹ vt ad dn̄m deū minime

---

ibi circumuento: vt xx.q.iij. conſtituit.

a ¶ Prophetica. quia nondam erat impleta ꝓphetia: Et nūc reges intelligite ⁊c. vt.ſ.q.iij. non inuenitur.

b ¶ Cōpleta. Primo em̄ ſalubriter admonēdi ſunt boni, vt ſic cetera multitudo frangatur: vt.xliiij.diſ.comeſſationes.l.diſti. vt cōſtitueretur. Io.

Quod errauerat. ¶ Ca⁹. Donatiſte dicebāt q̄ ipſi non erāt cogendi ad bonū: ſed Auguſt. reprehendit eos authoritate Ezech. prophete reprehendētis prelatos qui negligebāt malos corrigere et reuocare. Domin⁹ enim per bonos prelatos reuocat malos rogādo minādo, ⁊ corrigēdo, damnis et laboribus, ſiue p ſuas occultas viſitationes, ſiue per potētiam ſecularem.

c ¶ Quod errauerat. verba ſunt ꝓphete ‡ alloquentis magiſtros legꝭ per quos intelligūtur plati: per quos ꝓbat Aug. malos eſſe cogendos.

d ¶ Hoc vobꝭ. verba Aug.

Uides. ¶ Caſus. Hoc ca. duas habet ptes. In prima parte dicitur q̄ Uincētius nō debet cōſiderare q̄ ipſe cogiƭ: ſed ad qđ cogiƭ: vtruȝ ad bonum vel ad malum. Nec hic dicit Augu. propter hoc q̄ quis inuit⁹ ſit bonus: ſed quia ꝓpter metum vel reliquit malum qđ faciebat: vel compellitur cognoſcere veritatem. In ſecunda parte đr q̄ Augu. fuit in hac opinione q̄ heretici verbis et non vi eſſent cōpellēdi ad bonū. Sed hec ſua opinio multis exēplis prudentiū ſuperabatur. Et primo exemplo ſue ciuitatis: ⁊ poſtea aliarum multaruȝ. Secūda pars incipit ibi: Itē mea primitus ſententia.

e ¶ Bonum. vt.ſ. q.v. ad fidem.

f ¶ Et volēs. Sic ex nolente fit volens: vt.ſ.lxxiiij.diſtin.conſuluit. ⁊.ſ. q.iiij.diſplicet.

g ¶ Opinio. Sic ergo iureperit⁹ debet mutare opinionem ſuam ſi expedit mutare: vt.xij. qō.j.certe. et.ff.de iurepa.diui. Item ex hoc loco dicunt quidā Augu. q̄n̄q̄ȝ fuiſſe hereticū: ſed potius ꝓbatur hic contrarium.

h ¶ Credaƭ. nūq̄ȝ creditur fuiſſe malum qđ factum eſt bonū: vt.l.diſt.ferrum. et.ff.de edili. edic. quod ita. †

Iam vero. ¶ Caſus. Chriſtianus aliquis nomie Ruſticus cōtumaciter in delicto pſiſtēs, admonitionibus non corrigebatur: quare q̄rebat Maximianus eps a Greg. qualiƭ iſte Ruſticus ſit coercendus? Et r̄ndet q̄ graui onere penſiōis eſt grauād⁹: vt p hoc cogatur redire ad bonum.

i ¶ Iam vero ſi. Hoc capi. intelligitur de hereticis, cō

...udi. viij.e.

Coacto ſubuenitur.

† Alias incipit hic nō abſurde.

ij. cor. x.b.

...at. x.c.

Luce xiiij.d.

Actu. ix.a.

‡ Ezechielis xxxiij.

Ezec. xxxiiij.

Opinio mutari poteſt.

† Vide qđ not. xxxij.q.j.qđ autē. ⁊ ca. nō erit. ⁊.c. apđ

venire cõſentiat: tanto penſionis onere grauãd⁹ eſt, vt ipſa exactionis ſue pena compellatur ad rectitudinẽ feſtinare.

Ex his oib⁹ colligitur ꝙ mali ſunt cogendi ad bonũ. Sed obijcitur illud ꝙ nemo eſt cogendus ad id ad qḋ inutiliter cogitur. Ad bonũ autẽ quiſꝗ inutiliter cogitur, cum deus aſpernetur coacta ſeruitia[a]. Unde Apoſtolus cum ad eleemoſynas Corinthios hortaretur, ait: Unuſquiſꝗ det ꝓut deſtinauit in corde ſuo, nõ ex triſtitia aut ex neceſſitate: hilarẽ enim datorẽ diligit deus. vnde datur intelligi ꝙ qui inuitus[b] dat propter preſentem pudorem[c]: et rem et meritum perdit. Item cum redderet cauſam quare ſumptibus abſtineret, ait: Si ex neceſſitate[d] euangelizauero, non erit mihi gloria. Itẽ ſi inuitus euangelizauero: diſpenſatio[e] mihi credita eſt. ſi autẽ volens hoc ago, mercedem habeo apud deum. Item cum Galatis ſcriberet legalia nõ eſſe tenenda, ait: Si ſpiritu dei ducimini, non eſtis ſub lege. Ex quo apparet eum qui ſub lege eſt, id eſt q̇ timore pene non amore iuſtitie ſeruit, non duci ſpiritu ſancto: ſi autẽ ſpiritu ſancto non ducitur, deo placere minime valet. Item. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorũ: in quo clamamus abba pater. Ex quibus verbis datur intelligi ꝙ etſi in veteri teſtamento timore pene homines cogebantur ad bonũ: tamen in nouo teſtamento ſola libertate ⁊ dilectione iuſtitie ſunt inuitandi ad fidem. vnde illi dicuntur ſerui et filij ancille, pertinentes ad Iſmahel: iſti dicuntur liberi ⁊ filij libere, pertinentes ad Iſaac. Item Ioannes in ſua epiſtola. Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorẽ. Qui autem cogitur, timore illo ducitur qui non eſt in charitate: qui manus comprimit, nõ animum mutat: quo pena timet, non bonum diligitur. Porro, ſine dilectiõe boni nullus deo placere, vel in numero bonorum connumerari poterit. vnde cum propheta diceret. Animalia tua habitabũt in ea, ſcȝ hereditate: oſtẽdens quomodo ad ipſam habitationẽ perueniant, ſubdit: in dulcedine tua, quã tu preparaſti pauperi deus. Dulcedinem vocans ſuauitatẽ boni operis: qua bonum fit non timore pene, ſed delectatione iuſtitie. Cum ergo ſine hac dulcedine aĩalia in hereditate non habitẽt, patet ꝙ nemo niſi inutiliter ad bonum cogitur niſi ſolo timore. Quicunꝗ eñ ad bonũ cogit, ſolo timore nõ amore ducitur. non ergo ſunt mali cogẽdi ad bonum. His itaꝗ reſpondet: Si bonũ ad qḋ mali cogũtur ſemꝑ inuiti tolerarẽt, ⁊ nunꝗ voluntarij ſeruirẽt, inutiliter cogerẽtur ad illud: ſed q꞉ humane nature eſt ⁊ ea que ĩ deſuetudinẽ ducũtur abhorrere et cõſueta magna cuſtodia diligere: flagellis tribulationum mali ſunt cohibendi a malo ⁊ prouocandi ad bonum: vt dum timore pene malum in deſuetudinem ducitur, abhorreatur: bonum vero ex cõſuetudine dulceſcat. vnde Augu. in pſalmo. cxxvij. Cum per timorem gehẽne cõtinet ſe homo a peccato, fit cõſuetudo[f] iuſtitie: et incipit quod durũ erat amari: et incipit excludi timor a charitate: et ſuccedit timor caſt⁹ de quo hic dicitur: quo timemus ne tardet ſponſus, ne diſcedat, ne eo careamus. Ille vtilis eſt: ſed nõ permanet in eternum vt iſte.

Queſtio.vij.

Nunc autem[g] queritur an heretici ſuis et eccleſie rebus ſint expoliandi: et qui poſſident hereticis ablata, an dicantur poſſidere aliena?

De his ita ſcribit Auguſtinus ad Uincentium.

---

trariũ eſt extra de hereti. ca. ſicut. vbi prohibetur ne aliquis eos teneat in terris ſuis vel ĩ domo: vel aliquẽ contractũ cum eis faciat. Sed dic ꝙ loquit de eo qui al's eſt incorrigibilis: vel loquitur de iudeis: prout dixi. ſ. q. iiij. ca. vlt. Io.

Ex his oibus.

ij. cor. ix. b. — Caſus. hucvſꝗ probauit Gratian⁹ ꝙ mali ſunt cogendi ad bonum: nunc ꝯo vult ꝓbare contrariũ: q꞉ deus coacta ſeruitia aſpernat: quod ſex authoritatib⁹ ꝓbat, que in litera facile apparebunt. ⁊ hoc in prima parte. In ſecunda parte reſpõdet obiectis, dicẽs ꝙ homo ſi ſemper eſſet inuit⁹, inutiliter cogeretur ad bonũ: ſed cogit vt timore pene malum ducatur in deſuetudinẽ: bonum vero ex conſuetudine dulceſcat. Et ad hãc ſolutionem probandũ inducit authoritatem Auguſt. — i. cor. ix. c.; Gal. v. c.

Si ex neceſſitate. i. cauſa ſumptus. Si inuitus: q꞉ iniunctũ eſt mihi hoc officiũ. Diſpẽſatio. i. diſtributio verbi dei eſt tm̃ mihi credita. — Rom. viij.

a Seruitia. ſ. xv. q. j. non eſt.

b Inuitus. Sȝ qualiter poteſt q̇s inuitus dare: cum nec ignorans nec inuit⁹ quis donet: vt. C. de donat. nec ignorans? Sed facias vim ⁊ differentiam inter dare et donare: vt donum dicatur quod aliquis ex libertate dat ⁊ ex certa ſcientia. † vnde epiſcopus nõ dicitur donare ꝓbendas, ſed dare. — Donare ⁊ dare differunt. — † vt. ff. de dõ. l. dari.

c Pudorẽ. q̃nꝗ etiam ſi aliquis tacet ꝓpter verecundiam, non ſibi preiudicat: vt. ff. de furtis. l. penul. — i. Io. iiij. d.

d Si ex neceſſitate. i. precepto. vl' loquitur de neceſſitate vite.

e Diſpenſatio. alijs diſpenſo, ſed mihi non proficio.

f Conſuetudo. Sicut eñ ſeta inducit filum: ſic iſte timor iuſtitiam: vt. j. de pe. diſtin. ij. ſicut ſeta. Ioan. — Pſal. lxvij. hereditatem.

Nunc autem. Caſ⁹. hic ĩtitulatur ſeptima queſtio, qua queritur an heretici ſint reb⁹ ſuis et rebus eccleſie ſpoliandi: et an illi qui poſſident res illas ſine pctõ valeant poſſidere? Et rñ. ꝙ ſic. vt. j. ca. ij. et. ſ. viij. diſtin. quo iure. dũ fiat per iudicẽ: vt. ſ. e. q. iij. ſex ſũt differentie. circa finẽ. Idem eſt de quolibet hoſte dũmodo bellum ſit iuſtum: vt. ſ. e. qõ. v. dicat. di. j. ius naturale.

g Nũc autem. Non ſolum heretici, ſed oẽs hoſtes licite poſſunt ſpo:

liari reb⁹ſuis, dummodo bellum ſit iuſtū: ⁊ ille qui rem abſtulit, iur. f act⁹ eſt dñs illi⁹ rei. ſ. e. q. v. dicat. ⁊. ſ. di. j. ius naturale. ⁊. ff. de acqui. re. do. naturale. §. vlt. hereticis autē licitū eſt ei auferri ea que habent: vt. ſ. diſt. viij. quo iure. ⁊. j. e. c. j. ⁊. ſ. ea. q. v. ſi vos. melius tamen eſt ꝙ authoritate iudicꝭ fiat: vt. ſ. e. qō. iij. ſex ſunt. Si ergo condēnatus eſt laicus de hereſi, confiſcantur bona ei⁹: vt ex̄ de here. vergentis. ſi clericus: tunc res eius ſunt eccleſie applicāde: vt ex̄. e. ad abolendam. ⁊ hec ꝟa ſunt etiam ſi aliquis hereticꝰ habet filios vel agnatos: vt ex̄ eo. vergētis. in fi. Et ſic corrigit lex que dicit bona hereticorum ad filios vel agnatos deuolui: vt. C. de here. auten. de neſtorianis. Licet autē bona ſint ablata hereticis, ſi tamen fuerint reuerſi ad fidem, priora bona eis ex miſericordia reſtituūtur, et etiā epiſcopatus: vt. ſ. ea. qō. iij. ipſa pietas. ⁊. j. e. ca. iij. Sic eſt melioris conditionis ille qui reuertitur ab hereſi ꝙ qui reuertit ab hoſtibus. Nam ſi deſertor reuertit ſponte ad ſuos, lꝫ indulgeat ei vita: tñ in inſulā deportat: vt. ff. de re mili. nō omnes. §. qui deſertorem.

hereticorum bona cui applicantur.

Dicit rat. h⁹ videt intelligē dū cum prī publice p̄dicat ꝯ fidē catholicā, vel publice pꝫ fuet vel defēdit errorē, vl' corā prelato ſuo ē cō uict⁹ vl' ꝯfeſſus aut ſententialr ꝯdēnatus de hereſi. ex̄ d̄ ſig. ſup ꝗuſdā

Quicūqꝫ vos. ¶ Caſ⁹. Uincentius donatiſta de quatuor cōquerebatur. Primo ꝙ chriſtiani pſequebant eū ⁊ alios hereticos occaſiōe legis imperialis non dilectione corrigendi, ſed odio vindicandi. Secundo ꝙ occaſione legis imperialis res ſuas cupide auferebant. Tertio, quia res pauperum vel baſilicas quas ipſi quondam tenebant, nunc tenent chriſtiani per auaritiam. Quarto, quia recipiunt ita inhoneſte viuentes hereticos, ſicut honeſte viuentes. Sed Augu. iſtis quatuor queſtionibus reſpondet per ordinem, dicens ꝙ diſplicet ſibi ſi iſta fiant, licet ipſi nihil recte poſſideant, cum ſcriptum ſit: Labores impiorum iuſti edent. et tamen de facili non credit iſta ſibi, quia ea non monſtrant: que etſi vera ſint, eccleſia tamē multos tolerat quos corrigere nō poteſt: quod tribus rationibus probat. Scđa queſtio incipit ibi: ⁊ ꝗuis res. Tertia ibi: quiſquis deniqꝫ. Quarta ibi: quiſqs pro aliquo.

¶ Res terrena non niſi diuino vel humano iure tenet.

Quicunqꝫ vos ex occaſione huius legis imperialis non dilectionis corrigendi, ſed odio inimicandi perſequitur, diſplicet nobis. ¶ Et ꝗuis res quecunqꝫ terrena non recte a quoqꝫ poſſideri poſſit, niſi vel iure diuino[a] (quo cuncta iuſtorum ſunt) vel iure humano (quod in poteſtate eſt regum terre) ideoqꝫ falſo res appellatis veſtras quas nec iuſte poſſidetꝭ, et ſm legē terrenorū regū amittere iuſſi eſtis fruſtraqꝫ dicitis: Nos in eis cōgregandis laborauimus, cum ſcriptum legatꝭ: Labores impiorum iuſti edent: tamē quiſquis ex occaſione legis huius quā reges terre Chriſto ſeruientes ad emendandam impietatem veſtram pmulgauerunt, res pprias veſtras cupide appetit, diſplicet nobis. Quiſqs deniqꝫ res ipſas pauperum, vel baſilicas congregationum quas ſub nomine eccleſie tenebatis (que omnino non debent niſi ei eccleſie que vera eſt Chriſti eccleſia) non per iuſtitiam, ſed per auaritiā tenet, diſplicet nobis. ¶ Quiſquis pro aliquo flagitio vel facinore deiectum[b] a nobis ita ſuſcipit ſicut ſuſcipiūtur qui excepto errore quo a nobis ſeparamini, ſine crimine apud vos vixerūt, diſplicet nobis. Sed nec facile iſta monſtratis, et ſi monſtretis, nōnullos toleramus[c] quos corrigere vel punire nō poſſum⁹: neqꝫ pꝑter paleā relinqm⁹ areā dñi, neqꝫ pꝑter piſces malos rūpim⁹ retia dñi, neqꝫ pꝑter hedos in fine ſegregādos deſerim⁹ gregem dñi, neqꝫ pꝑter vaſa facta in cōtumeliam migramus de domo domini.

Item contra Petilianum.

¶ Catholici non ideo aliena poſſident, qꝛ ab hereticꝭ ablata tenent.

Si de rebus[d] vel locꝭ eccleſiaſticis que nō tenetis querimini, poſſunt ⁊ iudei iuſtos ſe dicere, ⁊ iniquitatem nobis obijcere, qꝛ locū in quo impij regnauerūt, modo chriſtiani poſſidēt. Quid ergo indignū ſi ea que tenebant heretici, ſm parē dñi voluntatē catholici tenēt? Ad oēs iniqs et impios[e] illa vox dñi valet: Auferet a vobis regnū dei et dabitur genti facienti iuſtitiam. An fruſtra ſcriptum eſt. Labores iniuſtorū pij edent? Quapropter magꝭ mirari debetis ꝙ adhuc tenetis aliqd, ꝗ ꝙ aliquid amiſiſtis. Item. Siqua iam preciſi poſſidere cepiſtis, qꝛ vobis ablata nobis dñs deus dedit: non ideo concupiſcimus aliena, quia illius imperio[f] cuius ſunt omnia, facta ſunt noſtra, et iuſte noſtra ſunt. vos enim vtebamini ad preciſionem, nos ad vnitatem. Alioquin et primo

a ¶ Diuino. i. iure canonico, q̄ eis ſunt oīa auferenda: vt. ſ. e. qō. v. ſi vos. non obſtat. ſ. diſt. viij. quo iure.

b ¶ Deiectū. Ar. ꝙ ſi hereticus tulit ſententiā ſuper matrimonio, ꝙ valet: vt. j. pri. cauſa. q. j. qſquis. Argu. cōtra: extra eo. fraternitatis.

c ¶ Toleramus. j. xxiij. queſt. j. pudenda.

Si de rebus. ¶ Caſus. Diuidit in duas partes. In prima conquerebatur Petilianus de chriſtianis qui bona poſſidebant hereticoꝝ, ſed Augu. reſpondet ꝙ iniuſte conqueritur: quod pꝓbat exemplo vno, et duab⁹ authoritatib⁹. In ſcđa parte obijciebat chriſtianis concupiſcentiā rerū alienarū: qđ reprobat Auguſtinus vna ratione, ⁊ duobus exemplis: que oīa ſi bene inſpexeris, facile videbis. Scđa pars incipit ibi: Siqua iam preciſi.

d ¶ De reb⁹. hoc nomē res, hic ſtricte ſumitur. nā ſecundum veram ſignificationem omnia cōprehendit, et corporalia ⁊ incorporalia: vt. ff. đ verbo. ſig. rei appellatio. ⁊. l. rei appellatione. Jo.

Dicas ꝙ ē dria inter iudeos, ⁊ paganos, ſiue ſarracenos. iudeos eīn non debent⁹ occidē vel ſpoliare, ſꝫ ſarracenos ſic. j. ea. q. viij. diſpar. ar. xlv. di. q̄ ſyncera. ex̄ đ iude. ſicut. ſꝫ Jo. đ f. Sed de hac materia vide lati⁹ qđ not. Innoc. ⁊ Hoſt. ex̄ đ voto. c. qđ ſuper Archi.

e ¶ Et impios. Per hoc dicunt quidam ꝙ Judeis et ſarracenis licite poſſumus ſua auferre: et intelligunt id quod dicitur: infra queſtio. viij. ca. diſpar. de perſonis iudeorum, non de rebus. Sed ſecus credo, quia iudei ſoluunt tributum, et de voluntate noſtra tenent ea que habent.

f ¶ Imperio. Simile. xiiij. queſt. v. dixit. xl. diſtinc. qui ſyncera.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

populo dei poſſent illi obijcere aliene rei concupiſcentiam qui diuina poteſtate ab eorū facie, qui ea terra male vtebantur, expulſi ſunt: ꝛ ipſi iudei a quibus ablatum eſt regnū ſcḋm verbū dñi, ꝛ datū eſt gēti faciēti iuſtitiā: poſſunt obijcere aliene rei concupiſcentiā, q: Chriſti eccleſia poſſidet † vbi perſecutores Chriſti prius regnabant. Idem.

Res eccleſiaſtice ab hereticis iniuſte poſſidentur.

Quod autem nobis obijciunt ꝙ res eorum concupiſcamus[a] ꝛ auferam⁹, non recte obijciunt: ſed vtinam catholici fiant: et non ſolum que dicunt ſua, ſed etiam noſtra in pace ꝛ charitate nobiſcum poſſideant. Uſq; adeo autem calūniandi[b] cupiditate cecantur, vt non attendant q̄z ſint inter ſe contraria[c] que loquuntur. Ipſi certe dicunt, ꝛ inuidioſiſſime ſibi conqueri videntur, ꝙ eos in noſtrā cōmunionē violento regū īperio coarctam⁹. hoc itaq; nullo modo faceremus, ſi res eorū poſſidere vellemus. Quis enim auar⁹ querit cōpoſſeſſorē? Quis dominādi cupiditate inflāmat⁹, vel faſtu dñationis elatus, deſiderat habere conſortem? Ipſos certe attēdant quondam ſuos modo etiam ſocios noſtros, et fraterna nobis dilectione coniunctos, quemadmodū ea teneāt nō ſolū que habebāt[d], ſz etiā noſtra[e], que nō habebant que tamē, ſi pauperū cōpares ſum⁹, etiā noſtra ſunt ꝛ illorū. ſi autē priuatim que nobis ſufficiant, poſſidem⁹: nō ſunt illa noſtra, ſed pauperū: quorū procurationē[f] quodāmodo gerimus, nō proprietatē nobis vſurpatione dānabili vēdicamus. Quicquid igitur nomine eccleſiarū partes Donati poſſidebāt chriſtiani imperatores legib⁹ religioſis cum ipſis eccleſijs ad catholicā eccleſiā tranſferri iuſſerūt. Cū ergo nobiſcū ſint plebes earūdē eccleſiarū, nobiſcū ſint pauperes qui de eiſdē poſſeſſiunculis alebant, ipſi potius foris poſiti deſināt cōcupiſcere aliena: ſed intrent vnitatis ſocietatem, vt pariter gubernemus non illa tantum que dicūt ſua, verumetiā que dicūt ꝛ noſtra. aſcriptū eſt enī: Oia veſtra, vos autē Chriſti, Chriſtus autē dei[g]. Idem in epiſtola ad Uincentium.

Qui a corpore Chriſti precidıtur, ſpiritū iuſtitie tenere non poteſt.

Quemadmodū mēbrum ſi precidatur ab hoīs viui corpore, nō poteſt tenere ſpiritū vite: ſic homo ſi preciditur de Chriſti iuſti ‡ corpore, nullo modo poteſt tenere ſpiritū iuſtitie, etiā ſi figurā membri teneat quam ſumpſit in corpore. In huius vero cōpagē corporis veniant: et labores ſuos, nō dominādi cupiditate, ſz bene viuendi pietate poſſideant. Nos autē[h] volūtatē noſtrā (vt iā dictū eſt) ab hui⁹ cupiditatis ſordib⁹ quolibet inimicorū iudi

Quod autē nobis. ¶ Caſus. Heretici obijciebāt catholicis concupiſcentiam rerū alienarum, ſed Auguſtinus eos reprehendit dicens hoc non eſſe verum: quia ſi hoc eſſet verum, nunq̄z eos compellerent inuitos ad fidē catholicā retinēdam: ſed res eorum tantummodo reciperent. nullus enim auarus querit compoſſeſſorē. Attendant ergo quondam ſocios ſuos qualiter ab eccleſia tractentur, qui non ſolum ſua, ſz ꝛ res catholicorum quas non habebāt poſſidēt, que pauperū ſunt etſi catholici procurationē de ipſis gerant: vnde niſi reuertātur, ſua eis iuſte auferunt authoritate legū imperialiū. Cum ergo plebes et pauperes de eccleſia eorum ſunt nobiſcum, ex quarum eccleſiarū poſſeſſionibus alebantur, deſinant poti⁹ concupiſcere aliena, q: ſcriptū eſt per Paulum: Oia ſunt noſtra ꝛc.

† Al'as ibi preſidet.

a ¶ Concupiſcamus. ſ. e. q. iiij. ipſa pietas. in fine.

b ¶ Calūniandi. Non eſt calūniandum ius. j. de cōſe. diſtin. ij. liquido. ff. ad exhi. l. penul.

c ¶ Cōtraria. argu. ꝙ contraria dicens nō eſt audiendus: vt extra de ap. ſolicitudinē. ꝛ. lxxiiij. diſ. geſta. C. de mune. patri. pfeſſio tua. Argu. contra extra de iudi. examinata. vt dixi xiiij. q. j. in fi.

d ¶ Habebāt. nō intelligas iure dominij: quia habere eſt idem quod eſſe dominum rei. quādoq; idem eſt qḋ poſſidere: vt. ff. de verbo. ſignifica. habere.

Habere dupl'r ſumit.

e ¶ Sed etiā noſtra. i. ad cōſeruandū nobis data.

f ¶ Procurationē. Prelati ſunt procuratores non domini rerū eccleſiaſticarum: vt hic. ꝛ. xij. q. j. c. vlti. quandoq; dicuntur domini. xvj. q. j. et temporis. quandoq; defenſores. xvj. queſtio. j. in canonibus. tamen licet prelatus dicatur procurator, magis habet liberam adminiſtrationē † q̄z ſimplex procurator, vnde aliquantum dare poteſt ſi hoc hz cōſuetudo regionis: vt ex de dona. ca. ij. Arg. contra. j. e. q. viij. conuenior.

Eccl'iaſticarū rerū p̄lati ſūt pcuratores, ꝛ nō dñi.

† De hoc no. v. q. iij. ca. viij.

g ¶ Dei. ſcilicet patris. ‡

Quēadmodū. ¶ Caſ⁹. Hoc ca. diuidit in tres partes. In prima parte dicit Augu. ꝙ hereticus eſt ſicut membrū a corpore preciſum: q: ſicut tale membrū nō habet ſpiritum vite, ſic hō a corpore Chriſti ſeparatus non habet ſpiritum iuſtitie. In ſecunda parte ponuntur q̄tuor queſtiones Uincentij. Prima eſt q̄re chriſtiani querūt hereticos? Et reſpōdet Auguſtin⁹, ne iniuſti permaneant. Secūda eſt quare non baptizant eos chriſtiani cum querunt ipſos? Et reſpōdet Augu. ꝙ iniuria non eſt faciēda ſacramento. Tertia eſt quare non agūt penitentiam apud chriſtianos? Et reſpōdet Aug. immo et ſi non egerint, vitam non habebūt. Quarta q̄ſtio eſt, ꝛ ſi non recipiūt baptiſma cū reuertuntur, quid ergo recipiunt? Et reſpondet ꝙ accipiūt vnitatē ſpirit⁹ ſancti, ſcꝫ charitatem, quam non habebant. In tertia obijcit Uincentius donatiſta concupiſcentiā chriſtianis quod Auguſt. improbat duabus authoritatibus: ꝛ hortatur hereticos vt reuertantur ad eccleſiam, ꝛ ſuos labores poſſideant. Scḋa pars ibi: ſed hoc eſt. Tertia ibi: ſi autē. Sequens ca. patet.

‡ Adimplendo ei⁹ voluntatem.

j. co. iij

‡ Myſtico.

h ¶ Nos autē. in fi. ca. idem repetit: ꝛ ſic eſt arg. ꝙ aduocatus idem ius ſepius poteſt allegare. Argu. contra. C. de ap. ampliorem. §. j. ex eo ꝙ dicit inimico. eſt ar. ad queſtionem ſabbatinam, ꝙ ſi aliquis ſubmiſit ſe arbitrio inimici, licet tulerit duram ſententiam, ꝙ illa te-

Aduocat⁹ idē ius ſepi⁹ allegare poteſt.

Arbitriū inimici an ſit tolerandū.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

net, dummodo nõ
precipiat aliqd in=
iuſtū: vt extra de
iureiuran. quinta=
uallis. ſed ſi aliqs
durum precipiat:
illud eſt reducēdū
ad arbitrium boni
viri: vt. ff. pro ſoc.
ſi ſocietatem.
a ¶ Deſertoris.
Hic cõparātur de=
ſertori redeuntes
ab hereſi: ⁊ tamen
cum deſertore ſtri=
ctius agitur ꝙ cū
heretico: vt ꝗ l. itur
in ſumma. vꝫ autē
deſertor ꝗ diu va=
gat⁹ reducit. ff. de
re mili. l. iij. §. ij.

De epiſcopis.
Hec qõ di=
uiditur in ſeptem
partes: in quarū
prima ponit magi=
ſter per multas au=
thoritates ꝙ cleri=
ci pugnare non de
bēt. Scda ibi: His
ita. Tertia ibi: Sꝫ
obijcitur. Quarta
ibi: Quis. Quinta
ibi: Sepe pricipes
Sexta ibi: De incē
diarijs. Septima
ibi: De his. Joan.
de fan.

¶ Caſus. Hic po=
nitur. viij. q. in qua
querit an clericis
liceat arma moue=
re? Et rñd. ꝙ non.
vt. j. ea. conuenior.
poſſunt tamen hor
tari homies ad pu
gnandum pro ter=
ra defendenda: vt
j. vt pridem. et pro
feudo certum nu=
merum militū da=
re principi: vt. j. e.
§. ecce. qd autē iu
ris ſit de hoc, ple=
nius conſueuit no=
tari. ṡ. l. diſt. de his
clericis. Oſtendit
ergo Gratianus in
h⁹. §. ꝙ nec ſua au
thoritate nec au=
thoritate pape ar=
ma debent accipe=
re clerici: qd ꝓbat
tribus authoritati
bus: ſcꝫ euangelij,
ambroſij, et pauli.
et ad hoc inducit

Jac. v. d.
Sap. x. d.
Puer. xa.

cante purgamus, qñ eoſipſos
quorū labores dicūtur (vt no=
biſcū et illis ⁊ noſtris in ſocie=
tate catholica vtantur) q̃tum
valem⁹ inq̃rimus. ¶ Sꝫ hoc
eſt (inquiunt) qd nos mouet: ſi
iniuſti ſumus, quare nos q̃ri=
tis? qbus reſpõdem⁹: q̃rimus
vos iniuſtos ne permaneatis
iniuſti. q̃rimus perditos vt de
inuētis gaudere poſſimus, di
centes: Mortu⁹ erat frater nr̃
et reuixit: perierat ⁊ inuentus
eſt. quare ergo me (inqt) nõ ba
ptizas vt me abluas a pctis?
Rñdeo: qꝛ non facio iniuriam
characteri imꝑatoris cū erro=
rē corrigo deſertoris^a. quare
(inquit) apud te vel pñiam nõ
ago? immo niſi egeris, ſaluus
eſſe non poteris. quõ em̃ gau=
debis te eſſe correctū, niſi do=
leas te fuiſſe ꝑuerſum? qd er=
go (inquiunt) apud vos cū ad
vos tranſim⁹ accipimus? Rñ.
nõ equidē accipitis baptiſmū
qui vobis extra ꝯpagē corpis
chriſti ineſſe potuit, ꝓdeſſe nõ
potuit: ſed accipitis vnitatem
ſpūs in vinculo pacis: ſine qua
nemo poterit videre deum: et
charitatem que (ſicut ſcriptū
eſt) operit multitudinē pctõꝝ.
Si autē cõſideremus qd ſcri=
ptū eſt i libro Sapiētie. Ideo
iuſti tulerūt ſpolia impiorum.
itē quod legit in Prouerbijs:
Theſaurizant aūt iuſtis diui
tie ipioꝝ: tūc videbim⁹ nõ eſſe
querēdū q̃ habeāt res hereti=
coꝝ: ſed qui ſint in ſocietate iu
ſtorū. Itē poſt aliqua. Si cor=
pus chriſti tollit ſpolia ipiorū:
⁊ corpori chriſti theſaurizant
diuitie impioꝝ: non debēt im=
pij foras remanere vt calum=
niētur: ſed itrare potius vt iu
ſtificentur. Item poſt aliqua.
In xp̄i ergo cõpagē corporis
veniant: ⁊ labores ſuos nõ do
minandi cupiditate ſed bene
vtendi pietate poſſideāt. nos
aūt volūtatem noſtrā (vt iam
dictū eſt) ab huius cupiditatis
ſordibus quolibet inimico iu=
dicante purgauimus quando
eoſipſos quoꝝ labores dicunt
(vt nobiſcū et illis ⁊ nr̃is in ſo=
cietate catholica vtant) quan=
tum valemus inq̃rimus. His
igitur authoritatibus liquido
monſtratur ꝙ ea que ab here=
ticis male poſſidentur a catho
licis iuſte auferūtur: nec ideo
aliena poſſidere dicuntur.

¶ Queſtio. viij.

De epis vero
vel quibuſli=
bet clericis^b
ꝙ nec ſua au
thoritate nec
authoritate
Romani põ
tificis arma arripere valeant,
facile probat. Cum enim Pe=
trus (qui primus aploꝝ a dño
fuerat electus) materialē gla=
dium exerceret vt magiſtrum
a iudeorū iniuria defenſaret,
audiuit: Conuerte gladium
tuū in vaginā: oīs em̃ qui gla=
diū acceperit, gladio peribit.
acſi aperte diceret: hactenus^c
tibi tuiſqꝫ ꝑdeceſſoribus inimi
cos dei gladio corporali licuit
perſequi: deinceps in exēplū
patientie gladiū tuū. i. tibi ha=
ctenus cõceſſum, in vaginam
cõuerte: ⁊ ſpūalem tantū gla=
dium (qd eſt verbū dei) in ma=
ctatiõe veteris vite exerce. om
nis em̃ preter illum vel autho
ritatē eius qui legitima pote=
ſtate vtitur, qui (vt ait Apoſto
lus) non ſine cauſa gladiū por
tat: cui etiā omnis anima ſub=
dita eſſe debet: om̃is inqꝫ qui
preter authoritatem huiuſmo
di gladium acceperit, gladio
peribit. Item Ambro. Arma
epiſcopi lachryme ſunt ⁊ ora=
tiones. Item illud Apoſto=
li: Non voſmetipſos defendē=
tes fratres chariſſimi: quan=
uis oībus generaliter dicatur
ſpecialiter tamen prelatis di=
ctū intelligit. Unde Joan. pa.
Angelberge imperatrici ex=

ſequētia ca. q̃ꝝ pri
ma duo plana ſūt.
b ¶ Clericis. De
hac materia a va=
rijs tractatum eſt
varie. qdā dicūt ꝗ ꝗ
ꝙ clerici pñt vti ar
mis ꝓ defenſione
tm̃: vt clypeo, lori=
ca: ſꝫ nõ armis im=
pugnatiõis. Alij ꝗ ꝗ
dicūt ꝙ arma pñt
accipe ad defendē
dum ſe: dū tñ illud
incõtinēti fiat, et ꝓ
ſe tm̃ nõ ꝓ alijs ⁊ i
neceſſitate ineuita
bili vt ex̄ de homi.
ca. ij. j. e. cõuenior.
vt dixi. ṡ. e. qõ. j. in
prin. ſed ſi al's pñt
euadere nõ ſumēt
arma: vt ex̄ de ho=
mi, ſuſcepim⁹. alij
dicunt ꝙ auctē pa
pe pñt: aliter non. ꝗ
G. dixit ꝙ pñt, non
in ꝓpria pſona: ſꝫ
alios hortando ad
pugnā: ꝗ vt. j. e. vt
pridem. et etiā pñt
milites aliquos da
re principi pro feu
do: vt. j. eo. §. ecce.
qd autē iuris ſit ſi
clerici defendendo
ſe occidant aliquē,
habes notatū. l. di.
de his clericis.
c ¶ Hactenus. Ex
hoc videtur ꝙ tūc
ceſſauerit obſeruā
tia legis: qa prius
licuit repellere in=
iurias nõ ſolum ꝓ
ſe, ſꝫ ꝓ ſocio: vt. ṡ.
e. q. iij. nõ in feren=
da. ſed tunc primo
fuit ꝓhibitus exer
cere: hodie aūt tm̃
licitum eſt defen=
dere ſeipſū: vt ex=
tra de homi. ca. ij.
et extra de cle. per=
cuſ. ca. pe. Jo. Nõ
credo peccare eū
qui aliquē patien=
tem iniuriam de=
fendit, etiam ſi ho
micidiū faciat: vt
ṡ. e. qõe. iij. non in
ferenda. licet forte
irregularis efficia
tur: qꝛ non fuit ibi
ineuitabilis neceſ=
ſitas: vt diſtin. l. qꝛ
te obnoxium. B.

vt Ber.
vt Bar.
Idē videt Grat. ſentire. j. e. §. i regi= ſtro.
Mat. xxvj.
Rom. xiij. b.
Rom. xij. d.

a Cum a iudeis. ¶ Prohibuit. Ex hoc videt̃ ꝙ non licet alicui defendere dominum ſuum vel ſociuꝫ ſed tm̃ ſeipſum: vt ex̃ de homi.ca.ij.ꝛ ca.ſuſcepimus.ex̃ de cle.percuſ.ca.pen̄.ſed contra hoc eſt.ſ̃.e.q.iij.ca.fortitudo.et ca.pro membris.et ca.vlti.ꝛ.ſ̃.vj.q.j.infames.nam ſeruꝰ potius iuuabit dn̄m q̃ ſeipm̄: vt.ff.ad ſylſ.l.j.§.ſerui.

Non pila ꝛc̃. ¶ Caſꝰ. Quidam reprehendebāt Amb.eo ꝙ nō impugnabat quoſdam eccleſiā infeſtātes. Et rn̄. Ambro.ꝙ milites chr̄i non debēt mouere arma.vn̄ dicit Ambro.ꝙ dolor, fletꝰ, lachꝛyme ꝛ oratiōnes ſūt ſua arma. aliṫ repugnare nō debeo,eccleſiā tamē nō derelinquo. et ſunt tria prece. capi.loco palee.

Quicunqꝫ. b ¶ In bello. Hoc intelligas ſi eſt ex pte illoꝝ q̄ violētiam inferūt: alioq̄n fecꝰ eſt. † ex̃ de cle.pcuſ.ca.pe.

† Nam tūc oīa iputāṫ aggredienti. C.ad.l.iul.de vi pu.qm̄. Lau.

c ¶ Gentilium ludis. fecꝰ ſi in alijs ludis: vt ex̃ de cle.pcuſ.ca.pen̄.ex̃ de homi.lator.

d ¶ Sepultura. Si penituit.ſed tn̄ eccl'ia non dꝫ orare pro ipſo nec ſumere oblatiōes eius: vt hic dicit.et idem eſt de raptore qui in fine penitet: vt ex̃ de rapt.ſup eo. econtra eſt in torneamētarijs: quia illi nō habēt ſepulturaꝫ:ſꝫ alia ſacr̃a recipiant: vt ex̃ de tornea.c.j. Intellige ꝙ hic dicit de canina ſepultura: vt diri.ſ̃.ea.q.v.placuit. Joan.

Sepultura de negaṫ mortuiſ i tornea mentis.

e Clerici ꝛc̃. ¶ Arma. armoꝝ appellatiōne intelliguntᷣ etiā ligna ꝛ lapides.ff. de ꝟb.ſig. armorū appellatione.

cuſans Jo.ep̄m remoueri de militia,dicit. ¶ De eodem.

Nimiruꝫ certe veretur ꝛ iure formidat cōtra profeſſionem ſui ordinis ſecularem militiā exercere:terram defendere,de prelijs tractare, de armis terrene ptātis eſt. Item Innocentius papa.

¶ De eodem.

Cum a iudeis(inq̄t) dominꝰ caperetur: ꝛ Petrus cuiuſdā inobediētis aurem abſcinderet:ferire prohibuit[a]:et forma oīm ſacerdotū (quoꝝ prior erat)etiā ꝑ ſeipſo capi arma carnalia ꝓhibuit. Item Ambroſius.

¶ De eodem. Palea.

Non pila q̄runt ferrea, non arma Chriſti milites.coactus repugnare nō noui:ſed dolor,fletus,orationes, lachꝛyme fuerunt mihi arma aduerſus milites. talia enim ſunt munimenta ſacerdotis. Aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere. fugere aūt et relinq̄re eccleſiā non ſoleo. ſeruꝰ xp̄i non cuſtodia tēporali ſed dn̄i prouidētia perire conſueuit. Hinc etiaꝫ de his qui in bello aut rixa moriuntur,in cōcilio Triburien̄.ſic ſtatutum eſt.

¶ Pro clerico qui in bello aut rixa moritur, oratio vel oblatio non offeratur.

Quicūqꝫ clericus aut in bello[b],aut in rixa, aut in gētiliū[c] ludis mortuus fuerit:neqꝫ in oblatiōe neqꝫ i oratione pro eo poſtuletur: ſed in manus incidat iudicis: ſepultura[d] tamen non priuetur. Item ex concilio Toletano de clericis arma ferentibus.

¶ Gradu amiſſo tradātur in monaſterio clerici voluntarie arma ſumentes.

Clerici qui in quacūqꝫ factione arma[e] volentes[f] ſumpſerit:reperti amiſſo ordinis ſui gradu,in monaſterio perenniter tradantur. Item ex concilio Meldenſi.

¶ Proprij gradus amiſſione mulctentur militaria arma clerici ferentes.

Quicū qꝫ ex clero[g] videntur eē,arma militaria[h] non ſumant:nec armati in cedāt:ſꝫ ꝓfeſſionis ſue vocabulum religioſis moribus et religioſo habitu ꝓbeant. qḋ ſi contēpſerint,tāqꝫ ſacroꝝ canonū cōtemptores ꝛ eccl'iaſtice authoritatis ꝓphanatores,proprij gradꝰ amiſſione mulctentur:q2 non poſſunt ſimul deo et ſeculo militare. His ita reſpōdetur: Sacerdotes ꝓpria manu arma arripere non debent:ſed alios ad arripiēdum ad oppreſſoruꝫ defenſionem, atqꝫ ad inimicorum dei oppugnationem eis licet hortari[i]. Unde Leo.iiij.ſcribit Lodouico epiſcopo.

¶ Pro ſarracenis papa iubet populum congregari: ꝛ eis ad littus maris occurrere.

Igitur cū ſepe aduerſa a ſarracenoꝝ partibus ꝑueniāt nūcia:q̄dā i romanū portū ſarracenos clā furtiueqꝫ venturos eſſe dicebant:pro quo nr̄m[k] cōgregari p̄cipimꝰ ppl'm:maritimumqꝫ ad littus deſcendere decreuimus:et egreſſi[l] ſumus Romā. Item.

¶ Rector ſui gregis papa debet eſſe ac p̄cipuus adiutor.

g Quicunqꝫ ex clero. Licet ſint in minoribus ordinibus conſtituti: vt.xx.q.iij.eos qui. Argu.tamen contra.extra de vo.et vo.red.ca.ij. † in parte deciſa.

h ¶ Militaria. Sed quid ſi habēt inimicos? tūc dicitur ꝙ pn̄t arma defenſionis accipere. Alij dicunt ꝙ non.faciant ergo clerici ſicut moyſes: vt.xxx vj.diſt.ca.vlt.

¶ His ita. ¶ Hec ē ſc̄da pars.q.i qua probatur ꝙ clerici hortari poſſunt ꝙ fideles defendant eccleſiā, ꝛ ſe etiam poſſūt defendere: ita ꝙ ipſi proprijs manibus nō effundēt ſanguinem niſi ad defenſionem ſuam. et hoc ꝓbat p.xj.ca.Jo.de fan. et eſt hic incidens queſtio. Archi.

¶ Caſus. Reſpondet nunc Grat.ca. ſupradictis, dicēs ꝙ clerici ſua manu non valēt arma recipere,ſꝫ alios poſſunt hortari ꝑ tuitione oppreſſorum ꝛ pro oppugnatione inimicorum dei. quod ꝓbat per ſequens cap.

i ¶ Hortari. Hec ij.ꝑs. vera ſunt vbi eccleſia ſua impugnatur vel patria: vt ſ̃.ea.q.iij.fortitudo.ff.de relig.minime. Joan.

Igitur. ¶ Caſus. Quidam nuncij ſignificauerūt Leoni pape ꝙ ſarraceni veniebāt in portum romanorum:quare precepit populū romanum ad littus maritimum deſcendere:qḋ ꝛ factuꝫ eſt, hoc totū ſignificauit Lodouico imperatori.

k ¶ Noſtrum.ergo ciuitas Romana eſt ap̄lici et non imperatoris. Naꝫ imperator cōceſſit ei ciuitatem cū ducatu ſuo.lxiij.diſt. ſed pa ego.xcvj.di.cōſtantinus.ſed imperator aduocatus eſt ibi: vt extra de elec.venerabilem.

f ¶ Uolentes.ſecus ſi cauſa timoris faciant.tunc enim nec velle videntur: vt extra de reg.iur.qui ex timore.

l ¶ Et egreſſi. Ep̄i ergo poſſunt intereſſe bellis, nam

et Paulus interfuit: vt.ſ.q.iij.maximianus.et Moyſes xxxvj.diſtin.ca.vlti.Joan. to,ipſemet poteſt conueniri.vt dixi.ſ.e.qõ.ij.dñs.z.ſ.e.q.iij.ca.vlt.z.q.v.non eſt.

Epi nõ ſint tan tum cuſtodes charta rum.

a ¶ Scire. ¶ Preſentialiter.i.ſine mora.nec enim tm̃ debent epi eſſe cuſtodes chartarũ,ſed etiam defenſores ecclīarũ: vt.xvj.q.j.in canonibus.et ſic ptz hic q̃ epi etiam vaſallos ſuos tenentur defendere, defendendo nõ vlciſcendo iiurias: vt.xlvj.diſtinct.ſeditionarios.Joan.

Omni timore. ¶ Caſus. In hoc capl.hortatur Leo exercitũ Frãcoꝝ vt viriliter pugnet aduerſus inimicos eccleſie: et ſi qs propter hoc moriat: nõ penã,ſz celeſtia p̄mia ꝯſeqt̃.

b ¶ Omni timore.ſ.e.q.v.omnium.

c ¶ Patrie.ſ.e.q.iij.fortitudo.

Hortatu.

d ¶ Adriani.ſ.diſtinct.lxiij.adrianus.

Comedere poſſumus ad menſam ſarracenorum.

Diſpar zc. e ¶ Perſequunt. videt ergo q̃ ſi ſarraceni non pſequũt xp̄ianos, nõ poſſum⁹ ipere re eos.† nã etiam ad mẽſã eoꝝ comedere poſſum⁹.xj.q.iij.ad mẽſam.et lex dicit q̃ eis qͤ te degẽtib⁹ nullã debem⁹ facere moleſtiã: vt.C.de ſacri.pag.xp̄ianis.Jo.

† Immo videt q̃ tales qͥ ſunt mãſueti q̃ pre ſcribere pñt.de hoc no.xvij.q.iiij.porro.

Preterea. ¶ Caſus. Hermãnus dux fuerat infamat⁹ pp̄t quoſdã marinos latrũculos qui ſub noie eius in xp̄ianos ſeuiebãt. quare Jo. hortat̃ ipſuz vt ipſos pſeqt̃ et repellat. qð ſi nõ fecerit cũ poſſit, ꝑticeps erit criminis: quod pbat vna auc̃te.

† Hermãno.

f ¶ Cõprimi. Vec rõ nõ videt̃ ſufficere niſi eſſet iudex eorũ.nam ſi iudex negligit facere iuſtitiã de ſuo ſubdi

Scire vos opz q̃ nunq̃ ab aliquib⁹ nr̃os hoies ſinimus opprimi: ſed (ſi neceſſitas vlla occurrerit) preſentialiter[a] vindicam⁹: qr noſtri gregis in oibus vltores eſſe debemus z precipui adiutores.

Item exercitui Francoꝝ.

¶ Celeſte regnum a deo conſequitur, qui pro chriſtianorũ defenſione moritur.

Omni timore[b] ac terrore depoſito ꝯtra inimicos ſacte fidei et aduerſarios oim religionum agere viriliter ſtudete. nouit em̃ oipotẽs ſi quilibet veſtrũ morietur: q̃ ꝑ veritate fidei et ſaluatione patrie[c] ac defenſiõe chriſtianoꝝ mortuus eſt: et ideo ab eo premiũ celeſte conſequetur.

Item Alcuinus.

¶ Cõtra Longobardos precib⁹ Adriani pape, Carolus bellum ſuſcepit.

Hortatu z p̃cib⁹ Adriani[d] Romane vrbis epiſcopi exorat⁹ Carolus rex bellum cõtra Longobardos ſuſcepit: quod prius quidem et a patre eius Pipino papa ſupplicante, cum magna difficultate ſuſceptũ eſt. Itẽ Alexã. papa omnibus epis Hiſpa.

¶ Judeos nõ debemus perſequi, ſed ſarracenos.

Diſpar nimirum eſt iudeoꝝ z ſarracenorum cauſa. i illos em̃ q̃ chriſtianos perſequũtur[e], z ex vrbibus et proprijs ſedibus pellunt, iuſte pugnatur: hi vero vbiqz ſeruire parati ſunt. Item Joan.viij. Hermago† duci glorioſo.

¶ Qui crimina q̃ põt emẽdare nõ corrigit, ipſe cõmittit.

Preterea deuotiõis tue ſtudiũ exhortamur vt contra marinos latrũculos q̃ ſub p̃textu tui nois in chriſticolas debacchãt̃, tanto vehementius accendaris, q̃to illorum prauitate famaz tui nois obfuſcatam fuiſſe cognoſcis: qm̃ lz credi poſſit q̃ te nolente illi nauigantibus inſidientur: tamen qr a te comprimi[f] poſſe dicuntur, niſi eos compeſcueris, innoxius non habeberis. ſcriptũ quippe eſt: Qui crimina que poteſt emendare, non corrigit, ipſe committit[g].

Item Hiero.ad Riparium.

¶ Crimen punire ꝑ deo, non eſt crudelitas, ſed pietas.

Legi ſyromaſtẽ[h] Phinees, authoritatẽ Helie[i], zelũ Simonis[k] chananei Petri ſeueritatem Ananiã et Saphirã trucidãtẽ: Paulìqz[l] conſtantiã qui Elymam magũ vijs dñi reſiſtẽtem, eterna cecitate[m] dãnauit. Nõ eſt crudelitas crimina ꝑ deo punire ſed pietas. Unde et in lege dr: Si frater tuus z amic⁹ z vxor que in ſinu tuo dormit, deprauare te voluerit a veritate ſit manus tua ſuper eos, et effunde ſanguinem ipſorum.

Item Joannes Chryſo.ſup Mattheum homilia.xvij.

¶ Quedã i veteri teſtamẽto licebant q̃ in nouo p̄hibent̃.

Occidit Phinees hoiem et reputatũ eſt illi ad iuſtitiã. Abrahã vero non ſolũ homicida, ſed etiaz parricida (qð certe grauius eſt) effect⁹, deo magis placuit. Petr⁹ vero geminũ fecit homicidium[n]: fuit tamẽ opus ſpirituale quod factum eſt. Non ſolum igitur reſpiciamus ad opera, ſed ad tẽpus z ad cauſam[o] z ad voluntatem, perſonarum quoqz differentiam: et quantacũqz alia ipſis operibus acciderunt, di

g ¶ Committit.ſi.ſ.lxxxiij.diſtin.error.†

† C.de cõmer.et mer.l.ij.i fi. vbi ſũt plures concor. ad idez ſ.e.qõ.iij. qui poteſt.

Legi ſyromaſtẽ. ¶ Caſ⁹. Ripari⁹ q̃ſiuit a Hiero. an ſit pctm̃ punire crimĩnoſos. Et rñ. q̃ nõ. qð ꝓbat q̃n qz exẽplis ſcz Phinees z Helie z Simonis chananei, Petri et Pauli: et vna auc̃te ve.teſt. Syromaſtẽ.i.vindictã ſiue zelũ indignationis. qr Phinees coeũtẽ cũ madianita interfecit.

h ¶ Syromaſtẽ.i.zelũ indignationis ſiue vindictã.

i ¶ Helie. Cũ petijt vt ignis deſcenderet de celo, q̃ duos quinquagenarios exuſſit.

k ¶ Simonis. qui vlt⁹ eſt i duos magos, retorquẽdo i eos ſerpẽtes quos magicis artib⁹ ſupẽr eũ miſerant. Num.xxv.b. iiij.Regũ.j.

l ¶ Pauli.xlv.diſtin.ſ.Salomon. Actu.v.a.

m ¶ Cecitate.xvij q.j.ananias. Actu.xiij.b.

Occidit. ¶ Caſus. Jo.chryſo. ꝓbat exemplo Phinees et Abrahe et Petri q̃ q̃nqz aliũ interficere nõ eſt pctm̃: z iõ ſacerdos vt ad veritatẽ valeat ꝑuenire, reſpicere non ſolum debet op⁹: ſed etiã tp̄s, cauſam, volũtatem, et differentiam perſonarũ. Deut.xiij.a.

n ¶ Homicidiuz. Factum notat, nõ ius. talis enim non dicitur homicida: vt.ſ.e.qõe.v.ſi homicidium. Num.xxv.b. Gen.xxij.b.

o ¶ Et ad cauſã. Omnes em̃ circunſtantie ſunt inquirende: vt extra de teſti.cum cauſam. xv.qõ.vj.ca.j.in fine. quia cauſa facti potius eſt inquirenda q̃ ipſum factuz, vt ibi dicitur: et.ff.de fur.veruz. xxix.diſt.ſciẽdum. Actu.v.a. Facti cã eſt inquirenda.

ligētiſſime inqramus. non eñ poſſum⁹ ad veritatē aliter ꝑuenire. Item Nicolaus papa ad conſulta Bulgarorum.

C Neceſſitate inuitante etiā in quadrageſimalib⁹ diebus bellum inire licet.

SI nulla viget neceſſitas: nō ſolū quadrageſimali[a] tpe, ſed etiā oi tpe eſt a prelijs abſtinendū. Si aūt ineuitabilis viget iportunitas: nec q̄drageſimali tpe pro defenſiōe tam ſua q̄ȝ patrie[b] ſeu legū paternarū eſt bellor̄ proculdubio ꝑparatiōi parcēdū: ne videlȝ deum[c] videat̃ homo tētare ſi habet quod faciat et ſue ac alior̄ ſaluti cōſulere nō procurat, et ſancte religionis detrimenta non precauet.

Item Grego. in dialogo.

C Petr⁹ Ananiā ⁊ Sapphirā increpādo morti tradidit.

PEtrus q̄ Tabitā mortuam orādo ſuſcitauit, Ananiā[d] ⁊ Sapphirā mētiētes morti increpādo tradidit. neqȝ enim oraſſe in eorum extinctiōe legit̃, ſed ſolummodo culpā quā ꝑpetrauerāt increpaſſe. Conſtat ergo q̄a aliqñ talia ex ptāte exhibētur: aliqñ ex poſtulatione: dum et iſtis vitam increpando abſtulit, et illi reddidit orando.

Item Veloci magr̄o militū.

C Beatus Grego. quoſdam hortat̃ vt milites congregēt, et contra hoſtes arma viriliter parent.

VT pridē glorie vr̄e notificauim⁹ q᷑ milites illuc erāt parati venire: ſed qm̄ inimicos ꝯgregatos ⁊ hic diſcurrere ep̄la vr̄a ſignificauerat, hec eos hic cauſa retinuit. Nūc ṽo vtile eſt viſum vt aliquāti illuc milites trāſmittāt̃ q̊s gl̄ia tua admonere ⁊ hortari vt parati ſint ad iuſtitiam ⁊ ad laborē, ſtudeat: et occaſiōe inuēta cū glorioſis filijs nr̄is Mauricio ⁊ Vitaliano loquere: et quecūqȝ vobis deo adiutore ꝓ vtilitate reipublice ſtatuerint, facite. et ſi huc vel ad Rauēne partes nec dicēdum Arnulphū† cognoueritis excurrere, vos a dorſo[e] eius ita (ſicut viros fortes cōdecet) laborate, quaten⁹ opinio veſtra ex laboris veſtri qualitate amplius in republica deo auxiliāte ꝓficiat. Illud tñ pre omnibus admonemus, vt familiaȝ Alioyn‡ et Adhoniaym atqȝ Lugidifroſim qui cum gl̄ioſo Mauricio magiſtro militum eſſe noſcūtur, ſine aliqua mora vel excuſatione relaxes[f]: q̄tenus venientes illuc homines ꝑdicti viri ſine aliquo impedimento cum eis debeant ambulare. Item eiſdē Mauricio ⁊ Vitaliano.

SVppliciter gl̄ie vr̄e ꝑ filiū noſtrū Vitalianum cū quo tractaretis, ⁊ verbo et ſcripto mādauimus. Vndecimo autē die menſis Iunij Arnulphus hanc epiſtolā quam vobis direximus, trāſmiſit, et ideo relegentes eā videte ſi in fide ſua Suanenſes[g] quā reipublice ꝓmiſere, ꝑſtiterūt: obſideſqȝ[h] dignos de q̄bus poſſitis cōfidere, ab eis accipite: et

---

SI nulla. ¶ Caſus. Bulgari queſiuerunt a Nicolao vtrū in quadrageſima a prelijs eſt abſtinendum? Et rñ. q᷑ in quadrageſima ⁊ oi tpe eſt a prelijs abſtinendum niſi neceſſitas vrgeat: quo caſu om̄i tpe eſt indifferenter pugnādum: ſcȝ pro defenſione ſua vel patrie vel legū paternarum ne homo videatur deum tentare ſi hȝ aliud q̄ᵭ faciat.

a ¶ Quadrageſimali. vnde et Machabei pugnauerūt in ſabbato. non obſtat ex̄ de treu. ⁊ pa. c. j. q᷑ hic loq̇t̃ de defenſore, ibi ꝺ oppugnatore.

b ¶ Patrie, ꝫ. e. omni.

c ¶ Deū. ꝫ. xxij. q. ij. queritur.

PEtrus. ¶ Caſus. Docet h̄ Grego. q᷑ Petrus Tabitā mulierem a morte ſuis precib⁹ ſuſcitauit: Ananiā ṽo et Sapphiram chriſto mētiētes icrepādo morti ꝺr tradidiſſe. vñ patet q᷑ talia qñqȝ fiūt ex ptāte, qñqȝ ex poſtulatione: q᷑ vnū fecit increpando, aliud vero fecit orando.

Actu. ix. g. d ¶ Ananiā. xij. q. j. ca. ij. et. ꝫ. ea. q. iiij. ea vindicta. xvij. q. i. ananias. Actu. v. a.

VT pridem. ¶ Caſus. Arnulphus heretic⁹ eccleſiā impugnabat et infeſtabat. cōtra quem Velox magr̄ militie pugnabat: ad quē cū Grego. quoſdā milites mittere vellet in ſuccurſum, ſignificabat ſibi predict⁹ Velox q᷑ Arnulphus ṽſus Romā diſcurrebat. et ideo papa tunc milites retinuit: ſed nunc eos mittit, et hortatur ipm̄ Velocē vt inſimul cuȝ Mauricio ⁊ Vitaliano aduerſus ipſum Arnulphum non nominandū viriliter pugnet, ſiue Romam ſiue Rauennā diſcurrere velit. ⁊ admonet eum vt tres familias Alioyn, Adhoniaym, Lugidifroſim: q̇ cum Mauricio erant, a captiuitate relaxent: vt hoies dicti Mauricij ſine impedimento eos reducere poſſint. Et dicit ibi, homines. i. nuncij predicti ſcȝ Mauricij: cum eis ſcȝ captiuis reducendo eos. eiuſdem ſcȝ epiſtole.

e ¶ A dorſo. Argu. q᷑ dolus cōtra hoſtem licite pōt fieri: vt. ꝫ. e. q. ij. dominus noſter. ⁊. xxij. q. ij. vtilem.

f ¶ Relaxes. A captiuitate. Io.

SVppliciter. ¶ Caſus. Arnulph⁹ direxit epiſtolam quandam Grego. in qua innuebat q᷑ Suanēſes. i. Beneuentani ei obſides ꝓ ſua fidelitate dederāt: quā epiſtolā Grego. mittens Mauricio et Vitaliano, per quendā alium Vitalianum mandat eis vt inquirāt ſi permāſerint in fide quā reipublice promiſerunt et recipientes ab eis obſides, eos ſacramentis adſtringant. ſi autē inuenerint q᷑ cum Arnulpho vel fedus fecerint, vel ei obſides dederint, ſicut Arnulphi epiſtola innuere videbatur, tunc faciāt quod reipublice et ſaluti ſue ⁊ pape viderint expedire. ne ipſi ⁊ papa ꝺ ſacramentis eorum teneātur. ⁊ hortatur eos ſi Romam diſcurrere voluerint: vt vel loca ipſi⁹ depredentur vel mittant exploratores vt inquirant q̄d facere velint, ne nobis poſſint ex improuiſo nocere. Ego tamē Bar. Brix. totū hūc caſum ſub illo ca. vbi pridē. ſemp audiui et legi. et tu lector ſi volueris ſub vno caſu vel duob⁹ formare poteris ſm̄ q᷑ tibi melius videbitur.

† Scilȝ tyrānū ipugnātē eccleſiam.

‡ Alias maloin et adobin, vigildi, atqȝ grufſingi q. ⁊c.

g ¶ Suanenſes. Primo eñ iurauerant reipublice.

h ¶ Obſideſqȝ. Ergo liber homo poteſt eſſe obſes pro pace ſeruanda, non pro pecunia: vt extra de iureiuran. ex reſcripto. argu. ad idem. ff. de teſt. obſides. ff. de iure fiſci. diuus. Quid ergo eſt q̄ᵭ dicitur, liber homo nō pōt ri.

Homo liber an poſſit obligari.

obligari: vt ex̄ de pig. ca. ij. C. que res pig. ob. poſ. qui filios? Ad hoc dico q̄ liber homo non poteſt obligari: nec habet in eo ius pignoris: ſed tantum ius retentionis. † Nam video q̄ quandoq̄ꝫ tenetur res aliqua pro ea pecunia pro qua non eſt obligata: vt. C. ob chirogra. pe. l. vnica. Qđ aūt dicitur in illa decre. ex reſcripto. intelligo q̄ ꝓ neceſſitate eccleſie et authoritate pape factū fuit. Alias clericus non pōt renunciare beneficio canonis illius, ſi quis ſuadēte. vt ex̄ de ſenten. excom. cōtingit. ea nāq̄ꝫ que in nos cōmittūtur, dimittere poſſumus: ſed q̄ in deū vel eccleſiā, minime: vt. ſ. e. qō. iiij. ſi is qui.

† De hoc etiā no. x. q. ij. hoc ius. in glo. q᷑ ad prophanos

a ¶ Denuo. Ergo aliquis poteſt bis iurare ſup eodem negotio: vt ex̄ de teſti. quotiens. ⁊ ff. de dam. infec. q̄ bona. §. pe. qđ concedo ſi ſubeſt cauſa ſuſpitionis. Jo. ſed certe tm̄ ſemel iurat: ⁊ qđ dicit ibi decreta. duplici. i. duos habens articulos. ſ. de auditu, et de credulitate. B. Sed ſi quis ſemel eſt periurus, ammodo nō eſt recipiēdum teſtimonium illius: ſꝫ alia cautio eſt ab eo recipiēda: vt extra de preſumpt. literas. in fi. ex quo em̄ ſemel eſt piurus, preſumitur q̄ ſemper velit peierare: vt. ij. qō. vij. non poteſt. De hoc not. xxij. q. v. paruuli. Jtē habes hic q̄ plus creditur iuratorie cautioni, q̄ꝫ pignoratitie: cum tamen regula iuris dicat q̄ plus eſt cautionis in re, q̄ꝫ in perſona ff. de reg. iur. plus cautionis. Jo.

Periurii teſtimoniū non eſt amplius recipiēdum.

b ¶ Dubios. Q᷑ ſcriptum hoſtis inducit ſuſpitionem: quod eſt contra id. xj. queſtione. iij. in cunctis. adeo vt ſecundo cogantur iſti iurare.

c ¶ De ſacramentis, eorum: eo q̄ timor eſt ne labātur in periurium: vt ex̄ de coha. cleri. ⁊ mu. clericos.

d ¶ Sculpas. Alias ſcultas. i. exploratores. †

¶ Jn regiſtro. ¶ Caſus. Legitur in regiſtro q̄ beatus Grego. Tuſcos contra Longabardos inuitauit: et militantibus ſtipendia decreuit. Quo exemplo et premiſſis authoritatibus patet q̄ licet clerici, ꝓpriā manu pugnare non debeāt quoſcunq̄ꝫ tamen hortari poſſunt ad pugnam.

† Eſt vulgare hiſpanorꝫ ſicut itali ci dicūt ſpias. Jo. d. f.

insuper denuo[a] ſacramētꝫ eos aſtringite, reddētes eis qđ loco pignoris ſuſtuliſtis, ſermonibꝰ veſtrꝫ eos ſanātes. Stautem manifeſtiſſime cognoueritis eos cum Arnulpho de ſua ſubiectiōe locutos eſſe, vel certe obſides ei dediſſe, ſicut nos Arnulphi epl̄a quā vobis direximus, dubios[b] reddidit: ſalubri ꝯſilio pertractātes, ne in aliquo aīa veſtra vel nr̄a de ſacramentis[c] grauet: quicquid vtile reipublice iudicaueritis peragite. ſed ita faciat gloria veſtra vt neq̄ꝫ ſit aliquid vnde poſſimus ab aduerſariꝭs reprehendi, neq̄ꝫ vtilitas noſtre reipublice (qđ dn̄s auertat) negligatur. Preterea glorioſi filij eſtote ſoliciti: q᷑ quātum cōperi, hoſtis multitudinem habet collectā: ⁊ in marchia dicitur reſidere. et ſi huc curſum deo ſibi irato mittere voluerit, vel loca ipſius (quantum vos dominus adiuuerit) depredamini, aut certe ſculpas[d] quos mittetis, ſolicite requirant, ne dolens factum ad nos diſcurrat. In regiſtro etiam legitur q̄ beatus Gregorius ciuibus Tuſcie vt contra Longobardos arma pararent mandauit, ⁊ militantibus ſtipendia decreuit.

Hoc ergo exemplo et premiſſis authoritatibus claret q̄ ſacerdotes etſi ꝓpria manu arma arripere non debeant, tamen vel his quibus huiuſmodi officia commiſſa ſunt perſuadere, vel quibuſlibet vt ea arripiant, ſua authoritate valeant imperare.

Sed obijcitur illud Nicolai ad Carolum imperatorem.

¶ Epiſcopi non debent militaribꝰ occupari negotijs.

Reprehēſibile valde conſtat eſſe quod ſubintuliſti, dicendo maiorem partem omnium epiſcoporum die noctuq̄ꝫ cum omnibus aliꝭs fidelibus tuis contra piratas maritimos inuigilare: ⁊ ob id epiſcopi impediātur venire, cum militum Chriſti ſit Chriſto ſeruire: milites vero ſeculi ſeruiant ſeculo, ſm̄ qđ ſcriptum eſt: Nemo militans deo, implicat ſe negotijs ſecularibus. Qꝫ ſi ſeculi milites militie ſtudent: quid ad epiſcopos ⁊ milites Chriſti, niſi vt vacēt orationibus[e]?

Item Gregorius papa.

¶ Jn mortem cuiuſlibet hoīs epiſc miſcere formidēt.

Si in morte Longobardorū me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec regem nec ducē haberet: ſꝫ q᷑ deū timeo, in mortem cuiuſlibet hoīs me miſcere formido. Ecce q̄ Nicolaus papa prohibet epiſcopos ſeculari militia occupari: nec etiaꝫ cōtra maritimos piratas permitti eos ad pugnam accedere. Quomodo ergo Leo papa aduerſus ſarracenos vrbem egreditur: et vt eos procul a littore arceat, populum vndiq̄ꝫ conuocat: ⁊ ſuorū iniurias preſentialiter vindicat, atq̄ꝫ cum Gregorio milites ad arma inuitat? Sed notādum

¶ Sed obijcitur.

¶ Hec eſt. iij. pars queſtionis, in qua ꝓbat per quatuor authoritates q̄ ſacerdotes non debent pugnare, ſcꝫ manu propria. Jo. de fan.

Reprehēſibile. ¶ Caſus. Cū Nico. precepit quibuſdam epiſcopis vt Romam venirent: Karolus imperator ſcribit ei q̄ ire non poterāt: q᷑ contra maritimos. piratas die noctuq̄ꝫ cum aliꝭs fidelibus inuigilabant. quod Nicolaus dixit eſſe reprehenſibile: cum hoc tantū militibus ſecularibus conueniat. ad quod probandum inducit authoritatē pauli. Sequens ca. patet.

ij. Ti. ij. a.

e ¶ Orationibus. Gra. intellexit hoc ca. de epīs q̄ tantū leuitica portiōe ſūt cōtenti: vt. j. proxi. §. ſed hec eſt veritas. q̄ ideo tantum redarguuntur iſti epiſcopi, quia citati a papa noluerūt venire: et excuſabant ſe propter mādatum regis. licet enim mandato regis ſit potius obediendum q̄ꝫ metropolitano: vt. ſ. xviij diſtinctio. ſi epiſcopus. tamen pape potius obediant q̄ꝫ regi. Aliꝭ intelligūt de epiſcopis non habentibus regalia.

Regi, an metropolitano potius debeat obedire eps.

Si in morte. ¶ Ecce. ¶ Caſus. Jſte §. diuiditur in duas partes. Jn p̄ma pte Grat. breuiter epilogat cōtrarietates ab illo §. his ita. Jn ſecunda ſoluit dictam

contrarietatem, dicēs q episcopi q feudū non habent a principibus, ſed viuunt tantum de decimis, primitijs et oblationibus, ſeculari militia occupari non debent. Alij vero qui a principibus feuda retinent, principibus ſeruire tenentur. quod probat duabus authoritatibus, ſcilicet Chriſti & Pauli, niſi ab illis a quibus feuda tenent, ſup huiuſmodi pmeruerint immunitatem.

viij. quo iure. C. de quadri. preſcrip. bene a zenone. Sed hoc intelligas quo ad iuriſdictionē † & defenſionē.

b ¶ Non refragaturum. Ex humilitate hoc dicit: als bene poſſet refragari. Uel dic non refragaturum, ſicut iſti pro ipſa eccleſia. Sed qualiter intelligitur iſtud meum: videtur q non poſſit intelligi de rebus pprijs ipſius Ambroſij, propter illud quod ſequitur: ſunt pauperū. Itē nec de rebus eccleſie: quia illas non poſſet dare, ppter hoc quod ſequitur circa fi. Sed dic q de pprijs Ambroſij intelligit. q autem dicit pauperū ſunt, intellige per ca. xij. q. j. illi qui. Nam ſi ppria habeo, & de rebus eccleſie ſuſtentor: debeo mea pauperibus erogare. xvj. q. j. quoniam quicquid. xlvij. diſtinc. ſicut hi. et j. q. ij. c. penul.

¶ Conuenior. ¶ Caſus. Imperator miſit milites gothos ad Ambro. vt preciperent ſibi ex parte imperatoris vt quandā baſilicā ſibi traderet feſtināter, quā hereticis tradere volebat. Ambroſius vero reſpōdet. Si quod meū eſt peteret iperator, non denegarem, quamuis omnia mea pauperum ſunt. ſed quia que dei ſunt poſtulat, in quibus imperator poteſtatem non habet: potius eſt vt vitam mihi auferat, quam eccleſiam ſibi cōcedam ad inſtar nabuthe qui potius ſe permiſit interfici, quam patrimonium ſuum Achab regi vēdere vellet. ſed cū viderem milites armatos: orabam ne ibi fieret aliq ſtrages, que verteret in perniciem ciuitatis: nec me defendā, quia lachryme mee, arma mea ſunt: & ſi mihi liceret, libēter irem ad palatiū principis, in quo epiſcopus conueniri non poteſt, ſed coram iudice eccleſiaſtico. Et ſi dicatur q imperatoris ſunt omnia, reſpondetur non eſſe verum: quia in diuinis poteſtatem non habet: cum ſcriptum eſt. que ſunt dei deo, que ſunt Ceſaris Ceſari. quod autem dicitur ibi que, ſcilicet ſcriptura. Reſpondet per Job vxori Job dicēti: Benedic deo, et morere. turbamini o vos ciues. Non deſeram vos, ciues. Chriſtus, id eſt epiſcopus vel perſona eccleſiaſtica, ſed iudex eccleſiaſticus. De me, id eſt quod meum eſt.

Pſ. xv.
Joā. xiiij. d.
Mat. xxij. c.
Rom. xiij. b.

eſt quoſdam epos leuitica tantum portione eſſe contentos: q ſicut in dei ſorte tantū numerant, ſic ipſum deū ſolummodo in hereditatē accipiunt, dicentes: Dñs pars hereditatis mee. His nihil eſt cōmune cū principib9 ſeculi: qr tēporalia penitus abijciunt, ne eorū occaſione legib9 imperatorū obnoxij teneantur. Talib9 nulla occaſio relinquitur occupationis ſecularis militie: quia cum de decimis & primitijs viuant, tanq filij ſummi regis in omi regno a terrenis exactionib9 liberi ſunt, ita vt dicere valeant. Uenit pnceps hui9 mūdi, & in nobis non habet quicq. Porro alij ſunt qui non cōtenti decimis et primitijs, predia, villas, & caſtella, & ciuitates poſſident, ex qb9 Ceſari debent tributa, niſi imperiali benignitate immunitatē ab hmōi pmeruerint: qb9 a dño dr: Reddite q ſunt Ceſaris Ceſari, & q ſunt dei deo. qb9 idē apoſtol9: Reddite oīb9 debita: cui tributum, tributū: cui vectigal, vectigal.

Unde Ambroſius.

¶ Eccleſie imperatorib9 non ſunt obnoxie.

Conuenior ipſe a comitib9 vt p me baſilice fieret matura traditio dicētibus imperatorem iure ſuo iuſſiſſe tradi debere, vtpote in cuius poteſtate eſſent oīa [a]. reſpōdi, ſi a me peteret qd meum eſt. i. fundū meū, argētū meū, & huiuſmodi meū, me non refragaturum [b] quāq oīa que mea ſunt, ſint pauperū. verū ea que diuina [c] ſunt, imperatorie poteſtati non ſunt ſubiecta. ſi patrimonium petit, inuadite. ſi corpus, occurram. vultis in vincula rapere? vultis in mortē? voluntas eſt mihi: nō ego me uallabo circunfuſione populorū, nec altaria tenebo vitam obſecrans: ſed pro altaribus [d] gratis immolabor. horrebā quippe animo cum armatos ad baſilicā eccleſie occupādam miſſos agnoſcerē: ne dum popul9 baſilicā vindicat [e], aliqua ſtrages fieret, que in perniciē totius veniret ciuitatis. orabā ne tante vrbis, vel potius totius Italie buſto [f] ſuperuiuerem. et j. Mādatur: trade baſilicam: hoc eſt, dic aliquod verbum in deum, & morere [g]: nec ſolū dic aduerſus deū, ſed etiā fac aduerſus deū. Mandat, trade altaria dei. Urgemur igitur preceptis regalibus, ſed cōfirmamur ſcripture ſermonib9, que reſpondit: Tanq vna ex inſipientib9 locuta es. & j. Quid ergo turbamini? volēs nunq vos deſerā: coactus repugnare nō noui, dolere potero, flere potero, gemere potero: aduerſus arma, milites gothos quoq lachryme [h] mee, mea arma ſūt, talia eñ ſunt munimēta ſacerdotis. Aliter nec debeo [i], nec

c ¶ Diuina. Diuina enim ab homine dari non poſſunt. viij. q. j. plerique. xxxiij. q. v. vna ſola.

d ¶ Pro altarib9. Uidetur q prelatus mortem debeat ſubire: non ſolum vbi fides vel ſalus eccleſie impugnatur, ſed etiam vbi res vel claues eccleſie auferuntur: Job. ar. contra. vij. q. j. ij. c. §. hoc etiā tūc obſeruandū. ſ. e. q. v. non noſtrum.

e ¶ Uindicat. id eſt defendit. ſ. xij. q. iij. quicunq.

f ¶ Buſto. Buſtū dicitur cum res eſt exuſta. Rogus cū comburitur. pyra eſt cōgeries lignorū ad cōburendū.

g ¶ Morere. Argumen. ex eo q princeps precipit aliquem eligi, q non valet electio: quia eſt iuſta cauſa timoris. nam et timor verborum excuſat: ſicut dixi. ſ. diſtinc. vij. fuerunt.

h ¶ Lachryme mee. ſ. diſtinctio. xxxvj. cap. vlt. ſ. xvj. queſt. iij. c. porro.

i ¶ Nec debeo. Conſulēdo ex nimia perfectione loquitur. & eſt arg. pro opinione h. ſed non de facto hic poſſet reſiſtere imperatori: nec de iure debebat: quia timebat

a ¶ Omnia. Ergo omnia ſunt imperatoris: vt. ſ. diſt.

poſſum reſiſtere. Utinã eſſem ſecurus q ecclia hereticis minime traderet: ad palatiũ imperatoris irem libenter ſi hoc cõgrueret [a] ſacerdotis officio vt in palatio magis certarem q̃ in ecclia [b]: ſed in conſiſtorio nõ ſolet Chriſtus [c] reus eſſe: ſed iudex. Cauſam fidei agendam in eccleſia [d] quis abnuat? Si qs cõfidit, huc veniat. ⁊.ĩ. Allegat imperatori licere oĩa: ipſius eſſe vniuerſa. Rñdeo. Noli grauare te imperator, vt putes te in ea que diuina ſũt, imperiale [e] aliquod ius habere. Noli te extollere [f]: ſed ſi vis diutius impare, eſto deo ſubiectus. Scriptuz eſt eñ. Que dei, deo: que ceſar, ceſari. Ad imperatores palatia ptinent: ad ſacerdotes eccleſie. Publicoꝝ tibi menium ius commiſſum eſt, nõ ſacroꝝ. Item dicitur mihi mandaſſe imperatorem [g], Debeo ⁊ ego vnã baſilicam habere. Reſpõdeo. Non licet tibi vllam habere. quid tibi cum adultera? Adultera [h] eſt eñ que nõ eſt legitimo coniugio chri copulata. et.ĩ. Nabuthe ſanctũ viruz poſſeſſorẽ vinee ſue ſcimus interpellatũ petitione regia vt vineã ſuam daret, vbi rex ſucciſis vitibus holus vile ſereret: eumqꝫ reſpondiſſe. Abſit vt ego patrũ meorũ tradam hereditatem, regem cõtriſtatum eſſe q ſibi eſſet alienũ ius relatione iuſta negatũ: ſꝫ muliebri cõſilio deceptũ, morte in agrũ veniſſe. Sãctus enim Nabuthe vites ſuas vel proprio cruore defendit. Si ille vineã non tradidit ſuam: nos trademus eccleſiaz chriſti? Quid igit a me reſpõſum eſt cõtumaciter? dixi eñ conuentus: Abſit a me vt tradam chriſti hereditatẽ [i]. Non tradidit Nabuthe ſuaz: ⁊ ego tradã chriſti hereditatẽ? Sed hoc addidi: Abſit vt tradam hereditatẽ Dioniſij qui in exilio cauſa fidei defunctus eſt: hereditatem Euſtorgij confeſſoris: hereditatem Myrocletis, atqꝫ hereditatẽ oĩm fidelium retro epõrum. Reſpondi ego. Quod ſacerdotis eſt, faciam: quod impatoris eſt, faciat imperator. prius eſt vt animã mihi q̃ fidem auferat. et.ĩ. Tributũ ceſaris eſt, non negatur. ecclia dei eſt: ceſari vtiqꝫ non debetur, q ius ceſaris eſſe nõ poteſt templũ dei qd cum imperatoris honorificẽtia dictũ nemo poteſt negare. Quid enim honorificẽtius, q̃ vt imperator eccleſie filius eſſe dicatur? Qd eñ [k] dicit, ſine peccato dicitur: ⁊ cũ gratia dicitur. Imperator eñ intra eccleſiaz eſt. bonus eñ imperator querit auxilium [l], ac eccleſia nõ refutat. et.ĩ. Si de me aliqd cõpelleretur, ⁊ poſceret aut fundus, aut dom⁹, aut ager, aut aurũ, aut argẽtum: id qd mei iuris eſſet, libenter offerrem. tẽplo domini nihil poſſuz nec decerpere nec tradere: cum illud cuſtodiendũ [m] non tradendum acceperim. Deinde conſulere etiã me imperatoris ſaluti oportet: q nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat vocem liberi ſacerdotis. Si vult ſibi eſſe conſultum: recedat a Chriſti iniuria. Hec plena humilitatis ſunt: et (vt arbitror) plena affectus eius quem imperatori debet ſacerdos.

Item Urbanus papa.

De ſuis exterioribus eccleſie ſoluunt tributa.

Tributum in ore piſcis piſcante Petro inuentum eſt: quia de exterioribus [n] ſuis (que palam cunctis apparẽt) eccleſia [o] tributũ [p] reddit. Non autẽ totuz piſcem iuſſus eſt dare: ſed tãtũ ſtaterẽ [q] qui in ore eius inuentus eſt: quia

maius malũ: ⁊ hoc eſt qd ſupra tãgit ne diſto ⁊c.

a Congrueret. Et hoc non licet. ex de appel. qua fronte. Et p hoc ptꝫ q clericus citatus a laico iudice non tenetur venire ad allegandum priuilegiuz, niſi dubiũ ſit an ſit clericus.

b In eccleſia.ij. q.ij. ca. vlti.

c Chriſtus. hoc intelligas in caſu, in quo loquitur litera ſeqns: vbi ſcilicet agit cauſa fidei vel ſpũalis. nã al's cleric⁹ in reconuẽtione recõuenit in foro ciuili.

d In ecclia.ſ. ij.q.ij. preceptũ. et xxiij.q.j. quotiẽs.

e Imperiale. Eccleſia enim non adſtrigitur legib⁹ mundanis: vt.xxxiij.qõe.ij. inter. nec põt impator cõdere aliquod ſtatutũ de rebus eccliaſticis: vt.xcvj. diſtin. bene quidem. in fi. niſi eccleſia hoc petat: vt.xvij. diſtinc. hinc etiam vel niſi aliqd ſtatuatur in priuilegium eccleſie: vt.xvj. qõ.j. generaliter.

f Extollere.ſ. e.q.v. regum eſt.

g Imperatorẽ. hec verba que ſequuntur.

h Adultera.ſ. xxj.q.ij. ſicut i vna

i Hereditatez. et ita dr hereditas viuẽtis. Arg.ꝯ.ff. de here. vel ac. vẽ. l.j. et.ff. de reg. iur. l. hereditas.

k Qd eñ dr.ſ. q impator ſit fili⁹ ecclie: vt.xcvj. diſt. ſi imperator.

l Auxiliũ. mutuũ eñ ſibi debẽt auxiliũ iperator et eccleſia: vt.ſ.e.qõne.v. principes. et xcvj. diſtinct. cum

ad verum.

m Cuſtodiendum. et ita prelat⁹ nõ poteſt dare niſi cũ quid vtile pſpiciat. arg.ff. de offi. pcu. ceſaris. l.j.§.j. et.xvij.q.iiij. quicunqꝫ. Arg. contra ex de dona. ca.iij. ⁊ xij.q.ij.§. item domus. ⁊ capi. terrulas. Joan.

Tributum. ¶ Caſus. Urbanus papa oſtendit in hoc cap. q eccleſia impatori ſubijci non debet. nec pontificalis apex: tñ de exterioribus ecclia ꝯſtituta tributa pſoluere debet. et hoc probat exẽplo Petri, qui piſcem nõ dedit p tributo, ſed ſtaterem quẽ habebat in ore piſcis, qui eccleſiaz vel apicem pontificalem ſignificat: ſtater vero exteriora deſignat. Pontificalis apex, id eſt aplic⁹ vel romanus pontifex.

n De exterioribus. i. nõ de rebus ecclie. Nã ex quo ſemel datũ eſt eccleſie, ſanctũ ſctõꝝ erit dño: vt.xij.qõ.ij. nulli. ⁊.ſ.e.c. conuenior. nã qd dr de ſarcina repentina. xvj.q.j. placuit. locũ hꝫ cũ epõs ſpõte voluerit cuꝫ cõſilio clericorũ. al's non. ex de immu. ec. nõ min⁹. et ca. aduerſus conſules.

o Ecclia. eſt ergo arg. q epi ſubſunt regi: q tributũ eſt ſignũ ſubiectionis. ex de cen. omnis anima. ſꝫ illud in laicis.

p Tributũ.ſ. xj.q.j. magnũ. et.c. ſi tributum.

q Sꝫ tñ ſtaterem. Unde: Piſciculũ Petrus piſcatur: cui⁹ in ore Inuenit ſtaterem ge

Clericus a laico citatus venire nõ tenetur.

Cõc. text. i.l. ſi diligẽti. cũ nota.ff. de fo. cõp. cũ cap. nullus. xj.qõ.j. ſpecu. i tit. de cita.§.j. Vſi. pone q iudex.

Ecclia nõ ſubijcit legibus.

Et vide qd no. xij. q.j. c. fi.

Sub quib⁹ q ad tpalia pſũt nõ clericis. ex d maio. et obed. ſolite.

Adde an ecclia teneat ad ſolutionem tributorũ: no. bar. in.l. diuina. C. d exact. tri. ⁊ nota. i.l.j. in fi.ff. de muneri. et hono.

non eccleſia dari imperatori, nō pōtificalis apex qui in ore capitis eccľie preeminet, ſubij ci poteſt regibus: ſed ſane (vt diximꝰ) quod in ore piſcis inuenitur, pro Petro et dño dari iubetur: qꝛ de exterioribus[a] eccleſie qđ conſtitutū antiquitus eſt, pro pace et quiete quanos tueri et defenſare[b] debēt, imperatoribus pſoluēdū eſt.

Quāuis etiam hmōi non videantur imperialibus exactionibus ſubijciēdi. Nam cū tempore famis cunctoꝝ egyptiorum terram ſibi emeret[c] Pharao, atqꝫ ſub eadem fame ſue ſeruituti cūctos ſubijceret: ſacerdotibus ita neceſſaria ſubminiſtrauit, vt nec poſſeſſionibus nec libertate nudarētur: domino extunc pronunciante ſacerdotes in omni gente liberos[d] eſſe oportere.

Unde Conſtantinus ꝛ Conſtans hanc immunitatem dederunt eccleſie dicentes.

IN qualibet ciuitate, in quolibet oppido vel vico vel caſtello vel municipio, quicunqꝫ voto chriſtiane religionis meritum eximie ſingulariſqꝫ virtutis oibus intimauerit, ſecuritate[e] perpetua potiatur: gaudere euꝫ ꝛ gloriari ex fide ſemper volumus: ſcientes magis religionibus q̄ꝫ officijs et labore corporis vel ſudore noſtrā rempu. contineri.

Ualētinianus quoqꝫ ꝛ Ualens decreuerūt dicētes. Uniuerſos quos conſtiterit cuſtodes eccleſiarū eſſe, et ſanctorū locorū ac religioſis obſequijs deſeruire: attentationis[f] nullam moleſtiaꝫ ſuſtinere decernimus. Imperator Juſtinianus. Sācimus[g] res ad venerabiles eccleſias vel xenones[h] vel monaſteria vel ptochotrophia, vel brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia, vel ſi quod eſt aliud tale conſortium, deſcendentes ex qualicunqꝫ curiali liberalitate, ſiue inter viuos, ſiue mortis cauſa, ſiue in vltimis volūtatibus habita, a lucratiuorum[i] inſcriptionibus liberas eſſe et immunes: lege ſcilꝫ que ſup huiuſmodi inſcriptionibus poſita eſt, in alijs quidē pſonis ſuū robur obtinēte: in parte aūt eccleſiaſtica vel aliarum domuū que hmōi pijs cōſortijs deputate ſunt, ſuum vigorē pietatis ītuitu mitigāte.

Hinc etiam in Pariſienſi concilio legitur.

De agro eccľiaſtico pbr̄ nō cogatur cenſum perſoluere.

SEcūdū canonicam auctoritatem et conſtitutionem dñi imperatoris Lodouici de eccleſiaſtico agro et manſo[k], et de mancipijs que ipſe ſuis capitulis conſtituit, vel ſi quilibet pro loco ſepulture aliquid largitus eccleſie fuerit: de decimis etiā et obla-

Seruilū dr̄ id quod ad ptū eſt ad portanduꝫ ſine grauitate pōderꝭ. Archi. — Seruulum[†] didrachmatis auri.

a ¶ De exterioribus, quia cum onere ad euꝫ peruenit. C. de exac. tri. ſi diuina. lib. x. et extra de deci. cum non ſit in homine.

b ¶ Defenſare. Ergo niſi defendant, non eſt eiſdē dāndum tributum. ar. xcv. diſt. eſto.

¶ Quāuis. ¶ Hec eſt. iiij. ps. q. l. qua probat ꝙ eccľia nō dꝫ impatoribꝰ niſi ſpūale tributuꝫ. et hoc patet exemplo Pharaonis q̄ tpe famis oēs poſſeſſiones ſubiugauit ſibi, exceptis poſſeſſionibꝰ ſacerdotū: quibꝰ de publico ſalarium miniſtrauit. pbat etiaꝫ per tres leges. Jo. de fan.

iiij. ps.

¶ Caſꝰ. Dictū eſt ſ. in ca. proxi. ꝙ de exterioribus eccľie tributa ſunt impatori pſoluēda. nūc ſḃo oſtēdit Grat. ꝙ lꝫ de ipſis exterioribus tributa ſoluanṫ: tñ nō videnṫ eſſe ſoluēda. ꝛ hoc pbat exēplo Pharaonis, q̄ interpretaṫ fauus egyptiorū: q̄ cū p̄dia priuatoꝝ emeret, ſacerdotibus neceſſaria miniſtrauit: nec ſuis poſſeſſionibꝰ ſpoliauit: docēs ſacerdotes debere liberos eē ab hmōi tributis. Et ad hoc inducit ſequentes leges. ꝛ ca. qđ ſequiṫ q̄uis etiam ꝛc̄.

Gen. xvij. c.

c ¶ Emeret. ꝛ ita non ſunt oia impatoris: qꝛ nemo pōt rem ſuā emere: vt ff. de ꝯhend. emp. ſue rei. Et qđ meū eſt, amplius nō poteſt eſſe meum: vt ff. de excep. rei iud. et an eadē. §. actiones. extra de fide inſtrumen. inter dilectos.

Meum amplꝰ meū eē nō pōt.

d ¶ Liberos eſſe. Non dixit vt redderent tributum.

IN qualibet. ¶ Caſus. Conſtātinus et Cōſtans imperatores ſtatuerūt vt clerici qui virtute alijs preeminent, in omni loco perpetua gaudeant ſecuritate: qꝛ reſpublica magis augmētatur orationibus ꝛ officijs clericorum q̄ꝫ labore corporis.

e ¶ Securitate. Nunc inhibet tributum: ſed hoc quantum ad onera perſonalia.

f ¶ Attentationis. Id eſt exactionis.

¶ Sancimus. ¶ Caſus. Olim cū aliq̄s curialis volebat donare res ſuas alicui eccleſie vel loco religioſo, ſemper oportebat ꝙ certā relinqueret portionē curialibus: poſtea vero Juſtinianꝰ priuilegiū dedit eccleſijs ꝛ alijs locis religioſis vt ſiue inter viuos ſiue inter mortuos curiales donarēt eccleſijs: ex ipſis donationibus occaſiōe legis antique nihil amittant. Obtinente ſcꝫ lege mitigante.

g ¶ Sācimus. C. de ſacroſā. eccle. l. ſancimus. l. ij.

h ¶ Xenones. xenodochium eſt locꝰ venerabilis vbi pauperes peregrini recipiūtur. Ptochotrophiū eſt locus vbi pauperes paſcunṫ. Gerontocomiū eſt locus vbi ſenes et valetudinarij ꝛ ppter ſenectutē ſolaꝫ infirmi hoies curātur. Orphanotrophiū eſt locus venerabilis in quo pueri parētibꝰ orbati paſcuntur. Brephotrophium eſt locus in quo infantes pauperum aluntur. [†]

Xenodochiū. Ptochotrophiū. Gerōtocomiū. Orphanotrophiū. brephotrophium.

† Unde ꝟſꝰ. paſcitur in brepho. geron. orphano. noſo. penoch. Infirmus reſtituns, puer, inſans, et peregrinus.

i ¶ Lucratiuoꝝ. Quibꝰ q̄rta pars eorum que a curialibus relinquebantur, vēdicabatur a fiſco: exceptis relictis curialibꝰ ꝛ cōiunctis. hoc habes C. qñ ꝛ quibꝰ quarta pars. l. j. ꝛ. ij. lib. x. C. de ipo. lucra. deſcrip. l. vna. eod. lib. qꝛ fiebat ipoſitio q̄tuor ſiliquaꝝ. C. ſi lib. imperialis ſocius ſine herede deceſſerit. l. vna. libro. x. Joan.

SEcundum. ¶ Caſꝰ. Statutū fuit in cōci. Pariſiēſi vt eccľia de ſuis agris, manſo et mācipijs q̄ ſibi bñficio iperiali cōceduṅt: de eo qđ ſibi datur pro ſepultura: de decimis ꝛ oblationibus tributū ſoluere non cōpellaṫ. qđ ſi aliq̄s exegerit, excōiceṫ: ꝛ per regiam poteſtatem reddere cogatur.

k ¶ Manſo. ſ̄. xvj. q. j. qꝛ iuxta. Contra. ſ̄. diſt. viij. ca. j. contra. ſ̄. xij. q. ij. eccleſiarū. cōtra. ſ̄. xj. q. j. ſi tributū. contra. Sed iſtud de predijs que ſolū p animaꝝ redēptione donantur: illud de his que titulo emptionis vel alio

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tionibus fideliū nullus quēcꝫ preſbyteroꝝ aliquē cenſum pſoluere cogat: nec quiſcꝫ cuiuſlibet ordinis vel dignitatis exinde quicꝫ ſubtrahat, aut redhibitionem quācūcꝫ exigat tēporalem. quod ſi fecerit, communione vſcꝫ ad ſatiſfactionē priuetur, ⁊ regia poteſtate dare cogatur.

Itē ex cōcil. Guarmacienſi.

Sancitū eſt vt vnicuicꝫ eccleſie vnus manſus integer abſcꝫ vllo ſeruitio attribuatur: et preſbyteri in eis cōſtituti, non de decimis necꝫ de oblationibus fidelium, non de domibus necꝫ de atrijs vel de ortis iuxta eccleſiam poſitis, necꝫ de preſcripto manſo aliquod ſeruitium faciāt preter eccleſiaſticū. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde maiorib⁹ ſuis debitum ſeruitium impendant. Hinc[a] datur intelligi ꝙ de his que imperiali beneficio, vel a quibuſlibet pro beneficio ſepulture eccleſia poſſidet, nullius iuri niſi epiſcopi teneatur adſtricta. De his vero que a quibuſlibet emerit, vel viuorum donationibus acceperit, principibus conſueta debet obſequia: vt et annua[b] eis perſoluat tributa: et conuocato exercitu cum eis proficiſcatur ad caſtra: qđ tamen hoc ipſum non ſine cōſenſu Romani pōtificꝭ fieri dꝫ.

Unde Gelaſius papa Elpidio epiſcopo.

¶ Abſcꝫ authoritate Romani pontificis ad comitatū epi proficiſci non audeant.

Quo auſu, qua temeritate reſcribis ad Rauennam te parare proficiſci, cum canones euidenter precipiant nullum omnino[c] pōtificū, niſi nobis ante viſis atcꝫ conſultis ad comitatum debere contendere: quemadmodum tibi putas licere quod non licet, niſi ꝙ hoc officio carere feſtinas quo his exceſſibus te oſtendis indignum?

Itē ex cōcilio Antiocheno.

¶ Abſcꝫ metropolitani ꝯſilio vel cōprouincialium epoꝝ ad imperatorē epi non pergant.

Si quis eps aut preſbyter vel oīs oīno q̄ eſt ſub eccleſiaſtica regula ꝯſtitut⁹, preter conſilium vel literas eorū epiſcoporū qui ſunt intra prouinciā, et maxime ſine conſilio metropolitani ad imperatorē perrexerit[d], hunc abdicari et eijci non ſolum de communione debere, ſed etiam ꝓpria dignitate priuari decernim⁹ tācꝫ moleſtum ⁊ importunū imperialibus auribus contra eccleſiaſtica conſtituta.

modo acquiruntur eccleſie. Uel iſtud ſpecialiter de predijs collatis eccleſie a principe: illud generaliter de alijs. Solu. vera colligitur ex proxi. ca. ſeq. Ager † appellatur hic vbi eſt ortus eccleſie: arg. ſ. e. cōuenior. nam in agro Nabuthe rex ſeruit holus. Manſus vero appellatur vnde percipit frumentum et vinum ad euchariſtiā conficiendā: vt ex. de cen. ca. ſancitum eſt. Uel manſum appellat dotē ipſius eccleſie. Nā dos talis debet eſſe vt eccleſia poſſit inde ſuſtentari. de cōſe. diſt. j. nemo. ſed manſus dicitur ſꝫ vulgare vnde vn⁹ ruſticus cū ſua familia poſſit ſuſtentari. eccleſia tamen de tanto nō pōt ſuſtentari de quanto vn⁹ ruſtic⁹: arg. x. q. iij. vnio. Patet ergo ꝙ de dote ſua non poteſt eccleſia vel non dꝫ tributa dare: qꝛ non debet dotē recipere niſi libera ſit. et ſic poſſet intelligi. x. q. ij. hoc ius. qꝛ non debet ei dari poſſeſſio oneroſa. Item nec de decimis nec de primitijs dabit tributū: quia in illis nunꝗ̄ potuit imperator tributum habere. de alijs vero predijs tributarijs cum onere ſuo ad eccleſiā deuolutis tm̄ eccl'ia dare debet tributum. ⁊ exaudi in eo caſu. xj. q. j. ſi tributū. Hec oīa vera ſunt, maxime cum imperator hoc idem conſtituat. Sed pone ꝙ fundata eſt eccl'ia in predio tributario, nunquid de illo dabit tributum? Reſpondeo: refert an ſit bone fidei fundator, an male. Si bone fidei, de illis locis que ſunt extra atrium, habebit imperator tributum: non autem de loco vbi eſt eccleſia: ſed per hoc fit patronus: vt. xvij. q. vlti. queſti. Si vero fundator eſſet male fidei, tunc eſt ad eſtimationem compellendus. xiiij. qō. vj. comperimus. et vbi poſt denunciationem fundat eam, mala fide fundat. extra de noui ope. nuncia. cum ex iniuncto. Joannes.

Ager ⁊ māſus differt.

† Ad qđ ſit ꝓprie ager. not. i. l. inſula. in fi. ⁊ in l. ſi q̄. ff. de acq. re. do. ⁊ i. l. fundi. §. vl. ff. de ꝓb. ſig.

Eccl'ia in p̄dio tributario fundata an teneatur pro illo ad tributa.

Sancitum eſt. ¶ Hinc datur. ¶ Caſus. Concludit Gratianus ex capi. proxi. ꝙ ea que eccleſie ex imperiali beneficio conceduntur, et ea que ei pro ſepultura donantur, non iuri imperatorū, ſed epis tenētur adſtricta. pro alijs vero predijs cōſueta tributa perſoluāt principibus: et cum eis proficiſcantur ad caſtra. non tamen inconſulto papa. qđ probat per duo ſequentia cap.

a ¶ Hinc. i. illis legib⁹ quas ſub. §. eccl'ia cōprehēdit.

b ¶ Annua. Nam transeunt res cum onere ſuo. xvj. qō. j. ſi quis laicus. extra de decimis. cum non ſit.

Quo auſu. ¶ Caſus. Elpidius epiſcopus cum Romam vocaretur, excuſauit ſe dicens ſe ad Rauennam oportere pꝛoficiſci in expeditione imperatoris. propter quod Gelaſius papa ipſum reprehendit, oſtendēs nulli pontificum licere ad comitatum incōſulto eoire: niſi velit feſtinanter officio qđ habet carere.

c ¶ Nullū omnino. Hoc de illis tantum epis intelligitur qui leuitica portione ſunt contenti. de ceteris nāqꝫ regalibus et alijs poſſeſſionibus ſuis ſenioribus ſeruire tenētur: vt ex̄ de cenſi. ſancitum eſt. † Hec enim eſt conſuetudo, que eſt optima legum interpres. Joā. Uel hic loquitur cum papa aliquem epiſcopum ad ſe vocat: ſicut diximus. ſ. e. reprehenſibile. cū em̄ vocetur ad maius tribunal, obedire debet. ff. de re iudi. cōtumacia. §. j. Arg. contra extra de appella. ſi duob⁹. Uel intellige hoc in eo caſu in quo et ſequens cap. cum ſcꝫ contempto iudice eccleſiaſtico pergit ad ſecularem. xj. q. j. placuit. B.

† Hic fuit brocardus lib. iij. ⁊ ponit pro palea. ſ. proxi.

Si quis eps. ¶ Caſ⁹. Statuit in hoc ca. concil. Antiochenū ꝙ ſi q̄s cleric⁹ ad imperatorē prexerit ſine cōſilio epiſcoporū, ⁊ maxime metropolitani, deponi dꝫ: qꝛ imperatorem moleſtat contra eccleſiaſtica ſtatuta.

d ¶ Perrexerit. niſi cū lr̄is ſuperioris. in aut. quō opor. epos. §. nō aliter. col. j. vel perrexerit vt ſit cum eo in expeditione vocatus a papa. ſic em̄ inducit magr̄ hoc cap. ſed potius in eo caſu loquitur cū relicto ⁊ contempto eccleſiaſtico iudice pergit ad imperialem: quod nō eſt faciendum: vt. ſ. xcvj. diſt. denicꝫ. ſ. xxj. q. v. ſi quos a proprio. et ca. ſi epoꝝ. xj. q. j. cōtinua. ⁊ cap. placuit. Jo. de fan.

¶ Reprehenduntur. ¶ Caſus. Iſte §. reſpicit.c.ſ.e. reprehenſibile. et dicit Gra. q gallicani epiſcopi ideo ſunt reprehenſi, quoniã potius arma ſequi elegerũt, ꝙ ſe apoſtolico repreſentarent: ꝙuis poſſit de illis intelligi qui inſequebantur imperatorem non vt armis pugnarent, ſʒ orationibus ſuis ipſum cum exercitu deo cõmendent.

vt decetero talia non ſuſcipiant niſi principes ſub iuramento ſupplicij indulgentiã promittant. Si quis vero cõtrafecerit, reus apd xpm effuſi ſanguinis deponatur.

f ¶ Sepe. Ex hoc.c. colligitur q aliter dʒ iudicare delegans ꝙ delegatus. ſic extra de accu. cũ oporteat. Argu. contra.xxv.q.ij.ca. ſeruatis.

S I vobis. ¶ Caſ⁹. hoc ca. diuidit in duas partes. In prima dicitur q epiſcopi ad comitatum ire non debent niſi fuerint ab imperatoribus inuitati. In ſecũda parte dicitur q eccleſia indulgẽtiam poſtulare debet ꝓ illis qui iniuriam patiuntur, et ꝓ illis qui propter delictum ſuũ in exiliũ vel in inſulas vt alia pena dãnantur. Scda pars incipit ibi: Sed quoniã.

a ¶ Ad comitatũ. hoc verbo ſignificatur curia principis cum omnibus ſuis officijs inſtructa: vt.C. quando imperator iter pupillos.l. vna.

b ¶ Uocati. Nam tũc excuſat eos ipſe impator. in aut. quomodo oportet §. illud aũt. col.j.

c ¶ In exiliũ. ad tempus.

d ¶ Uel in inſulas. in perpetuum. ff. de interdic. et rele.l. relegatorum. §. hec differentia. quandoqꝫ tamen exilium indifferenter ſumitur ꝓ temporali vel pro perpetuo. de pen. diſt. j. aut facta.

Exiliũ eſt tpale et ꝑpetuũ.

R Eprehenduntur ergo gallicani epi a Nicolao, qm̃ aplica authoritate ꝯtempta poti⁹ arma ſeq̃ elegerãt, ꝙ aplico conſpectui ſeſe repreſentarẽt: ꝙꝙ ꝓficiſcẽtes ad comitatũ poſſint intelligi nõ ſecuti impatorẽ vt armis ſibi auxilientur: ſed ipſum cũ exercitu ſuo q̃tidianis orationib⁹ deo cõmẽdẽt. In q̃ cauſa authoritas illa ſardicẽſis cõcil. loqui videtur: in cui⁹.viij.ca. Oſi⁹ epiſcop⁹ dixiſſe legitur.

¶ Qui ab impatorib⁹ religioſis vocati epi nõ fuerint, ad comitatũ non ꝓficiſcantur.

S I vobis fratres chariſſimi placꝫ, decernite ne epi ad comitatũ[a] accedant, niſi forte hi qui a religioſis impatorib⁹, vel inuitati, vel vocati[b] fuerint. Sed qm̃ ſepe cõtingit vt ad miſericordiã eccleſie confugiãt q̃ iniuriã patiuntur, et qui peccãtes in exilium[c] vel in inſulas[d] dãnantur, aut certe quãcũqꝫ ſentẽtiam ſuſcipiũt: ideo ſubueniendũ eſt his, et ſine dubitatione eis eſt petenda ꝑ eccleſiã indulgẽtia. Licet ergo prelatꝭ eccleſie exemplo beati Gregorij[e] ab impatoribus, vel quibuſlibet ducib⁹ defenſionẽ fidelib⁹ poſtulare: lʒ etiã cum beato Leone quoſlibet ad ſui defenſionẽ cõtra aduerſarios ſancte fidei viriliter adhortari: atqꝫ ad vim infideliũ ꝓcul ar

cẽdã quoſqꝫ excitare: effuſionẽ xͦo ſanguinis nulli epõrum ſua vel impatorũ authoritate imperare licet.

V nde i Toleta. ꝯci. iiij. legitur.

¶ Sacerdotes ibi cõſentiant fieri iudices vbi iureiurando indulgentia promittitur.

S Epe[f] principes contra quoſlibet maieſtati obnoxios[g] ſacerdotib⁹ negocia ſua cõmittũt. q2 vero ſacerdotes a Chriſto ad miniſteriũ ſalutꝭ electi ſunt: ibi cõſentiant[h] fieri regibus iudices, vbi iureiurando[i] ſupplicij[k] indulgẽtia promittitur[l], non vbi diſcriminis ſententia preparatur. Si quis ergo ſacerdotũ cõtra hoc cõmune conſultum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit re⁹ effuſi ſanguinis apd Chriſtum, et apud eccleſiam perdat proprium gradum.

I tem ex conci. Toletano. xj.

¶ Non debent agitare iudicium ſanguinis qui ſacramenta dñi tractant.

H Is a quibus dñi ſacramẽta tractãda ſunt, iudicium ſanguinis agitare non licet[m]: et ideo magnopere talibus[n] exceſſib⁹ ꝓhibendum eſt ne indiſcrete ꝓ̃ſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectẽdũ eſt, ſentẽtia ꝓpria iudicare preſumãt: aut ꝑ ſe inferãt mẽbrorum trũcationes[o] qui

g ¶ Obnoxios. ex hoc dicũt quidam q epiſcopus in cauſa criminali poteſt ferre ſentẽtiã: ſub hac tamen conditione q imperator iuret et c. q2 imperator dicit obnoxios ſupplicijs: ſed tu exaudi hoc cum de crimine ciuiliter agebatur: et hoc eſt quod dicit. v.pe.

h ¶ Conſentiant. Ergo nõ eſt iudex anteqꝫ conſentiat. ar. extra de ap. ſuper eo. in fi.

i ¶ Iureiurãdo. id eſt preſtando ſacramentum de calumnia.

k ¶ Supplicij indulgẽtia promittitur. ſ. a principe de impunitate quo ad penam ſanguinis argu. xv. queſtio. iiij. nullus epiſcoporũ. et appellabit hic ad forum delegantis.

l ¶ Promittitur. etiam a iure. non enim timebit ſupplicium ex quo iurat. † Sed pone q imperator puniat eum poſt corporaliter. non imputatur epiſcopo: arg. ſ.e. q.v.c. vnũ. et ff. de bo. lib. qui cum maior §. deinde. intelligere etiã hoc potes quando demãdat cognitionẽ, et ſibi reſeruat ſententiã: et tunc criminaliter, dũ tñ iuret et c. arg. ex de offi. dele. ſuper queſtionum.

† Arg. ad hoc. xvij.q. iiij. mentes. xxiij.q. j. de benedicta. et hoc intelligo ſm illos qꝺ not. in vtroq. c. ibi videas

¶ Licet. ¶ Caſus. Concludit nunc Grat. ex.c.ſ.e. igitur cum ſepe. et ca. vt pridem. q exemplo Greg. et Leonis clericis licet hortari bellatores ad vim infidelium propulſandam: ſed effuſionem ſanguinis nulli clerico imperare licet ſua vel principis authoritate: vt.ſ.c.j. et.ij.

e ¶ Beati Gregorij. ſ.e.q.v.c.j. et.iiij. et ca. reos. Io.

S Epe principes. ¶ hec eſt.v. pars.q. in qua probat per.iij. cap. q nullus clericus debet dictare vel dare ſanguinis effuſionem, vel truncationem facere per ſe vel per alium. Io. de fan.

¶ Caſus. Quidam ſacerdotes delegatione principum cauſas ſanguinis agitabant: quare ſtatuit concil. tole.

H Is a quib⁹. ¶ Caſ⁹. Quidã epi iudiciũ ſanguinis agitãtes, ꝑ ſe trũcationes mẽbrorum inferebant, vel alijs inferẽdã precipiebãt: quare ſtatutum fuit in concil. tole. ne decetero preſumãt: et ſi q̃s hoc preſumpſerit horũ ꝓceptorum immemor deponatur: et in ꝑpetuo ergaſtulo teneatur religatus: viaticũ tñ ſibi in fine non negetur.

m ¶ Nõ lʒ. olim licuit. ſ.ij.q.vij. §. itẽ cũ balaã. ſ. di.l. de his clericis. et.lj. di. aliquãtos. et.ſ.e.q.v. vnũ ſolum.

n ¶ Talibus exceſſibus. i. taliter excedentibus.

o ¶ Trũcationes. Nam qui vulnerat, occidiſſe dicitur: Ulnerans occidit.

vt.ff.ad.l.cor.de ſic.l.j.§.diuus.
a ¶ Aut inferendas. quod enim non poſſū per me, nec per alium.xlvj.di.c.vlt.ff.de admi.rerū ad ciui.perti.l.ij.§.j.fallit tamen in caſibus ſpecialibus.
b ¶ Precipiant. Uirgis tñ poſſunt punire: vt.ſ.e.qō.v.c.j.in fi.ꝛ flagellis. ſ3 nō ad ſanguinis effuſionē: vt extra de rap.in archiepiſcopatu. Sed qd ſi epē h3 iuriſdictionem de omnibus? tūc deleget cauſa3 criminalē l3 ſm leges nō poſſet delegare niſi cū ꝯtingit ipſum abeſſe. † ff. de offi.ei⁹ cui man. eſt iur.l.j.hic eñ nō pōt adeſſe: vnde licite delegat ſm canones vt dixi.ſ.e. q.iiij.illud.
c ¶ Exeunti.ſ.di ſtin.l.penit. in eo.

¶ Ceteri. ¶ Caſ⁹. Dictū eſt.ſ.ꝙ clerici nō poſſūt exercere trūcationes mēbrorum. Nūc Gra. dicit ꝙ etiam laici abſq3 iudice trūcationes membrorū ꝛ domorū incendia facere ꝓhibentur, et ad hoc inducit ſequens cap.

S I quis. ¶ Caſus. Statuit Euticianus ꝙ ſi qs fecerit, vel facere iuſſerit vel facienti conſenſerit truncationem membrorum, vel domoru3 incendia, excōmunicetur donec corā epiſcopo ciuitatis ꝛ alijs ciuibus damnum emendet legaliter vel amicabiliter.

Cā criminalis ſm canones delegatur.

† De hoc ēt not. eē hoſ. oī. qō ſedē in gl. in fi. et de rap. in archiepatu. Archi.

vj. ps.

buſlibet perſonis, aut inferendas[a] precipiant[b]. Q3 ſi quiſq3 immemor horum preceptorū, aut in eccleſie ſue famulis, aut in quibuſlibet ꝑſonis tale aliquid fecerit, cōceſſi ordinis honore priuetꝰ et loco: ſub perpetuo quoq3 damnationis teneatur ergaſtulo religat⁹: cui tamen cōmunio exeūti[c] ex hac vita non eſt neganda, ꝓpter dñi miam: q nō vult pctōꝛis mortem, ſed vt conuertatꝰ ꝛ viuat.

C eteri etiam abſq3 iudiciali authoritate membrorum trūcationes et domorum incēdia facere prohibentꝰ.

U nde in decretis Euticiani pape.

¶ Mēbra detruncās, domos incendens abſq3 iudiciali authoritate, excōmunicetꝰ.

S I quis membroꝝ truncationes, ꝛ domorū incendia fecerit, ſiue facere iuſſerit[d], aut facienti conſenſerit quouſq3 de his vnicuiq3 legaliter[e] ꝛ amicabiliter[f] corā epō ciuitatꝭ alijſq3 ciuib⁹ nō emendauerit, tanq3 ethnicus ꝛ publicanus ab omni chriſtianorum collegio ſeparetur.

D e incendiarijs q̊q3 Innocēti⁹ ſecūd⁹ in vniuerſali concilio generaliter conſtituit, dicens.

¶ Domos incēdēs gratia vel odio alicui⁹, excōmunicetꝰ.

P Eſſimā quidē et depopulatricē et horrēdam incendiariorū malitiā authoritate dei ꝛ beatoꝝ apl'oꝝ Petri ꝛ Pauli oīno deteſtamur ꝛ interdicim⁹[g]. Si qs ergo poſt hui⁹ noſtre ꝓhibitionis ꝓmulgationē malo ſtudio, ſiue pro odio ſiue pro vindicta ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſiliū vel auxiliū ſciēter tribuerit, excōmunicetꝰ. Et ſi mortuus fuerit incendiari⁹, chriſtianorum careat ſepultura: nec abſoluatur niſi pri⁹ dāno[h] cui intulit ſm facultatē ſuā reſarcito iuret ſe vlteri⁹[i] ignē non appoſiturum. penitētia autē ei detur vt hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſeruitio dei ꝑ annū integrum ꝑmaneat. Si quis autē archiepūs[k] vel epūs hoc relaxauerit, damnū reſtituat[l]: et per annū ab officio epiſcopali abſtineat. Sane[m] regib⁹ ꝛ principib⁹ faciende iuſtitie facultatem conſultis archiepiſcopis ꝛ epiſcopis non negamus.

¶ De incēdiarijs. ¶ Hec eſt.vj.ps.q.in qua oñdit magr̄ duob⁹ ca.qualiter incēdiarij debēt puniri. Jo.de fan.

P Eſſimā. ¶ Caſus. Statuit Innocētius in hoc cap. vt incēdiari⁹ ſiue ipſe ignē appoſuerit, vel apponi fecerit, vel cōſiliū dederit, vel auxilium, excōicetur: ꝛ ſi mortuus fuerit, eccleſiaſtica careat ſepultura, nec abſoluatꝰ niſi prius damnu3 reſarciat ſicut pōt: et iuret ſe ignē vlteri⁹ non appoſiturū. reſipiſcēti vero pena iniungatꝰ, vt.ſ. ꝑ annum ſit in ſeruitio dei, vt hieroſolymis vel in hiſpania: etſi qs epūs hoc damnū relaxauerit, ipſm reſtituat: et ab epāli officio per annū abſtineat. Reges vero et ſeculares principes cōſultis archiepīs de hoc iuſtitiā facere poſſunt.
g ¶ Interdicim⁹. Ex hoc videtur ꝙ iſte canon ſit canon late ſnīe, vbi cōſuetudo hoc h3, et papa ſcit ꝛ tolerat, vt in theutonia: ꝛ ſm hoc pōt intelligi extra de ſen.excō. tua. ſ3 nō credo ꝙ ſit late ſnīe: niſi ſicut alias ꝙ priuatꝰ ſacramētis: ſicut pro quolibet mortali. de conſe.diſt.ij. ſi nō ſunt tanta. ꝛ qō dicit interdicimus.i. ꝓhibemus: ꝛ qlibet decedēs in mortali ſi cōſtet de hoc etiam ſi non ſit excōmunicat⁹, ꝓhibetur. extra de rap.ſuper eo. ꝛ extra de dā.da.ſi quis domum.

d ¶ Iuſſerit. Sic extra de ſen.excō.mulieres.
e ¶ Legaliter. S3 quomodo hoc, cū ſm.ll. liberū corp⁹ eſtimationē nō recipiat: vt.ff.de eiec.et effu.l.vlti.ſi qua. pau.fe.dica.ex hac lege? Sed dic ꝙ tenetur ad expenſas medicorum, et ad operas quas amittit quia inutilis eſt factus non autem ratione cicatricū vel deformitatis: qꝛ liberum corpus eſt.ff.de eiec.ꝛ effu.l.vlti. Uel dic legaliter.i.ſm cautionē hic ſignatam.ſ.c.ꝓxi.ibi, nec abſoluatꝰ. qꝛ penitet per annū, ꝛ damna reſtituit. Uel legaliter.i.ſ3 L.Ro.de vi publica vel priuata agetꝰ contra eum. Et eſt differentia: qꝛ priuata priuat tertia parte bonorū: vt.ff. de vi publica.l.pe. publica deportationē inducit: vt inſti. de publi.iudi.§.item lex iulia de vi. Unde verſus. Uis priuata reum deponit ab ordine rerū. Sed deportatur, ſi vis armata probatur.
f ¶ Et amicabiliter. Sic.ſ.v.qō.ij.ſi priuates, arg.ſ.e.q.iiij.ſi illic.

Corp⁹ liberū eſtiationem nō recipit.

Verſ⁹.

h ¶ Damno. canonica pena incendiariorum ſtatuitur extra de dā.da.ſi quis domum.xij.q.ij.cum deuotiſſimā ſed alia eſt pena legalis: vt ibi no.
i ¶ Ulterius. Sı.xj.q.iij.cum aliquis.
k ¶ Archiepūs. Licet clericis exponere legē vel canonē de interficiēdo, ſed non cōſulere preciſe: vt.ſ.q.v. relegētes.ꝛ.ſ.q.vj. delatori. vel epūs dabit conſiliū de pena canonica incendiariorū, que eſt ex de dā.da.ca.vlti.
l ¶ Reſtituat.ſ.liiij.di.ſi ſeruus abſente. et hoc de proprio ſi h3, al's puniretꝰ extraordinarie. nā de reb⁹ eccleſie non debet, ne delictum vertatur in damnū eccleſie.xvj. queſtio.vj.ſi epiſcopum.
m ¶ Sane regib⁹. Si regibus ꝛ principibus non negatꝰ facultas iuſtitie faciende de incendiarijs cōſultis archiepīs: videtur ꝙ principes conſilio eorū poſſint incendiarios vltimo ſupplicio afficere, cum incendiarij ſm legē ſic debeāt puniri: vt.ff.de incen.l.vj.ꝛ.ff.de penis.l.capita-

Cleric⁹ legē de interficiendo pōt exponere

Incendiarij qualiť ſūt puniēdi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

lit.m. Scðm canones eſt ſciendum q̄ iuxta legis tenorē incendiarij ſpontanei varie plectunt. vel enim nouiſſimo infortunio notantur, vel deportantur, vel alio modo forte puniuntur. Uel dic q̄ princeps non punit incēdiarios ſm legis rigorem occidēdo, ſed deportando, vel alia clementiori pena plectendo. ideo archiepi et epi cōſulunt. ſ3.l.cor. de ſica. punit capite ſi nobilis eſt.ff.ad.l.cor. de ſica. ſi q̄s dolo. ignobilis ſupponit beſtijs, bonis proſcriptis. ff. de incen.l. vlti. et hoc quando dolo fecit incendiū. alias ſufficit damna reſtituere: vt.ff. eo.ti. qui edes.

Q Uicūq3 percutit. ¶ Caſus. Queſitu3 fuit ab Augu. vtrū iudicetur homicida qui criminoſos interficit vl' debilitat. Et reſpondet: ſi iudex eſt poteſtatem

vij. ps de hoc habens, miniſter dei eſt. ſi ꝟo poteſtatē nō h3 de hoc, velut homicida reputatur.

a ¶ In eo q̄ mali ſunt. ꝫ.e.qō.v. qui malos.ꝫ.e.qōe.iiij. duo iſta.

b ¶ Cauſam.ꝫ.e. q.iiij.ea vindicta.

c ¶ Sacrilegum. Ergo ſacrilegi ſm canones ⁊ fures capite puniuntur: vt ꝫ.e. queſtio.v. homicidas.

d ¶ Uelut homicida. vt ex̄ d homi. ſi aliquis. C. quando licet vnicuiq3.l.j. Jo. de fan.

Item Auguſt. in libro de ciuitate dei.

¶ Homicida eſt qui publicā functionē non habens aliquē occidit vel debilitat.

Q Uicunq3 ꝑcutit malos in eo [a] q̄ mali ſunt, ⁊ h3 cauſam [b] interfectionis, miniſter dei eſt. q̇ vero ſine aliqua publica adminiſtratiōe maleficum, furē, ſacrilegū [c], ⁊ adulterū, ꝑiurū, vel quēlibet criminoſum interfecerit aut trucidauerit, vel mēbris debilitauerit, velut homicida [d] iudicabitur, ⁊ tanto acri⁹ quāto nō ſibi a deo ꝯceſſa3 poteſtatē abuſiue vſurpare nō timuit. De his autē q̇ ſimul hominē vulnerāt, querit ſi ille mortu⁹ fuerit, q̄s eoꝝ homicidij reatū incurrat:

De his ita ſtatutū eſt in cōcilio apd' vermerias.

¶ Si plures ꝯtra vnū rixent, qua pena quiſq3 eoꝝ feriat.

S J q̄tuor hoīes aut quinq3, ſeu etiā plures ꝯtra hoīem vnū rixati fuerint, ⁊ ab his vulnerat⁹ mortu⁹ fuerit: q̇cūq3 eoꝝ [e] plagā ei ipoſuit ſm ſtatuta canonū vt homicida iudicet: reliq̇ autē q̇ eū impugnabāt [f] volētes [g] eū interficere, ſimilr̄ [h] peniteāt. q̇ nec eū impugnabant, nec vulnerabāt, nec auxilio coopatores fuerūt, ſed tm̄ affuerūt, extra noxā [i] ſint.

¶ De his. ¶ Hec eſt. vij. pars ſm Jo. de fan.

¶ Caſus. Quia ſupra facta fuit mentio de homicidio: ideo nunc querit Gratia. ſi plures ſimul vulnerant aliquem ⁊ poſtea moriatur, quis eorū reatum homicidij incurrat: Cui queſtioni ſequens ca. reſpondet.

S J quatuor. ¶ Caſus. Quatuor vel plures quendā vulnerauerunt, ⁊ mortuus eſt: quare queſitū fuit in concilio quis eorum reatum homicidij incurrat: Et reſpondetur q̄ quicunq3 ei plagam impoſuerit, vt homicida iudicetur: reliqui vero qui eum interficere volebāt, ſimiliter peniteant. qui vero nec conſilium nec auxilium dedit, non eſt in culpa.

e ¶ Quicunq3 eorū. Hoc eſt propter incertitudinem q2 neſcitur cuius ictu perijt. ſic.ff. de eiec. et effu.l.ij.§. vlti. ⁊ l. ſeq. et.ff. ad.l. aquil. ita vulnerat⁹. in fin. Sed pone certum eſſe q̄ de vulnere meo non eſt mortuus: nunquid cenſebor homicida: ſm leges certum eſt q̄ non: argu.ff. ad.l. aquil. huic ſcripture. nam vulnus vniuſcuiuſq3 contemplandū eſt.ff. ad.l.cor. de ſic.l. vlti. idem videtur ſm canones. argu. extra de cle. percuſ. c.ij. Contrarium tamen credo, argu.l. diſt. ſi quis poſt. ſufficit em̄ q̄ ſumpſit arma, licet non occiderit ipſe, ſed alius: vt extra de cle. percuſ. c. preſentium. et. c. continentia.

Homicida eſt etiam q̇ non occidit.

f ¶ Impugnabāt. Nec tm̄ ꝑcuſſerūt.

g ¶ Uolentes. nā homicide tales ſūt de pe. diſt.j. periculoſe. Item pone q̄ me rixāte cum aliquo, frater me⁹ eū interfecit cōtra voluntatē meā an imputabit mihi: non, ar.j.q.iiij. q2 preſulat⁹. ex̄ de cle. percuſ. ꝑſentiū.

h ¶ Similiter. ar. de pe. diſt.j. ſi cui.

i ¶ Extra noxā. ſi ei ſubuenire nō poterant. ꝫ.e.q.iij.ca. vlti. Jo.

¶ Cauſa.xxiiij.

Q Uidā eps̄ in hereſim lapſ⁹ [k] aliquos de ſacerdotibus ſuis officio priuauit, ⁊ ſentētia excōicatiōis notauit. poſt mortē accuſat⁹ de hereſi dānat, ⁊ ſequaces ei⁹ cū oī familia ſua. Hic primū querit an lapſus in hereſim poſſit aliquos officio priuare, vel ſentētia nodare: Scðo, an poſt mortē aliquis poſſit excōicari: Tertio, an ꝓ peccato alicui⁹ tota familia ſit excōmunicanda:

¶ Queſtio.j.

Q Uod autem [l] ab heretico aliq̇s deponi aut excōicari non poſſit, facile probat. Oīs em̄ heretic⁹ aut iam dānatā here-

Q Uidam eps̄. ¶ Caſ⁹. Supra in.xxij. cauſa tractatū eſt de hereticis. Sed q2 hereticorum quidam ſunt manifeſti, quidam vero occulti: et quandoq3 excommunicat eccleſia hereticos, quandoq3 catholicos: io Gratian⁹ ſubnectit hāc cauſā.xxiiij. in qua tractat de omnib⁹ iſtis: que vt competentius oſtendat, thema proponit: de quo tres elicit queſtiones.

k ¶ Quidam eps̄ in hereſim lapſus ꝫ.xxiij. cā tractatū eſt de hereticis: ſed qm̄ hereticorū quidā ſunt manifeſti. quidam occulti: et eccleſia excōicat qn̄q3 hereticos, qn̄q3 catholicos: ideo de huiuſmodi ſubdit tractatum.

Q Uod aūt. ¶ In hac.q. magiſter intēdit ꝓbare per.xlij.c. q̄ heretic⁹ vel ſchiſmaticus vel excōicat⁹ aliū dānare nō poteſt, ſi tm̄ ſibi ꝓbare pmiſit. Jo. de fan.

¶ Caſus. Hic ꝓponit.j.q. qua querit an heretic⁹ poſſit aliū deponere, ſuſpendere vel excōicare: Sed ſm Grat. diſtinguit ſi incidit in dānatā hereſim, nullum damnare vel excōicare pōt: vt.j.e. audiuim⁹. Si vero nouā confingit hereſim: anteq3 de ea damnet ſuſpēdere vl' excōicare pōt: vt.j.e.§. ſi autē. in prin. ⁊ ar.j.e. achati⁹. q2 adhuc tolerat ab eccl'ia. Tu aūt dicas indiſtincte: q2 ſiue veterē ſiue nouā ſeqt, excōicat⁹ ē: vt in ꝯci. latera. excōicam⁹. ⁊ iō aliū excōicare nō pōt. Et ꝓcedit hoc ordine Grat. Primo ꝓbat q̄ heretic⁹ nullū valeat cōdemnare: vſq3 ad.§. his authoritatibus. innuendo diſtinctionē ſuam. Deinde ꝓbat contra. tandem dat ſolutionem.

l ¶ Quod autem. In hac queſtione dicunt quidam